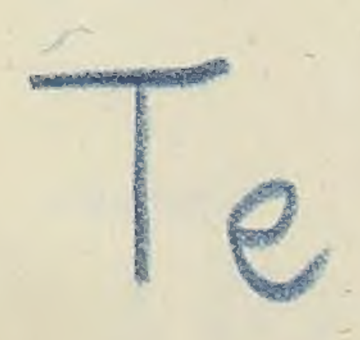

2007058738

RERUM ROSSICARUM

SCRIPTORES EXTERI.

II.

RERUM ROSSICARUM
SCRIPTORES EXTERI,

A

COLLEGIO ARCHÆOGRAPHICO

EDITI.

TOMUS II.

ISAACI MASSAE ET ELIAE HERKMANNI, BATAVORUM, NARRATIONES.

PETROPOLI.

TYPIS ACADEMIAE IMPERIALIS SCIENTIARUM.

1868.

СКАЗАНІЯ
ИНОСТРАННЫХЪ ПИСАТЕЛЕЙ
О РОССІИ,

ИЗДАННЫЯ

АРХЕОГРАФИЧЕСКОЮ КОММИССІЕЮ.

ТОМЪ II.

ИЗВѢСТІЯ ГОЛЛАНДЦЕВЪ ИСААКА МАССЫ И ИЛЬИ ГЕРКМАННА.

САНКТПЕТЕРБУРГЪ.

ВЪ ТИПОГРАФІИ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.

1868.

Quum Batavi jam initio saeculi decimi septimi mercaturam magnam et copiosam cum Russia fecissent, conjicere licuit, res novas et varios motus eodem tempore Moscoviae exortos eorum cogitationes magnopere occupavisse; attamen his eventibus describendis forte defuisse videbantur, nec ullam illius aetatis narrationem Belgicis scriptoribus deberi credebamus, nisi notissimam illam, quae titulo *Tragoediae Moscoviticae*, sub nomine bibliopolae *Grevenbruch*, circumferebatur, quam vero, quod nuperrime comperimus, a *Gasparo Ens*, historiographo Belgico, conscriptam esse constat, et alium non minus divulgatum libellum *Legendam Pseudo-Demetrii* nuncupatum, quem ab *Guilelmo Russel*, natione quidem Anglo, at mercatorum Batavorum circa annum 1605 Moscoviae commorantium antistite, editum novimus [1]).

Multo ampliora vero magisque elaborata sunt, ea Belgicorum historiographorum opera quae ex scriniis Bibliothecae Imperialis Petropolitanae deprompta, nunc edere Collegium Archaeographicum instituit:

I. Chronicon Moscoviticum Isaaci Massae et *II. Narratio Eliae Herkmanni.*

Primum ex apographo codicis manu auctoris sub annum 1610 exarati, qui Hagae Comitum in Bibliotheca Regia asservatur, alterum ex ipso autographo Amstelodamensi anni 1625, typis mandari curavimus. Quae editio nostra, anno 1864 suscepta, jam ex prelo prodierat, sed nondum publici juris facta erat, quum aliud apographum Chronici Massae, ex eodem Hagensi codice, in Belgio typis vulgatum est [2]).

I. Isaac Massa Abrahami filius Harlemensis, natus anno 1585, inter optimos sui temporis numeratur geographos. Nomen ejus saepenumero occurrit in magnis tabularum geographicarum voluminibus, quorum editione Hollandia saeculo XVII° excelluit [3]); nec inter rerum Ros-

---

[1]) Confer in Архивъ истор. и практич. свѣдѣній относящихся до Россіи, изд. Н. Калачовымъ, кн. 5. С. Петерб. 1863, dissertationem de W. Russel et C. Ens, auct. R. Minzloff.

[2]) Extranea haec editio inscripta est: *Histoire des guerres de la Moscovie (1601—1610) par Icaac Massa de Harlem, publiée pour la première fois par le prince Michel Obolensky et le Dr. A. van der Linde. Bruxelles, 1866. 2 vol. 8⁰.* Addita est versio francogallica, liberior quidem, simul cum *Legenda Pseudo-Demetrii* quam plures perperam Massae vindicare nituntur.

[3]) Vide ex. gr. Jansonii Atlas. Lib. I. Amstelod. 1658. fol., ubi plures imperii Rossici partes ab J. Massa delineatae sunt.

Обширная торговля, которую Голландцы уже въ началѣ XVII-го столѣтія вели съ Россіею, давала полное основаніе предполагать, что всѣ важныя событія и разные перевороты, совершавшіеся тогда въ Москвѣ, обращали на себя ихъ вниманіе. Однако до настоящаго времени были извѣстны только два сочиненія голландскихъ писателей объ этихъ событіяхъ: первое изъ нихъ, напечатанное подъ заглавіемъ: «*Московская трагедія*», долгое время приписывали книгопродавцу Гревенбруху, и только въ послѣднее время было открыто, что оно написано *Гаспаромъ Енсомъ*, голландскимъ историкомъ; второе, «*Легенда о Лжедимитріѣ*», написано англичаниномъ *Вильгельмомъ Русселемъ*[1]), который, около 1605 года, былъ старшиною голландскихъ купцовъ въ Москвѣ.

Археографическая Коммиссія издаетъ нынѣ слѣдующія два болѣе полныя и болѣе обстоятельныя сочиненія голландскихъ писателей, которыхъ рукописи находятся въ С.-Петербургской Императорской Публичной Библіотекѣ:

I. Московскую хронику Исаака Массы и *II. Повѣствованіе Ильи Геркманна*, первую по списку съ рукописи, писанной въ 1610 году и хранящейся въ королевской библіотекѣ въ Гаагѣ; второе — по автографу, написанному въ 1625 году, въ Амстердамѣ. Изданіе Археографической Коммиссіи, начатое въ 1864 году, было предварено изданіемъ, вышедшимъ въ Бельгіи и напечатаннымъ по той же рукописи, съ которой сдѣлано изданіе Коммиссіи[2]).

I. Исаакъ Масса, сынъ Авраама, родился въ 1585 году, въ Гарлемѣ, и считался однимъ изъ лучшихъ географовъ своего времени. Имя его часто встрѣчается въ большихъ географическихъ атласахъ, изданіемъ которыхъ особенно славилась Голландія въ XVII вѣкѣ[3]); онъ извѣстенъ

---

[1]) См. статью Р. Минцлова о В. Русселѣ и Г. Енсѣ въ Архивѣ истор. и практич. свѣдѣній, относящихся къ Россіи, изд. Н. Калачовымъ, кн. 5. Спб. 1863.

[2]) Бельгійское изданіе имѣетъ слѣдующее заглавіе: Histoire des guerres de la Moscovie (1601—1610), par Isaac Massa de Harlem, publiée pour la première fois par M. le prince Michel Obolensky et M. le Dr. A. van der Linde. Bruxelles 1866. 2 vol. 8⁰. Къ нему присоединены французскій, не слишкомъ близкій, переводъ и Legenda Pseudo-Demetrii, которую многіе неосновательно приписывали Массѣ.

[3]) См. напр. Jansonii Atlas. Lib. I. Amstelod. 1658. fol., въ которомъ И. Массою начерчены многія части Россійскаго государства.

sicarum scriptores ignotum; duos enim tractatus de Siberia conscripsit ea re praesertim memorabiles, quod unica inde hausta est notitia, quae de navigatione in mari glaciali inter flumina Obi et Jeniseiam, jubente Borisio Godunovio suscepta, ad nos pervenerit[1]). Narrat Massa se tabulam illius itineris Moscoviae ab amico, quem his detectionibus comitem fuisse noverat, non sine magno periculo obtinuisse, addens: «si vero rescirent illi quorum interest, actum esset de Moschi illius vita», cujus ideo non prodit nomen. Statutum erat ulterius progredi et regiones tunc fere fabulosas, trans Jeniseiam sitas perscrutari, «sed caruerunt, inquit, haec omnia eventu ob bella civilia nuperrime inter Moschos exorta, ut ex eorum descriptionibus fusius liquebit, quas brevi, Deo volente, publicas faciemus.»

Colligebatur ex his verbis librum Moscoviam inscriptum a Massa relictum esse, quem quum nemo oculis conspexisset, bibliographi nonnulli Moscoviam non differre a Legenda Pseudo-Demetrii augurati sunt. Jam vero nullum superest dubium: Massae quae dicitur Moscovia nihil aliud est, quam hoc ipsum nostrum Chronicon Moscoviticum, quod nunc demum prodit in lucem. Ex epistola enim ad Mauritium Nassovium scripta libroque praefixa discimus: auctorem Isaacum Massam, e nobili quidem domo ortum, sed autodidactum, sexto decimo aetatis anno ad negotia mercatoria ediscenda Moscoviae a parentibus constitutum fuisse ibique per octo annos quae ipse viderit vel ab amicis aulicis audiverit literis mandasse, post vero, commercio Moscovitico bellis intestinis turbato, cum ceteris mercatoribus peregrinis expulsum, anno 1610, in patriam rediisse eo animo ut terra marive militiam faceret; eademque epistola petiit ut sibi liceret librum suum de rebus Moscoviticis, non bene exaratum lectuque difficilem, coram Principe Mauritio legere nec non viva voce addere quae sibi de oris septentrionalibus et de itineribus maritimis, jussu Principum Moscoviticorum regiones Sinicas versus factis, nota essent.

Nemo non videt hunc librum eundem codicem Chronici Moscovitici esse, qui Hagae Comitum tam diu latuit, commentarios autem de itineribus spectare ad eas Siberiae descriptiones quas, ut diximus, paucis annis post Massa, non miles sed geographus factus, edidit[2]).

Ceterum non tantum itineribus et tabulis geographicis delineandis operam navavit Chronici Moscovitici scriptor, sed etiam negotiis politicis interfuit: anno 1614 et pluries postea legatus

---

[1]) Hi tractatus de Siberia belgice, germanice et latine editi sunt. Latinam versionem invenies in opusculo cui titulus est: Descriptio ac delineatio geographica detectionis freti sive transitus ad occasum supra terras Americanas in Chinam atque Japonem ducturi. Amsterd. ex officina Hesselii Gerardi 1612 et 1613. 4°, cum tabulis aeri incisis.

[2]) Inter codices manuscriptos Bibliothecae Imperialis Parisiensis sub № 1808. S. Germ. reperitur libellus inscriptus: Description de la Moscovie par Isaac Massa. Harlem. 1613, qui continet versionem gallicam tractatuum ejus de Siberia, non vero Chronici Moscovitici.

также своими сочиненіями о Россіи, такъ какъ написалъ двѣ статьи о Сибири, замѣчательныя тѣмъ, что единственно въ нихъ сохранились свѣдѣнія о плаваніи по Ледовитому морю между устьями рѣкъ Оби и Енисея, предпринятомъ по повелѣнію Бориса Годунова [1]). Масса разсказываетъ, что онъ, не безъ затрудненій, досталъ въ Москвѣ карту этого путешествія отъ своего друга, принимавшаго участіе въ этихъ открытіяхъ, и прибавляетъ, что «если бы правительство узнало про это, то казнило бы смертью передавшаго ему карту», вслѣдствіе чего онъ и не приводитъ его имени. Предполагалось также изслѣдовать и страны, лежащія за Енисеемъ, о которыхъ до того времени ходили почти баснословные разсказы; но «это намѣреніе было отложено по причинѣ вспыхнувшей тогда въ Москвѣ междоусобной войны, о которой — говоритъ Масса — я, съ Божіею помощію, въ скоромъ времени подробно разскажу въ своемъ описаніи».

Эти слова Массы подали поводъ предполагать, что имъ написана какая-то книга, подъ заглавіемъ «Moscovia». Но такъ какъ никто не видалъ этой книги, то нѣкоторые библіографы догадывались, что подъ нею слѣдуетъ разумѣть «Легенду о Лжедимитріѣ». Теперь оказывается несомнѣннымъ, что «Moscovia» есть не что иное, какъ издаваемая Археографическою Коммиссіею «Московская хроника». Изъ приложеннаго къ рукописи, хранящейся въ королевской библіотекѣ въ Гаагѣ, письма Массы къ принцу Морицу Нассаускому видно, что Исаакъ Масса былъ благородной фамиліи, самоучка, на 16-мъ году отправленъ родителями въ Москву для пріученія къ торговымъ дѣламъ и описалъ все, что во время восьмилѣтняго пребыванія своего здѣсь самъ видѣлъ, или слышалъ отъ своихъ придворныхъ друзей; когда же вспыхнувшая междоусобная война остановила торговлю, онъ былъ изгнанъ изъ Россіи вмѣстѣ съ прочими иностранными купцами и въ 1610 году прибылъ въ свое отечество, гдѣ намѣревался поступить въ военную сухопутную службу или во флотъ. Въ этомъ же письмѣ онъ просилъ позволенія самолично прочесть въ присутствіи принца Морица свое неразборчиво написанное сочиненіе о Московскихъ событіяхъ, которое желалъ дополнить словесно всѣмъ тѣмъ, что онъ зналъ о берегахъ Ледовитаго моря и о морскихъ экспедиціяхъ, совершенныхъ по повелѣнію Московскихъ государей въ Китай.

Теперь никто не усомнится, что книга эта есть Московская хроника, которая оставалась такъ долго неизвѣстною въ Гаагѣ, а его объясненія о морскихъ экспедиціяхъ — двѣ его статьи о Сибири, изданныя имъ спустя нѣсколько лѣтъ послѣ того, какъ онъ сдѣлался не воиномъ, а географомъ [2]).

Авторъ Московской хроники не только путешествовалъ и чертилъ географическія карты, но также принималъ участіе въ политическихъ дѣлахъ: въ 1614 году, и впослѣдствіи неоднократно,

---

[1]) Эти двѣ статьи о Сибири напечатаны на латинскомъ, нѣмецкомъ и голландскомъ языкахъ. Латинскій переводъ заключается въ брошюрѣ подъ заглавіемъ: Descriptio ac delineatio geographica detectionis freti sive transitus ad occasum supra terras Americanas in Chinam atque Japonem ducturi.

[2]) Между рукописями Императорской Парижской библіотеки подъ № 1808. S. Germ. находится книжка подъ заглавіемъ: «Description de la Moscovie par Isaac Massa. Harlem 1613», которая содержитъ французскій переводъ его статей о Сибири, но отнюдь не Московскую хронику.

Moscoviam missus est, et ejus cura evenisse dicitur ut commercium Batavorum cum Russia, multis quibus laboraverat impedimentis remotis, ex illo tempore optime succederet[1]).

II. De Elia Herkmanno parum est quod afferre possimus. Non ignobilis ille quidem inter Batavos fuit poëta, quem literis antiquis imbutum nec rerum gestarum disquisitionibus alienum fuisse, carmen didacticum, quod sex libris de laudibus artis navigandi sermone Belgico conscripsit, documento est[2]). Narratio ejus de Pseudo-Demetrio, quamvis hunc non falsum fuisse sibi persuasum haberet, non prorsus rejicienda videbatur. Herkmannus enim prolixe quidem, attamen non poëtarum more, sed plana et simplici oratione tradit nobis quae audierat de tumultibus et bellis Moscoviticis, interdum nixus testimonio virorum qui quod narrabant praesentes viderant, vocesque quae intercurrunt Rossicas non ita male reddit. Nihilominus multa eum vel incerta vel erronea retulisse, si facile elucet, falsa et ficta de industria immiscuisse non verisimile est; quae scripsit, bona fide cum multis hominibus coaetaneis vera credidisse videtur.

Hujus editionis curam habuit Collegii Archaeographici socius R. Minzloff. Textus Belgicus integer et omni qua par est fide expressus, nulla etiamsi inusitata lectione authentica rejecta. Chronici Massae et Narrationis Herkmanni versio Rossica accurata a Bestushew-Rjumin, Collegii Archaeographici socio, confecta est. Huic versioni indices nominum et rerum additi sunt.

---

[1]) De Massae vita et scriptis nonnulla leguntur apud E. de Baer in Bulletin scientifique de l'Acad. Imp. des sciences de St. Pétersb. X. 172; — Hamel: Tradescant der ältere. St. Petersb. 1847; — F. Müller: Essai d'une Bibliographie Neerlando-Russe. Amsterd. 1859; et H. C. Murphy: Hudson in Holland. Hague 1859. F. Müller edidit etiam I. Massae imaginem aeri incisam nec non delineationem urbis Moscoviae pagina 90ª Chronici commemoratam. — Nonnullae Massae literae inveniuntur in Chronici ejus editione Bruxellensi, rossice in Вѣстникъ Европы. 1868. I. 231 ss.

[2]) Der Zee-Vaert Lof. Amsterdam, 1634. in-fol.

онъ былъ въ Москвѣ дипломатическимъ агентомъ и въ этомъ званіи много содѣйствовалъ къ облегченію и процвѣтанію торговли между Россіею и Голландіею[1]).

II. Объ авторѣ втораго сочиненія, Ильи Геркманнѣ, имѣется менѣе свѣдѣній. Онъ былъ замѣчательнымъ поэтомъ и его дидактическая поэма «*Похвала морсплаванію*», въ шести книгахъ, на голландскомъ языкѣ[2]), доказываетъ его классическое образованіе и историческія знанія. По этому нельзя оставить безъ вниманія его разсказа о Лже-Димитріѣ, котораго онъ ошибочно считаетъ не самозванцемъ. Геркманнъ разсказываетъ, хотя и многословно, но не по обычаю поэтовъ, а просто, что слышалъ о войнахъ и смутахъ Московскихъ, нерѣдко опираясь на свидѣтельство очевидцевъ; русскія слова, гдѣ таковыя у него встрѣчаются, пишетъ довольно правильно. Хотя и очевидно, что многое разсказано у него невѣрно и ошибочно, но все-таки невѣроятно, чтобы онъ умышленно выдумывалъ; во всемъ, что онъ писалъ, былъ онъ добросовѣстно убѣжденъ наравнѣ со многими современниками.

Голландскій текстъ сочиненій Исаака Массы и Ильи Геркманна напечатанъ безъ всякихъ измѣненій, со всею точностью, при чемъ сохранены даже необычныя чтенія подлинника. Настоящимъ изданіемъ занимался членъ археографической Коммиссіи Р. Минцловъ.

---

[1]) О жизни и сочиненіяхъ Массы можно найти нѣкоторыя свѣдѣнія у Е. Бэра въ Bulletin scientifique de l'Acad. Impér. der sciences de St. Pétersbourg, X. 172;—Hamel: Tradescant der ältere. St. Petersb. 1847;—F. Müller: Essai d'une Bibliographie Neerlando-Russe. Amsterd. 1859; — H. C. Murphy: Hudson in Holland. Hague 1859. Мюллеръ издалъ также портретъ Массы и планъ Москвы, о которомъ упоминается на 90 стр. его Хроники. Нѣкоторыя письма Массы напечатаны въ Брюссельскомъ изданіи и въ Вѣстникѣ Европы, 1868, кн. I, стр. 231 и сл.

[2]) Der Zee-Vaert Lof. Amsterdam, 1634 in-fol.

Чтобы сдѣлать это изданіе доступнымъ для большинства читателей, Археографическая Коммиссія предполагала присоединить къ голландскому тексту точный русскій переводъ, который и былъ ею порученъ, сначала К. Н. Бестужеву-Рюмину, а потомъ, въ 1870 году, извѣстному знатоку голландскаго языка А. М. Энгелю; но за смертію послѣдняго, послѣдовавшею въ началѣ 1871 года, трудъ этотъ остался неоконченнымъ.

Коммиссія, имѣя въ виду пользу, какую настоящее изданіе можетъ принести ученымъ, знающимъ голландскій языкъ, положила выпустить его въ свѣтъ въ настоящемъ 1871 году, намѣреваясь, впрочемъ, напечатать впослѣдствіи и русскій переводъ, если кто либо изъ частныхъ лицъ не издастъ онаго.

Een cort verhael

van begin en oorspronck deser tegenwoordige oorloogen en troeblen in Moscovia, totten jare 1610 int cort overlopen ondert gouvernement van diverse vorsten aldaer.

Epistola auctoris ad Mauritium Principem Nassovium scripta inter annos 1610 et 1614.

Genadighe Vorst ende Doorluchtichste Prince, alle tongen die den almogenden godt loven, eeren ende vreesen ende dat uut rechter trouwen en sculdigen plicht, prysen en loven ooc uwe eerweerdighe excellentie met alderley lofsangen, speelen, comedien en heerlycke gedichten, en dat ter eeren uwe heerlycke en victorieuse daden, die ghy den vaderlande hebt gedaen, en ooc ter eeren uwer victorieuser overwinnigen, die ghy, Doorluchtige Vorst, door godts genade verworven hebt.

Ja ooc alle ongelovige en heydenen connen haerselven niet ten vollen verwonderen, gelyc ic selve gesien en gemerct hebbe, als ic haer uutleyde van begin totten eynde uwe victorieuse daden, ooc de liefde uws vaders totten vaderlande, hoochloflycker memorien Prince van Orangien, en alle de groote tirannien der Spangiaerden, die ic eensdeels gesien, ooc eensdeels van myne oudren gehoort hebbe, diet godt beettert al te veel gesmaect hebben, soo dat se 't selve noch gevoelden; soo dat, segh ick, de selve als Persianen, Moscovitren en Tartren haer daervan niet ten vollen en connen verwonderen, alsoo dat se ooc beweecht synde door sulcke vertellinge, voor haren goden syn gevallen en voor uwen vorstelycken persoone een gebedt deden en ooc offerhande dat godt almachtich sulcken helt lanedurige gesontheyt wilde verleenen ter salicheyt, want, Genadige Vorst, ic hebbe lange tydt in Mosco ontrent den hove gefrequenteert en gedient aldaer, en creeg door

ontbieden jaerlics die afteyckeningen en innemingen der steeden en veltslagen die gewonnen waren door beleyt uwer edeler excellentie, en ic sette die over in moscovise tale en sconc se aen de vorstenkinderen in Mosco om u, o doorluchtichste helt, eenen loflycken name te maecken ooc in dic quartieren der werelt, soo dat de moscovise princen en vorsten haer daervan verwonderden en uwen vorstelycken name niet genoech conden volprysen. Ooc den Persianen die ic sulcke dingen ooc meede gaf aan haren coninc den Sophi in Persien, comende 't jaer daerna weder met hare coopmanscappen over 't meer Caspium, baden om meer en dat om dat se haren coninc soo wilcom hadden geweest van sulcken bootscap hoorende van de doorluchtige daden daer in hy hem seer verblyde en ooc uwe excellentie lanc leven met gonste was wenschende.

Daerom dachte ic dicwils: waertoe ben ic dan geboren dat ic mynen vorste nieuwers meede en can dienen, wenschende dicwils de tyt mochte comen dat ic den vaderlande eenen dienst mochte doen denwelcken tot voordeel desselffs mocht strecken en dat tot een dancsegginge.

Daerom en hebbe vooreerst niet anders connen bedencken om uwe vorstelycke genade eens te sien en te hooren spreecken, welcke eere, soo se my van den almogenden godt gegont wort, van my voor geluckige sal gehouen worden,- als dat ic vorstelycke genade met dit cleyn boexken, synde een verhael van den oorspronck deeser ellendiger oorloogen in Moscovia, want ic moest deselve alle grondelyck wel weeten, als 8 jaren daer int lant in de hooftstadt Mosco gewoont hebbende en ooc nieusgierich synde alles ten unterste hebbe wel connen vernemen en ooc wel gesien te hoven van sommige edelen en secretarisen, omdat ic altyt met hen vrientscap sochte, en hebbe 't selve soo alles ordentlyck opgescreven na vermogen; want noyt scryven geleert en hebbe als van myn selven meest als ooc noyt gestudeert; soude 't selve anders wel ordentlyc alles history wys bescreven hebben.

Dan hoope 't selve syne vorstelycke genade aengenaem sal syn al ist van geender weerden. Syne vorstelycke genade sal aensien de affectie syner minsten ondersaet, wenschende met eenen ten minsten soo aengenaem sal syn als den granaet appel die Risomes den coninc van Persen sconc, oft ten minsten gelyc 't water datten boer dienselven coninck toereycte; want kenne niemant weerdiger dan syne vorstelycke genade die van alles goets een liefhebber is, om alles wat men ooc

ter werelt dicht oft nieus vint oft men hooret, uwe vorstelycke genade eerst te presenteeren, hoe cleyn het ooc ware.

Daerom bidde syne vorstelycke genade myne dese stouticheyt ten besten wilt afnemen, aensiende veel meer den goeden yverigen jonste en ooc goede affectie eenes jongen mensches synen vorste toedragende, dan de stouticheyt die int presenteeren gebruyct wort.

Wenschende ondertussen wel ic den vaderlande eenen dienst conde doen, 't sy te water oft te lande, want souder my voorwaer soo cloeck in houden mette hulpe van godt almachtich als ymant ter werelt, ende alsoo ic de coopmanscap van myne ouders in Moscovia besteedt was te leeren, hebben myne sinnen gelyck wel altyt gequelt geweest van joncx op om eenich dienst den lande te bewysen, als wel Heemskerck en anderen gedaen hebben, 't sy waert in te pas quame, en my dunct dat men sulcke yverige geesten behoorde voort te helpen en niet altyt die genoech hebben en ryc en weeldich syn, maer ooc die noch jonck syn en niet en hebben en yveren om haer vaderlant eenen eeuwigen name te doen behouden; en dat ic dit scryve en is maer uyt goede yver als door eenen goeden geest, daertoe nacht en dacht gedwongen synde, en soude ooc als van eenen heerlycken huyse synde, na onse staet geeren met eere door de werelt comen, want met coopmanscap alsnu in Moscovia niet te doen is, en anders geenen styl hebbende, waert jammer dat sulcke yverige geesten nergens toe gebruyct en souden worden; die om de religie ooc alle haere vrinden verlaten hebben en alles verloren, die toonen ooc dat se den vaderlande totter doot getrou syn.

Biddende andermal sine vorstlycke genade deese cleyn gifte wilt aenveerden van een synder aldergeringste ondersaet en alsdan en ooc nu altyt sal ic sculdich syn en blyven te bidden voor syne vorstelycke genade lancdurige gesontheyt alles ter salicheyt, ooc altyt triumphe over onse vyanden, biddende syne vorstelycke genade my uwen alderminsten ondersaet hierin wilt gebruycken dat ic dit boexken voor syne hoogheyt en princelycke excellentie mach leesen en soo sal syne vorstelycke excellentie 't rechte verstant daervan crygen, want et wat swaer te leesen is als niet wel gescreven synde, en sal my dan ooc geluckich houden een sulcke stonde verworven te hebben en ooc syne vorstelycke genade alsdan mondelinge vertellen 't geene ic aldaer van die geweste weet, so wel van den custen en voyagien gedaen door bevel der moscovise vorsten na de landen

Cathaia en Molgomsaia als van de oorloogen aldaer; biddende noch eenmael myne stouticheyt mach syn vergeven en wenschende ten andermal syne vorstelycke excellentie gesontheyt en lanc leven ter salicheyt, ooc victorie over alle syne vyanden. Amen.

UE Vorstelycker Genaden en Princelycke Excellentie

aller ootmoedichste

Isaac Massa.

Ivan Vaciliovits.

Casan en Astrocan, met ander rycken machtich,
Hebdy onder u gebrocht met sweert stormender hant,
Maer niet door u cloeckheyt en ist gesciet warachtich,
Maer godts geesel waert ghy, tot u eeuwiger scant.
Eenen Basiliscus wirt ghy genaempt verachtich,
Want noyt d' eerd en betradt sulck fenynich tirandt.

Ivan Vasiliovits, grootvorst van Moscovia die men den tiran noemde om syn groote tirannie wille, wirdt gebooren a° 1530 in de maent van agusto in de hoofstadt desselven lants Moscou genaempt. Synen vader die genaempt was Vacili Ivanovits, die een vroom vorst geweest was, soo de historien van hem vermelden, viel recht na deese geboorte des tirans in een groote cranckheyt, dewelcke dagelyx verargerde, alsoo dat hy daervan sterf in den jare 1534, latende deesen jongen vorst in leven synde alsdoen maer 3 jaer en 3 maenden out, ooc de grootvorstinne Olevna genaempt, een seer goede vrouwe, deese siende dat haren soone noch onmondich was en totte regeeringe onbequaem, heeftet regiment des rycx aengenomen met sommige de wyste en bequaemste heeren die haer docht des gemeynen nut voorstonden, en regeerde alsoo niet meer als 4 jaren na malcander in goeden rust en vrede tot der tyt datse ooc in den Heere gerust is en stirf a° 1538, haren soone voorscreven maer seven jaren out synde ofte daerontrent.

'T Régiment des rycx bleef eenen tyt lanck in de handen der voornaemste heeren, hebbende de gemeynte van haer den eet genomen 't lant wel te regeren en te bescutten van alle vyanden totter tyt den prince tot syne jaren gecomen soude syn. Dan alsoo haerder veele waren meest onrechtveerdich soo wel bleeck, want onderdructen de onnosele aen allen syden en scoren en scrapten alsins cael waer se aen conden comen, 't gemeyn proffyt weynich soeckende, was te vreesen ten quaden eynde comen soude, ooc bestondende onder haer veele twisten en oproer en die men dicwils qualyc slissen conde, daeruut men vreese hadde te comen de ruine des gantschen rycx. De geestelicke met sommige van de opperste en verstandichste der gemeynten dit merckende, hebben geraetslaecht te samen hoe se sulcx souden mogen voorcomen

dat haer vaderlant en cristelycke monumentum der heyligen, soo se dat noemen, mocht behouden blyven, soo hebbense gedacht niet beetter te syn dan den prince, hoewel hy noch jonck was, 't rycke over te dragen ende hem grootvorst te croonen, in syns vaders plaetse, alleer de heeren meer macht creegen. Alsoo hebbense hem 't heele regiment in handen gestelt mette geestelyckheyt, maer en croonden hem niet eer voor datse hem een vrouwe gecreegen hadde, dwelck gescach doen hy 17½ jaren out was.

A° 1548 wirdt hy gecroont en in syns vaders stoele geset. Op de selve tyt hiel hy ooc syne bruyloft met Anastasia, eens hertoogen dochter van grooter afcomste, haer vader was genaempt Roman Zachariovitz, opperste heere des lants naest den grootvorst, en wierden de cronninge en bruyloft seer pompeus gehouden na haers lants maniere.

Hiermet wirden veel oproeren geslist, en wirden veele van de voornoemde aengeclaecht, die in groote ellende versonden wirden en jammerlycken van honger en commer vergingen, soo was haer eynde.

Ivan Vasiliovits in de regeringe synde, regeerde seer wel eenige jaren, maer daerna de Moscovitren kennende watse voor geesten waren, begonde hyse geweldich te breydelen en tiranniseerde ooc seer over haer.

Van syne grootvorstinne wirden hem gebooren dry soonen, daervan was den eersten genaempt Demetrius, die verdroncken is noch een kint synde. Want te dier tyt was den Crimsen Tarter met groote verrassing ende gewelt int lant gevallen, doende alsins groote scade, ja deede de geene ooc vluchten die in Mosco woonden, met sampt haren grootvorst, den welcken vloot met synen gantsen scaet en hoffgesin na Bielaozera, synde uuter natueren een stercke plaetse, liggende rondtom in een groot meer, seer sterck beslooten.

Alsoo den grootvorst over voer eemael om 't leeger te besichtigen der Moscovitren, die rondtom 't selve meyr lagen, hadde hy de vorstinne by hem dan in een ander jachte, die 't selve kindt by haer hadde, en de jachten van hem en haer by malcander comende, eyste hy deesen Demetrio van haer om daer mede sich te verlustigen, en malcander 't kint toereyckende viel het selve seer scielyck uyt hare handen tusschen de 2 booten int water en sonc ooc terstont als eenen steene, sonder hem meer te vinden; alsoo bleeff haren eersten soone, daer groote droefheyt om was in den gantschen rycke.

Een tweeden soone die se samen creegen, wirt Ivan genaempt na den vader, welcker weesen en manieren hy heel hadde en was te duchten noch grooter tiran soude worden dan den vader was, want verheuchde alsins waer hy bloet sach vergieten. Deesen by de 23 jaren out synde, wirt van den vader doot geslagen, want 't gesciede op eenen tyt, den grootvorst synde op een van syn lusthoven, genaempt Slaboda Alexandrina, synde 12 mylen van de Mosco, datter sommige hooftmannen tot hem quamen, die gedestineerd waren tegen den Tarter oft Crim te trecken te velde die voorhanden was synde in den somer, ende vraegden den keyser oft hem belieffde dat hy synen soone nu alreede volwassen synde met haer te velde liet trecken, meynden dat een groote vreese voor den vyant soude weesen, alse souden hooren datten prince selver int velt was, bovendat hadde hy er ooc groote lust toe.

Den grootvorst dit hoorende, wirt met een groote graamscap bevangen en sloech metten staff die hy in handen hadde na synen soone,

die hy int hooft soo raecte dat hy 'er in 3 dagen na sterff, en was int jaer 1581.

Men seyt datten vader meynde dat den soone eenich verract in sin daermede gehadt sou hebben om den vader van den stoel te helpen, bovendat sach den vader dagelyx wel dat deesen soone een hoochartich joncman was, die den uutlanders ooc al te lieff hadde, principael die van duytser afcompst waren. Want hadde dicmael laeten hooren dat soo hy keyser ware, soude begeeren dat alle vrouwen van adel haer op duytse maniere clecden. Sulcke en dergelycke redenen wirden den vader somtyts overgedragen, soo dat hy voor hem vreesde.

Den derden soone van de selve vorstinne gebooren was Fedor genaempt, een seer goet vroom prince, seer stil synde, denwelcken hem ooc int ryc succedeerde.

Dese voorscreven dry soonen, daerder maer eenen van int leven bleef, syn hem van syn eerste vrouwe gebooren, ooc dry dochters, die alle dry maechden gestorven syn.

Nadat deese vrouwe doot was, hadde noch meer vrouwen, maer weynich kinderen, ja geene daarby, dan van de sevende getroude vrouwe, die hy nam vant Nagois geslachte alsoo genaempt, daer hadde hy eenen soone by, die hy ooc Demetrium dede noemen, daer dese historie meest van sal vermelden.

Ic soude wel een weynich van syne groote tirannie verhalen, dan alsoo het totte voorgenomen materie niet en dient en datter ooc alle historien veel af vermanen, salt laten blyven, en ooc soo ist seggen daervan soo divers, dat ment mette rechte waerheyt niet en soude connen scryven, soo sal ic alleen in cort overloopen syne oorloogen die hy gevoert heeft, by synen leven en wat hy gewonnen heeft, daerse den naem Tsar oft Keyser van noemen, hoewel 't woort Tsar in de slavoense tale niet meer als Coninck en beduyt, — en sullen 't selve met cort overlopen, om te comen tottet fondament deser huydiger oorloogen aldaer.

Voor eerst liet hy om de Mosco noch eenen aerden wal werpen, daerna op de selve plaetse noch eenen stercken rincmuer geleyt wirt en vergroot alsoo de Mosco veele grooter danse by syns vaders tyden geweest hadde. Gedueerende syn regiment hadde hy veele oorloogen mette coningen van Casaen, die hem metten Crim veel overlast deden, en ondertussen gesciede ooc veele verraderye in Mosco, want wirt menichmael in brant gestoocken, datter op eenmael by de 50 kercken bleven. Daaruut men afmeten can wat en menichte van huysen daer gebleven moeten syn. Want Casaen, een coninсryc in Tartaria, was den Moscovyt afgevallen, want het hadde te vooren noch scatting gegeven, by syns vaders saligen tyden, aen den Moscovitren als voor haren overheer haer kennende. Deese waren dan afgevallen en rebelleerden seere, soo dat hy voor hem nam 't selve met uuterste cracht te overweldigen, sendende daer tot 6 male synen leeger voor, alle jaer eenmael; dan ten sevenden jare trock hy selver daer persoonlyck hennen met eenen onuutspreeckelycken grooten heyre bestaende in 400,000 weerachtige mannen.

De Poolen, als eeuwige vyanden der Moscovitren, dachten ooc aen d' andersyde haren tyt waer te nemen, want haer ontnomen was veel plaetse, en dat niet lang te vooren, door een groot heer Michael Glinsci genaempt; deesen Glinsci was grooten smaet aengedaen in Poolen, daerom hy vluchte en begaf hem met syn volc onder de bescutting der Moscovitren, die hem ooc hooglyc eerden by synen leven; deese hadde groote oorlooge gevoert voor den

Moscovit, en den Pool groote scade aengedaen, hem veel plaetsen ontnomen, als Smolensco, Polutsco en Staradoeb, met veel meer andre op de rye. De Poolen hieraen oorsaec genoech hebbende om te oorloogen, maecten ooc groote preparatie omme de selve plaetsen weder te crygen. Ivan Vasiliovits op Casaen heel verbittert synde, maecte metten Poolen vreede voor eenige jaren, gevende haer Polutsco, Staradoeb, met eenige ander plaetsen weder, om datse hem niet hinderen en souden in dit syn voornemen.

Alsoo trock hy uut Mosco, in den jare 1551, latende in syn plaetse blyven den metropolitus Macary mette grootvorstinne en Fedor oft Theodorus haren soone, den jongen prince, en quam in synen leeger voor Casaen, daer hy practycken op liet beproeven en veel stormen op deede, dat hy se ten lesten met stormender hant noch increeg, daer in veel geholpen heeft eene ondergravinge onder de riviere Volga tot onder de stat, welcke myne geinventeert wirt door een constich ingeniuer Erasmus geheeten, en was ooc van duytsen afcompst.

De stadt metten sweerde verovert synde, wirt ooc levendich gegrepen haren coninck Safacirez, die op staende voet van rouwe stirff; dan 2 princen, synde beyde soonen deeses coninx, wirden ooc gevangen en levendich gegreepen, daer den eenen ooc van stirf, maer den andren wirt in Mosco gebracht en aldaer ooc kristen gemaect, noemende hem Alexander, daer hy te vooren Neefcires hiet, en boven dat wirt hem een moscovise vrouwe gegeven van hooge afcompst met dry heerlychheeden als de steeden Torsoc, Othphir en Toropies, daer hy heerlycken van onderhouwen con worden.

Sy creegen ooc noch eenen jongeling in Casaen van coninclycken stamme, diese ooc doopten en Simon noemden, deese gaven sy ooc een vrouwe, synde een dochter van hertog Johann Mossisloffsci, een groot heere, en boven dat hadde den grootvorst deesen Simon soo veel besint dat hy hem op den moscovisen stoel setten mette croone opt hooft, gevende hem 't gantse regiment des rycx in synen handen en dat voor 2 jaren in de welcke hy ooc wel getrouwelyc de Moscovitren regeerde, en den grootvorst woonde soo lang achter 't slot in buytenstadt, gelyc een ander vorst en heere totter tyt toe datte 2 jaren van beloften over waren, doch wirt daerna noch altyt hoog geeert en over groote heerlycheden gesettet. Den grootvorst Ivan Vasiliovits het keyser- oft conincryck van Casaen ingenomen hebbende, met alle privelegien der selven verandert en 't selve met veel Moscovitren beset hebbende, wirt hem den titel vermeeret, als wirt doen Tsar en grootvorst genaempt, daer hy te vooren maer Velici Cnees oft grootvorst genaempt en was. En soo was het lant een corte tyt in vreede en stillicheyt totter tyt dat Astrocan rebelleerde.

Astrocan, d'welck voor tyden Motrogan genaempt wierdt, is een tarterse provincie op haer selfs geweest, haren coninck op haer selven kiesende diese het gund, en hadde altyt veel gebiet en landen onder haer ontrent de riviere Volga als ooc neffens de zee Caspium, en is ooc altyt een groot volcrycke coopstadt geweest, daer uut Persia, Arabia, Medea, Armenia, als ooc Siamachi en Turckyen veel cooplieden quamen, haren handel dryven, brengende aldaer peerlen, tourkoysen en costelycke leeren uut Armenia, uut Siamachi, Persia en Turckyen brochten goude laeckenen, costelycke tapyten en alderley syde en costelyckheyt, en uut Arabia veel speceryen, daertegen sy van den Moscovitren weder ander leer namen als ooc laecken, kerseyen, pampier en dergelycke ander rou waren, als ooc ycara, die

de Turcken veel cochten diese na Constantinopel brachten, 't welck ycararooge is van den vis steur, die men met ongelovige menichte in de riviere Volga vanget, daerse deese rooge van maecten, en was den Turcken seer aengenaem, alse ooc den Ytalianen nu is. In somma was een machtige stadt, dan moste nu den Moscovyt als ooc den grootvorst Vacili Ivanovits saliger scatinge geven, anders was sy van alle dingen vry en deede wat haer goet docht.

De moscovise bojaren en heeren die de landen ontrent de groote riviere Volga gouverneerden, alsoose geltgierich en overdadich in leven waren, deden deese stadt groote moyte aen en leydense grooter lasten op, dan haren grootvorste wel wist, soo datse het niet verdragen en conden, soo datse van langer hant tegen den Moscovitren seer verbittert wirden, en sochten alle middelen om af te vallen en 't joc van haren halse te werpen, dwelck sy ooc gedaen hebben, want alser om scattinge quamen, hebbense de legaten scimpelyck geantwoort en ooc geweygert yet te geven, seggende niet te willen geven, en dat tot diverse malen. Ja gaven voor, soo ons den Moscovit te sterck valt, sullen wy den Turck om hulpe aenroepen, en hem ooc in alles obedieren. Dit duerde langen tyt, als nu gehoorsaem syn, en alsdan weder rebellerende, tot der tyt toe dat Ivan Vaciliovits Casaen hadde gecregen, als verhaelt is.

De Astrocaners, het innemen en overweldidigen Casanis wel gehoort hebbende, ooc dagelycx siende dat der Moscovitren macht seer aennam, ooc de tirannige regeeringe des grootvorsten, vreesden seer dat haer menichwervige rebellye ooc wel eens mochte soo beloont worden, daerom dachten in tyts haer selven metten grootvorst weder te versoenen, en sonden in Mosco een costelycke ambassade met heerlycke gescenken aen den Keyser en grootvorst biddende om genade, niet willende gedencken 't geene van haer uut onbedachtheyt gedaen was, maer baden 't selve te willen vergeeten, souden noyt meer dencken te doen 't geene niet recht en was noch behoorde, maer haer altyt onderdanich toonen.

Van haren coninck, Abdilrogman genaempt, was aen den Moscovyt ooc een ambassade gesonden van synentweegen om 't selve 't geene verhaelt is. Hare requesten overgelevert en ooc mondelinge haer begeert uutgeleyt hebbende, hebbense genade verworven en ooc veel gescencken gecregen, boven dat wirden se heerlycken getracteert en creegen ooc vrindelycke brieven mede aen haren coninc voornoempt, ooc aen de gemeynte.

Te deeser tyt quamender in Mosco twee jonge coningen uut Nagaia, die daer uut gevlucht waren om datse kristenen begeerden te worden, en wierden met grooten yver en liefde ontvangen en getracteert als den grootvorst selfs, en wierden met scoone dominien begaeft; den eenen was genaempt Idigier, en den anderen hiet Caybala, en was soone van eenen Acsobeeoof, die eenen machtigen Tarter was in Nagaia; den grootvorst sconck deesen Caybala eene stadt, die men Jorgewitz Polsci noempt, en gaff hem daertoe eene tarterse conincx dochter, Analeia geheeten, en 't was Sigaley nichte, die mede in Casaen gevangen was; dit waren al coningen kinderen.

Den coninck Abdilrogman in Astrocan was nu gestorven en men maecte in syn plaetse coninck eenen geheeten Jemgoeretz, een Morser, dwelck Morsia is een lantscap ontrent de Caspise zee.

Den grootvorst Ivan Vasiliovits in Mosco dit vernomen hebbende, sont in ambassade daerhennen eenen Walachier, een geleert man Se-

bastiaen geheeten, met gescencken aen deesen Jemgoretz en ooc om hem int conincrycke te bevestigen.

Den ambassadeur voornoempt daer gecomen synde, wirdt seer scandelyck gehandelt, noch veel slimmer dan de booden des coninex Davidis aen Hanon der Ammoniten coninc gesonden, boven dat wirdense uut Astracan verjaecht met spotten.

Ivan Vasiliovits dit hoorende, wirt vol grimmicheyt en swoer: eer hy weder den winter sach, dat hy Astracan tot in den gronde verdelgen soude, ende en begeerde aen niemant ooc meer genade te betoonen, dan swoer alles metten sweerde te verbannen; riep ooc terstont tot hem een tirannige helt ende een wreet crygsman, die lange tyt eenen Ottoman veeler Casacken geweest hadde in de groote woestyne, ende was Derbuys geheeten; deesen beval hy hem gereet te maecken om Astrocan te bespringen, welc gebodt hy ooc metter vlyt naergecomen is en heeft inder haest een geweldich heyr te velde gebrocht, trekkende daermet den stroom heronder op de riviere Volga, welcken ooc volgde meest alle de Petigorse Casacken, en boven dat sleepte hy een ontallyck volc met hem, uut alle de steeden op de Volga geleegen. Ontrent Astrocan comende, vielen hem ooc veele Nagaien en Morsen toe, die den Astrocanern heel vyant waren om datse van haer veele altyt hadden moeten lyden, en heeft mit deesen heyre Astrocan aen alle canten terstont becingelt, sonder eenichsins haer yet te vragen of met haer te spreecken, en hoewel Astrocan seer sterck uuter natueren was en ooc volcryck en wel ter wapenen, isse nochtans in weynich dagen met stormender hant ingenomen, en wirt alles metten sweerde omgebracht watten asem roerde, soo wel kinderen als mannen en wyven, en gesciede deese inneminge op den derden dach van Julio na den ouden styl anno 1554, en wirt alsoo sonder eenige genade totten gronde verdelcht.

Int innemen was haren coninc Jemgoeretz gevlucht mit sommige wagenen en jaechde daermet na Tumen, maer wirt terstont vervolcht, maer sy en creegen anders niet dan eenige bagagie en alle syne wyven en bywyven, maer selfs is hyt oncomen.

Alsoo wirt Astrocan ooc getracteert 3 jaer na dat Casaen ingenomen was, en waren voor groote conincrycken altyt vermaert geweest, maer Astrocan wirdt terstont om de gelegenheyt wil weder seer triumphant opgebout ende met moscovise scoone kercken en torens verciert, veel scoonder danse te vooren oyt geweest was, en wirden veele Moscovitren gedwongen daer te woonen, ooc quamender veel vrywillige die in corter tyt seer prospereerden en toenamen, soo datse nu weeder in sulcke heerlycheyt is, meer als oyt te vooren.

Int volgende jaer daerna viel den crimsen Tarter in Moscovia met groote macht en destrueerde alle plaetsen daer hy ontrent quam, want hadde wel over de 400,000 mannen by hem, en dit was alles door bevel des turcsen keyser, onder welcker regeeringe den Crim hem is onthoudende; hier teegen wirt weder en groot heyr uutgesonden van den Moscovit, welckero vorsten waren Ivan Scremetoff, Leuf Soltecoof ende eenen Alexander Basmanof: die onder haer tween den Crim met grooter couragie int velt aenvielen, en synde het heyr van Scremetoff in embuscade verdeylt, hebbense daermede den Crim in de vlucht geslagen en wel by de 80,000 Crimmen so in de vlucht als int aenvallen vermoort, daer se over de 10,000 peerden en 500 kemelen creegen maer anders niet, want de Tarters anders niet en hebben dan vee, en keerden

soo met grooter vreuchde en victorie weder in Mosco, daer se grootelycx van den grootvorst begenadicht wirden.

Ivan Vasiliovits, tsar en grootvorst aller Moscovitren, aen allen syden de victorie vercrygende, viel hem dagelycx noch meer ende meer lants en volckeren toe, vreesende syne groote macht, waerdoor hy uutermaten hemselven dagelycx meer en meer verhieff, meynende niemant ter werelt syns gelyc en was, en vreesde niemant niet; ooc en betroude hy niemant van alle syne heeren oft edelen, dan tiranniseerde geweldich over haer, daer hy maer yet van hoorde, dan nau begrypelyc en was, liet hy se scandelycken doot aendoen, d' een settende op staeckende pinnen, d' ander met ander onmenselycke tormenten ombrengende. Ja, hy liet syne eygene steeden in brant steecken en syne ondersaten met veele duysenden int water smyten, en als hyse jammerlyck hoorde kermen, lachte hy seer luyde daerover, roepende: soo singt ghylieden soo lieflyck.

Hy was oncuyser dan oyt Sardanopelus oft Heliogabalus geweest was, en was vol drollige grille, dan meest all met tirannye gemengt, waervan ic eene sal verhalen, hoewel niet en dient tot onser voorgenomen historie, want syne daden syn al genoech bescreven, ja meer als te veel, die soo scrickelyc syn dat de historiscryvers hem Basiliscus noemen.

Hy sat eenmael boven in synen palleyse in den somer, siende na synen lusthoff die over de beecke Moscua lach, recht teegen over 't coninclyc huys, en riep terstont tot hem een pagie, die hy beval dat hy seggen soude dat terstont alle de cancelieren en secretarisen, dieder veel in Mosco syn, tot hem comen soude; dwelc terstont gescach, en alsoose voor hem compareerden, dede hyse alle naect uutcleeden en liet er 10 oft 12 stalknechten met sweepen over heer comen, diese seer smadelyc daermede tracteerden, en lietse soo alle weder gaen, boven dat mosten met hare hoofden noch voor hem neygen totter eerden en bedancken hem van syne groote genade; soo haest en warense niet wech oft en daer quammer noch eenen die te laet quam, en creeg eenen appel van den keyser, alsoo hy appelen hadt en adt, en wirt hem bevoolen t'huys te gaen, deesen siende des keysers genade, bedancte hem seer, maer soude ooc door gegaen hebben, dan en conde syn tong niet houden, dan seyde: O heer keyser, ic en haddet ooc niet verdient 't gene die andere gecreegen hebben, want myne vooronders alle hebben 't coninclyc hoff alle getrouwelyc gedient, boven dat en syn ooc noyt gepitst geweesen, dat is met sweepen geslagen, en soude icker dan soo onverdient aencomen, dat soude alte jammerlyc syn; ho! ho! seyde deese tiran, en hebt ghy noyt de pitse geproeft, soo en syt ghy noch niet geadelt, maer niemant en mach hem een hovelinc noemen oft moet sulcx geproeft hebben, en liet hem wel 3mael soo veele geesselen als de andere; dit dede syn tonge, was metten appel niet te vreeden.

Uut deese en diergelycke tirannige parten can men genoech dencken wat hy voor eener geweest is, soude men ooc al scryven wat hy bedreven heeft, souden tyt te weynich hebben, ten ware ooc niet goet, want de oncuysheit en tiranny was al te onmenschelyc wreet en scandelyck.

Van de oorloogen die hy den Sweden aengedaen heeft, als ooc de gantse verwoesting en jammer in Lyflant van hem gedaen, en wil niet scryven, alsoo vant selve genoech bescreven is in ander historien daervan gemaect. Wil alleen noch een weynich verhalen van den victorie die hy hadde tegen den turcsen heyre, 'twelck gesonden was naer Astrocan om dat te overweldigen van den turcsen keyser Sultan Selim.

Dan recht voor deese oft in deese tyt troude hy eenige vrouwen, die hy weder int clooster wirp, wantse na 3 jaer geen erve en creeg, want als de moscovise vorsten van hare vrouwen na het derde jaer geen erve en crygen, mogen sy andere trouwen en die verlaeten.

Te deeser tyt sont den turcsen keyser Sultan Selim eenen brieff aen Ivan den grootvorst in Mosco, hem groetende, en heetende den grootvorst synen stalmeester, en dat noch door een singuliere genade, daer in hy vermaende dat alsoo synen vader saliger lang gestorven was ende hem jonc nagelaeten hadde, hadde hem niet willen moeyen, en dat uut goetgunsticheyt, dan wachte tot dat hy volcomen soude syn als een vorst in de regeeringe der Moscoviteren syne onderdanen, daerom eyste hy van hem den tribuyt oft scatting sint den stonde ofte tyt dat Vacili Ivanovitz saliger memorien overleeden was, bevelende hem wel expresselyc dat terstont te seynden, sonder enich uutstell, want synen vader daerin altyt was trou en obedient geweest.

Deesen brief door eenen legaett in Mosco gesonden ontfangen synde en geleesen, beval den grootvorst Ivan Vaciliovitz, men soude eenen rattenpels bereyden, als ooc een swert vossenvel en dat sceeren heel cael. Want, seyde hy, men moet den grooten keyser van Turckyen voor deese syne groote genade eenige gentilesse seynden. Want alle gescencken die de moscovise vorsten aen eenige coningen oft princen seynden, is costelycke pelterye, dieder abondant syn aldaer in hare scatten, en alsoo soude deesen rattenpels den keyser dienen tot eenen tabbaert en de vosse tot een bonte mutse, scryvende by deese giften: waert saecke dat den keyser wederom soo screef gelyc vooren verhaelt is, soo mochte vry dencken, dat deesen stalmeester, die hem dit sont, soo cael sceeren soude als het vossenvel, ende syn lant laten tot in den gront bederven van de moscovise ratten, want seyde hy, hebdy niet gehoort hoet den casaensen en astrocaensen coningen gegaen is, uwe bontgenooten die ghy jaerlycx verwecte met rebellye tegen myn keyserryck, eveleens salt met uwen lande gaen, ende ic sal aen Tumen, Asoph en int lant Groesina beginnen, dan salt u ditmael vergeven.

Dit spottich scryven heeft den Turck uutermaten seer verdrooten, en woude, soo hy meynde, den Moscovit tot in den gronde verdelgen, bootscappende alsins den tartaersen coningen en vorsten datse haer gereet souden maecken tegen dat hy haer ontbieden soude, ooc sont hy aen den lieden alsins die in oft ontrent den Pontus Euxinus woonden, ooc in Crimia en lanx de gantse Caspise Zee op syne syde, ooc aen allen Tsercassen en andre volckeren aldaer ontrent, beveelende haer in begin der maent Marty op de Donouwe rontdom der steede Asoph te laeten vinden, ende was in den jare 1569.

Hy sont uut Constinopel den 20 Meert a° voorscreven dertich dusent Turcken, daeronder heel veel heeren en edelen waren als meest al de opperste hoofden, die tot deesen heyre gedestineert waren, daerby noch 5000 Janitseeren met groote lange roeren, en dese trocken altemael in galeyen over dat pontise meyr, tot datse alle geluckelyc arriveerden in Asoph, daer ontrent en soo lanx de Donouwe sy den geweldigen heyre deeser voornoemder volcken hebben gevonden. In Azoph was geweldich veel victalie en ammonitie en alderley ander crychsgereetscap, gelyc aldaer sulx ooc altyt gereet om dattet aldaer een frontier stadt der Turcken is op den cant van de Donouwe. Hare commissie was, gelyc men lange gemerct hadde, recht toe te trekken te lande na Astrocan ende een veel volc te laeten tot besetting in Azoph, want meynden

sonder twyfel datse Astrocan wel crygen souden, meynende de Nagaien en Tseremisen, uut haet oft om de veranderinge wille, aen haer syde vallen souden, om datse van den Moscoviten soo hart somtyts gedrongen wierden, dan de selve volckeren vreesden den Moscovit meer dan den Turcke, want Astrocan was gantsch machtig van alderley volck en proviande en ammonitie; boven dat waren haer scoone privilegien gegunt van den Moscovit, diese ooc seer beminde en 't ginc haer alenthalven wel, en wisten ooc wel hoe sonderling 't geluck den grootvorst aen allen canten met liep, daerom swoeren se hem met eede te dienen andermael en 't lant voor hem te behouden als getrouwe onderdanen, maecken elc van haer legers gereet tot defensie.

In Mosco hadden al lange tydinge gehadt en waren ooc alle gereet om den vyant te ontmoeten en wierden veele hooftlieden gesonden na Astrocan, die een ontallyck volc van allen canten mede sleepten ter oorlogen bequaem, en was haer bevoolen datse verby Astrocan en lanx de Caspise Zee den vyant ontmoeten souden en haer verdeylen daer alsins in de woestynen, die daer veele en groot waren, want sy meynden dat de vyanden int marcheeren der oneffene wegen gans moede souden weesen, en meynden se soo met partyen te overvallen, want wisten wel datse op veel na niet teffens en conden trecken om der wegen wil, welcke meyninge haer alles wel geluckte, en sy hadden ooc veel Nagaien en Tseremisen by haer, die alle deese passagie heel wel kenden, en hebben alsoo het heyr der Turcken aen allen syden verrast en doot geslagen.

Ende alsoo sy van Azoph te weeten het turcse leeger vertrocken waren, hebbende veel kemelen met haer genomen om de victalie te voeren en ooc water te voeren, synse onderweegen in veel troepen verdeelt geworden om de groote oneffene verdrietige weegen en groote geberchten en bosschen, diese alsins passeeren moesten, daer sy in groote ellende en miserie dickwils waren, dwelc den grooten als Turcken meest verdroot, en wenschten wel doot te weesen, al soo datter ontallycke mennichte ja veel dusenden van ongemack en armoede vergingen, maer de Tartren, die 't ongemack gewent syn en geen victalie en behoeven soo lange sy 2 oft 3 peerden hebben, gelyc se gemeynlyc ooc hebben en wisten van geen quaet en bleven ooc al meest by den leven, dan en waren meest geen crychlieden gelyc die, die de Moscovitren dienden, alsoo dattet turcx heyr treckende soo voort in grooter ellende waren tot datse quamen ontrent eenige scoone landouwe, daer noch veel ruinen waren en sceen eertyts daer veele scoone steeden geweest syn, daer soo de Tseremisen vertellen eertyts Alexander Magnus soude ooc gerust, geoorlocht en geleegen hebben, want doen noch aldaer eenige ceremonien hem ter eeren, ooc seggense dat eenen Tomiracsack daer groote oorlogen soude gevoert hebben en 't lant aldaer ooc in den gronde bedorven heeft en alle de scoone steeden aldaer geruineert, want soot blyct aen de ruinen al van scoonen steen, soo moeten der costelycke en triumphante steeden geweest hebben. Deesen Temiracsach gelooft men den Tamerlanus geweest te syn, men vint daer noch veel steenen daerin seer constich gegraveert syn veel griecse en hebreeuse lettren.

Op deese plaetse hebbense ontrent 2 weecken gerust, missende in haren leeger wel 10 dusent menschen, die van jammer en elende vergaen waren; en hebben hier haren leeger in veel troepen verdeylt en syn soo weder op wech getrocken na Astrocan, hebbende veele gedwaelt onderweegen, wantse dicwils quade leytslieden hadden.

De Moscovitren alle gelegentheyt dagelycx

hoorende door diverse Tartren soo uutet turcse leeger als van de geberchten aldaer, en hebben niet geslapen maer waren alsins seer gau op haer hoede, en sonden eenen leeger eenen nadren wech recht na Azoph toe, bestaende in 10000 weerachtige mannen om dat scielyc te overvallen en totten gronde te verbranden, alles vermoordende watse vonden, bovendat haddense ontrent Terech-Tumen en in alle ander plaetsen, daer 't sceen datten vyant verby wilde, veel embuscaden geleyt, de welcke tot diverse reysen de passeerende troepen overvielen uut de bossen en bergen aldaer, wantse seer fix wisten alle de wegen, diet sceen den vyant wilde passeeren, en dat door de menichte der tarterse verspieders die aen alle syden den Moscovitren gonstich waren; in somma wirden soo alle omgebrocht, d' een hier, d' ander daer, na datse over de 4 maenden gereyst hadden in grooter miserie en armoede.

Ondertussen warender al eenige doch niet de helft van de Moscovitren by de stadt Azoph gecomen, die se seer scielyck verrast hebben mits datse tseffens gevallen waren in de galeyen der Turcken, diese meest in brant staecken en in den gront boorden, en vielen soo in der stadt, die in brant steeckende, en alsoo in Azoph groote menichte was van buscruydt, is samen met ontallycke huysen en menschen in de locht gevloogen, en wirt voort alles omgebrocht wat leven in hadde; bovendat hebbense ongelooflyck veele menschen in de Donouwe verdroncken, soo wel in de omliggende plaetsen als Azoph, en hebben veel menschen, meest vrouwen, kinderen, kemelen, peerden en ander vee gevanclyc wechgevoert, ooc hoordense aldaer soo datter noch een menichte van Turcken den grooten leeger gevolcht was, dien hebbense ooc gevolcht en van allen syden besettet mette geene die in embuscade lagen, en soo alles waerse wat vonden omgebrocht, soo datter von 300,000 Tarters, meestal peerdevolck, niet eenen over en bleeff, ooc bleven meest alle de turcken, behalven ontrent 5000, meest hoofden en edelen, die alsins in tyts vluchten en comende by Azoph, wirdense van de overgebleven inwoonderen meest alle vermoort, soo datter geen 2000 te Constaninopel binnen gecomen en syn, boven dat Azoph verdestrueert met alle de omliggende plaetsen en alles berooft en by de 200 galeyen verbrant; soo was het eynde deeses heyrs, en sint dier tyt en hebben de Turcken noyt meer gesocht na Astrocan te trecken; op sulcker wyse dan hebben namaels den crimsen Tarter wel in Ruslant laten vallen om 't selve te tergen en 't volc waerse conden uut te voeren, dan de Moscovitren dat wel gewent synde en vragen daer niet veel na. In somma 't selve liep den Moscovit aen allen syden in den mont, soo dat hy geweldich wirt en ooc seer ontsien eensdeels ooc om syne groote tyrannie.

'Tis onnodich alle syne oorloogen te verhalen, die hy tegen Stephanum Bathor, coninc van Poolen gevoert heeft, die hem heel bang maecte, want sy alle bescreven syn seer ordentlyck door eenen Reynolt Heydensteen, secretaris der croone van Poolen, als ooc het overgeven weder van Lyflant om de vreede te verwerven, dwelck gesach voor de stadt Plesco in 's conincx leger a° 1582, 15 Januario.

Dan sullen nu beginnen ons voorgenomen historie, dat is 't fondament der huydiger oorloogen.

Johannes Vasyly, grootvorst ooc tsar der Moscovitren dan, troude syne sevende vrouwe, vant geslachte Nagoy geheeten, en sy hiet Marva oft Martha op onse spraecke; by deesen vrouwe creeg hy eenen soone die hy Demetrium dede noemen, en dit was ooc syn leste getroude vrouwe en kindt, en creeger namaels geen meer, hoewel

hy veele byvrouwen gehadt heeft, en weet men niet ofter eenige bastarden syn overgebleven, dan gelove meest neen om dat als eene eenige dochter beslapen hadde, die hy dagelyx in allen plaetsen liet opsoecken en ooc mosten comen, gaff hy de selve terstont syne capteynen en roffianen over, diese voort bedierven en geene kinderen en quamen daervan.

Ende alsoo hy Ivan synen soone gedoot oft verlooren hadde, gelyck wy hiervoor verhaelt hebben in de geboorte syner kinderen oft verhael daervan, dwelc ontrent deese tyt was int jaer 1581, begonde hy geweldiger te tirannniseeren dan hy oyt te vooren gedaen hadde, ja syne tirannie was so scriclyck als noyt mensche gehoort heeft; men seyt dat hy desperaet was en dat om synen soone Ivan, soo dat hy van de furien dagelycx sceen gedreven te worden; als hy int root was, stelde hy het alsins in bloet, int sweert synde, was alsins ellende en jammer met worpen int water, worgen en roven: maer als hy int wit was, alsins vreuchde maer niet gelyck by den cristenen hoorde gewonden te worden. Ja men seyt dat hy doen hadde voorgenomen syn gantse egen lant en volc om te brengen, weetende dat hy niet lang leven en conde en denckende datse wel blyde souden weesen om syne doot, hoewel hy aen niemant en conde merkken, dan stirf eer, eer hy gemeynt hadde, want wirt dagelyx slapper en daerop creeg een heete siecte, dan was van geenen noode noch; dan men seyt dat een van syn opperste heeren Bogdaen Belsci genaempt, die by hem groot was, hem eenen dranc van den doctoor, Johan Eyloff genaempt, brengende, daer int dragen vergift in gesmeeten soude hebben, daervan hy corteling stirff; oft soo is, mach godt weeten, dan stirff altyt haestelyck daerna. — Synde 4 Marty stilo vetry 1584.

Doot synde wasser grooter oproer in Mosco onder 't gemeyn peupell, die met boogen, spiessen, cluppels en sweerden na 't slot liepen, 't welck voor haer geslooten wiert, daerom braecken sy alle winckelen op, ooc 't ammonitye huys, voerende daer 't gescut en buscruydt uutten, wilden soo de poort overweldigen, oft riepen: geeft ons Micite Romanovits uut, dwelck was des tirans scoonvaders soone en Anastasia broeder, der eersten grootvorstinne; deese was van de gemeynte seer besint om syne vromicheyt wille, als ooc om syner suster wille, die de gemeynte seer lief gehadt hadde; deesen dan begeerdense levendich, want sy hadden vreese dat tewyl het interregnum was, datse hem mochten ombrengen, want meynden dat hy om syner deuchts halven te hove veel vyanden hadde; haer wirdt over des slots mueren toegeroepen datse t' huys gaen souden, en offerhanden doen, biddende voor de siele des overledenen, dat voorts alle dingen tot eenen goeden eynde souden comen, want men wel wiste wiet rycke besitten soude, want soonen waren, en boven dat proclameerde men Fedor Ivanovits als keyser en grootvorst in syns vaders plaetse, denwelcken al gehout was, daerom vreest niet; dan ten mocht niet helpen, riepen al evenseer: geeft ons Mikite, geeft ons Micite Romanovits, dan den heeren vreesden voor ongeluck dat deesen heere mochte overcomen en seyden: hy is gesont en waerom soude hem leet gescieden; dan het en mocht al niet helpen, maer riepen evenhert, sceldende die heeren altsamen voor verraders en scelmen. De heeren vreesende dat groot gewelt op 't slots poorten gescieden soude, hebben de strelse oft scutten 2 oft 3 hondert musketten laeten afscietten in den hoop daer met sy de gemeynte terstont van de poorten deden vluchten, soo dat de groote pleyn voor het slot terstont geruymt was, dat mer niemant meer en vernam, en Mikite Romano-

vitz begeerende t' huys te syn, vreesende voor eenigen oploop tegen syn huys oft elders om synent wille, baden hem de heeren gantsch seer dat hy te sloodt blyven soude, dan alsoo hy met gewelt begeerde, hebbense hem uutgelaeten; en alsoo hy uutgereeden quam met ontrent 20 van syne knechten, achter hem quam de gemeynte hem nageloopen, gelyc eenen scielycken slachreegen compt, en riepen, tierden en juychten van grooter blytscap datse hem noch levendich sagen en convoyeerden hem met grooten troepen tot in syn huys, twelck sy ooc wel bewaerden soo lang tot dat den jongen vorste gecroont was, want sy haer selven inpresseerden dat tegen hem eenige lagen souden geleyt worden om verradelyck hem om te brengen, terwyle het soo stont sonder grootvorst gecroont te syn.

Ondertussen wirt Ivan Vaciliovitz begraven met groot huylen en weenen van vrouwen na de griecse maniere, welcker ceremonien sy ooc bedreven als synder van een religie.

En hoewel Fedor Ivanovitz keyser en grootvorst van Moscovien was proclameert, soo en wiert hy niet eer gecroont voor primo September int selve jaer, synde der Moscoviten nieuwen jaer dach, op welcken dach sy hare vorsten cronen en niet eer.

De croninge was seer costelyc en pompeus, dan alsoo ic de selve niet gesien en hebbe, en canse niet navertellen, dan in de volgende historien sal verhalen 't geene gesien hebbe; dan den titel van deesen heere gecroont synde is als volcht, denwelcken ooc alle volgende gevoert hebben, en was Ivan den eersten, die hem tsar neffen grootvorst noemde na het innemen Casanis en Astrocanis, als hier voor verhaelt is.

A° 1584 primo September gesciede de croninge, en wirt getiteleert Fedor Ivanovitz, van godts genaden tsar en grootvorst aller Russen, selfs erholder van Volodimer, Moscou, Nougorodt, tsar van Casan, tsar van Astrocan, heere van Plescou, grootvorst van Smolensco, van den landen Otveria, Joegoria, Permia, Viatca, Bolgaria, heer en grootvorst der nedrige landen van Tzernichof, Resan, Polutzco, Rostovia, Jaroslau, Bielaozeria, Udoria, Obdoria, Coudinia, ende des gantsen sibirischen samoiedischen landen, en der Nagaien heere, governeur generael in den noortsen lande Siveria, en heere van Lyflant, — dit en is maer om dat men weeten soude hoe de moscovise heeren haren titel scryven en laten maecken in hare brieven.

Wy hier voor int cort overloopen hebbende 't leven van Ivan Vasiliovits, syn gecomen totte regeeringe syns soons Fedor Ivanovits, den welcken gecroont is 1584 den eersten dach Septembris, als vooren verhaelt, sullen alsnu, dan na vermeyen, beginnen onse voorgenomen historie.

Daer was by den tyden des tirans een geschlachte in Moscovia genaempt de Goddonoven, en waren van tarterser afcompst. Dan hadden al lange in Moscovia gewoont, want hare vaderen hen onder den Moscovitren begaven oft onder den Volodimeren, want eertyts was Volodimer het hooft des moscovisen ryx en den vorstelycken stoel was aldaer, en dat was ten tyden doen Temiracsack regeerde en 't gantse lant onder de Caspise zee en soo herom verdestrueerde en tot in den gront verdelgde, en de plaetse daer deese van gebooren waren, heet men nu heden dachs noch Solotaia orda, oft het gulden geweste, om de scoone landouwen wille, en ooc can men aen de ruinen aldaer sien datter machtige en costelycke gebouhwen geweest syn, de welcke steenen constich gegraveert syn met griecse en hebreuse lettren, ooc sommige scoon vergult.

Van dit geslachte dan nam Fedor Ivanovits

een vrouwe ter echte, noch by synes vaders, des tirans tyden, en alsoo hy van haer na 3 jaren geen erve en creeg, dan een dochterken namaels dwelc ooc overleeden is, wilde Ivan Vaciliovits hebben hy soude deese vrouwe int clooster steecken en een ander trouwen na haer manier.

Dan Fedor Ivanovits, een man van stiller en goeder conditie synde, en begeerde sulcx niet te doen, en boven dat hadde hy haer seer lief, en seyde den vader, laetse my behouwen, soo niet soo beneempt my myn leven, want ic se niet en begeere te verlaeten; doen verdroot het den vader seer dat synen soone niet na hem en aerde, en bedroefde hem uutermaten seer dat hy Ivan, synen soone, die recht na hem aerde, sulcken doot aengedaen hadde.

Deese keyserinne en grootvorstinne Alexandra genaempt, hadde eenen broeder, die Boris Goddenoof genaempt was, en was ooc getrout aen een dochter van een groot heere genaempt Maluta Scoeratof, dan synen rechten name was Grigory. Deese vrouwe, Maria genaempt, hadde inwendich een Semiramidis herte, altyt na hoocheyt staende, en meynde altyt noch keyserinne te worden, want hoopte daer te meer op, om dat de keyserinne Alexandra geen kinderen en kreeg, en heeft daerom haren man altyt ingeblasen dat hy sien soude niemant de croone en creegen na de doot Fedors dan sy lieden, hoewel noch over waren te weeten Demetrius, soone van den tiran van de sevende vrouwe Martha gebooren.

Boven dat warender noch wel erven al en hadder desen prince Demetrius niet geweest, te weeten de kinderen van Roman Sachariovits, vader der eerster grootvorstinne des tirans, die behalven de erven de naeste der croone waren, en deeser was er all veele, so dattet den Goddonoven swaer soude vallen alle dit volc om te helpen, als ooc Demetrium den jongen prince, die heel jonck was; dan hebbent gelyc wel alles volbrocht na haren wille en dat door de listicheyt van Boris Goddonoof, broeder der vorstinne.

Want des grootvorsten broeder oft den jongen prince Demetrius was gesonden in eene heerlycheyt op de groote riviere Volga, welcke Oulitz genaempt was, daer men deesen jongen prince opvoede en onderhiel so heerlyc als den keyser selffs.

Desen Demetrium socht Boris Goddonoof eerst om te brengen, en dat gesciet synde, meynde hy wel voorder te comen, daerom maecte hem selven groot by den keyser en dat door syne suster de keyserinne, die hem seer aenprees, soo dat Fedor Ivanovits der Goddonoven stoel seer verhief en maecte Boris tot opperste marscalck en velthooftman des gantsen ryx, boven dat gaf hem de beste woninge in der Mosco naest des keysers en verhief hem alsins seer, en alsoo den keyser om syne religieusheyt en stillicheyt wille hem niet veele en moeyde in des ryx regeeringe, dan voerde alleen den enckelen titel en liet Boris mette regeeringe geworden, en wat Boris dede was wel gedaen; en heeft alsdoen syn verraet ooc int werck gestelt.

Vooreerst maecte hy dat de keyserinne Martha, moeder van deesen Demetrio, ooc by den soone gesonden wirt, en maecte dat alle de vrinden deser keyserinne vant Nagois geslachte versonden wierden in wyde plaetsen soo in de Tartarie als elders, quansuys als gouverneurs om 't lant aldaer te gouverneeren, dan veele wirdender allenxkens door bevel Borisi omgebracht, daerder ooc veele ontliepen en langen tyt in ellende swerfden. Ooc sont hy veele scoone giften aen deesen jongen prince om alsoo alle achterdencken wech te nemen, ooc aen sommige officieren die den princen hof bedienden.

Om dan totte moort Demetry te comen,

sochte hy veel middelen, en de meeste waren om 't lant eenen vyant te verwecken, meynende in sulcken vreese en oproer den keyser al de oog op hem soude hebben, want den keyser geleec eer eenen niet weetenden monick dan eenen grootvorst, ende was boven dat lichtgelovich en heel goet betrouwende, want geloofde al wat hem Boris wys maecte en steldet alles in Borisi goeden wille, ende al wat Boris wilde, wilde ooc den grootvorst, ende was alles wel gedaen.

Daerom persuadeerde hy den keyser seer om met eene heyrcracht na de Narve te trecken om Lyflant weder te crygen, welck van den Poolen soo veel als outnomen was, om dat ment haer tegen danc voor eenen tyt had moeten wedergeven, en alsoo den tyt om was, soudet de moscovise croone een scande weesen 't selve niet weder te nemen 't welck men met goetheyt niet en conde crygen, daerom hiel hert aen, en maecte dat den keyser daerin bewilligde en persoonlyck ooc meede trock, hebbende by hem eenen heyre van 300,000 mannen, daeronder waren 50,000 Tseremisen en Tartren, die in den eersten aenloop geset synde altsamen bleven, sonder datter een afquam, en hebbende daer menigen storm opgedaen en heel veel volcx verlooren, syn weder gekeert, nemende in de passagie Jamgorodt en Copuria in; men seyt dat Boris noch eenen storm wilde doen en meynde de stadt daermet gecreegen sou hebben, gelyck hy ooc soude, want de inwoonders sweeren datter maer 80 gesonde mannen in en waren ooc geresolveert op te geven, sooder noch eenen storm gecomen hadde, dan den grootvorst hem vant veele bloetvergieten bedroevende beval af te trecken; en Boris liet uutstroyen door sommige syne aenhangers in den gantsen leeger dat hy den keyser daer seer toe gepersuadeert hadde om af te trecken en dat uut enckel affectie en liefde, die hy den volcke toedroech, daermet hy veele herten tot hem creeg van den gemeynen lieden, dan de heeren en edelen benyden hem inwendich seer, doch dorsten niet seggen.

In deesen tocht, soo hy Narva gecreegen hadde, hadde hy voorgenomen den prince Demetrium te laeten ombrengen, dan is hem misluct en verwachte hy alsoo een ander gelegenheyt.

Ondertussen heeft het land geweldich geprospereert alsins en wirt heel volcryck, want was te vooren byna heel verwoest en bedorven door de groote tirannie des overledenen grootvorstes en syner officieren, hem doen gelyck synde en 't lant heel cael maecten en rondom beroofden; dan alsnu door de enckel goedertierenheyt en vroomheyt deses vorstes als ooc door de groote behendicheyt Borisi nam het weder geweldich toe en is ooc ryck geworden.

A° 1590 muyteneerden een groote menichte der Tseremisen op den riviere Volga, berovende de landen alsins rondom daer se quamen, en 't was eenen bedorven hoop die opgeruyt waren door sommige fielen, die haer Ottomannen waren; dan daer wirden een groot deel Duytsen, Poolen en Russen toegesonden, die den grootvorst dienstbaer waren, dan hebbense niet gevonden, want waren alle van selfs verstroyt en vergaen.

A° 1591 in de lenten quammer tydinge van de tarterse grensen in Mosco, datten crimsen tsar met gantser macht te velde was, en alsoo hy geweldich rasch aenmarcheerde, is hy int lant rondom gevallen eerse het wisten oft ooc gedacht hadden. Want den crimsen tsar een groot crygsman vernaempt synde, hadde voorgenomen Mosco te sien, al waert scoon dat hy se niet en creeg, begeerde den Moscovit maer bang te maecken ende een deel volcx uuten lande te voeren, daerom een groote bangicheyt in Mosco was en al-

soo Boris altyt hem blyhertich toonde en coragieux, hadde den keyser en ooc de gantse gemeynt het goet betrouwèn op hem, want hy hem alsins cloeck hiel met bereyen der tegenweyre, brengende terstont eenen grooten leeger te velde en liet eenen grooten geweldigen wagenburch slaen, recht buyten der Mosco, van daer den Tarter comen soude over de riviere Moscua, besettende die rondom met veel gescut, boven dat liet hyse al in Mosco opscryven die buyten 20 jaeren waren, om de mueren te bewaren met beurten en altyt gereet te syn in de wapenen; en sy weetende dat den Tarter machtich was vier mal hondert dusent mannen al te peerde, en begeerde hy hem niet tegen te trecken, maer verwachte hem met groote couragie en meynde hem te besetten aen veele syden, soo hy lange bleef leggen; dan 't mislucte.

In Mosco quamen post op post datten vyant geweldich rasch aenquam, ja hy quam ooc voor Mosco eer dan eenige posten die een ure voor hem wech gejaecht waren, en 't was den 2 Julio stilo vetri a° voorscreven smorgens heel vroech, als men hem sach comen gelyc een wolcke die 't lant bedecte met sulcken gedruen datte eerde beefde, en sloech hem selfs neder te Kolomensco, synde een myl van Mosco oft anderhalf, omcingelt met synen gantsen heyre.

Deese twee groote geweldige legers tegen malcander liggende, hebben dien dach niet bedreven; dan sanderdaechs smorgens synder twee Tarters te peerde gecomen onder den moscovisen wagenburch, daer de Moscoviten sonder eenich verstant terstont met grof gescut na gescooten hebben, terstont hierna volgten by honderden Tarters op dese 2, en daerop mit duysenden, soo datse als eenen hagel rondom den moscovisen wagenburch vielen, scietende daerin geweldich met hare flitsen, dattet sceen de locht van de pylen bedect te syn, en scermutseerden seer lange en deysden soo weder in haren leeger

Den grootvorst Fedor Ivanovits sach dit alles uut synen palleyse, hetwelc seer hoog leet op eenen berge op de riviere Moscua, midden in Mosco en weende seer, seggende: hoe vergiet myn volck 't bloet voor my, och mochte ic voor haer sterven; principael prees hy de weynich uutlanderen die haer altyt vromer hielen dan de Moscoviten selfs, die in synen dienst waren. Sulcken eesalich mensch was hy en wenschte dicwils het clooster voort keyserdom, haddet hem mogen gebeuren. — Sanderdaechs regende het geweldich, doch de Tartren vielen weder aen als vooren, daer de Moscoviten seer onordentlyck op scooten, als weetende met geen gescut om te gaen, al hebbense 't selve veel, want scooten soo wel in haer volc als in den vyant; gescermutseert hebbende syn de Tartren weder in haren leeger getrocken. Den volgenden nacht hebben de Moscoviten soo uut den wagenburch als van de statsmueren geweldich gescooten soo uut cleyn als groff gescut den heelen nacht lange, dattet sceen dat hemel en aerde vergaen soude en niemant en wiste waerom; dan darna quamen 't selve te weeten. Boris als opperste veltheer preesenteerende 's keysers plaetse, hadde eenen edelman daertoe gecocht, die hem al willens liet vangen, sonder dat de Tartren 't selve mercten, en de Tartren siende dat hy costelyck gecleet was met goude laecken synde met perlen bestict, dachten dattet een groot heer moste syn en hebben deesen gebonden gebrocht voor haren keyser int leeger; denwelcken hem vraechde waeromme men den gantsen nacht soo gescooten hadde, sonder dat se den vyant bescadichden; hy antwoorde seer stoutelyck datter in Mosco van dander syde over de 30,000 Poolen en Duytsen ingecomen waren den Moscovit te hulpe; hebben hem hierop gepeynicht seer sterck, en hy blyvende stantvastich, heeft het selve seer bekent

sonder en woort te verandren, waervan den Tarter meynende 't selve waer was, en ooc vast gelovende, seer verscricte, soo datse den volgenden nacht met een ongelovelycke onordeninge en groote confusie de vlucht genomen hebben met sulcken gewelt en rascheyt datse tussen Mosco en de stat Sirpag, 12 mylen van daer, vele cleyne bossen te gronde gevelt hadden en ooc ontallycke dusent van heer peerden en menschen overrompelt, soo dat dien gantzen wech vol doode peerden en menschen lach, dattet niemant en soude willen geloven. Ende alsoo het seer heet was, gelyck daer somers heel heet is, stoncken de lichamen soo afgryselyck dat me niet gedueren en conde en waren terstont vol wormen en vliegen en anders niet dan of se doorkerft waren, en dat vant overloopen der peerden. Smorgens quam in den mosvisen leeger eerst de rechte tydinge datten gantsen leeger der Tartren gevlucht was, twelc ooc de sciltwachten niet gehoort en hadden door 't geweldich scieten der Moscovitren, ooc en haddense 't selve niet gemerct door dat de groote menichte der vieren int leger der tartren tot smorgens noch branden; soo hebbense smorgens terstont een groote menichte van peerden nagesonden, die den Tarter soude beletten 't lant in brant te steecken int vluchten; dan comende te Sirpag hoordense dat hy dien dach al over de riviere Oca gepasseert was, dwelc sy nau en wilden geloven, want ooc ongeloofflyck is dat een sulcken grooten leeger in eenen somersen nacht en halven dach 18 mylen souden vluchten en boven dat over een groote diepe rivier comen, en 'tis nochtans warachtich, want 'tis eenen raschen vliegenden vyant, hebbende nimmermeer eenige belemmeringe met haer die haer let, noch ammonitie noch ooc victalie oft eenige proviande, want al peerdenvleesch eeten, en gemeynlyc hebbense meer als eens soo veel peerden als menschen, hebbende elc mensch 2 peerden, als d' een moede is, springense opt andere; de peerden loopen elcken meester als eenen hont na, als van joncx soo gewent synde, en alser ymant sterft, gelyct veel doet, soo eetense 't peerdenvleesch, nemende elc een stuck en leggen dat onder den sadel, die onder hol is, twelc daer leyt en broeyt so lange tot dattet murv is en dan banckense tselve met luste op, boven dat rovense alsins genoech beesten diese eeten; alse ooc by eenige riviere comen, bindense beyde tomen van hare 2 peerden aen malcanderen als ooc de steerten en staen daer tussen beyden, bindende hare boogen, die van zenuen en hout aen een gelymt syn, aen haren rugge, om datse niet en souden slap worden vant water, en staen soo tussen beyden de peerden en swemmen soo gelyc en met groote ongeloofflycke snellicheyt over; syn alle in beerenvellen oft scapenvellen gecleet van hooft totte voeten, soo dat ser uutsien als oft duvels waren. — Desen vyant over de Occa gecomen synde, heeft hy int vertrecken sulcken menichte menschen met gesleypt uut alle vlecken en dorpen, dattet eenen jammer om hooren was, die sy alle in slavernye gevoert heeft in Crimea en ooc veele in Turckyen gesonden, meest vrouwen en kinderen, maer veel mannen synder weder ontcomen: en alsoo heeft hy 't lant verlaten, hebbende alsins veel scade gedaen, geen tegenstant vindende, en die hem volgden, quamen veel te laet.

Na deese gesciedenisse wirt alle 't crygsvolc besoldet en wech gesonden en den Duytsen en Poolen als ooc andere natien ooc allen bevelhebberen wirden boven hare besolding noch giften gegeven en elc eenen gouden penninck. Daer wirden ooc by de 70 gevangen meest lyfeygene heeren knechten, die de Mosco meynden in brant van binnen gesteecken te hebben ter tyt der belegeringe: hadde dit gesciet, soude 't verderf des rycx geweest hebben, want men mochte geen

broot backen om vreese des viers wille, soo dat veele arme lieden in die corte tyt van honger stirven, den vyant maer 3 dagen voor de stat geweest hebbende; dan dese verraders wirden alle na verdinste gerecht.

Alles weder in goeden vreede synde, begonde gereetscap te maecken om syn voornemen te volbrengen, hem beraetslagende met syne vrinden, die wel 70 huys gesinnen waren, als: de Goddonoven daer hy 't hooft van was, soo wel daer wel ouder dan hy onder waren, als de Veleminoven en Soboroven, twee geslachten alsoo genaempt; met deese beraetslaegde hy hem dagelyx om totte croone te geraecken; dan den jongen prince Demetrium moeste eerst om hals syn, want vreesden seer dat den tyt doorslippen soude, want Demetrius was by de 10 jaren out en ooc verstandich na synen ouderdom, dicwils seggende: wat slechter keyser is mynen broeder, hy en dient niet totte regeeringe sulckes rycx; en vraegde dicwils wat Boris Goddonoof voor eenen was, dien het heele bewint des rycx in syn handen hadde, seggende: ic wil in Mosco syn en selve toesien hoet daer toegaet, want ic siet noch ten quaden eynde te comen dat men slechten edlen soo veel betrout, daerom moetter in tyts in versien syn. Die en veel meer dergelycke redenen meer quamen al voor Boris met synen aenhange, en vreesden seer, soo se niet in tyts toe en sagen, datse souden selver wel in den stricke comen diese voor ander bereyden. Daerom hebben 't verraet te werck geleyt.

By den prince Demetrium was eenen cancelier die altyt by en hem ontrent was en ooc synen besten vrient soo den prince meynde, en deesen hiet Michael Michalovits Petoegoffsci; deesen wirt daertoe gecocht om Demetrium om te brengen, den welcken 't selve aennam; dan de moort dede hy synen soone doen, genaempt Daniel Petoegofsci, die eenen meemaet hadde, genaempt Micita Catsaloff; deese 2 waren eerst in Mosco geweest by Boris, die haer groote beloften dede van haer te versorgen en tot groote officien te helpen, en hebben aldaer ooc 't sacrament genomen en van Boris pape de segening ontfangen en volle absolutie van die sonde, en syn soo hennen getoogen na Oulitz, hebbende eenen brief met van Boris aen haren vader.

Den vader alles weetende wat hy te doen hadde, heeft synen soone Daniel met Micita bevoolen datse haer int hoff verbergen soude dien dach, meynde dien dach noch wel gescieden soude; want den cancelier hadde een spel opgeset voor 2 oft 3 jonge edlen na den eeten te speelen met nootten; daer Demetrius met haer begeerde te speelen, soo hy seyde, en alsoo den cancelier op een seeckere ure, als hy wist datse in 't beste vant spell souden weesen, hier en daer om eenige saecken uut te richten gesonden heeft, en selver om alle suspicie van hem te weeren van de gemeynte, ginc in de cancelerye syne saecken verechten in presentie van menichte volx, die daer pleyten en tegen malcanderen procedeerden. Ondertussen hebben deese 2 voorseyde den jongen prince int beste en genoechlycste vant spell den gorgel oft strot affgesneeden, en syn stracx gevlucht; door groote verbaestheyt latende de ander jongelingen by 't leven, en syn ooc ontcomen op peerden, haer al bereyt synde.

Dit gesciet synde, hebben dese jonge edelen groot gescreeu int hoff gemaect, ooc quam de tydinge terstont in de cancelerye, en soo voort in de gantse stat, roepende een ygelyc moort, den keyser is omgebrocht, soo dat alle de gemeynte terstont te peerde met menichte waren, niet weetende wat doen, alle 't ander gepeupel liep na 't hoff, vattende alle die te hove waren, soo wel edle als onedle en settense alle gevan-

gen, soo lange tot datse deese moort hadden verwitticht in Mosco; ondertussen synder veele in den furieusen oploop vermoort. — Deese tydinge in Mosco comende, sach men alsins groote verbaestheyt in de lieden, als ooc te hove, en den keyser was ooc bange, om de doot wenschende, dan wirt vertroost so veel men conde; de keyserinne was ooc totter doot bedroeft, willende in een clooster ware, want dachte al half dattet haers broeders bedryf moeste syn, als seer na 't rycke en croone trachtende, doch sweeg en hiel al datse hoorde in haer herte verborgen, sonder ymant yet te seggen.

Boven dat vreesde men voor oploop en grooten oproer in Mosco; dan de presentie des keysers belette sulcx en daer wirt ooc al in heymelyck gemompelt dattet alles was 't beleyt der Goddonoven; dan vreesden seer voor de Goddonoven, want haren aenhanc was groot, en de Goddonoven vreesden gans seere dattet uutcomen soude en datter ondersoecking ten nausten soude gedaen worden; dan Boris wiste met een groote behendicheyt voor den keyser soo te clappen dat de ondersoecking daervan hem bevoolen wirt, dwelc hy annam.

Daer mocht men wel recht seggen dattet scaep den wolf was bevoolen, maer Boris dede sulcke ondersoeckinge, dat hy alle, die vant princen hoff waren, deede vangen voor verraders en sontse all in ellende en ongenade des keysers, en wierden veele edlen gesonden in de gevanckenisse tot Ustinga, een stadt gelegen by de riviere Dwina, 200 mylen van Mosco, daerse lang in grooter ellende gevangen geweest hebben; sommige suspecteerende liet hy ombrengen, soo datter veel goede lieden alsins onsculdich omquamen met vrou en kinderen.

Uut Mosco wirt ooc een groot heere gesonden, genaempt Vacilii Ivanovits Solscy denwelcken totte begravenisse geordineert wirt met noch eenen boiaer oft heere Andre Clesnin van grooten huyse, deese hebben hem met hare handen, wel besien hebbende en hem ooc wel kennende, alsoo doot in de kiste geleyt in presentie der ouder keyserinne, syne moeder, weduwe van den overledenen tiran. Ende is alsoo in de selve stadt Oulitza begraven geworden met groot huylen en cryten na haer maniere.

Voort wirt de oude keyserinne Martha in een clooster gesteecken, alle de overgeblevene van hare vrinden werden ooc al versonden als vooren verhaelt is, die vant Nagois geslacht waren. Nu wasser int gantse lant noch groote mompelinge onder de groote heeren, dan die en dorsten niet doen tegen de Goddonoven, so lang den keyser leefde mette suster Borisi, de keyserinne, maer den gemeynen man, soo coopluyden als andere gemeyne lieden mompelden al onder malcander von de Goddonoven, seggende int heymelyc datse verraders waren en na de croone stonden, daerom sochte Boris alle middelen om 't selve uut haren hoofde te brengen. — Want alsoo 't lant noch in groote bangicheyt was van de memorie datten Tarter daer onlanx geweest was, soo liet Boris op sommige plaetsen de Mosco in brant steecken, soo datter tot 3 oft 4 malen elcke reyse wel over de 200 huysen verbranden en die desen brant aanstaecken waren alle van Boris daertoe gecocht, en wirden veele van die voor hem gebrocht, die hy hier en daer liet gevangen setten, wys maeckende haer smadelycken doot aendoen wilde, hiermet maecte hy 't gantse lant weder vol vreese; bovendat hadde hy sommige in de grense steeden voor gouverneurs gestelt die valschelyc screven datten Crim met groote macht weder gereetscap maecte om in 't lant te vallen, en lieten deese brieven in Mosco seynden, soo dattet selve den lande sulcke ban-

gicheyt aenjaegde, dat men alle dinc vergadt, en vergaeten ooc de doot oft moort van Demetrium, en vresende dattet verraet en deese brantstichtinge quam van de tarterse syde door de groote practycken der Goddonoven, hebbense alle de quade suspicie denwelcke uut den hoofde gejaecht; ooc hadde ygelyc met syne droefheyt en elende soo veel te doen, datse alle ander dingen vergaeten en beweenden 't hare.

Boris siende alles na synen wille ginck, sont hy aen alle huyslieden in Mosco, diens goet en huys verbrant waren, veel gelt, een ygelyc na datse waren, liet haer ooc vertroosten door syne vrinden en knechten, beclagende haer ongeluck en liet haer seer lieflyck van synenthalven troosten, presenterende synen dinste, om haer te helpen na syn vermoogen, ooc sooder ymant den keyser ywers om bidden wouden, wilde hy na vermoogen haer voorspraecke syn, 't welck hy ooc dede, en boven dat alle requesten, die den keyser dagelyx gepresenteert wirden soo den keyser na de kercke ginc, met ooc alle supplicatien, die heeft Boris ontfangen en neerstelyc bewaert, doorsiende die alle op dat hy wist watter int gantse lant passeerde, en creegen soo alle genade en antwoorde van Boris, daermede hy alle herten soo tot hem trocken, datse al van Boris spraecken daerse quamen en conden hem niet ten vollen volloven, wenscende na de doot des keysers, dat hy de croone mochte verwerven; dit wast alle dat hy sochte en tis hem met den synen ooc wel geluct. Want Boris wirdt meer ontsien dan den keyser, want den keyser en bemoeyde hem nergens mede dan met de kercke en godsdienst, en Boris regeerde 't gantse lant als hooft, over alles synde keyser oft imperateur metter daet, maer Fedor Ivanovits en voerde maer den name daervan.

Boris nu synde in syn cracht en alle herten tot hem hebbende der gemeyne lieden, die hem als eenen godt ontsagen en eerden, en hadder noch niet genoech mede; dan hem waren noch in de weegen de kinderen Romanovy, oft Micite Romanovitz soonen, welck Micite was broeder der eerster coninginne oft grootvorstin des overledenen tirans, en deese waren de croone aldernaest om datter anders geen erve en was, en boven dat warense de edelste, outste en hoogste stammen des lants: niemant dan hy nader de croone; deese dan socht Boris op een syde te helpen, en dan soudet alles volbracht syn na synen wille, soo hy meynde, dan en conder niet toe comen, vresende alle 't hoff, den edeldom als ooc den keyser, diens ooms sy waren en hadde ooc haer gantsch lief, ooc en misdeden sy noyt, maer woonden altyt stil op haer selfs, en wirden van alle man seer bemint en elck van haer ontsien als enen keyser. Van deese broeders was het hooft Fedor Micitovitz den fray man, seer lieflyc tot alleman, ooc soo scoon en soo besneeden van lichaem, dat me in Mosco sprack voor een spreecwoort by de snyderen, alsoo ymant clederen gemaect hadde die wel pasten, soo seydense: ghy syt den tweeden Fedor Micitovitz; ooc sadt hy soo recht te peerde, dat een ygelyc diet sach hem verwonderde; navenant waren ooc alle de broeders, dier veele waren.

Tegen deese en dorst Boris niet voornemen dan tot gelegender tyt, want sy leefden onstraffelyck, hoewel hy tegen haer nochtans alle listen socht, daerom hy van den keyser ooc eens gestraft wirdt met woorden, die hy noyt vergeeten en heeft. Want den keyser eenmael te bedevaert synde na een clooster 12 mylen van Mosco, Troiets genaempt oft de dryvuldicheyt, wirdt deese reyse altyt in 3 rustplaetse oft vier gedaen, en alsoose op de derde rustplaetse waren genaempt Vosdwisensco, daer de keyser een huys hadde, waren de knechten der grooter heeren altyt eenen dach voornut, om de woningen

en stoven der boeren in te nemen voor hare heeren, en Boris knechten met de knechten van Alexander Micitovits quamen op een plaetse, en elc wilde se hebben, dan de knechten Borisis stercker en meer ontsien synde dan die van Alexander, sloegense Alexanders knechten daeruut met gewelt en claegden 't selve haren heere, maer Alexander en seyde niets, maer dat sy altyt de minste soude blyven, beval hy haer; dan hy claegdet den keyser, daerom den keyser verstoort wirt, seggende: Boris, Boris, ghy maect voorwaer dies te veele int rycke, dan godt die alles siet, sal u ooc wel vinden; voorwaer dit was een woort, comende uut gront des herten Cesaris en 't verbitterde Boris soo, dat hy swoer in synen herten noyt ongewroocken en sou laten, dwelc hy ooc deede, als hy tottet rycke quam, want nadat hy alle de kinderen Micitovitz door valsche besculdingen hadde doen verdelgen, deede hy desen Alexander heymelyc wechvoeren, sonder datter ymant van wist, na Bielaosera en liet hem levendich in een batstove versmachten, als men daerna noch hooren sal.

Hy synen tyt alsoo verwachtende ginc al voort int regeeren na synen sinne, maer maecte altyt, dat hy den gemeynen man goet dede en kreeg hiermet 't gantse lant tot hem, datse hem boven al beminden. Hy liet de landen die den capiteynen en crysoversten gegeven waren voor haren diensten, op haren kinderen erven, al en warense haer maer tot leen gegeven; een ygelyc die een saeck te verrechten had, en quamen maer t' synen hove, hy begenadichdet alles. Hy was soo stout, dat hy de croone des keysers aentaste, daerse opt hooft stont, en dit gescach op een feest, datten keyser ter kercken ginck mette croon opt hooft, en Boris neffen den keyser gaende, sette quansuys de croone recht, hoewel de selve niet sceef en stont. Dit maecte den lieden een verscrickinge, want by den Moscovitren eertyts een gebruyc was en ooc noch, dat die de croone aentaste in de majesteyt des keysers, die most terstont sterven; veel meer dergelycke perten bedreef hy in de ogen der gemeynte; daerom sy hem veel meer dan den keyser ontsagen. — Hy boude ooc de groote mueren rontom Mosco, die de keysers mueren noempt, al van witten orduyn op den wal, die Ivan Vaciliovits hadde laten opwerpen, als voor verhaelt is. Hy hadde ooc veele heerlyckheeden, ja meer als de opperste heeren des lants: de lantscappen Vaga waren hem erflyck gegeven, en synen nacomelingen eeuwichlyck, welcker dominie in haer begrypt boven de 100 duytse mylen, boven dat hadde hy veele scoone landen alomme, en waer een scoone heerlycheyt was, sach hy tot hem te crygen, cocht ooc veele daertoe; boven dat hadde hy veele scoone hofsteden alomme, waeronder een heel heerlyc ontrent een myl van der Mosco lach, genaempt Gorossova, dwelc bediet: het scoone, en lach op bergskens op de riviere Moscua; hier verlustichde hy hem dicwils, nemende tot hem dicwils de uutlantse doctooren en dergelycke lieden, die hy heerlyck liet tracteeren en ooc gemeyn was met haer, maer en verminderde daerom syn reputatie niet. — In somma, soude men al syn doen scryven, ons soude tyt ontbreecken, den verstandigen is haest genoech geadverteert, en can voorder wel begrypen, wat Boris sochte met alle syn doen. In deese tyt nochtans en heeft hy noch niet stille geseeten, maer nadat hy een groot heere van edelder afcompst heymelyck in de tarterse provincie in ballingscap gesonden hadde, die genaempt was Ivan Michalovitz Worontinsco, die voorwaer ooc geen scult en hadde, maecte hy ooc dat, dat Ivan Petrovits Soesci aen een syde quam. Deese Soescy waren ooc van de edelste geslachten des lants van Soesdael gesprooten, en daer waren 3 gebroeders noch: Vacili, Demetrius en Ivan; en alsoo dee-

sen Demetrius getrout was mette suster van de huysvrouwe Borisis, synse noch in Mosco te hove gebleven, dan dorsten hare hoofden niet opsteecken. Ivan Vaciliovitz Sitsci was ooc al hen, een groot heere van poolser afcomst, als ooc de geslachten Bielsci. In somma, alle de grootste edelen en princen maecte hy aen een syde quamen, en beroofde 't lant alsoo van den doorluchtichsten edeldom en houde patriotten, in wiens plaetse hy syne vrienden verhoogde hoelancx hoemeer, soo wel die van den huyse Veleminof. Sobocroff als de Goddonoven, en alsoo hy altyt ontrent en by den keyser was, wiste hy het alles soo wel te bewimpelen, dat den keyser nergens van en wiste; en alsoo den keyser heel religieux was uut onwetenden oft onkennelycken yver, was hy altyt in den cloostren, kercken en by papen en municken die hy liet singen en bidden, en Boris hadde deese degelycke priesters ooc al op syn hant, soo dat men wel dencken mach hoe dat al toeginck. Men soude oft mochte dencken waervan dat Boris soo listich, soo behendich doortrapt en cloeck was, daer hy leesen noch scryven en coude. Dit deede syne stercke memorie, want al wat hy hoorde en sach en vergadt hy nimmermeer; ooc kende hy wel die hy over lange jaren eens gesien hadde; boven dat was hem syne vrouwe seer behulpelyc in alle syne voornemen, en sy was ooc tiranniger dan hy: ic meyne hy en soude soo tirannichlyc en al int verborgen niet gehandeld hebben, en hadde geweest syne groothertige vrouwe, als voor ooc verhaelt is, datse Semiramidis herte hadde. Boris dan was factotum, en boven dat was er in Mosco een oppersten cancelier, genaempt Andre Solcaloff, deese was soo doortrapt cloec en erch, dattet alle menschen verstant te boven ginck; deesen hiel Boris seer te vrinde, als sulcken man docht hem den lande nodich te weesen, en deesen cancelier was 't hooft van alle cancelieren des gantsen landes, en daer en was niets in den gantsen lande ooc in alle steeden te doen, oft desen en wistet, en wilde dat ment hem aenbrocht, hadde noch dach noch nacht ruste, dan woelde altyt gelyc eenen verweesen muyleesel, en noch en hadde hy niet genoech en sochte alsins noch meer te doen, soo dat Boris hem van deesen niet en conde verwonderen, en dicwils seyde: noyt myn dagen en hoorde ic van sulcken mensche, ic gelove de heel werelt soude hem noch te cleyn geweest hebben, alst ooc soude, deesen soude wel by Alexander Macede gedient hebben; desen dan hiel Boris te vrinde, dan hy stirf noch by de regeeringe Fedors, en syn broeder Vacili Solcalof quam in syn plaetse, maer en was op veel na niet als synen broeder.

Te deeser tyt eenen ambassadeur comende uut Persien in Moscovien, wirt hy, synde op de groote riviere Volga, bestroeft van de veltcasacken, doch sy wirden alle gecreegen en den oppersten wirt levendich op eenen staecke geset.

Ooc wirt Fedor Ivanovits cranck en stirf ooc seer subitelyc den 5 January 1598. Ic gelove vastelyck dat Boris hem rasche heeft doorgeholpen door toedoen en bidden syner vrouwe, om dat se deste eer tot keyserinne mochte comen, en veel Moscoviten hebbent ooc met my gelooft; en deesen keyser is seer solemnelycken begraven met groot huylen en weenen van den gantsen volcke, maer meest van de opperste des rycx, die wel wisten wat er van volgen soude, en wirt geleyt in de kercke Michaelis Archangel, daer alle keyseren begraven worden.

Voor syne doot heeft hy de croone en scepter gegeven synen naesten bloetvrint Fedor Micitovitz, en gaf hem ooc het keyserryck.

Fedor Ivanovitz

Gelyck wit 't swert verscilt, ooc 't licht de
duysternis,

Soo syt ghy vroom: by u vader boos te gelycken,
Tiranny, oncuysheyt en hovaerdy gewis
Hebben voor u religieusheyt moeten wycken.
Moscovia was vergaen: door u verquicket is,
Dies ghy verheven wort: tot in des hemels rycken.

Boris Fedorovits Goddonoof.

Eenen sonderlycken tiran men u wel noemen mach,
Eenen wonderlycken Janus mach men u wel heeten.
Een aensicht scoon en lief, gelyckende den dach,
Haddy int openbaer, maer in secreeten
Haddy een ander: diet sach riep niet dan ach,
Maer u ooc is int eynde ruym gemeeten.

Maria Grigoriofna.

Gewonnen wat hebt ghy door u tirangen raet,
Die ghy uwen manne steets hebt voorgegeven?
Athalia, Jesabel met haer boosen daet
En hebben voorwaer soo veel noch niet bedreven,
Maer al ontfangen ooc hebt ghy loon voor u quaet,
En aen u is gesciet dat andre was toe gescreven.

Tot nochtoe en hebben niet gescreven yet daer men uut begrypen can, tot wat eynde deese historie sal comen; dan alsoo wy een beginsel daervan gemaect hebben, te weeten van de doot Demetri, des princen van Moscovia, sullen mette regeeringe Borisi, die keyser wirdt, 't selve geheelyck ontdecken; wantse tegen hem is begonnen, als synde een bequaem instrument daertoe om onder 't dexel van dien haer scelmerye te volbrengen, en dat tot vervolginge der cristenen en godts heylige kercke; dan hoope alles op haren cop sal vallen, 't geene tegen ander geraetslaecht hebben; want alsoo sy het hoog beginnen, hoope soo leege sullen vallen met sampt haren raetslagen en coninginne, die oude babelse hoere, die sit op den sevenbergen, becleet met root scerlaecken, hebbende den kelck der grouwelen in hare handen, daeruut noch veele drincken.

Den vromen keyser en grootvorst Fedor Ivanovits gestorven synde, als wy voor verhaelt hebben, is de gemeynte, die in dien lande in die gevallen terstont op de been is, tsamen met groote menichte t' sloot geloopen, roepende en tierende om Alexandra de keyserinne, des keysers Fedri huysvrouwe, Boris suster, en begeerende haer te sien als willende hebben, dat sy 't ryck aenveerden en regeren soude, roepende alle: syt ons genadich en weest onse keyserinne; al wat ghy begeert sullen wy voor u uutrechten. De keyserinne Alexandra dit hoorende, is om alle ongeluck en oploop te myden, voor op den grooten trap des keyserlycken huyse gecomen, begeerende te spreecken; doense haer sagen, riepen se, dattet sceen hemel en eerde vergaen soude, alle met luyder stemmen: godt spare gesont de keyserinne; en sweegen voort alle stille, om haer te hooren spreeckende, en sprack alsoo mette gemeynte als volcht: Cristelycke gemeynte, alsoot godt, Nicolaes met alle de heyligen belieft heeft mynen man en genadigen keyser uut deeser werelt tot hem te nemen in syn hemelrycke, daer wy alle hoopen te comen, soo weet dat ick hem voor syn sterven moeste beloven met eede dat ic my na syne doot soude laten heyligen en abstinentie doen van de werelt en worden een nonne, soo ic 't selve weerdich ben, om voor syne, onser voorvadren en onser ãller sielen te helpen

bidden, en alsoo ic ooc daer van my selven heel toe gesint ben van ganser herten, soo bidde ic seer ootmoedichlyck my van deese groote moeyte en wereltlyck regiment wilt ontslaen en gevent ymant, die sulcx weerdich is en van rechswegen toecompt, niemant noemende, want ic en begeere niet te regeeren, en wil mynen manne saliger in syne bede tot mywaert gehorsaem syn, biddende u alle my voort wilt ongequelt laten, wantet noyt en sal gescieden boven dat bidt godt almachtich vlytich om eenen vromen godtvruchtigen heere, die 't vaderlant mach in rechte trouwicheyt en goeden yver mach regeeren onstraffelyck, en ic sal sulcx ooc doen en bidden godt almachtich om syn genade. De gemeynte dit hoorende uut den mont der keyserinne, begonden seer luyde te weenen, vallende op hare aengesichten, biddende 't selve niet te willen refuseeren, maer 't was al omniet watse riepen; doen sy nu sagen datte keyserinne daer geensins toe gesint en was, baden se om haren broeder Boris Goddonooff, weetende, soose riepen, geenen bequameren keyser dan hy tot sulck rycke, als hebbende 't selve meest geregeert by Fedors saliger tyden, en hadde de gemeynte ooc lieff van herten, 't welck de keyserinne half consenteerde, en steldet in haren wille, bevelende eerst godt aen te roepen om syne genade totte verkiesinge.

Fedor Micitovits, oom des overledenen keysers, die den croone en scepter van den keyser ontfangen hadde en ooc voor den heeren voor keyser geproclameert was, die hem geerne hadden, veel liever dan Boris, dit alles horende en siende en ooc weetende alle het doen van Boris, en weetende ooc 't selve niet te beletten en was om der gemeynte wille, die al om Boris riepen en hem lief hadden, ooc om alle intlantse oorloogen en bloetvergieten synes lieven vaderlandes inwoonderen te scouwen, weetende wel, soo hy voortginck groot peryckel loopen soude, heeft de croone en scepter aen Boris overgedragen, hem biddende ootmoedichlyc de selve te willen aenveerden, als sulcx weerdich synde.

Boris en wilde daer geensins na hooren, verwonderende hem quansuys geweldich hierover, weygerende 't selve met groote bede, seggende: wie ben ic doch dat ic aanveerden soude sulcken onuutspreeckelycken grooten rycke te regeeren, daer ic qualyck genoech hebbe om my selven te regeeren? en badt voorder hem hiermede niet moeylyck te willen weesen. Fedor Micitovits noemde hem selven slecht, willende daervan ooc niet hooren, maer excuseerde hem grootelycx, en so bleef dat staen sceydend uut den raet.

Groote bangicheyt wasser onder de heeren en hovelingen, die altyt om Fedor Micitovits riepen en wouden hem ooc hebben voor haren heere; dan hoorende datte gemeynte overal riep: godt spare gesondt den keyser Boris, en liepen vast al met menichte te hove, en deden den eedt en swoeren den keyser Boris te bedienen als trouwe onderdanen; den eedt wirt haer afgenomen van Ivan Vaciliovits Goddonoof, Boris oom; alle de bojaren dit siende, synder ooc gecomen, omdatse vreesden voor de gemeynte datse voor verraders gegreepen souden worden, en hebben soo alle den eedt gedaen, als ooc Fedor Micitiovits met alle syne broeders, en kennende Boris Fedorovits voor haren heere en grootvorst, en synen soone voor haren prince en erfgenaem der croone; alsoo quam 't gesclachte der Goddonoven aent Moscovise rycke, daer uut gestooten wirden de rechte erfgenamen, tegen alle Jus Gentium, recht en reeden, door de groote subtylheyt Borisi, als hier vooren alles en genoech verhaelt is.

Boris alle dingen wel weetende, ooc datse hem voor syne vrienden den eedt gedaen hadden, liet hem niet duncken dat hy daer yet van

wiste, maer bleef sommige daegen in huys, tot dat rumoor byna over was. Als hy nu eens uutquam, gaende met droeven aengesichte na de kercke om de sielmesse te hooren en alle de gebeden en ceremonien te helpen doen over den overledenen keyser, is de gemeynte toegeloopen met groot getier, roepende met luyder stemmen: geluck onsen keyser en grootvorst Boris Fedorovits aller Russen, met onsen prince, synen soone Fedor Borisovits, ende hy sy ons een genadich heere, vallende voor hem op hare aengesichten.

Boris stont stille en verscricte soomen mercte, en begonde soot sceen seer bitterlyck te weenen; och dat waren crocodillen tranen die hy weende, en vraegde de gemeynte: waerom belastet ghylieden my mette croone, wie ben ic dat ghy my daertoe vercooren hebt, ic de botste en geringste in den rycke; waerom syt ghylieden ooc soo haestich om eenen heere? men soude billick eerst bidden voor de siele onses vromen keysers, en dan waert noch tyt genoech om eenen keyser te kiesen uut een geslachte, dewelcke het toecompt en weerdich syn, want daer en is nu ommers geenen noot voorhanden, om soo haestich te syn: doen Ivan Vaciliovits sterf, was 't lant in grooter ermoede en noot door de menichvuldige oorloogen en doen wast wel van noode om eenen vromen godtvruchtigen keyser te hebben, denwelcken ons godt ooc gaf, by welcker goede regeeringe en ooc onse slechte dinsten 't lant weder opgecomen en vol rycdom is, daerom weest niet soo haestich. Dit was een glorie quansuys: wiens scult is als de myne als meest geregeert hebbe?

Doch de gemeynte en wilden niet hooren, dan riep al 't voorige, willende met gewelt hem tot eenen heere hebben en na hem synen soone; waerin ooc alle de heeren bewillichde; oft van herte was, can men wel dencken, alsoo heeft hyt aengenomen.

Men seyt dat Fedor Micitovits thuys comende tot syn huysvrouwe seyde: lief syt gegroet en ooc geluckich met onser keyser en grootvorst Boris Fedorovits aller Russen. Sy hiervan verscrickende, seyde: fy u der scanden; waeromme hebt ghy de croone en scepter van onsen huyse genomen en hebtse verraders onses lieven vaderlandes gegeven? sceldende hem seere en weende bitterlycken, en alsoo hy hiervan verstoort wirt, gaf hyse in grammen moede eenen kinnebacslach, daer hyse nochtans noyt te vooren een quaet woort gegeven hadde. Men seyde daerna datse nadien soude geraetslacht hebben met haer mans broederen Ivan en Alexander en hare vrinden, om den keyser met synen gantsen huyse om te brengen; dan dit is onwarachtich, dan twas een valsch getuyge om oorsaeck te vinden om haer te verdelgen, en twas al der Goddonoven bedryf, als men noch hooren sall.

Ondertussen hadde haer Alexandra, des overledenen vorstin, Borisi suster, laeten tot een nonne heyligen en wirt met groot gehuyll en geween van de gantse menichte geleyt int Joncvrouwen clooster, een half myl buiten Mosco op de riviere Moscua, en sceyde al soo van haer, gebiedende de gemeynte haren keyser in alles te obedieren en godt voor hem te bidden, en seyde haerlieden soo adieu, of se uut te werelt sceyde.

Alsoo Boris ettelycke dagen int clooster was by syne suster, heeftse hem dicwils straffelyck voorgeleyt alle stucken die hy bedreven hadde, vragende hem hoe hyt voor godt soude verantwoorden, biddende hem ernstelyc met weenenden oogen 't keyserryc noch te willen laten varen en penitentie te doen van syne sonden, datse hem godt vergeven soude. Boris hem in veele dingen excuseerende heeft haer belooft het keyserryck soo wel soude regeeren, dat hy meynde

godes toorne en gramscap over syne sonden wel soude verwinnen, doch sy was hem in veele dingen straffelyck; tegen dan siende hem daer niet aff en conde crygen, bevalse hem in de bescutting des Heeren, biddende hem soo te willen regeeren als hy belooft hadde, en soude hem met raet ende bidden te hulpe comen, en sceyden soo van malcandren; dan Boris gecroont synde quam dicwils by haer.

En alsoo hy niet eer gecroont en mocht worden voor en aleer primo September oft nieuwen jare na hare maniere, woude hy dien somer den volcke eens syne heerlicheyt en macht toonen, bevelende int gantse lant dat men op soude syn ter oorloogen en een ygelyck moste hem int leeger te Jirpag laeten vinden, over de riviere Occa, want liet seggen den Crimsen keyser voorhanden was en men soude hem int gemoet trecken en slach leveren; dit en deede hy maer om eenen grooten name te hebben en voor den volcke ontsichtich te syn, toonende syne groote heerlycheyt en macht den lande. De tyt was bestemt in Mayo alle te syn over de Occa voorscreven, daer sulcken heyr vergaderde van alle syden als noch oyt moscovisch vorst by een gehadt heeft, want daer waren mette geene, die den keyser met uut Mosco brocht, al heeren, edelen en hovelingen, officieren en strelsen oft scutten, die samen 30000 waren, by de 5 mael hondert dusent weerachtige mannen, die tot stryden bequaem waren, en haren leeger was 5 mylen lanc en 5 breet int viercant, boven dat wast neffen de riviere Occa lanx vol gescut geplant, en wirt en heele stadt van tenten gemaect opgeslagen midden in den leeger, daerin waren cancelryen, salen, torens, stallen, keuckens, kercken gemaect tot de comste des keysers, en 't was soo constich gemaect, dat de geene die van verre quamen meynden dattet een fraye stadt was; en 't was sulcken grooten scrickelyck heyr dat men 't selve voorwaer niet geloven en soude, daerin den keyser Boris quam uut Mosco met synen gantsen hove, laetende de keyserinne in Mosco met syne dochter en den patriarch Job, die de Mosco bewaerde, te weeten de heylichdommen, en Stepan Vaciliovits Goddenoof bewaerde in Mosco den stoel des keysers.

Te velde synde hebben daer eenige weecken getriumpheert in den velde elc hem toonende best te peerde en in de wapen voor den keyser. Ondertussen wachte men den ambassadeur van den Crim, die Boris wel wist dat comen soude, om hem te congratuleeren en te bescencken, willend met hem vreede maecken voor ettelycke jaren. Den ambassadeur siende den leeger, verwonderde hem gants seer van de groote costelycken ciraden der edelen en cryslieden, die de Moscovitren voerden, en hebben voor ettelycke jaren eenen vreeden beslooten, en is alsoo weder vertrocken. Deesen tocht was ooc eensdeels, om den Crim te toonen syne groote macht, en daermet een vreese aen te jagen; want den Crim en hadde dat jaer niet gedacht te comen uut synen lande.

En alsoo den keyser ontrent 6 weecken hadde te velde geweest, is de gantse geestelyckheyt met cruycen en vanen gecomen int leeger en baden den keyser in Mosco weder wilde comen, welcke hy gevolcht is en heeft den gantsen leeger afgedanct, elc te vertrecken op syn plaetse en huys, doch sont een menichte vreemdelingen op lichte peerden int velt na de tarterse syde om 't lant te suyveren van eenige rebellige casacken aldaer, en syn sonder ymant te vinden weder gecomen, en den keyser beloofde een ygelyc 3 dobbel te begenadigen met besoldinge als hy soude gecroont worden, en trock ygelyck op syn plaetse.

In den jare onses salichmaeckers 1599, den eersten September, als de Moscovitren screven van den beginne der werelt 7116 jaren, niet

weetende te bewysen, waeromme soo veel meer jaren alse wel uut den bybel der griecken connen vinden, — soo wiert tot keyser gecroont Boris Fedorovits aller Russen, als ooc synen soone voor prince van Moscovien geproclameert, en wirt synen titel gescreven in allen landen, gelyc die van Fedor Ivanovits hier vooren verhaelt. De crooninge ginck met grooter pracht en heerlyckheit toe, en de maeltyt des keysers duerde 8 dagen lanck met grooter heerlyckheit. Syne crooninge gescach in de kercke Maria, en wirt de croon hem opgeset van den patriarch, biscoppen en metropoliten, met grooter ceremonien, segeningen en roockinge, en hy ginck over goude laecken, dwelc was gespreyt over carmosyn root laecken over alle de weegen daer hy over ginck, in alle kercken, int slot, tot boven in synen palleyse, en wirt voor hem gout gestroyt met volle handen, dwelc een ygelyck grabbelde die er by conde. Int slot waren op diverse plaetsen cuypen heel groot geset, vol soete meede en bier, daer de gantse gemeynte quamen drincken elc die wilde, want dit wort by haer de meeste vreuchde gereeckent, alse vry drincken mogen, daerse meesters af syn, principael van brandewyn, die verbooden is alle man te drincken, niet dan de edelen en cooplieden, datte gantse menichte haren vryen wille daerin hadden, souden haer meest alle doot drincken; hiervan genoech gescreven, niet dienende t' onser materyen. — Allenthalven groote vreuchde synde, heeft den keyser alle oversten, cancelieren, capiteynen, scutten, officieren en voort 't gantse lant die in dienste waren, dry dubbel besolding laeten geven. De eene was om den overledenen keyser te gedencken, diese Pominania heetten, dees gedachtnisse; d' ander was om datse hem gecoren hadden voor haren keyser; het derde voor haren tocht en om dattet nieu jaer was, en was en ygelyc in den gantsen lande verheucht en verblyt, danckende godt dat hy haer sulc een heer verleent hadde, doende groote gebeeden voor hem in alle steeden, cloosters en kercken. Ooc ontboodt den keyser alle de arme lieflantse cooplieden tot hem, die uut Lieflant by des tirans tyden gevanclyck waren in Moscovia gevoert en tot menichmalen van hem bestrooft geweest; dese sconck hy elc eenen beecker uut syn eygen hant met meede, belovende haer een genadich heere te syn, datse de oude droeffenisse vergeeten souden, en gaff haer burgerrecht in Mosco gelyc allen moscovisen coopluyden hadden, en volle vrydom; ooc liet toe een kercke hadden om op haer manire godt te aenroepen, dwelck sy ooc deden; boven dat leende hy haer gelt sonder interest een ygelyck na syn qualiteyt d' een 600 d' ander 300 L., datse daermet souden negotieren en handelen en gevent weder, alser genoech met gewonnen hadden, en lietse soo in vreede woonen, want hy hadde de duytse natie gantsch lief; want men seyt in Mosco: wie is wyser dan de Duytsen, hovaerdiger dan de Poolen.

Hy liet hem ooc int heymelyck verhooren, dat hy goode belooft hadde 5 geheele jaren geen bloet te vergieten, dwelc hy ooc dede int openbaer aen dieven, scelmen en rovers en gemeyne lieden, maer liet daerom niet alle de opperste geslachten beliegen en met valsche besculdingen overtuygen en ellendichlyck versmachten, verdrinken, ombrengen, in cloosters doen, sceeren en dat al int verborgen om soo alle den oppersten edeldom den lande te beroven en int plaetse te stellen alle syne vrinden en dit hem soude believen.

Vooreerst, synde in November 1600, liet hy door eenige scelmen besculdigen Fedor Micitovits, die hem de croon gegeven hadde, met alle syne broeders, te weeten Ivan, Michael en Alexander, met ooc hare vrouwen, kinderen en vrinden,

en de besculding was datse tsamen geraetslaecht hadden, om den keyser met synen gantsen huyse met vergift om te brengen; dit was maer om eenen scyn te geven voor de gemeynte omdat men meynen soude, dat hy deese groote heeren met haren gesinne niet onsculdich in ballinge gesonden wirden en van 't hare berooft, en liet Fedor Micitovits vatten en sont hem 300 mylen van Mosco in een clooster ontrent Colmogro gelegen, dwelc Chio genaempt wort, en is ooc int selve clooster monic geworden. Michael en Ivan wirden in ballingscap ellendichlyc versonden, d'een op de Volga en d'ander na de tarterse grensen, maer Alexander, daer hy eenen ouden haet op hadde, liet hy na Bielaosera voeren met Fedors soontken, en liete Alexander aldaer in een heette batstove versmachten, maer 't kint in een hoeck gecroopen synde, daer een weynich locht raepte door een cleyn spleetken, ist by den leven gebleven door de goddelycke providentie en is noch bewaert geworden voor sommige diet gehouden hebben.

Soo wirt allen andren ooc gedaen, d'een verdroncken, d'ander verworcht, daer men eenigen haet op hadde. 'T huys van Hertog Fedor Missislofsci, een heel groot heere van poolser afcomst, een man sonder eenige vlecke, wirt tot 2 malen heel bestrooft, doch om der gemeynte wille is hy by den leven gebleven, anders had ooc al doot geweest. Boris noch niet keyser synde, wilde hem dicwils syn dochter gegeven hebben, dan hy weygerde die en nu en wilde se hem niet geven, belette hem ooc een ander te trouwen, om datter geen erve van comen en soude; alsoo socht hy alle middelen om die alle uut te rooyen, die van syne parten de weete hadden, vreesende namaels de Goddonoven uut de regeringe mochten daerdoor gestooten worden.

Daerom maecte hy Dimiter Ivanovits Goddonoof opperste bojaer naest den keyser, en dat was synen ouden oom. Ivan Vaciliovits Goddonoof was neffen hem, en hadde eenen soone Ivan. Stepan Vaciliovits Goddonoof was hoofmeester, en hadde eenen soon Stepan. Semen Micitovits Goddonoof was scatmeester en hadde ooc bevel over de doctooren en apteeckers des hofs, deesen was een groot tirannich mensche in de Mosco. In somma alle de Goddonoven, en die vant geslacht waren, ooc die soonen oft dochteren hadden vant Goddonoofs geslacht, wirden gestelt in de opperste officien en regimenten des rycx; ooc die van den gesclachte Velieminof en Soboerof, die aen haer kinderen veel vertrout waren, als de Soescy, Belscy, Golitzeny, Missisloffscii, ooc heel veele andere die in alle dingen en leven onbegrypelyck en onstraffelyck waren, ooc sommige, die aant Goddonoofs geslachte vertrout waren, alle synde van grooter afcompst, leefden in alle stillicheyt van hare heerlycheeden en landen, sonder eenige officien te bedienen dan somtyts gouverneurs in sommige groote steeden gemaect voor 3 oft 4 jaren; nu opperste cancelier van alle de cancelieren, dier veel syn om de veelheyt der provincien wille, was genaempt Vacili Solcalof, als ooc voor hebben verhaelt, broeder van andre Solcaloff.

Nu hadde den keyser Boris eene dochter, die deeser tyt houbaer was, en dede alle practycken en socht alle middelen om die aen eenen duytsen vorst oft prince vertrouwen; want hy en wildense niet geven den heeren van synen lande, noch Messisloffsci, noch den Soesey, die voorwaer van grooter en edelder afcompst dan sy waren, want hy achte alle heeren des lants voor syne knechten, en 't docht hem onbetamelyc, dat een keyser syn dochter soude geven een synder dienaren; boven dat vreesde hy altyt syne verraderye beloont soude worden van den synen,

want leefde altyt in sorgen gelyc eenen dief die steelt altyt vreest dattet noch uut comen sall; daerom meynde hy, als hy eenen sćoonsoon hadde, wel bevryt sou syn, principael eenen duytsen heere, die voor al getrou syn, en voor hem alsins vechten soude.

En synen soone socht hy ooc uut te hylicken aen d'ander syde, tsy by den Tseremisen, Persianen oft ander volcken, om soo van byden syden bevryt te syn, want hy hadde altyt vreese voor Poolen, vreesende daer altyt wat quaets van daen comen soude. Syne conscientie seyde hem al ongeluck toe te dier tyt, gelyck daerna ooc bevonden heeft.

Alsoo te deeser tyt eenen jongen hertog, genaempt Gustavus, coninck Erix soone van Sweeden, uut Sweeden gevlucht was, om dat men hem socht om te brengen, gelyc genoech kennelyck is, en desen jongen Gustavus in Poolen gecomen was, hebbende eenen tyt lanc te Dantzich thuys gelegen by eenen Christophorus Cater genaempt, hadde hy hem gegeven onder de bescuttinge der Poolen; en alsoo syne saecken niet veel gevoordert en wierden, gelycme hem beloofde, heeft hy heymelycke kennisse gesonden in Moscovia aen den keyser. Den keyser Boris niet beeters dan sulcx wenschende, meynende eenen grooten vogel te vangen, die hem wel dienen soude, om syne dochter te geven, heeft alle neersticheyt gedaen om deesen Gustavus in der Mosco te crygen, scryvende brieven aen hem hoe dat hy vluchten soude, en in wat passagien op de moscovise grensen hy soude sich laten vinden op sulcken tyt. In somma Gustavus is daerop gevlucht en ooc gelucklyck geariveert in Moscovia; dan geen 3 uren nadat hy over de grense was, wasser al een jacht Poolen na hem vragende ontrent de grensen alomme of se dergelycken volck niet gesien en hadden, dan 't was te vooren soo wel beleyt door de Moscovitren dat de Poolen niets vernemen en conden voor die tyt; alsoo hy nu binnen de grensen was, synder uut Mosco eenige hovelingen met eenige duytse tolcken hem tegengesonden met coetsen, peerden en veele ander vorstelycke reystuygen met álderley provande. Ja de weegen tussen Ivangorodt en Mosco wirden alsins om synent wille versien en verbeetert, al hadde eenen coninck gecomen, hem en hadde niet meer eeren connen gescieden, als men hem aendede; en is alsoo den 8 Augusti 1600 in Mosco triumphelyc gearriveert, synde seer prachtelyck ingehaelt van meest alle de edelen te peerde seer constelyck toebereyt, en wirt geset op 's keysers peert en soo geconvoyeert tot in syn hof, dat voor hem bereyt was, en wirt daer van alles geprovideert, van peerden, victalie, provande en slaven en knechten, oft den keyser selfs geweest ware, en hem wirt boven dat van den keyser veel costelycke gescencken gesonden en goude en syde laeckenen voor hem en voor syn volck om haer te cleeden, en wirt dagelycx boven dat alles hem spyse gesonden van des keysers tafel al in fyn goude scotelen.

Den 19 Augusti quam hy met consent ten eersten male voor den keyser, daer hy sat met synen soone in syne keyserlycke majesteyt, hebbende de keyserlycke croone opt hooft en scepter en werelt in handen, en wirt aldaer ooc willecom geheeten, syn ongeluc beclaeght en ooc begenadicht van den moscovisen rycke, en alsoo hy den keyser bedanct hadde, wirt weder in synen hove gevoert, en wirt hem weeder uut 's keysers scathoff veele gescenken nagedragen voor hem en syne knechten.

Den 21 November synde in den winter, quam Boris den keyser met synen soone voorby synen hove varen, en hem wirt reverentie gedaen van den prince van Moscovien, en ten ander mael

wirt hem genade toegeseyt, daerby ooc alle de heeren boiaren waren.

Den 23 Augusti 1601 quam hy ten andermael voor den keyser Boris, hadde ooc op die tyt noch veel jonge edelen gecreegen, die hem wel gekent hadden, en nadatse hoorden dattet hem soo wel ginc in der Mosco, synse hem gevolcht, om hem te dienen, en waren meest kinderen van goeden huyse, doch ten ginc ooc niet alsoo gelyc syt gemeynt hadden.

Want deesen Gustavus siende men hem sulc tractement aendeede, verhief hem selven heel darin, en hebbende van Dantzick ontbooden de vrouwe van synen weert Christophorus Cater, daer hy eenige kinderen te Dantzick by hadde, isse by hem gekomen, en leefde alsoo in Mosco met haer. Deese vrouwe heeft hem veel meer geleert als hy noch wel wiste, en hem hoveerdich gemacct dat hy al wat trotste en sloech dicwils syne edelingen en dienaers, ja ooc de Moscovitren uut eenen haestigen, dullen cop die hy hadde, en wirt voort bekent voor half sot te syn, ooc liet hy deese vrouwe voeren in een koetse van 4 witte peerden getrocken, gelyc men de coninginnen voert, met veele knechten; in somma deede veel trotsich en sottelyck, en meynde hem 't selve al toequam, en meynde, hadde hem den keyser yet daertegen geseyt, hem groot ongelyc gesciet soude hebben.

Den keyser Boris dit alles wel hoorende en insiende, mercte wel wat dit vadt al in hadde, en docht hem terstont ooc onbequaem te syn om hem syne dochter Oxinia te geven, en hiel hem voor half sot en gantsch onbequaem totte dingen, daer hy hem wel meynde in gebruyct hebben, en heeft hem eens laten aenseggen dattet geen daden en waren eens conincx soone, datme eens anders mans wyf ontnam en lietse coninginne eere aendoen, en boven dat, dat men vrouwen raet volgen soude in alle dingen, ooc dat hy synen haestigen cop wat bedwingen soude, en meer dergelycke proopoosten; dit gehoort hebbende wirt gantsch verstoort en wildet niet nalaten, meynende hem groot ongelyck gescach.

Vooreerst ontliepen hem alle syne edelingen en hovelingen, en begaven haer in des keysers dinste, daerin sy wel ontfangen wirden en wirt haer goede besolding toegeleyt, ooc goede lantgoederen gegeven, daerse als heeren conden van leven, soo datter maer 3 oft 4 van syne hovelingen by hem bleven, waervan de opperste was eenen genaempt Willem Swartshoff, een scoon jongman, en voort bleef hem by tot in syn eynde een Sweede, Simon genaempt.

Boris wel gemerct hebbende niet veel besonders in hem en was, en wilde hem ooc niet verstooten, maer heeft hem gegeven de heerlyckheit mette stadt van Oulitz, op de Volga geleegen, met alle hare incomsten, en liet hem daer hennen voeren, latende hem daer bouwen en timmeren wat hy wilde, en heeft daer ooc veele grillen bedreven, al te lang om te verhalen, en by hem wirt gestelt van den keyser een edelman, om alle syne doen te bespien en hem ooc te dienen in alle ander dingen, maer de vrouwe wirdt van hem genomen, en hy was te Oulitz totter tyt datten keyer Boris overleden was.

Int jaer 1600 verwachte men eene groote ambassade uut Poolén, om van eenen vreede te handelen voor ettelycke jaren en in vrintscap te leven metten nieuwen keyser Boris, als hem ooc te congratuleeren met eenige gescencken. En is alsoo in Mosco gearriveert op den 6 October, seer costelyc, en waren ooc ingehaelt van den gantsen edeldom int aldercostelycste, synde de peerden behangen met goude kettenen. Ende wirt alsoo gebrocht in een hoff voor hem bereyt, synde van alles wel versien, wanter wat weesen moste, want waren sterck 903 mannen,

hebbende by haer 2000 triumphante peerden, elc omt scoonste toegemaect, met veele coetsen.

Den 16 November heeft hy ten eersten male audientie gecreegen en brocht ooc syne gescencken, die waren 4 scoone turcse oft hongersc peerden, dewelcke waren aen alle 4 voeten gespannen, en men hadde noch genoech te doen om die te leyden, en waren seer costelyck van alles toebereyt; ooc een coetsken staende op 4 silvere pilaren, seer constelyck gemaect, met veel scalen en coppen en andre dingen. En heeft alsoo synen brief en gescencken overgegeven, daerby doende syn oratie, dan wirt dien dach niet beslooten dan den brief ontfangen, syne gescencken hem weder gegeven met bedanckinge, en bleef by den keyser ten eeten.

Den ambassadeur hiet Leo Sapiega, een van de opperste raden der croone van Poolen, en heeft daerna noch wel 20 mael voor den keyser geweest, alsnu met vrintscap, alsdan met vyantscap sceydende, en alse met vrintscap sceyden, gesciede hem alsins eere, en wirt van alles gevictalieert met synen gantsen gesinne en peerden, maer alse met vyantscap sceyden, wirden sy wel vast bewaect en mosten ooc het water in Mosco wel diere coopen en met niemant spreecken. Eyndelycken hebbense tussen den Moscovit en croone der Poolen eenen vreede oft stilstant beslooten voor 22 jaren, en dit gesciede op 22 Febr. stilo vetry 1601, en is alsoo dien dach van smorgens tot savonts heel laet by den keyser gebleven ter maeltyt, die seer uutwendich was, als men wel dencken mach, ja ongelooflyc, onnodich te verhalen.

Ondertussen quam uut Poolen noch eenen post aen den ambassadeur van den coninck met eenige brieven, daer sceen wat vergeeten te syn, en 2 dagen doen den vreede gemaect, sont den ambassadeur deesen post boven met syne brieven met 2 secretarisen, en niemant en can noch weeten wat het te bedieden hadde; den post was genaempt Elias Pilgrammofsci; daerna hebben sommige ingenieuse wel gemeynt dattet beduyde als datten coninc van Poolen den keyser adverteerde van eenen die hem ywers uutgaf voor des tirans Johannis Vasilidis soone; dan conden noch geene seeckerheyt crygen, en Boris en achtet gans niet voor die tyt.

Primo Martio heeft den voorscreven ambassadeur Sapiega met synen gantsen volcke afsceyt gecreegen, en is alles costvry gehouden voor peerden en menschen; men mach dencken ofter niet wat opgegaen en is onder desen hoop; en is alsoo vertrocken den 3 Martio met een triumphant convoy na Poolen.

Int selve jaer hadde de goede coninginne Elisabeth, saliger memorien, van Engelant eenen ambassadeur gesonden aen den keyser van Moscovia, en denselven quam over zee mette sceepen der compagnie der engelser coopluyden die aldaer handelen en trafficqueeren. 'T was een goet vroom out man, en hadde 40 jange mannen en edelen by hem die alle incarnadine mantels droegen, en is alsoo voort opgehaelt in Mosco met vrye posten alomme, en heeft ooc audientie gecreegen den 8 Martio. Syne gescenken waren een constige sclaepcoetse oft ledecant seer fray gemaect, daer by veel coppen en scalen met lieffelycke dingen gevult en welrieckende speceryen, ooc seer scoone laeckenen seer constich toegemaect. Synen brief vol enckel vrintscap en congratulatie overgeven hebbende, is hy dien dach ooc by den keyser gebleven ten eeten, daerse veel vriendelycken propoosten gehadt hebben van de goede coninginne, en voort eenige ander dingen. En alsoo de Engelsen langen tyt veele middelen gesocht hebben, om den handel int lant aldaer alleen te mogen hebben, en wel wilden de Hollantse daeruut conden dryven, heeft hy den keyser hiervan ooc geadver-

teert als voor de Engelsen biddende en belovende datse Moscovia van alles wel versien souden watter van noodich ware, beeter en ooc beetercoop dan eenige Hollanders oft dergelycke. Dan den keyser Boris een scerpsinnich heere synde en soeckende vreede met alle coningen en potentaten te hebben, ooc hebbende den Duytsen lief, en boven dat kennende de doorluchtige ongelooflycke en victorieuse daden der Hollanders, en principael die van onsen doorluchtigen vorst en edelen prince Mauritius van Nassouwen, door onse advys hem genoech bekent gemaect, wiste wel wat hy in dit stuck te doen hadde, en antwoorde dat alle natien van herwaerts overe hem even lief waren, begeerende met die alle in vrintscap te leven, boven dat betaeldense ten vollen hare scattingen en tollen den heere in Moscovia, daer de coningen af leven moeten, en alsoo mochtense alsoo wel negotieren als de Engelsen; het is den Engelsen voorwaer genoech datse in den gantsen lande van Moscovia tolvry syn, sonder den heere des lants yet te geven; soose wys waren, soo en behoordense sulcx niet voor te brengen, noch ymant anders benyden te trafficqueeren, die haer soo na geleegen waren, en dergelyck redenen meer; en alsoo heeft hy syn afsceyt gecreegen en vertrock den 17 April uut Mosco door Lyflant en soo voort, synde van alle costen vry gekent, en boven dat werden noch besconcken met costelycke pelteryen.

Boris hadder ooc eenen gesonden na Engelant aen de coninginne, om de vrintscap te vernieuwen. en was genaempt Grigori Micolin.

Ontrent deese tyt sant godt sulcken dieren tyt en hongersnoot in den gantsen lande van Moscovia dan oyt historiscryver bescreven heeft. Ja alle de diere tyden, bescreven door Albertus Abbas Stadensis en meer andere, en hebben daerby te gelycken, soo groot was den honger en elende in den gantsen lande. Ja moeders aten ooc hare kinderen; alle boeren en lantlieden hebbende koeyen, peerden, scapen en hoenders, niet aensiende de verbooden vastendagen, opgegeeten, sochtense alderley cruyden in den bossen, als campernoellie, duvelsbroot en meer dergelycken, en aten 't selve met grooten lust op, ooc veel caff, catten en honden; daerna creegense buycken als koeyen soo dick, en stirven soo ellendichlyc hennen; in den winter draydense om door een sonderlinge beswymenisse en vielen alsoo ter eerden. Ja op alle weegen lagen menschen doot gevallen van honger, en waren van den wolven en vossen voort opgegeeten als ooc van den honden en andere dieren. In Mosco selfs en ginct niet beeter toe, men moste 't broot verborgen ter merct voeren om dattet met gewelt niet en soude ontnomen worden; daer wirden lieden bestellt met karren en sleeden, die dagelycx de doode menschen wechnamen en wechsleypten na cuylen, die buyten der stadt gemaect waren in den velde, met menichten en wirden soo als slyck daerin gesmeeten, eveleens gelyc men hier te lande in de vuylnissbacken de karren met stro en vuylniss omwerpt, en wirden vol synde soo met eerde bedect, en weder nieuwe gegraven; de geene die deese menschen opnamen van der weegen en straeten, hebbender voorwaer veele opgenomen, die de siele noch int lyf hadden en lagen en snacten na asem, namense even gau by arm oft voet, die sleypende soo totte karren, daerse die opwirpen onder malcander en door malcander, gelyc men haspelen in manden siet liggen, soo datter voorwaer menige in beswyming opgenomen synde met onder de dooden geworpen syn daeronder sy voort versmachten; en men dorste niemant yet geven op der straeten, want men soude doot gedrongen worden van de menichte die men op den hals sou crygen. Want ic hadde

geern eenen jongen man eeten gegeven, die tegen over onsen hove sadt, en met grooten luste hoy adt wel 4 dagen na malcanderen, ooc daervan berstende stirf, maer ic dorste niet, vreesende gesien te worden en overrompelt. Waer men buyten de stadt 's morgens reedt oft ginck, daer lagen menschen d'een by mishoopen, d'ander half opgeeten, en soo voort datte hayren opreesen van de geene diet sach. My is voor de waerheyt vertelt van eenen Nederlander, genaempt Arent Claesen, die den keyser lange gedient heeft in apteeckerye en ooc groot was by de heeren aldaer, dat alsoo hy eens was getoogen na synen lande oft dorpe, dat hem toequam, in den winter, soo vont hy reysende door een woestyne een kint dat hem docht noch leven in hadde, en 't selve lach in de sneeu gevallen van honger, coude en beswymenisse, 't selve heeft hy opgenomen en in syn sleede geleyt onder syne pelsen en berenhuyden, die hy daerin hadde, en comende ontrent eenen dorpe daer noch weynich lieden woonden en by den leven waren, heeft hy 't selve daerin gebrocht, en terstont in de stove comende heeftet soo bewonden in pelsen op den warmen oven geleyt en is 't selve meysken alsoo becomen, en heeft het selve met luttel spyse en dranc, warm synde, van 't geen hy hadde gelaeft soo dattet heel bequam en ooc spreecken conde seer weynich en, namen verstont, soo seydet dat syne moeder alleen was overgebleven, en dat alle haer geslacht van honger vergaen was; en de moeder met my dwalende, seydet, niet connende my van honger sien sterven, is in de woestyne int bosch geloopen, en liet my soo op den weege in den sneeu liggen. Anders en conde men van haer niet te verstaen comen, en alsoo deesen Arent Claesen noch eenen grooten wech te reysen hadde, heeft kint daergelaeten en ooc wat daerby het om te onderhouden, seggende: over weynich tyt sal ic weder comen en 't selve kint met my nemen, bewaert het soo lange. Dan weder comende was allet volck in dien dorpe uutgestorven, ja gelooft vastelyck datse 't selve kint mettet geene hy daer gelaeten hadde, ooc opgegeeten hebben en syn voort van honger soo gestorven. Wie en soude niet grouwelen sulcx te hooren! Dit is warachtich van hem geseyt en ooc wel te geloven, en bovendat isser noch elders veele sulcx gesciet, en wirdt deese ellende van den Moscovitren niet geacht maer in den wint geslagen van de geene die cooren genoech hadden. Ja die voor 3 oft 4 jaer cooren genoech hadden, wenschten noch dierder tyt om datse veel gelt souden crygen, niet denckende dattet over haer ooc soude comen. Ja selver den patriarch, het hooft der geestelycheyt, en diemen eenen tempel der heyligeyt in Mosco meynt te syn, heeft selfs laten hooren dat hy syne granen, die in grooter menichte waren, niet vercoopen en wilde, voor sy en mosten noch veel meer gelden; en deesen man en hadde niemant, noch vrou, kinderen, noch vrinden die syn goet souden erven, en was lycwel soo begeerich en bovendat rammelde syne beenderen van ouderdom en ginc byna met beyde voeten in den grave. Soo wonderlyck was de straffe godes; deese straffe was soo groot en wonderlyck, datter geen mensche, soo ingenieux van geeste hy ooc ware, en soude connen bescryven, want daer was meer corens in den lande als alle de menschen in 4 jaren souden hebben connen opeten, en sy waren ooc veel hongriger als in goede tyden, en aeten alse het hadden ooc veel meer alse plechten, vreesende altyt gebreck souden hebben, altyt eetende en wirden nimmer sat; by de groote heeren, ooc alle cloosteren die veel syn, en by veele rycken lach het coren sceuren vol, en sommig versticte datter over veele jaren gelegen hadde en wildent niet vercoopen. Ja den keyser was van godt soo

verblint, dat hoewel hy alle 't volc conde gebieden wat hem beliefde, soo en geboot hy lycwel niet uut ernste moede datter ygelyc soude vercoopen. Maer hy deylde dagelycx veel van syne scatten uut, dan ten mocht al niet helpen. Veele rycke boeren, die veel cooren hadden in putten vergraven, vreesden 't selve te vercoopen, ooc vercoft hebbende en 't groote gelt aensiende, vreesden daerover verworcht en bestoolen te worden; hebben soo in sorgen synde haer selven in hare huysen verhangen.

Den keyser Boris liet uut eenen goeden yver alsins op veel plaetsen almoessen uutdeelen in de stadt Mosco, dan ten mochte niet helpen, maer was erger dan te vooren, als men niet en deylde, want om dit cleyne gelt te genieten quamen alle boeren en lantlieden, wel van over 150 mylen int ronde, met wyf en kinderen in Mosco geloopen, benauwende de stadt noch veel meer als te vooren en stirven lycwel wech als vliegen in de coude dagen vergaen; boven dat noch lietense haer lant en acker onbebout liggen, niet denckende dattet soo liggende geen vruchten voort en conde brengen; boven dat alle noch soo waren de officiers die totte uutdeylinge gestelt waren, al dieven gelycse meest al syn in dien lande, en lieten boven dat hare nichten, neven, vrinden in de deelhuysen in, in versceurde cleederen, gelyck of se naect en beroyt hadden geweest, en deylden onder die 't gelt uut als ooc onder hare hoeren, boeven en scuymers, die al gelyc beroyde bedelaers quamen, en alle die ellendige, bedroefde en arme diet voorwaer van doen hadden, wirt int gedrang versmacht, en boven dat smettense die met cluppels en stocken van de poorten; en de arme, creupele, blinde, die gaen, sien noch hooren en conden, stirven als beesten op der straten, en ooc stalent alle de hondeknechten ooc meest onder haer wech, die tot toesienders gestelt waren. Ja, ic hebber secretarisen, die ryc waren, sien insluypen in bedelaers cleeren om 't selve almoesse te ontfangen. Een ygelyc mach dencken hoe daer toeginc; het broot dat men in dien lande noyt opt gewichte en heeft gebacken, wirt doen bevoolen op een seecker gewicht te backen, om seecker somme gelts; dan de backers maectent doen vol natte vochticheyt en half vol water, om dattet swaer weegen soude, en soo wast erger als te vooren, en hoewel sommige totter doot gestraft wirden, ten holp al niet; de honger, ellende, boosheyt der menschen was alle te groot. Boven dat wirdender seltsame dieveryen gehoort voll wonderlycker practycken. Ja daer wirden in mercten en gedrangen peerden uut de toomen gestoolen van de geene diese leyden, en dergelycke stucken meer. Ooc warender op hare passagien veel rovers en moorders, en daer die niet en waren, waren hongrige wolven die de menschen verscheurden, ooc sware siecten en pesten alomme. In somma, die ellende was onuutspeeckelyck groot, en de straffe godes was soo wonderlyc datse niemant terdeeg begrypen conde; doch wirden de lieden hoe lanex hoe slimmer, moordadiger, diefachtiger en booser, alse oyt te vooren hadden geweest, en waren so hartneckich als ymant der werelt oyt geweest heeft; en deesen tyt geduerde tot ontrent 1605, synde 4 jaren dat het broot soo dier was.

Ondertussen was in sommige plaetsen groote pestilentie, en daerna volgde deesen wonderlycken inlantsen crych, die soo wonderlyck is als oyt oorlooge, sint de werelt gestaen heeft, geweest is.

Den keyser Boris van syne conscientie overtuycht synde dat hy veel tirannie bedreven hadde, ooc onrechtveerdich totte croone gecomen was, leefde altyt in vreese en sorgde, dat hem noch een partyder ywers ontmoeten soude,

want hy niemant en betroude ooc weynich uutquam als op groote feestdagen, en gelyc hy vreesde is hem ooc ontmoetet.

Want men in die tyt veele hoorde datter in Poolen all mompelinge omginc van Demetrio, eens keysers soone, en dit quam Boris al ter ooren, dan het en hadde noch geen rechte openinge dat men 't selve ter deege verstaen conde. Daerom alles overdacht hebbende, en conde hy, na syne meyninge, niemant syne dochter beeter geven dan eenen van de broeders des conincx van Denemarcken; men segt dat hy Hertog Ulrich eerst versocht heeft, dan Ulrich en begeerde niet, alsoo dat hy Joannes ten lesten creeg. Daeromme vernieude hy den vrintscap wederom metten coninck van Denemarcken, als synen naesten gebeure, en deylden malcanderen de landen in Laplant toe, elc 't syne, en maecten alsoo eenen eeuwigen vreede en vaste aliantie. Tot deese deylinge wirt uut Mosco eenen hovelinc gesonden, en was genaempt Cnees Fedor Boraetinsco. En tot ambassadeur om den vreede en houwelyc te sluyten, wirdt gesonden eenen genaempt Posnic Dimitroff, en wirdt deesen metgegeven het conterfeytsel der jonger princesse, seer constich gemaect van eenen goutsmit, die Jacop de Haen genaempt was, de welcke ooc 12 apostelen en eenen Cristus metten engel Gabriel van fynen goude gegooten hadde, totte welcke Boris geordonneert hadde eenen grooten tempel, daer de plaetse in 't slot al toe bereyt was, en wilde den selven noemen het heylige der heyligen, meynende Salomon den coninc daerin te volgen, al uut goeden yver, vreesende gode en meynde hem daermede te versoenen, maer hy en docht, och lacen, niet dat godt almachtich nu niet gedient en is met tempels van menschenhanden gemaect, maer dat hy den tempel daer de soone godts voor gestorven was moest suyveren en reynigen. Boven dat hadde hy vergeeten dat het gout en juweelen, dat hiertoe geordineert was, al meest was gerooft en gestoolen van de opperste geslachten des lants, die hy, als voor verhaelt is, hadde laten onnoselyc met honderden ombrengen, daerom was hy siende blint, en hadde geen licht ontfangen, maer sadt noch midden in de duysternisse; hy hadde ooc laeten hooren een belofte gedaen te hebben voor sommige jaren, geen bloet en soude laten vergieten, tsy van moorders, scelmen oft dieven, dan, och lacy, hy meynde godt te bedriegen en bedrooch hem selfs, want hy en liet geen bloet vergieten, maer hy liet de menschen al versmachten, met stocken doot slaen en onder het ys steecken, gelyc het wel gebleecken is aen de opperste des lants. Boven dat maecte hy allerley scelmen uut, die op alle straeten in Mosco leedich gingen en hoorden wat de lieden seyden, tsy van den keyser oft eenige ander dingen den rycke aengaende, en als hem ymant ywers in te buyten ginc met spreecken, wirden se van dese rabauwen gevadt en overtuycht dat van den keyser yet souden geseyt hebben, en quamen soo jammerlyc om haer leven, als mense gepynicht hadde en van pyne veel seyden datse niet en wisten; dese scelmen hielen haer in alle gelagen en huysen oft vergaderingen daer eenich volc by een was, en wirden danotsicken genaempt: in somma een ygelyc leerde doen swygen, hoewelder noch veele onsculdige gevadt wirden, en dit duerde tot byna syne doot. Hy dit alle soo dryvende wirt dicwils met groote anxte beladen, als oft hy van de furien hadde gejaecht geweest, want uut veel aenbrengens en clappens der menschen die, och lacy, door pyne en door godts gehengenisse veel seyden, hoorde hy soo veele dat hy altyt voor ongeluck vreesde, en socht alle middelen om daerin te versien.

En alsoo hy na Denemarcken, als verhaelt is, gesonden hadde, is daerop den 27 Mayo 1602

eenen postjager uut Denemarcken in Mosco gecomen, en quam in der nacht, sonder datter ymant aff wistte, en hadde ooc snachts audientie. Syne bootscap was datten coninck alle besceet en antwoorde soude senden met synen ambassadeur. Axel Brahe was deesen jager genaempt, en creeg syn afscyt den 16 Febr. int ander jaer, soo lang was hy in Mosco.

Den 15 Augusti 1601 quammer eenen legaet in Mosco van den Paus; syne beede was om door Moscovia passagie te hebben tot in Persien, dwelck hem gegunt wirt; maer hadde den grootvorst Boris geweeten, dat hy maer en quam om 't lant rontom te bespien, en 't volcx nature te leeren kennen, om soo synen meester den Paus daervan rapport te doen, om namaels haer verradery int werck te stellen: Boris soude deesen ambassadeur wel anders geantwoort hebben, en een goede maltyt bereyt, dat hy aen de brocken wel sou verstict hebben; dan hy en wist het niet dattet al netten voor hem waren uutgespannen, daer hy namaels in verstrict is.

Den 14 Meert 1602 quammer eenen haestigen post uut Denemarcken, dat alles wel beslooten was, soo de vreede als 't houwelyck, ende dat des conincx broeder met synen gantsen hove soude comen in Mosco; soo dat Boris seer verblyt was en besconck hem heerlyc en sont hem wederom den 14 April uut Mosco.

Ontrent deese tyt gesciedender in Mosco veel scrickelycke wondren en spoockeryen en meest in der nacht, ontrent des keysers hove, ja dat de soldaten die op de wacht waren dicwils totter doot verscricten en haer verbergden. Sy hadden, vastelyc 't selve confirmerende, op eenen nacht eenen wagen met 6 peerden in de locht sien ryden, daer eenen Pool op sat, cletsende met een sweepe over 't slot en riep seer afgryselyc, datter veele van de wacht in de stoven van bangicheyt liepen. Deese soldaten vertelden 't selve alle morgen hare capiteynen en die seydent dan hooger, soodat alle deese en dergelycke dingen voor den keyser quamen, daervan hy dagelycx meer en meer beanxt wirt, verlangende om tot syne voornemen te comen, want was bange en wist selve niet waerom en meest voor Poolen, sorgende daer noch wat wonders sou van daen comen, want het waren al voorbooden vant toecomende ongeluck; hoewel het lant metten honger en commer vol ellende synde, seer gestraft wirt, soo sceent noch veel meer gestraft sou worden. — Hy heeft met alle vlyt preparatie doen maecken om mettet houwelyck voort te gaen, soo haest den hertog sou gearriveert syn; sendende vooreerst na Ivangorodt, een stadt daer den hertog eerst soude aencomen, allerley vivres, victalie en conincklycke meublen van bedden, kisten en alderley keukentuych, en dat totte stal van doen was als ooc totten kelder, en sonter ooc by veele hovelingen, die daer alle verwachten de comste des hertogs. Boven dat sont hy den oppersten cancelier daerhenen, om van keysers weegen den hertoge te ontfangen; en deesen cancelier was genaempt Offonassy Ivanovits Wasof, een verstandich man, die dicwils was geweest in ambassade aen den Roomschen keyser, synde geleert en wel ter spraecken, boven dat wirt hem tot hulpe gesonden eenen Michale Glebovits Soltecoof; deese verwachten alsoo de sceepen uut Denemarcken met verlangen. Den 23 Julio 1602 arriveerde noch eenen post uut Denemarcken, brengende tydinge dat de sceepen waren afgevaren en datten hertog op weegen was; deesen seer besconcken synde, wird terstont afgeveerdicht, synde 25 ditto.

Ondertussen arriveerde den hertog met ettelycke sceepen tot Ivangorodt oft Narva met ontrent 400 mannen, daer veel adel by was, en wirt van de voornoemde heeren en edelen als ooc de gantse borgery met grooter pracht en heer-

lycheyt ontfangen en van 's keysers weegen blydelyck willecom geheeten en wierden haer alsins de beste huysen bereyt, daerse inne logeerden en waren daer ettelycke dagen seer vrolyck. Ondertussen loste men de bagagie met veele meublen, wynen en gelts, dwelc al op 's keysers postpeerden na Mosco gevoert wirdt, ooc quamender uut Mosco veel coetsen, ooc des keysers koetse voor den hertog, seer constich en antycx toebereyt, en wirden op alle posthuysen onderweegen bereyt peerden omt volc, bagagie en provande te voeren, ooc liepender dagelycx posten over en weder over, die advys aen den keyser en weder van den keyser aen den hertoge alle stonden brochten; en alsoo alles gelost wast en hy ettelycke dagen ter Narva gelegen hadde, quam hy met een groot geley van moscovise edelingen en hovelingen reysen na der Mosco, daer hy den 19 September 1602 binnen arriveerde. Syne blyde incomste gescach seer costelyck en triumphant op de moscovise maniere. Den keyser Boris hadde alle de Duytsen, Poolen, Lyflanders en andere volcken te vooren laten aenseggen, te weeten die hem dienden, datse haer elc om 't costelycxste souden laten cleederen maecken, elck op syns lants maniere, en datse scicken souden scoone peerden te hebben met costelyck gereetscap en acoutrementen daerby, daer hy gelt toe gaf; en is alles na synen geboode volbrocht. En doen den dach der hertoogen incomste quam, wirt smorgens vroech in Mosco door roepers alsins uutgeroepen: dat alle natien in Mosco ooc de borgerye, soo heeren, edelen, officiers, coopluyden en gemeyne lieden, haer elc opt scoonste souden cleeden met hare beste cleedren diese hadden, en dat men alle hantwercken soude laten staen dien dach, en dat men des conincx broeder van Denemarcken soude tegengaen in den velde, buyten der stadt Mosco; en alle die peerden hadden mosten hem tegen ryden, elc om scoonste toegemaect, twelc alles gesciet is en was soo scoon van verre om aen te sien, al of men in eenen gouden berch vol alderley bloemen gesien hadde, want alle heeren, edelen en uutlanders waren te peerde, hebbende elc 30, 20, 10, 5 knechts achter haer te peerde, die al soo costelylc als sy selve waren geaccoutreert, als ooc de coopluyden en andere meer, van alderley volc, elc na syn vermoogen.

Door bevel des keysers was 's morgens uutgesciet den oppersten stalmeester, Michale Ingenatovits Tatisof genaempt, een seer geleert en fray man, hebbende by hem het keysers peert seer costelyc rondom met gout en gesteenten behangen, en was hem bevoolen den hertog wilcom te heeten een myl buyten der Mosco uut den naem des keysers, en hem te setten op den Argomack des keysers en soo in Mosco hem te brengen; dwelc alles gesciet is na des keysers beveelen, en gecomen synde ontrent een myl buyten Mosco, wirt hy uut de coetse geheven en op 's keysers peert geset met grooter eerbiedinge en reverentie. Hy hadde rondom hem 30 hellebarders en sommige muscettiers die gecleet waren in wit satyne roxkens en roode fluweele broecken; voort quam al syn volc achter hem op 's keysers peerden en coetsen; hy was gecleet int swert effen fluweel, ooc dergelycken mantel, rondom met gout en peerlen geborduert. 'T was een wonder om sien de groote menichte volck, die uut Mosco hem was tegen gecomen, soo datse met groote verwondering de heerlycheyt en groote pracht aensagen der Moscovitren, alle te peerde; men conde geen eynde sien op den gantsen velde buyten Mosco, het sceen eenen machtigen leger te syn, alle meest gecleet int goude laecken en alderley coleuren. En wirt alsoo ingebrocht door de Otphirse poort, alsoo genaempt, binnen waren ooc alle straeten

beset met menschen, heerlyc gecleet, ooc veele vrouwen die met peerlen en veel juweelen bestict en behangen waren, en wirt soo gebrocht in syn hoff dat voor hem bereyt was, en van alle provande, knechten, houthouwers, watervoeders, peerden, slaven en alles wel versien al oft vor een keyser selfs ware.

En wirt by hem van 's keysers weegen gestelt Semon Micitovits Goddonoof, 's keysers oom, die ooc genaempt was des keysers rechter oore, om dat hem alle scatten en heymelycheden bevoolen waren, maer was ooc een groot tiran. En den hertog hadde by hem met uut Denemarcken gebracht eenen Axel Guldestarn genaempt, een van de opperste raden des deensen rycx, een goet verstandich man.

Geduerende de incomste was den keyser met synen soone heymelyc op des slots mueren en sach alsoo den gantsen troep in comen, wantse mosten voorby 't slot passeeren.

Hy hadde syne eygen predicanten, doctoren en barbier, ooc eenen scerprechter en alderley volc tot sulcken hof dienende, dan boven dat wirt hem in Mosco noch alles sulck bestelt, ooc wirt syn hof met dach- en nachtwaecke bewaert voor brant oft ander ongeluck, en wirt van alles coninclyck getracteert en voorgedient met syn volck.

Den 28 September wirt hy by den keyser ten eeten genoot met synen gantsen huyse, soo wel de cleyne als de groote, soo heeren als knechten, dat is de moscovise manier, alse ymant nooden, soo noodense gemeynlyc eenige knechten met, die tsamen aen een tafel eeten, en wiert in synen hove gebeeden, en daer wirden ooc gebracht des keysers peerden, daerse alle op reeden seer triumphant; den hertoge sat tussen 2 groote heeren en alle syn hofgesin en edelen volgden hem alle tot in de groote sale, daer wirt hy omhelst van den keyser Boris met synen soone en hietten malcander alsoo willecomme met groote blyscap des keysers Borisi; de keyserinne mette jonge princesse sagen den hertoge ooc door secrete tralien, maer den hertog en sach haerlieden niet, want de Moscovitren hare vrouwen niemant en laten sien, noch ooc hare dochteren die yet wat is, maer syn alle beslooten.

Den keyser Boris aen syn tafel sittende in synen troon met trappen en in syne magesteyt, sat aen syn rechte hant synen soone Fedor, den prince van Moscovia, neffen deesen sadt den hertooge, deese 3 en satten maer aen een tafel, voort warender rondom veel tafelen wat leeger, daer elc na synen staet voort aensadt, en wirden alle gedient van de heeren des lants, en den keyser adt en dranc al uut fynen goude als ooc den prince en hertog; voort aten de ander al meest uut silvere gesceeren en wirden uutermaaten en heerlycken getracteert en waren gantsch vrolyck van smiddachs af tot in der nacht; daer in slot alsins groote vieren waren onsteecken op hooge heerden daertoe gemaect; ooc was de geestelyckheyt by den keyser te eeten, te weeten alle de biscoppen, metropoliten en dergelycke, ooc veele machtige cooplieden en uutlantse crychslieden, die den Moscoviter dienden voor edelen en hovelingen. Den keyser hadde metten hertooge veel vrindelycke propoosten van den coninck en andere potentaten meer discourcerende, ooc heeft den keyser hem drymael toegedragen en elcke mael naff hy den carcant van synen halse en leydese aen den halse des hertogs tot 3 kettenen toe, hem daer met vereerende. De maeltyt voleynt synde wirdt hy geconvoyeert van de opperste heeren des lants tot in syn slaepcamer door bevel des keysers, nadat hy vrindelyck syn afsceyt hadde genomen.

Den 16 October 1602 wirt hertog Johan subytelic cranck, daervan onder des keysers huysgesin een groote droefheyt ontstont als ooc int

hof des hertoogen, en deese siecte synde een heete coortse continueerde, wordende altyt quader, soo dat den keyser daer gantsch van verscricte, sendende daer alle syne doctoren, apoteeckers en barbieren om daer nacht en dach met buertten by te blyven, en den keyser ginc ooc selver daer henen den 26 der maent om hem te besoecken; by hem comende heeft den keyser seer geweent en hertelycke hem bedroeft, vreesende tegen godts wille was alle syn voornemen van deesen hertoge tot scoonsoone te crygen, en hem was bange voor ongeluck. Dit namen de Moscovitren heel hoog datten keyser hem soo verneederde, en murmureerden daerover seer in hare herten, seggende sommige int heymelyck datten keyser syne magesteydt groote oneer aendeede, om dat hy tot eenen heydensen mensche ginc in syn crankheyt, en was berooft, meyndense, van syne wysheyt omdat hy sulcx deede, wantse haren keyser als eenen eersten godt achten; het verdroot ooc sommige heeren gantsch seer, dat eenen uutlander en oncristen, soose een ygelyc uutlander achten te syn, soude comen heerschen in haren landen en skeysers dochter hebben, ja wenschten dat hy mocht sterven, doch dorsten niet veel seggen.

Simon Micitovits Goddonoof hadde geseyt: den keyser moet van sinnen berooft syn dat hy syne dochter een latuys will geven en hem sulcke eere aendoet, die niet weerdich en is int heylig lant, soose haer lant noemen, te comen; dit woort latuys is het verachtelyxste datse de duytse connen voorleggen, en is en woort dat men in duyts niet noemen en soude connen, dat men eenich verstant uut sou connen begrypen; maer hadde den hertog by het leven gebleven, tsoude deesen Simon Micitovits met meer andere haer leven hebben gecost; en alsoo de siecte grooter en grooter wirt, is hy overleeden den 28 October daer allenthalven groote droefheyt om was, principael by den keyser en veele uutlantse luyden, die in Moscovia woonden en meynden eenen goeden heere aen hem gehadt te hebben en ooc een goede voorspraeck by den keyser; maer ic gelove by den Moscovitren was blyscap, al en lietense sulcx niet blycken; terstont is van skeysers weegen eenen post afgeveerdicht na Denemarcken om deese droeve tydinge den coninc te vercondigen, en den postjager hiet Reynolt Dreyer en eenen Jurgen Buvar als ooc eenige vant hertogs volck.

Terwyle maecte men preparatie totte begraeffenisse, en sy wouden hem begraven in der duytsen kercke buyten der Mosco in de duytse slaboda. Deese slaboda is een vlec ontrent een engelse myle van Mosco op de riviere Jawus gelegen die in de Moskua vloyt, daer woonden alle de Lyflanders die van den tiran Johannis Vasily uut Lyflant waren gevanclyck gevoert en nu vrydom hadden, behalven dat niet uut den lande en mochten, dan conden haer in Moscovia wel erneeren; deese hadden een kercke aldaer, daerse de leere Lutheri predicten, en 't wirt van den keyser veroorlooft dat men hem daer begraven soude, en daer wirdt gemaect eenen scoonen overwelfden kelder om de kist oft tombe daerin te setten.

Syn lichaem gebalsemt synde wirdt in een eycken kiste geleyt, daerover noch een groote coperen kist gemaect wirt met groote stercke banden en ringen al swert gecoloreert, en wirdt deese kiste geset op eenen swerten grooten wagen, daervoor 4 swerte peerden al met rou behangen, en wirt soo gevoert ontrent den voorscreven vlecke by de riviere Jawus. Vooraen wierden eerst 8 peerden geleyt, daervan het een was behangen met swert fluweel en d'ander al int swert laecken, daerna volgden dry van syne edelen met syne 3 wapenen, na deese volgder eene mette croone en eene metten scepter; deese

dan wierden gevolcht van 20 edelingen, die elc een swerte wassen keerse brandende droegen, daeraen elck een wapen hinck; daerna volgden 3 hovelingen te peerde, hebbende elc eenen standaert, daerin 3 wapenen stonden, in hare handen, voort volgdender ettelycke met trompetten behangen, als ooc keteltrommen; daerna volgde den rouwagen mette kiste daerop, die wirt gevolcht van den admirael met het groote wapen des rycx Denemarcken, Noorwegen, Wenden en Gothen, hierna volgden alle syn heeren, edelen, officiers met voort alle 't ander volck in rouwe, en voort volgde alle de uutlantse natien. Den keyser Boris met synen soone volgde het lyck 2 heele straten in Mosco weenende, eer hy omkeerde, en beval alle syne heeren, edelen, cancelieren, datse het lyck souden volgen tot in de kercke toe, dattet soude begraven syn, twelc den Moscovitren uutermaten seer verwonderde, connende 't selve niet vergeeten; begraven synde, wirden de standerden en wapenen opgehangen in de kercke, en gesciede eene lycpredicatie van synen predicant, Joannes Lundius genaempt, en wirt ooc heerlyc gesongen van alle de Lyflantse, soo predicanten, scoolmeesters en kinderen, die daerna alle heerlycken begaeft wirden, als ooc hare kercke; dit alles gesciede in presentie der moscovise heeren en boiaren, diet met een groote verwondringe aensagen en een afgrysen daervan hadden; de kercke creeg boven ander gift 2000 rycxdaelders.

Den 7 May 1603 arriveerde Reynolt Dreyer weder in Mosco, en was de geene die met tydinge vant overlyden des hertogs in Denemarcken gereist was, hy seyde ons datse in Denemarcken vast hielen dat hy vergeven was; niemant was soo seer bedroeft als syne suster, nu coninginne van Engelant; dan dat hy sou vergeven syn, is onwarachtich, want syn volc altyt meest ontrent hem was, en alles wel weeten wat siecte hy hadde, ooc hoe hy stirf, met goet verstant en spraecke totten leste.

Hy was een lanc fray jongman, seedich en stil, eenen grooten neuse hebbende. Boris hadde hem seer lief en was ooc seer bedroeft om hem. Ja, qualyc liet hy hem troosten, want hy sach oogenscynlyck dat godt almachtich alle syn meyning en voornemen tot niet maecte, in somma wist niet, wat weder beginnen.

Hy hadde ooc een ambassade gesonden na Groesina, een lantscap tussen Mare Caspium en Pontus Euxinus, om aldaer te soecken een princesse voor synen soone, dan 't mislucte ooc alles, soo dat al wat hy meynde voor te nemen om verseeckert te syn int rycke, quam al tot niet, en niemant en tergde hem noch en maecte hem bange als syn eygen conscientie, vreesende altyt voor ongeluck, dwelc een wonder was.

Den 3 Junio vertrock Axel Guldenstarn met alle syn volc met oorloff des keysers na Denemarcken na datse alle ryckelyck begaeft waren, soo wel cleyne als groote met heerlycke gescencken en groot uutgeleyde totter see toe; daer warender eenige onder syne edelen die in Mosco wel blyven wilden en den keyser dienen, dan den keyser liet daerop antwoorden datse eerst vertrecken souden, en vertoonen haer haren heere, en vertellen hem hoemen met haer geleeft had, die dan wilde comen en den moscovisen rycke dienen, sal wilcom syn en ooc wel begaeft worden; want dat ghy nu hier bleeft, seydense, men sou in Denemarcken wel meynen dat men u hier met gewelt heeft gehouden; alsoo synse alle vertrocken. En daerna is eenen uut Denemarcken gecomen die wel begiftet wirt en wirt ritmeester gemaect over 200 ruyters, en was genaempt Matthys Cnoetsen, en hem wirt eene heerlycheyt gegeven, daer hy een heeren leven af conde voeren, boven syn gagie jaerlycx.

Ondertussen deese voorverhaelde gesciede-

nisse waren in Mosco gearriveert ambassadeurs, afgeveerdicht van de hensesteeden en quamen van Lubeecq; hare botscap was om te bidden den keyser en grootvorst van Moscovia dat hy haer weder wilde begenadigen dattse mochten trafficqueren na den olden te Nougorodt, daerse eertyts haren stapel gehadt hadden, dan was nagebleven door de bloedige oorloogen der Moscovitren, Poolen en Sweeden in Lyfiant gevoert; boven dat badense datse mochten tolvry weesen gelycse geweest waren; alles wirt haer van den keyser geconsenteert, dan mosten tol betalen, want, seyde Boris den keyser, darvan moeten de potentaten oorlooge voeren en sulcx compt allen princen met eeren toe; twaer genoech dat men in den gantsen lande alle vryheyt mocht gebruycken soo in conscientie als in negotie en alle andere dingen, twaer ooc een cleyn saecke dat se recht en tol betaelden, gelyc dat behoort, en namen alsoo aen 't geene haer gegeven wirt, en leverden hare gescencken over, welcke waren deese navolgend: het eerste was dat voorgedragen wierdt eenen dubbelen arent, heel groot met vleugelen, hebbende in syn clauwe eenen gouden scepter; daerna eenen leeu, die hadde in de rechte poot een sweert, in de lincke een werelt; daerna eenen enckelen arent, een rhinoceros, een olyphant, een peert, een hert, een beer, een eenhoorn, een hase, een hasewint, een elant, een salamander, een draeck, een serpent, daernoch by een hoop en liefd en trou, ooc een Venus en Cupido: dit was al silver vergult en men conde uut ygelyc drincken, en seer constich gemaect, daeromme nam het den keyser aen, om de frayicheyt, soude anders niet genomen hebben; en wirden al op sluyers gedragen van wit en root, van jonge mannen int swert gecleet. Audientie gehadt hebbende wirden weder geleyt in haer hoff daer sy geordineert waren, en op den middach wirdt haer nagesonden van des keysers tafel 100 scootelen met spyse; alle de scootelen waren van fynen louteren goudc, en wirt elck scotel van een man gedragen int root gecleet, en menichte van potten, beeckers en kannen met allerley drancken, en wirt hiermet gesonden eenen edelman te peerd, die 't woort deede van weegen den keyser, wenschende haer veel geluck mette genade des keysers. Voort creegense dagelycx noch meer provande voor haer en haer volc, ooc voeder voor hare peerden; en absolutelyc besceet hebbende ooc van alle oncosten vry gekent synde, synse met uutgeley den 11 Juni vertrocken.

Ooc quam den 4 September in Mosco eenen ambassadeur uut Persia, om de vrintscappe te vernieuwen en den keyser Boris te congratuleeren, want den Moscovit en den Sophi van Persien altyt sonderlinge goede vrinden syn onder malcander; hy brocht scoone tapisseryen, gesteenten en alderley scoone damasten en goude laeckenen tot gescencken, ooc goeden balsem in goude coppen en welrieckende cruyden; en hem den gantsen winter coninclycke eere aengedaen synde, is hy met groote booten in de riviere Moskua, beginnende int voorjaer afgedreven met groot geley en door de groote Volga tot Astrocan beleytsaecht, daerse hem in de Caspise zee bereyt hebbende sceepen met oversonden. Wirt ooc van al dat hy verteert hadde vry gekent.

In deese maent hadden haer een deel lyfeygene knechten van sommige boiaren en heeren in Mosco opgeworpen en tsamen gespannen, beroofden alle reysende lieden, en maecten de passagie na Poolen en Lyflant heel onvry en onthielen haer in sommige woestynen en bosschen daer ontrent; hiertegen sont den keyser eenen hovelinc, een fris cloec joncman, genaempt Ivan Fedorovits Basmanof, met ontrent 100 uutgeleesen scutters om de scelmen te verrassen,

dan deese scelmen hadden de tydinge al haest wech en hebben hem waer genomen in eenen engen wech tuschen twee bosschen, daerse hem beset hebben en ooc doorscooten met meest alle die by hem waren, daer den keyser seer droef om was, om dattet sulcken cloecken helt was geweest, en heeft neerstich laten doen om deese rovers te crygen, gecreegen hebbende synse alle aen boomen op die selve weegen opgehangen.

In leste van den maent September is ooc overleeden en in den heere gerust de oude keyserinne Alexandra, die huysvrouwe was geweest van den keyser Fedor Ivanovits saliger memorien, en suster van den tegenwoordigen keyser Boris, en was nonne geworden als vooren verhaelt is; deese, seyt men, stirf van enckel hertsweer, siende den ellendigen staet des lants en ooc de groote heymelycke tirannye haers broeders int ombrengen aller grooter geslachten, en profeteerde hem veele dingen en ongeluck, die hem souden over comen, doch heeft hem altyt in een goet voornemen een goet raetsman geweest, soo dat hy uutermaten droevich was; doch godt almachtich heeft deese vrouwe keyserinne uut dit dal van tranen tot hem genomen, op datse de toecomende ellende niet en soude sien noch beleven, en wirt met groot huylen en weenen van den gantsen volcke begraven in de kercke Vosnesenia int slot; den keyser met synen soone wirden in een sleede de lycke nagevoort met groot huylen en weenen van mans, vrouwen en kinderen, en was 27 September.

Noch duerde den droevigen dieren tyt, als voor is verhaelt. Boris siende dattet al tegen liep en godt hem geen fortune en verleende, maer alle syn voornemen omstiet, soo int halen van hertog Johan als syne suster, ooc in veele andere vroome personagien, die meest in die tyt al storven, wirt vol bangicheyt en creech eene wanhoope van niet te vercrygen na synen sinne, doch heeft ten lesten noch wat voorgenomen te versoecken, denckende soo hem een partye tegen quam, een van syne heeren syne dochter te beloven met een groot deel des rycx, en meynde alsoo te nauwer noot noch wel soude treffen na synen sinne, en sont en ambassade na Groesina, als voor verhaelt is, dwelck vertrock uut Mosco int voorjaer de Volga aff. Den oppersten was genaempt Michale Ingenatovits Tatisov, en was stalmeester geweest, een verstandich vroom man, en hadde tot eenen secretaris neffen hem eenen genaempt Andre Ivanoff, ooc een geleert vroom man, en ontrent 40 ander hovelingen en knechten; dan en hebben niet uutgerecht, maer langen tyt uutgeweest en alsins verlooren moeyte gedaen; want daerse sochten waren al meest cleyne coningen niet veel geacht, ooc vol heydense manieren en barbarisch rou leven. In somma was niet, en syn eerst weder gecomen, als Boris al doot was; hadden veel costelycke gescencken meede van pelteryen en ander dingen om daer alsins te vereeren, waerse quamen aen die gouverneurs der Tarters en Turcken aldaer; deese ambassade was nergens om uutgegaen dan om eene princesse te soecken van grooter afcompste en vermogen voor synen soone, om dat quartier te vrinde te hebben, want meynde als dan als hem yet soude hebben overgecomen, hy den Tarter altyt te hulp sou crygen, dan hoe hy het aanleyde, 't liep al tegen.

Tlant datte Moscoviters Groesina noemen, is gelegen tussen de 2 meeren Caspium en Pontus Euxinus en leyt achter Petigoria, wel 200 duytse mylen; 't geberchte Caucasus willense met onder Groesina hebben; sommige hier alsins reysende, vindende veel versceyden Tartren en cleyne princen, daerse groote vrintscap met maecten, en terwyle datse daer in de geberchten waren, hoordense datter sommige Turcken en Tartren ontrent Mare Caspium seer roofden

en moorden aldaer de geene die onder de subjectie der Moscovitren waren, doch die van Astrocan en ander plaetsen hadden al tydinge over lang te hove in Mosco gesonden, alsoo dat Boris geordineert hadde ontrent 50000 mannen daer hennen om 't selve te weeren, waeronder ooc sommige Poolen en Lyflanders waren, dan syn al meest omcomen, soo van de Turcken, Tarters als armoede en verdrietigen wech, soo datter weynich weder gecomen syn en daer wasser eenige in Mosco die boecken vol wonders daervan wisten te vertellen van 't volc en lande aldaer, dan hadden niet met allen bescreven, sy seyden dätse in sommige plaetsen mannen als reusen sterc vonden, die altyt in de wapen waren of se achter de ploech gingen, oft thuys satten, en hare woningen waren in groote speloncken alsoot daer vol bergen is, en ooc wasser heel werm, soose seyden, en scoon landouwe neffen en op de bergen ooc vol vee, dan veelderley volcken die malcander dicwils bespringen en beroven, leefden nimmermeer in rust noch vreede. Sy eerden daer op ettelyck plaetsen Alexanders name als seggende dat hy daer soude ettelycke tyt geleegen hebben met synen leeger, daerse noch sommige vervallen mueren sagen van marber constich gesneeden en gegraveert vol griecse lettren van silver en gout en veel meer ander dergelycke dingen, ooc eerdense daer eenen Termiraesach welc men gelooft Tamerlanes geweest te syn. Wy hebben van 't selve verhaelt ooc int leven des tirans Ivani Vasily; die ons dergelycke dingen vertelde was een gequetst met veel pylen, vertelde ons dat hy veele gedwaelt had met sommige eerse de Caspise zee weder conden vinden, maer die gevonden hebbende synse noch ontrent 4 weecken gegaen eerse tot Astrocan quamen, en leefden van visch diese vongen, ooc van wilde peerden diese scooten en atten, wanter aldaer veel syn, sagen in die 4 weecken noch steeden noch menschen, maer was al scoone groene velden en heyen en weynich bosch daer ontrent vol scoone cruyden wassende, en vonden daer ooc rebarbarwortel en veel scoone ander dergelycke wortelen, diese selve niet en kenden, maer seyden 't lant aldaer een paradys te gelycken. Alsoo quamender weynich weder in Mosco, niet uutgerecht hebbende, dan men hoorde daerna niet veel meer van de Turcken, alsoo se metten Persiaen wat te doen hadden.

De Nagaien die den Turck altyt cynsbaer geweest waren, vielen doen van hem af en coosen den Moscoviter tot haren heere; den keyser sont terstont daer hennen eenen van syns ooms kinderen, eenen cloecken jongelinge, genaempt Stepanus Stepanovits Goddonoof, met veel volck en costelycke gescencken aen de oversten in Nagaia, en beval haer alsoo den eedt aff te nemen, dan syn reyse wirdt verhindert en hy bleef te Saratoff liggen, een stadt op de riviere Volga gelegen, daer veele cooplieden van Astrocan by hem quamen, clagende de riviere Volga vol roovers te syn aen allen canten, dat het al casaeken waren, die booten van 1000 lasten bestrooft hadden en 't volc alsins vermoort, daerom blevender veele tot Astrocan, soo goederen als ooc veel cooplieden niet dervende de Volga passeeren, en die te Saratoff waren, namen haren wech door de groote woestyne, soose best conden en quamen alsoo in 12 weecken van Saratof in Mosco, en Stepan Stepanovits wirt alsoo verhindert, want 't lant was aldaer vol oproer door de casaeken alomme; dit was een beginsel van de comste Dimetri.

In Poolen wistense alle wat in Moscovia gesciede, ooc warender sommige scelmen overgeloopen uut Mosco die in Poolen sommige heeren dienden, als de heeren Vesnevetzci, ooc den paltzgrave van Sandomiria en meer andere, on-

nodich te verhalen. Onder sulcke is daer eenen geweest, die wel eertyts eenen jongen was geweest in Mosco van eenen abt oft monick int Tsoedewo monaster oft clooster van miraculen; deesen jongen dan was ooc gemaect tot eenen monick, en screef veele boecken oft copieerde veel boecken van synen meester, soo dat hy van alle de secreeten des lants goet verstant hadde gecreegen, alsoo hy scerpsinnich was, ooc wist hy wel alle het doen des keysers Borisi, ooc hoe hy Demetrium hadde laten ombrengen, twelc ombrengen terstont door veel andre dingen verdooft en vergeeten was, als voor genoech verhaelt is. Alle deese en dergelycke dingen heeft hy al vast in syn memorie geprent en ooc 't geen hy van noodich hadde heeft hy met genomen, ooc sommige secreeten van synen meester ontstoolen, en is alsoo doorgegaen, loopende als eenen bedelaer lancx den lande, en quam soo in Poolen daer hy de spraecke wel leerde, en is ooc weder daerna tot diverse mael in Moscovia geweest, somtyts eenen boerenknecht synde, somtyts voor eenen bedelaer loopende, ooc was hy metten poolsen ambassadeur in Mosco 1601 doen den Pool metten Moscovit den vreede beslooten hebben voor 22 jaeren, en heeft doen voer edelman met geweest, en alle secreeten gehoort in den lande en ooc watter gesciet is; deesen dan heeft van langer hant in Poolen hem uutgegeven voor den soone van Johannes Vasili, die men meynde tot Oulitz vermoort te syn, maer wist veel bewysredenen voort te brengen hoe en op wat maniere hy ontcomen was door behulp van eenige hovelingen, die hy wist te noemen en al doot waren, ooc wist hy alle den handel daervan van stuck tot stuck te vertellen sonder ywers in te missen, en hoe datter een ander in syn plaetse en cleeren geset synde, die hem heel gelyc was, was vermoort, in somma heeft al even hert aengehouden, en is ooc door stercke examinatien ondervraecht in Poolen van de meeste Jesuitsgesinde en, als voor verhaelt, met sware eeden geconfirmeert, ooc wist hy op een ure te seggen den dach syner geboorte en ombrengen en begraffenis, soose gemeynt hadden, dwelc hy hadde uut syns meesters boecken en historien, soo dat hy vastelyc gelooft wirdt, en hebben den heere van Sandomiria met veele andere van syn gesintheyt, synde al Jesuiten, 't selve alles den Paus verwitticht van begin totten eynde, eyschende synen raet daerop; die met rypen rade alles wel doorkeecken hebbende, heeft oorloff gegeven wat wonders aentevangen op Moscovia, dan heeft eerst synen legaet in Mosco gesonden, quansuys om passagie te hebben na Persia door Moscovia, en was nergens om dan om 't lants gelegentheyt te bespieden en 't volcx nature, conditie en lichtgelovicheyt en armoede; en alsoo hem alles daervan goet rappoort gedaen was, dochte hem door cloecke rasse middelen 't lant haest souden overweldigen en incorporeeren metten name Demetri, soone des overledenen grootvorstes; en alsoo den gemeynen man geeren verandringe van heeren heeft, meynende altyt eenen beeteren te hebben, boven dat haren rechten erfheere weder crygend, na meyninge, meynden 't selve niet en souden mislucken maer wel gedyen. Deesen Demetrius begonde hem ooc hoe lancx hoe meer op te steecken en braver te houden, ooc eyste hy hulpe van de poolse standen en heeren des rycx om syn erfdeel in te nemen en te straffen eenen verrader, die syns vaders stoel in Mosco besadt onrechtveerdich, en boven dat beloofde hy te trouwen de dochter des graven van Sandomiria, maer niet eer voor en aleer syn vaders stoel soude besitten, en beloofde haer keyserinne te maecken in Mosco, heeft ooc van den coninck hulpe geheyst en hem alles ooc geopenbaert. Uut Poolen screef men terstont van voorverhaelde aen den keyser en

ander potentaten, dattet soo was sonder eenichsins daeraen te twyfelen, soo datten roomsen keyser, die altyt in goeden vrintsappe metten Moscovit geleeft hadde, hem 't selve verwittichde en daervoor waerscoude ten minsten op syn hoede en in de voorbaet soude syn, en sont een treffelycke ambassade aen hem, daervan eerst eenen post in Mosco quam in Mayo 1604, besceet brengende van den ambassadeur, biddende om passagie tot in der Mosco, en vercreegen hebbende tooch weder hen. Den 15 July quam den ambassadeur selver in Mosco, twas een cleyn man, maer leeck verstandich te syn en was een ridder van Malta, wirt triumphelyc ingehaelt, 30 hellebardiers hadde hy by hem, gecleet in wit en blau fluweel, en wirt soo op skeysers peert ingehaelt. Den 19 quam hy voor den keyser en gaff synen brief over met sommige gescencken, en deede ooc een scoone oratie, biddende van syns heeren weegen dat hy doch op syne hoede en in de voorbaet soude syn, want deesen Demetrius in Poolen al veel vrinden hadde die hem sterck te velde souden helpen, en souden den rycke groote scade aendoen, en 't soude den Poolen niet gebreecken veel quaet daerin te doen als eeuwigen vyanden der Moscoviten, en veel meer dergelycke redenen. Dan Boris niet achtende, seyde sulcke ballen wel afketsen soude met eenen vinger en hoefde daer geen heele hant toe, dan bedancte gelyc wel den roomsen keyser, hem broeder noemende, liet ooc scriftelyck by een stellen alle 't verloop hoe Demetrius warachtelyck vermoort was en ooc begraven, maer dattet eenen boosen geest en verrader was, daer de hulpe der Poolen veel in deede om tlant in roeren te stellen, en gaf 't selve mede om den keyser te geven, en bleef dien dach den ambassadeur met alle syn volck by den keyser ten eeten; daerna was hy noch 2 mael boven, en seer begaeft synde met alle syn volck vertrock hy den 13 Augusti weder synde van alle oncosten vry gekent.

In Poolen en is men niet stille geweest, maer hebbende absolute commissie van den Paus en alle Jesuitsgesinde in Poolen, heeft deesen Demetrius een contract gemaect metten paltsgrave van Sandomiria, als dat hy syne dochter soude nemen en tot keyserinne maecken, soo haest hy syns vaders stoel in Mosco sou besitten; boven dat soude hy alles betaelen 't geen de heeren in Poolen, als ooc de Jesuiten uut sommige cloosters hem souden verscooten hebben en beloofde Sandomirsci 't vorstendom van Plesco en Naugorodt, synen soone Smolensco en so voort, sommige 't lant van Sibiria, maer boven dat moeste hy den Paus boven al beloven dat hy 't gantse lant, soo haest hy conde, soude sien te veranderen van religie en catholycq rooms te maecken, ooc moste hy beloven alle de kerckenceremonien te veranderen en te laten maecken gelyc de geene souden ordineeren, die den Paus daertoe soude ordineeren, ooc scoolen te laeten oprichten in steeden en dorpen, gelyc alsins in Poolen syn, om de jonckheyt, die in Moscovia dom en barbarisch opgevoet word, soude mogen na haer meyninge ten rechte weege geleyt worden; in somma heeftet alles belooft en meyndet ooc vastelyc alles int werck te stellen, maer de almogende providentie heeft sulcx verhindert. — Dit alles gesciet synde, heeft men eerst gesien en syn beste gedaen om de oproerige Casacken op de riviere Volga synde en op ander plaetsen, meer aen Demetry syde te brengen, daer hy seer met gesterct wirt en ooc ontsien. Dese Casacken is een soorte van alderley natie, soo uut Moscovia, Tartaria, Turckien, Poolen, Littouwen, Corelen en Duytsen, en syn meest Moscoviters, spreecken ooc meest moscovisch, dan hebben boven dat noch een bysonder gemaeckte spraecke onder haer, diese Otvernitza heeten, en is volc meest die hare heeren ontloopen, lyfey-

gene knechten, scelmen en dieven en alderley boeven en onthouden haer meest in de tarterse woestynen, ontrent ooc de riviere Volga, ooc ontrent de Donauwe en de rivier Boristhenes, als nu hier als nu daer synde, en hebben onder haer scerp recht en goede ordinantie, kiesen onder haer hoofden diese sterck obedieren, en noemen deese Ottomanni, van welck gelycker volck den Turck synen oorspronck heeft, als men leesen mach in hare afcompste. Deese Casacken dienen meest alle potentaten om gelt daerse geroepen worden, ooc altemet sonder gelt maer om den rooff, maer hebben voor deesen meest altyt den Moscovitren gedient voor invallen, die verscey-den Tartren dicwils deeden; dan waren juyst door toelatinge Godts op deesen tyt oproerich tegen Moscovia, en beroofden alle cooplieden die in Persia, Armenia en Samachi en Caspise zee handelden, en dooden ooc veele derselver niet weetende waeromme.

Aen deese heeft Demetrius uut Poolen gesonden sommige bedecte heymelycke booden, haer alle besceet syns voornemens met gevende ooc met eede dat hy de rechte erve was des moscovisen rycx, biddende om hare hulpe, want hy een rechtveerdige saecke voor hadde en soude hem sonder twyfel gelucken, en soude alsdan haer alle groot maecken voor hare trouwe dienste, diese hem souden hebben beweesen, en meer dergelycke reedenen en ooc brieven heel veele. De Casacken dit gehoort hebbende, hebben een vergaderinge gehouden, daer der over de 8000 by een quamen met hare Ottomannen en hebben rypelyc op dat stuck geraetslaecht en ten lesten besslooten eenige booden van harent weegen na Poolen te senden om daer alles te vernemen, oft ooc soo was als men haer vorgedragen hadde, en soose het soo bevonden datten den rechten Demetrius was, soudense hem in syn rycke helpen, soo niet, soudense hem tegen syn; en alsoo de 8000 Casacken veel was om soo op een plaetse by een te wachten, daerse haeren cost in den velde soecken moesten, dochten niet lang by een en souden connen blyven om de menichte wille, daerom settense den booden eenen tyt, soose op dien tyt niet weder en quamen, soude een ygelyc weder syns weechs trecken, maer souden by een blyven tot de bestemde tyt, en syn de booden haer met looten toegevallen synde alsoo vertrocken. In Poolen gecomen synde sagense datse soo haest niet en conden comen by haer metgesellen als de bestemde tyt was, soo hebbense eenige hennen gesonden met besceet aen haer metgesellen en bevoolen dat men noch 14 dagen sou toedoen tot de bestemde tyt, en alsdan meynden sy met vol besceet by haer te comen, twelc alsoo gesciet is.

In Poolen synde hebbense niet anders connen vernemen, soo nau syt ooc ondersochten, oft ten was den rechten Demetrius, soone van Johannes Vasili, die men meynde te Oulitz vermoort was, en siende alreede groote preparatie totte oorlooge onder sommige heeren als ooc in den hove van Sandomiria, hebbense Demetrium aengenomen voor haren heere en hem te dienen gepresenteert, intituleerende hem terstont keyser en grootvorst van Moscovia, en syn alsoo vertrocken na hare metbroeders diese van alles rapporteerden, en syn hem soo alle toegevallen en trocken met gantser macht na de moscovise grensen ontrent Tsernichoff, daerse eerst invielen en overweldichden en bonden den gouverneur aen handen en voeten, roepende alomme int lant: Godt spare onsen keyser Demetri Ivanovits aller Russen. Dit was het beginsel ontrent October 1604. — Hebben ooc een groot clooster aldaer ingenommen, en alle de omliggende vlecken aldaer en syn terstont geruckt na Potivili, een stat die vol volck en coophandel is in den quartiere aldaer; deese stat onderwirp haer terstont

onder Demetrium en riepen alomme als boven, en proclameerden hem voor keyser; hierin hadde hy ooc den heelen winter meest synen stoel, ooc was meest altyt hierinne den gantsen crychsraet, ooc de ammonitie, provande was ooc aldaer en men brochte ooc de verraders en overloopers aldaer, en daer wast recht en justicie en de gantse commissie van Demetrio.

Boris, keyser in Mosco, wel gehoort hebbende van deesen Demetrio, als hier voor genoech verhaelt is, en noch al te vooren noyt gerust hebbende eer men van Demetrio noch yet gehoort hadde, en dat door syn imaginatien daer met hy hem selven quelde en een ongeruste conscientie maecte, en hadde noyt gedacht dattet soo scielyc soude treffen, maer dachte noch eenen tyt aenloopen soude, eer men sulcken saecke soude int werck stellen om uut te voeren, ooc meynde ten minsten ooc ywers van sou hebben gewaerscout geweest van den coninck van Poolen, en sulcx niet gesciet synde, verwonderde hem seer en was in groote bangicheyt en liet in de gemeynte te gaen hooren door de danotsicken oft verklickers, als ooc hier voor verhaelt is, niet na, maer continueerde daer heel sterck in, en datter ymant bevonden wirt, die den naem Demetrius noemde, die moste jammerlyc omcomen met alle haer vrinden, vrouwen en kinderen. Ja nacht noch dach en dede men anders niet dan pynigen, branden en blaeckeren en de menschen int water steecken onder 't ys. In somma den jammer was ongelooflyck groot, tlant was vol dieren tyt, vol wanhoope, siecte, oorlooge en ongeruste conscientien. Want niemant en dorste de waerheyt seggen, 't sy waervan dattet ooc was; die eenen vyant hadde, mocht wel vreesen, want beloogen malcander met een woort, en mosten dan voort sonder eenichsins verhoort te worden, en niemant en conde den keyser te sien crygen, maer sat altyt verborgen, en als hy op sommige feestdagen uutquam, wirden de supplianten met stocken afgeslagen, en de officiers waren al scelmen, niemant recht doende, soo dattet allenthalven ellende was. Boris sont terstont eenige uut om alsins te vernemen wattet voor een begin genomen hadde en liet in gans Moscovia vooreerst uut stroyen datter een deel oproerige Casacken waren opgestaen en in de landen Siveria gevallen, en beval terstont alle oversten haer te velde te bereyen alsins in alle quartieren 't volck vergaderende, ooc mosten de cloosteren veel volc te velde brengen, soo datter terstont eenen leeger was van ontrent 200 dusent strytbaer mannen, daer opperste veltheeren metgesonden wirden deese navolgende hertogen en heeren alle van maechscappe Borisi des keysers:

Cnees Ivan Ivanovits Goddonoof, cneesen Vacili en Dmiter Ivanovits Soesci, cnees Vacili Golitzin, cnees Vacili Morosof, cnees Andre Teletoffsci, Pieter Basmanof en Michael Soltecoof.

Deese voorscreven cnesen, dwelc vorsten oft hertogen beduyt, mette heeren daerby waren de oversten deeses leegers, voort warender ooc alle ritmeesteren, capiteynen en ander oversten die meeste te hove en voor vermaert waren. Dan boven deese alle wirt daerna uut Mosco gesonden cnees Fedor Ivanovits Missisloffsci, een groot heer altyt geweest synde van coninclyckenhuyse, doch was van Hongaria van afcompste, een vroom man altyt geweest, ooc meest in alle oorloogen gebruyct, als ooc syn vader; dan was altyt soo onder gehouwen door Boris, want Boris hadde hem ooc geern voort geholpen, doen hy alle de grootste geslachten ombrocht, en en conde hem nieuwers in besculdigen, soo onstraffelyck leefde hy en ooc heel nedrich, want syn knechten hadden altyt beeter dagen dan hy hadde; doch Boris hadde hem verbooden te trouwen omdat hy geen erve crygen soude en soo sonder oyr hennen

sterven, ooc hadde Boris syne suster, eene scoone deerne, int clooster met gewelt doen sceeren tot een nonne om datse ooc geenen man en soude crygen; deesen Missisloffsci dan wirt van Boris nu keyser synde noch gecooren tot opperste veltheer, en Boris beloofde hem syne dochter te geven met het konincryck Casan en 't gantse lant van Sibiria, soo hy maecte dat hy victorie creeg en dat hy deesen Demetrio conde overwinnen en ombrengen; doch Messisloffsci heeft belooft syn best te doen en totter doot toe getrou te weesen en is alsoo daerna vertrocken na den leeger.

Tgantse lant van Moscovia weetende den oorspronck alreede van deese oorlooge en dattet niet en quam door de Casacken, maer alles weetende, noemden int gantse lant als ooc int moscovise leeger Demetrio Rostrigo, dat is so veele als herscooren, want sy seyden hy heeft hem selven uut de cappe geworpen en herscooren een monick geweest hebbende, en seyde hem een verrader te syn en dat hy een tovenaer sou syn, die van den duvel daertoe gecocht was, in somma meer dergelycke namen, gelyc men in de articulen staet, als men hierna hooren sall, en hy en hiet anders niet als Rostrigo.

Boris hadder ooc eenen tolck oft duyts vertaelder, Hans Angelaer genoempt, gesonden door Sweeden, om in Sweeden, Duytslant en voort alsins te gaen hooren wat men van deesen Demetrio seyde en elcx gevoelen daervan te hooren, ooc oft ten quaetsten quam eenigen prince ywers op te soecken om overste te syn over 't moscovisch leger; dan deesen Hans Angelaer en is noyt uut Sweeden gecomen sint hy daerin quam, en men meynt dat hy aldaer in de gevanckenis sou geworpen syn van coninck Carel en soo omcomen niet weetende waerom.

Ooc sont den keyser Boris eenen ambassadeur aen den coninck van Poolen, en was genaempt Posnick Olgaroff, en eenen secretaris, Zachari Jasicoff, met brieven die inhielden dat noyt gedacht en was by den Moscovitren datten coninck synen eedt soo cleyn soude geacht hebben, maer was meyneedich geworden doende bystant geenen rechtscaffen moscovisch vyant, maer eenen varradisen monick en eenen tovenaer die van den duvel opgeruyt was om oproer in den lande te stichten, vragende hem andermael oft hy niet een sterck verbond gemaect en hadde metten Moscovitren in goeden vreede te leven de tyt van 22 volle jaren, sonder ymant bystandt te doen die geene die Moscovia voor vyanden hiel, bewysende hem met levende redenen en scriften dat Demetrius soo lang hadde doot geweest, ooc hoe hy omgebracht was en in wat manieren, maer en seyde niet dat hy oorsaecke daervan was.

Den coninck hem selven ontsculdigende, heeft geantwoort: ist den rechten Demetrius, gelyc my aengebrocht is met groote eeden, soo sal syne rechtveerdige saecke wel gevoordert worden door de almogende hant Godts, ist ooc niet Demetrius, maer dien gelyck ghy segt, soo en sal syn rycke niet bestaen, maer is alleen een straffe van Godt almachtich. Boven dat seyde den coninck dat hy hem hulp noch bystandt en deede, maer noemdese alle die hem hadden gevoordert en noch bystandt deeden, synde vrye heeren; boven dat heeft hy selver alle de Casacken tot hem gecreegen soo dat wy onsculdich syn in dat stuck, maer blyven den Moscovit vrindt als vooren, soo hy geen oorsaec en geeft om vyantscap te gebruycken. Hiermet gingense weder hennen. Demetrius ofte Rostrigo, somen hem in Mosco noemde, ginc met syne victorien geweldich voort en was getoogen doort lant Camaritza geheeten, synde een vruchtbaer lant vol cooren, honich en was, ooc hennip en vlas en woont vol rycke boeren; dit lant en deede hy met synen leeger

niet een helder scade aen, anders dan de boeren hem uut liberaelheyt gaven, en siende dat hy als eenen vyant ingecomen was om Moscovia in te nemen, verwonderden haer dat hy niemant scade dede, maer alle man bescutte, en dachten hy is warachtelyck de rechte erve, want hoe soude hy anders tlant soo bescutten dat den rechten erfheer niet en ware, maer en dachten och lacy niet dat hy hare herten daermet tot hem trock, alse sagen datten moscovisen leeger 't gantse lant waerse quamen cael afliep sonder ymant te sparen van haer eygen volc, diese hoorden behoet en bewaert te hebben voor de inval der vyanden; daerom liept ooc al aen Dimetri syde met honderden tseffens en cooren hem tot haren rechten heere.

Boris gehoort hebbende dat Rostrigo getrocken was door 't lant Camaritza heeft ooc verstaen datse hem alldaer alle waren toegevallen en ooc den eedt gedaen hadden, heeft hy tot hem geroepen Tsar Simeon, die over Casimof heere was; dese was den coninx soone van Casan, daer int boec en leven des tirans van verhaelt is, en hadde een suster te wyve van den veltoverste Missislofsci. Deesen Simeon Bicbolatiovitz was overste over alle de Casimofse Tarteren en wirt hem bevoolen syn gantse macht te vergaderen, die ontrent sterck was 40000 Tartren al te peerde; daermet beval hem Boris te vallen int Camaritza lant en alles te beroven, branden en uut te roeyen datter was; ja beval dat men de mans alle mit sware tormenten soude ombrengen als ooc de oude wyven, maer de jonge vrouwen en kinderen beval hy te vercoopen en in eeuwige slavernie tot haer te nemen in Tartarien, dwelc alles gesciet is, want de Tarters daer meesters van syn; en haer volgden ooc sommige Moscoviten en andere, diet so hebben gemaect datter tuyn noch staec over en bleef; ja hingen de mans aen beenen aen de boomen, brandense ooc, setten de vrouwen, na datse scandelyc met haer geleeft hadden, op gloeyende pannen, ooc steeckende de selve op gloeyende pinnen en houte staecken, smeeten de kinderen int water en int vier, vercochten de jonge deernen om de weerde van 12 stuyvers; en hoese de menschen meer tormenteerden, hoese meer Demetrio haren rechten heere noemden te syn, en geenderley pyne en conde haer beweegen om hem te verloochenen, maer bleven even hert en wirden noch hoe langer hoe obstinater, soo lange tot datse stirven. De omliggende plaetsen dit hoorende en siende dachten: hoe, sal ons volck oft onsen heere in Mosco met ons soo omspringen, soo willen wy hoe eer hoe liever aen Demetri syde vallen, die ons behoeden sal! en deeden Demetrio alle den eedt die by hem conden comen en synen leeger genaecken, en niemant en mochte van Mosco hooren; 't moscovise leeger en conde ooc niet uutrechten, dan deden ooc niet dan roven en strooffen den heelen winter, en Demetri leger ginc al voort en voort sonder ophouden, alles innemende watse crygen conden.

Boris dicwils te rade gaende mette biscoppen en municken daer hy syn meeste betrouwen op sette, wisten niet wat aenrechten, sochten veel middelen om verraders te crygen om deese Demetrio om te brengen. Want Boris was soo vertwyfelt dat hoewel hy wiste dat Dimetrius den rechten doot was, soo betroude hy noch hem selven niet, soo dat hy dicwils dul wirdt; hy vraegde sommige ooc wel oft sulcken man die sulcx gedaen hadde als hy, doch noemde hem selfs niet, wel sou connen salich worden; als men ja seyde als men tot boetveerdicheyt quam en om vergiffenisse badt syne sonden biechtende, soo seyde hy dattet onmogelyck was en twyfelde heel op Godts genade; hy geloofde ooc altemet datter geen salicheyt en was, in somma was vol on-

sinnicheyt. Ooc ginc hy daerna dicwils by een waersegster diemen in Mosco voor heylich hout en is genaempt Olena Olrodliva, deese woont onder der eerden ontrent een capelle daerse 3, 4 oft 5 nonnen by haer heeft, daerse overste van is, leeft ooc heel miserabel, deese prophe-teert altyt gemeynlyc watter sall gescieden, en vreest niemant niet noch keyser noch coninc, maer seyt hem recht wat haer gescieden sall nā haer meyninge; dan datse tot noch toe ge-propheteert heeft, is waer bevonden. De eerste reyse te deeser tyt dat Boris by haer quam en lietse den keyser niet in, maer hy most wederom keeren; ten andermael doen hy quam, beval sy dat men eenen balck viercant en cort soude brengen by haer speloncke; dat gedaen synde lietse 3 oft 4 papen comen met wieroockvaten en beval haer over deesen balck eenen dootsang te singen en te beroocken, daermet gafse te ken-nen, datmen soo haest over Boris den keyser doen soude. Anders en conde den keyser van haer niet vernemen en ginc droevich henen; maer hadde ic den keyser geweest ic soudese in tyts ooc hebben laten bewieroocken eert my gebeurt hadde; dan sy houdense voor heylich, daerom en is niet te verwondren, wantse och lacy noch midden in duysternis sitten; Godt beetert!

Tleeger van Boris, hoewel het machtich van volck was, en heeft niet besonders uutgerecht dan haer eygen volc te branden en blaecken en de overloopers te castyen, boven dat hier en daer op den rooff treckende, soo dattet niet be-scryvens weerdich was noch is, want daer De-metrius een sterckte in hadde, daer lagen sy rontom sonder yet uut te rechten en lieten De-metrium elders weder wat innemen. Ooc lie-pender met menichte over aen Demetry syde, waeronder ooc veele heeren waren en eenige cancelieren gelyck ooc cnees Vacili Michalovitz Mosalsci die hem totten lesten toe bystondt, ooc Michale Glebovitz Soltecoof, die tot 3 mael over en weder liep, waer hyt scoonst sach daer liep hy hennen, in somma wirt ten lesten in de ge-vanckenis geworpen. Eenen genaempt Bogdaen Ivanovits Sotoepof was uut Mosco gesonden met een deel gelts naet leeger, en liep daermede int leeger Demetri, en brocht het gelt in Putivili dwelc doen de hoofstat noch was van de geene die Demetrius in hadde. Ooc hadde hy nu al-reede noch gecreegen en sterck beset deese plaetsen, als: Brensco, Riletz, Tzernichof, Carat-zou en veel meer dergelycke en hadde boven dat de ooge op tlant van Siveria, daer de hoof-stat in is Naugorodt Siversco, is een heerlyck ryc vol lant van alderley cooren, beesten, honich en vlas, peltcrye, was en talck. Hiervoor vrees-den de Moscovise gantsch seer en sonden aldaer eenen cloecken helt Pieter Fedorovitz Basmanof met eenen leeger; die trock in Naugorodt Si-versco en besette hetselve wel sterck van alle canten binnen en bleef ooc daerin; dan condent niet tyts genoech provideeren oft den vyant was-ser voor met een deel Poolen en Casacken diet rontom belegerden, synde dit al in den winter.

Demetrius siende dattet lant Siveria vooral wel begeerde aengetast te worden om soo nader en nader te comen, en synde een van de beste plaetsen van gants Moscovia van vruchten, als boven verhaelt, ooc vol costelycke pelterye, dachte hy selver voor Naugorodt Siversci te trecken, latende in Potivili eenige die hy best betroude, en besette eerst ooc al de plaetsen die hy in hadde wel en sterck voor alle aenstooten, en ructe selver met noch een deel volcx voor Naugorodt Siversci, vindende aldaer synen lee-ger liggen. Aldaer synde, warender al eenige poolse capiteynen, edelen en ruyters die den moet verlooren gaven, seggende onmogelyck te syn sulcken lant te crygen dat een werelt groot was en daerse soo weynich volc en macht toe

hadden, seggende: connen wy sulcken cleynen stedeken niet crygen en syn noch dagelycx den grooten leeger der Moscovitren op den hals verwachtende, hoe souden wyt maecken als wy by de groote steeden comen sullen? alle 't geene wy noch hebben gecreegen, is ons selver toegevallen meest, boven dat hebben wy het onse daer al in gescooten en is geen aparentie om yet te crygen, en dergelycke murmureringen meer, gevende den moet gantsch verlooren; waerom Demetrius heel bedroeft wirt en badt se ootmoedichlyck den moet niet en wilden verlooren geven noch flauhertich worden, maer daer hy syn leven waagde, datse haer leven daer ooc souden wagen; hy hoopte eerlanc noch in der Mosco op den keyserlycken stoel te sitten, daerom badt hy haer hem niet verlaten en wilden, souden de vruchten daerna ooc genieten; boven dat nam hy de keten van synen halse en sconc se aen eenige, soo datse haer noch lieten overreden en wilden haer lyf met hem waghen, en hebben het stedeken soo seer benaut alst mogelyck was van alle canten, soo dat Basmanoff daer binnen selfs moest peerdenvleesch eeten en preesenteerde hem eenmaal al of hyt hadde willen opgeven, openende de poorten, quansuys mismoedich synde en alles verlooren gevende, daerop de Demetrianen van buyten geweldich in liepen; doch een deel in de stadt synde, gingender uut eenige huysen in de stadt ontrent de poorten veel stucken gescut los op de geene die in de poort quamen loopen, soo datse terstont terugge drongen en wirt de poort achter haer geslooten, maer die binnen waren bleven meest al doot; terwyle liepender ooc eenige uut de stadt in svyants leeger brengende veel buyt daeruut en brochtent een ander poort in. Wonder wast dat Demetrius juyst doen op een ander plaetse was, daerna comende doent al gedaen was. Dit stuc wirt Basmanoff toegescreven en wirt ooc geweldich geeert daer door, soo van Boris als 't volck; en dit gesciede den 21 December, en eenen dach daerna quam cnees Fedor Ivanovitz Missislofsci ontrent Naugorodt met wel 100000 mannen om Demetrio gantsch te vernielen en te verdryven, en hebben 't leeger van Demetrius aen allen canten besett, en de stat lach tegen haer ter ander syde soo datse int leeger Demetri al bang waren, doch door syne groote couragie greepense moet, en alsoo de Moscoviten haer tot slaen hebben bereyt, heeftse Demetrius selfs persoonlyc metten synen gantsch in de vlucht geslagen, behiel alsoo de victorie, boven dat was den oversten Missislofsci totter doot gewont; dan wirt noch geneesen.

Den slach voleynt synde, conde Demetrius syne lancie qualyc uut syn hant quyt worden, want hy se als ofse daerin gemetst ware vast hadde, daeraf haer vele verwonderden. Daer waren doen eenige Poolen die vertrocken, clagende geen gelt te hebben noch geen aparentie siende om tlant te crygen, condent niet geloven dat sy het souden herden tegen sulcken legers, hoe soudense dan noch tlant in crygen; maer door syn groot smeecken en bidden blevender noch veele, dan alle de Casacken hebben hem totten eynde toe lustich bygestaen en noyt gedacht om hem te verlaten als helden gelyck in effect oock syn.

Ondertussen quamender in Mosco veel gequetste, en wirden doctooren, apteeckers en barbieren gesonden uut Mosco na den leeger om aldaer te cureren die gequetst oft sieck waren; ondertussen hebben de Demetrianen Naugorodt Siversci uutgehongert en ooc wel beset en troccken al voorder weder, en was Demetrius doen na Potivili getoogen om aldaer eenige dingen uut te rechten, liet daerom niet syn volc alsins wat aen te vangen.

A^{0} 1605 primo Januario wirdender in Mosco ettelycke gevangen gebrocht al int openbaer, soo

Poolen als Casacken met sommige vendelen en geweer, om dattet volc in Mosco souden sien datse noch victorie creegen, hoewelse cleyn was, en dat haer den moet niet ontvallen en soude, want ic gelove wel dat Boris al vreesde datse in Mosco ooc wel haest souden geloven datten den rechten Demetrius was en hem ooc wel toevallen souden, daerom liet hy soo altemet een deel gevangen by dage in Mosco brengen, wasser soo men seyde datter 500 ingebrocht waren, en dergelycke grillen meer.

Ten andermael heeft Boris met brieven uut Mosco bevoolen dat men niemant sparen en soude van den volcken in Siveria, maer men souder met leven gelyck met die van Camaritza, als vooren verhaelt is, twelc ooc gesciet is soo onmenschelyck dattet den mensch verscricte diet hoorde, soo menich unsculdich mensche moestet becoopen; vrouwen, maegden en kinderen wirden totter doot gescoffirt, en die by den leven noch bleven wirden van de Tartren vercocht om een stuc van oude cleeren oft om een half flesken brandewyn oft dergelycke dingen; men cochte int leeger, int eerst als men soo roofde, eenen os om de weerde van $^1/_2$ gulden, een scaep om 2 blancken en soo navenant, want waren soo vol roof datse niet wisten waer met blyven, want de landen vol waren, want Demetrius niemant yet ontnam, maer liet alles elc 't syne; daerom wast datse hem soo toevielen, en doen de groote tirannie begon van de Moscovitren, liepense noch veel meer na Demetrio, mochten van haren heere Boris in Mosco niet hooren, bleven stantvastich totter doot, lydende alle tormenten en pynen, bekennende alomme dattet den rechten Demetrius was, want sommige hem noyt gesien hebbende, imagineerden haer selven datse hem gesien hadden, want wat pyn men haer aendeede, men coste het haer niet doen loochenen, soo groot was de straffe Godts.

Men hoorde in dito maent rondom Mosco snachs eyselyck gescrey van wolven, die snachs soo tierden int verby passeren, ofter eenen leeger volcx had geweest. Ooc wirdender in de stadt sommige wilde vossen gevangen ontrent de graven van 't slot, midden in de stadt, die uut de bosschen over de riviere gecomen waren; in somma geschach alsins groot wonder.

Demetrius te Potivili synde, lagen sommige in de ingenomen plaetsen, sommige belegerden noch, en doen scolt dander, de Moscoviters noemden, de Demetrianen verraders die eenen Rostrigo oft herscoren monick dienden, de Demetrianen hieten de Moscovitren verraders en scelmen, seggende: wy dienen den rechten erfheer des lants, die Boris den verrader meynt vermoort te hebben, maer is door sonderlinge providentie Godts behouden, en dat wy 't selve niet seecker en wisten, waeromme souden wy dan, die lantsluyden van eender volc gesprooten en in een lant onder eenen heere gebooren syn, tegen ons metbroeders vechten? maer seyden voorwaer tis den rechten Demetrius, beweerende 't selve met sware eeden, soo datse maecten datter dagelycx meer en meer overliepen aen Demetri syde, ende en hielp haer niet branden, moorden en dooden.

A° voorscreven den 10 Januario lach het groote leeger mette opperste hoofden der Moscovitren rondom Dobrinets, dwelc was een groot dorp daer goet vlack lant om lach en ooc veele heuvelen, sommige wat hoochachtich; en op den selven morgenstont synder well 4000 gereeden op den buyt rontdomme soeckende watse souden vinden, tsy haver, hoy oft stroo voor hare peerden, en ontrent dry mylen gereeden hebbende, quamense ontrent een bosch, daerin synde wirdense van een vendel poolse ruyters besprongen, soo dapper datse in groote verbaestheyt tsamen de vlucht namen, soo datter op die plaetse

wel 500 Moscoviters doot bleven en de ander ontvluchtent meest alle, want wirden niet verre vervolcht. De Moscoviters en hadden noyt gedacht datten vyant soo na haer leeger was, maer meynden ten minsten 30 mylen van daer te syn, soose van sommige spien gehoort hadden. De vluchtige Moscoviters in deese nederlage hebben maer eenen Pool int leeger met gebrocht, diese gevangen hadden, en brochten hem heel droncken in haer leeger en hy en eyste anders niet dan drincken, belovende wonder secreten te openbaren van Demetry leger, soose hem een oft twee scaeltkens wyn wouden scencken, en alsoo 't selve een oppersten veltheer wirt aengebrocht, verboot hy hem yet te drincken te geven, maer men soude beveelen datse hem bewaerden tot dat hy uutgeslapen hadde, meynde aldan meer van hem sou te weeten comen. Deesen heere en hadde 't spreecwoort noyt gehoort, daer men seyt „in vino veritas", een droncken mont spreect 's herten gront, want soo haest hem deesen gevangen slapen hadde gelegt, en stont hy noyt wederom op, maer bleef doot, al door de providentie Godts; haddense hem in dronccken moede verhoort, soude sonder twyfel thaerder avantagie geweest hebben. Ja sommige seggen Demetrium selve wel souden hebben gecreegen; dan 't is misluct.

Demetrius uut Potivili gecomen synde, hadde goet gevonden, men moeste den moscovisen leeger eens slach leveren in den velde, soudemen voordringe sien, want 't lant groot synde condemen 't gewonnen alsins niet waernemen, en boven dat was hy genoech verseeckert datte geene die overwonnen waren genoech aen syn syde eenen tyt lanck souden blyven om datse verbittert waren op de Borisianen, daerom heeft hy synen gantsen leeger by een gebrocht en is soo voort getrocken tot ontrent 3 mylen vant moscovisch leeger, dat onder Dobrinets lach, en daer hebbense elc 't syne gepact gedroncken en gebrast, want meynden voorseecker de victorie al hadden, en syn alsoo den 20 Januario in der nacht metten gantsen heere opgetrocken uut haer plaetse, daeronder Demetrius ooc selve was met cnees Vacili Mosalci en synen cancelier Bogdaen Sotoepoff, die overgeloopen was van de Moscovitren, als vooren verhaelt is; hierby waren ooc alle de poolse heeren en edlen die met hem altyt geweest waren, in somma waren alle by een behalven die in de besettinge waren gebleven.

De Moscoviters hadden wel gehoort datse comen souden, door spien, maer meynden eenen dach later, daeromme sy beangst waren doense 't gerucht hoorden en maecten in der haest preparatie tot tegenstant sonder eenige ordinantie, wantse 't gantse heer in dry troepen hebben verdeylt sonder eenige vleugels oft ooc sonder eenige troepen te ordineeren, daerse in slaen synde eenige hoope op souden hebben mogen setten, maer 't stont al in malcander gelyc coeyen, doch waren vol vreese. De Duytsen en Lyflanders int leeger Borisi hebben haer by een gehouden, daerover capiteyn was eenen Jacob Margeret Fransman, die de eerste waren diet op den vyant aensetten en met hem scermutseerden. Demetrius quam alvast aen, doch men conde syne gantse macht niet sien om de menichte der heuvelen wille, daer hyse al meest in hiel om dat men syne macht niet en soude kennen, en haddese in veel troepen verdeylt, maer en liet noyt meer in 't eerste dan 3 vanen sien, elcke bestaende van 2000 mannen; deese liet hy eerst uutcomen van achter eenen hoogen berge, daerse rontom Boris leeger soo meynden te trecken, en waren al peerdevolck, seer lustich trompettende en speelende op scalmeyen en pypen, daer de poolse capiteynen om reeden met couragie, 't volck aenspreeckende, latende hare peerden lustich

braveren, roepende en screeuwende ofse het al hadden gewonnen. De Moscoviters stonden al stille dit aensiende, maer doen dese 3 voorscreven troepen eerst uut de gruft opwaert quamen, hebben de Duytsen uut het moscovisch leeger op haer aengeset en hebben meest alle op haer afgescooten; daerop volgde 3 oft 400 Moscoviters, die met haer scermutseerden. Terwyle sach men van achter de heuvelen en bergen wel by de 60 oft 70 vendelen uutcomen, synde al cleyn hoopen, die sonder eenige verpoosinge recht op de moscovise bataillie aensetten met groot geraesch van trompetten, keteltrommen en screeuwen, en brochten alsoo 't gantse moscovise leeger onder de voet, want de Moscoviters en hadden noyt geweeten van dit volck noch oyt meer dan 3 vanen gesien, maer doense teffens alle deese vendelen sagen, quam de scrick in haer. De Poolen soo teffens midden door gebroocken synde, riep eenen Arent Claessen genaempt, die noch leeft en was een Duytser onder capiteyn Margeret, dat men soude op de Poolen aensetten, wantse gantsch verdeylt waren, meynende de victorie te hebben, en men soude se noch al connen ombrengen; dit riep hy tot Ivan Ivanovitz Goddonoof, denwelcken de avantgarde hadde, dan wirt niet gehoort, en deesen Ivan Ivanovitz Goddonoof was op syn peert sittende soo styff van anxte, dat hy niet omsien en conde, noch voor noch achter ryden, maer men soude hem met eenen vinger van den peerde hebben connen stooten.

De Poolen soo al door breeckende tot achter het dorp Dobrinetz, hadden de moscovise strelsen oft scutten synde 6000 sterck een scantse gemaect van sleeden op malcanderen vol gevrongen hoy daerse achter lagen, en alsoo de Poolen al voorder meynden te dringen, scootense van achter deese scantse teffens af uut wel 300 veltstucxkens en daer en boven volgden de musscetten, datte Poolen soo verscricten datse sonder eenige ordinantie te houden weder terugge vluchten en wirden ooc terstont weder vervolcht van de Moscovitren, die terstont weder met menichte versamelden en joegen alsoo de Poolen wel 2 mylen na, slaende al doot daerse aen conden, soo datse den gantsen wech met dooden bedecten. Demetrius was met sommige troepen in de grufte, meynende volgende alsoo syne victorie te vervolgen, maer siende de Poolen terugge vluchten, conde hy nauwelycx ooc ontcomen, want syn peert, dwelc swert was, wirt onder hem gescooten en cnees Vacili Mosalsci spronck terstont van synen peerde en sette Demetrium daerop en selfs creeg hy een peert van synen knecht en syn soo avontuerlyc noch ontcomen uut de vyanden handen, om dwelcke trouwe daet Demetrius deesen Mosalsci namaels hooch heeft verheven, als men noch hooren sall.

Int najagen hadden de Poolen ontrent 500 by een synde noch stant gegreepen by 2 veltstucken die op den wech hadden laten staen, dan syn daer meest alle rondom gebleven, want wirden van de menichte overrompelt, en haddense noch voorder gejaecht, meynen voorseecker Demetrium noch selver souden gecreegen hebben, dan wirden door najagende heraulten weder int leeger ontbooden, soo datse alle weder keerden ontrent den avont, daer int moscovisch leeger allenthalven groote vreuchde was en men gaff ygelyc een gouden penninck tot eeuwiger memorie na haer maniere.

De Moscoviters en hebben geen trompetten in haer leegers, ooc niet meer als 3 groote vanen, die soo groot syn en swaer datse tussen peerden moeten gevoert worden, darin geborduert syn Maria, St. Nicolas en meer ander dingen vol costelycheyt met peerlen en gout, bovendat hebbense niet anders dan keteltrommen, daerse met vergadert worden. In somma wee-

ten gansch niet te oorloogen anders dan met geluck oft groote macht van volc, oft tegen den onordentlycken Tarter.

Want int najagen der Poolen haddense eenen trompetter gevangen en naect berooft en brochten hem soo int leeger en setten hem alsoo naect op een stuck gescuts hem bespottende en belachende, en als men al omsach, soo wast haren eygen trompetter van hare Duytsen die den vyant ooc najaechden.

Desgelycx wasser ooc een Scotsman vant moscovisch heyr die den vyant ooc najoeg en creeg een poolse vane int najagen, welcke vane hy in de hoogde hief, jagende mette selve den vyant noch al na, en was soo sot dat hy deese vane soude gesleypt oft opgewonden hebben, daerom syn eygen metbroeders ooc na hem scooten en sloegen, meynende dattet eenen poolsen vendrager was, en ist alsoo noch wonderlyc ontcomen, die vane uut syn hant gegeven hebbende; en gescieden veel meer sulcke grillen, daeruut men can afmeeten hoese crych en oorloog connen voeren.

Ooc sloegen de Moscoviters selve malcander doot om den roof wille als honden, en bleeven in deesen slach wel 6000 Moscoviters en 8000 Poolen, hoewel sy van veel meer riepen; dan, haddense de Poolen voort nagejacht, soudense byna alle omgebrocht hebben, ja ooc Demetrium gecreegen hebben die niet weyt van daer en was.

Na deese victorie heeft Missislofsci opperste veltheere alle de gevangenen, die moscovitersen Casacken waren, laten sabelen, ooc aen bomen hangen en doorscieten, ooc sommige onder 't ys douwen, maer die Poolen geboren waren, sont hy in Mosco mette vercreegen trompetten, vendelen en trommeln der Poolen, ooc Demetri lancie, diese gevonden hadden by haren leeger daer syn peert gescooten was onder hem, en was deese lancie vergult, daeraen hingen 3 witte pluymen en was gantsch swaer. Met dit alles sont hy eenen jongen hovelinck met beede aen den keyser dat hy deesen hovelinck wilde verhoogen, want hy den veltoversten eens van de doot verlost hadde in eenen slach diese hadden mette Demetrianen; welcke ic alle sach inbrengen in Mosco den 8 Febr.

Ondertussen heeft Demetrius in Potivil geweest en veel gelt aldaer gecreegen soo van de gewonnen plaetsen als ooc van de Camaritsen, ooc creeg hy veel volc en gelt uut Poolen en heeft alsoo weder moet gegreepen en eenen scoonen leeger te velde gebrocht. Ooc sondt Boris dagelycx meer en meer volc na den leeger die dagelycx met menichten door Mosco passeerden dat wyt sagen, ooc sonden de cloosteren veel volcx, bovendat mosten de steeden Totma, Ustiuga, Colmogoro, Witsogda, en soo totte see toe, volc opbrengen te velde, die te vooren altyt hadden vry geweest, soo datter een scriclyc volc dagelycx te velde quam, hoewel sy niet uut en rechten.

Den 14 Febr. quamen in Mosco Pieter Fedorovitz Basmanof en cnees Micite Troebetscoy, die heerlyck met des keysers sleeden en peerden wirden ingehaelt om datse haer soo vromelyc gehouden hadden in Naugorodt Siversci, als voor verhaelt is, en wirden besconcken van den keyser Boris met costelycke gescencken en ooc lantgoedren en bleven ooc in Mosco tot na syn doot.

Demetrius weder met eenen grooten leeger te velde synde, heeft alsins vervolcht het leeger der Moscovitren om dat noch eenmael te bespringen, met beeter voorsichticheyt als by Dobrinetz.

'T leeger van Boris heeft dan hier dan daer sich nedergeslagen sonder yet uut te rechten in den velde noch aen eenige plaetsen die Demetrius inne hadde, en is den 14 Maert nedergeslagen op een vlacke plaetse, daer veel morasschen ontrent waren, dan 't was al hart ge-

vrooren rondomme, en daer was eenen berch, daerop een houten casteel lach, Crom geheeten; daer rondom eenige huysen in waren, en omme dit Crom hadde somers maer eenen uutganck van den berge die noch enge ooc was, want rondom voort morassen waren. In dit casteel liep eenen ritmeester van de duytse overste synde, die in stadt Toela woonden, meest Lyflanders, gevangene Onduytsen en Coerlanders, en hy was genaempt Las Viugo, en stack een vane uut dit casteel en nam 't selve in met synen volcke. Dan de veltoverste cnees Fedor Ivanovitz Missislofsci beval hem te verlaten en in brant te steecken en hem in den leeger te houden; niemant en can weeten om wat oorsaeck dit was.

Ende alsoo Demetry leeger alsins den Moscovitren volgde, soo waren vooruut gecomen ontrent 2000 Casacken al te voet, elc hebbende een groot lanck roer; deese van weyt siende der Moscoviten leeger, hebben terstont gesonden aen den leeger Demetry, hem tydinge brengende en siende Crom branden ooc datter de Moscoviters uut liepen na haren leeger en 't selve verlieten, dachten haer noodich en bequaem deese plaetse te besetten, wantse de plaetse wel kenden, hoese somers was sterck uuter natuere, en hebben deselve plaetse ooc met groote snelle behendicheyt ingenomen, want hadden by haer een menichte van sleeden vol victalie, daerboven noch een sleede stont vol gevrongen hoy dat styf in malcander gedrayt was, en lieten deselve sleeden soo voort varen gelyc een viercante canne, alleen voor open synde, en lieten daer binnen trecken outrent de helft van haren hoop en de cloecste waechalsen syn met hare geladen roers rondom geloopen en quamen soo met rassen voortganc tot in Crom op den berge, sonder datte Moscoviters yet op haer deeden dan scieten met gescut daer als geene scade met deeden; deese Casacken hebben terstont den berg boven haer gevonden int slot en rontom noch uut gegraven, daerse terstont vast in d' eerde lagen en niemant en vreesden; den oversten van deese Casacken was eenen Corela genaempt, een scabbichlelyc manneken vol scrammen synde, uut Coerlandt gebooren, en was om syn groote stouticheyt van deese partye Casacken noch in de woestyne vercooren tot haren ottoman, en heeft hem in Crom soo gedragen dat een ygelyc voor synen namen vreesde, als men hooren sall.

Deesen Corela in Crom synde dachte geraden om de goede gelegentheyt 't selve te behouden en liet Demetrio alle gelegentheyt aenseggen en beval hem volc en victalie te seynden, dwelc dicwils met groote stouticheyt en behendicheyt is gesciet, en meynden alsoo dattet moscovise leeger soo blyvende liggen den heelen winter oft voorjaer in hem selven soude versmelten en vergaen, en Demetrius hadde terwyl alsins de beste plaesten wel versien en beset aen allen syden en ordineerde uut de plaetsen daer hy dagelycx was, dat men de belegerde in Crom alle nootdruft deede, en practiseerde alsoo voort mette syne, hoese de herten der Moscovitren tot haer souden trecken, scryvende dicwils brieven, sendende die aen de gemeynte in Mosco door de booden, meest waechhalsen synde geene wederomme quam, maer aen allen hoecken warender van Boris bestelt die sulc volc opspeurden en lietse ooc om hals terstont brengen. Ooc screef Demetrius aen den leeger veele brieven, als ooc aen de veltheeren desselfs als Missisloffsci en andere, maer geene aen de Goddonoven die van den huyse Borisi waren, maer scolt die voor verraders der Mosovitren en bedervers des rycx.

Den inhout van de brieven aen Boris gescreven was: hoe dat hy noch aftredende van den keyserlycken stoel, die hy onrechtverdich besadt, soude genade verwerven, bovendat soude hy van Demetrio, die warachtelyc soone was van den

overledenen keyser en grootvorst Ivan Vasiliovitz, noch met coninclycke heerlycheeden begaeft worden, daer hy met synen soone coninclyc af souden connen leven, en dergelyck beloften meer, maer 't was Boris te moeyelyck om soo den keyserlycken stoel te verlaeten en overtegeven aen eenen die hy noyt gesien oft gekent en hadde, dan screef hem veel spottise brieven, hem noemende een kint des duvels en oproerisen scelm, ooc tovenaer, en veel meer dergelycke namen, nergens na willende hooren.

Den inhout van de brieven Demetry aen Missisloffsci waren seer minnelyc en vrindelyc met veele bewysreedenen hoe dat hy den rechten was, sonder eenichsins daerin te twyfeln, boven dat vergaff hyt allen crychsoversten 't geene sy tot noch toe gedaen hadden tegen synen persoone, want sy quamen haren eedt na diese Boris geswooren hadden, dan badt haer vrindelyck datse syne brieven souden geloven; dan was al om niet, dan men heeft daerna wel vernomen datter al sommige overste waren die correspondentie met hem hadden en hem ooc brieven screeven, soo dat hy alle haer doen en gelegentheyt wist. Aen de Goddonoven van den geslachte Borisi en screef hy niet, want hielse voor verraders des rycx, seggende de oorsaecke deser ellenden door haer gecomen te syn.

Hy liet ooc dicwils roepen in den moscovisen leeger uut Crom en brieven onder den volcke werpen, daerin hy haer vermaende hoe lanck sy wilden blint weesen, daerse oogenscynlyck sagen 't gantse lant hem toeviel, en datse selver ooc noch eerlange onder syn baniere souden trecken, seggende: scaempt ulieden, soo bot syt en niet mercken en condt dat ghy dient eenen verrader des lants, diens saecken ghylieden alle wel weet, ooc in wat manieren hy aen de croone geraect is, en hoe hy alle groote geslachten myne vrinden ellendichlyck heeft om hals gebrocht, meynende alsdan sonder sorge te leven als hyt al sou vermoort hebben; ooc seyde hy: settet my voor Missisloffsci en myne moeder die ic weet dat noch leeft, maer in groote ellende onder de handen der Goddonoven; soo die seggen dat ic niet en ben den rechten Demetrium, soo hout my in dusent stucken; met deese en veel meer dergelycke reedenen heeft hy byna den gantsen volcx herte tot hem getrocken. Ja alle oversten niet synde van den maechscappe Borisi, die alles wel wisten wat Boris gedaen hadde en wat hy voor eenen was, dachten dicwils: och hadden wy Demetrium tot onsen keyser! want sagen dattet een opgaende sonne was, al en geloofdense niet dat hy den rechten erve was, maer dersten niet seggen, dan veele liepen dagelycx over, en lagen soo den heelen tyt onder dit Crom, daer boven 4000 menschen niet in en waren, wel met 300,000 menschen, want er dagelycx meer en meer toequam; boven dat wasser niet eenen dach die godt sont, oft de Casacken quamen met ontrent 2 oft 300 uut Crom loopen te voet met lange roeren en locten soo sommige uutet leeger die eere wilden behalen, en als sy meynden de Casacken te peerd te achterhalen, wirden den man oft peert altyt gescooten sonder yet te missen, want daer Casacken soo fix syn int scieten, niet misscooten en lange roeren als ymant ter werelt, want scieten niet eenen scoot vergeefs, en alle dage was dit te doen datter altyt dagelycx uutet moscovisch leeger 30, 50, 60 mannen doot bleven, daeronder heel veel jonge fraye edelen en mannen waren die eere wilden behalen, en soo lange als Corela den ottoman gesont was, soo hadden de Moscoviters geen ruste oft sy wirden aen eenige syden verrast oft bescooten oft bespot, oft ywers met bedroogen. Ja setten op den berge dicwils een hoere moedernaect die sommige spotlieden song tot scande van de moscovise over-

sten, ja ander dingen meer dat scand was om te verhalen; en 't leeger der Moscovitren most dit al verdragen tot haerder grooter scanden en scooten altyt uut groff gescut onnuttelyck sonder ymant yet leet te doen oft connen doen, en in Crom dedense niet dan trompretten, drincken en slempen; in somma 't was al scelmerye ende en ginc niet recht in moscovische leeger, want de oversten en behertigden de saecke niet, boven dat conde men wel mercken datse correspondentie met Demetrio hadden, maer en dorsten haer verraderye niet int werc leggen, want men bevont dicwils datter tussen de scanscorven by doncker nachten heel sacken met buscruydt gesteecken waren, daer die snachs heymelyck uut Crom quamen en haelden dat in presentie van de sciltwachten, en sulcke dingen meer. Ooc wirdender uuten leeger der Moscoviten in Crom dicwils pylen gescooten daerin brieven waren gebonden daer alles in stont watter in Mosco en int leeger om ginc, soodat sy lieden met Demetrio alles wisten wat men in Mosco dede, hoet metten keyser Boris ooc was en wat hy al dede en aenrechte, in wat ancxste hy ooc was, ooc de murmuratie der gemeynten in Mosco, daer de meeste veel begonden te geloven dattet den rechten Demetrius was, soo dat Demetrius hierdoor voorseecker wiste dat hy tlant noch soude crygen; daerom liet hy 't leeger onder Crom al liggen, en lagen die in Crom een tyt lanck stille, anders niet doende dan altemet eenen storm af te weeren, die niet seer groot en waren, want Corela was seer gequetst en sonder hem en condense geen practycken bedencken om de Moscovitren scade de doen; dan doen hy geneesen was ginct al weder na den ouden.

Den keyser Boris in Mosco siende dattet al tegenliep en dat syn volc niet uut en rechte, bovendat dattet van allen canten Demetrio met liep, ooc alle menschen tot hem vielen en siende en hoorende dagelycx ooc door syne verspieders, die alsins waren, datte gemeynte ooc begonden te geloven dattet den rechten Demetrius was en dat alle steeden begonden te waggelen en onwillich te worden in alt volc te seynden te velde, dwelc seynden geen eynde en nam, en bleven ooc al achter, so begonde hy ooc half te twyfelen, denckende: soudet den rechten Demetrius ooc syn? en nam uut desperatie voor hem de gantse stadt Oulitz om te brengen met alle de inwoonders aldaer, om oorsaecke dat Demetrius van daer soude ontcomen syn; maer hoorende de sware eeden van den patriarch en biscoppen ooc van cnees Vacili Ivanovitz Soesci, die swoer dat hy den rechten Demetrio met syne eygen hant doot in de kist geleyt had en begraven, soo liet hyt blyven, en bovendat seydense hem: willet ghy u eygen volc soo ombrengen laten onsculdich, soo sullense u toch afvallen gelyc ghy alreede siet watse int lant Camaritsa en Severia gedaen hebben om dat ghyse soo liet tracteeren, synde u eygen volck, ghy doetet wel om datse Demetrio toevallen, maer sy en verstaen dat niet, en soo worden de onsculdigen om der sculdigen wille tsamen omgebrocht en seer barbarisch. — Dit waren de redenen die hem tegen hielen dat hy geen meer en liet dooden. Te deeser tyt en quam hy niet of weynich uut den huyse, dan sont synen soone meest ter kercken in syn plaetse en hy was byna onsinnich en wiste ooc niet oft hy geloven wilde dat Demetrius leefde oft niet, en waren syne sinnen alsoo verstroyt; dan heeft ten lesten noch voorgenomen 't uuterste te versoecken, soot dan niet lucken en wilde, nam hy voor hem, hem selven om 't leven te brengen.

En heeft tot hem geroepen Pieter Fedorovitz Basmanof, een cloeck helt, die hem wel gedragen hadde soo in Siveria als voor is verhaelt, als in andere plaetsen, dan was van cleyne af-

compste, en beloofde hem syne dochter en 't coninerycke Casan en Astrocan en 't gantse lant Sibiria, 't geene hy te vooren Missisloffsci ooc belooft hadde, die noch overste te velde was, dan siende niet en deede 't geen belooft hadde, al en conde hy niet, soo mistroude hem en meynde syn best niet en deede maer ooc verrader was.

Daerom hy hem ooc wilde in Mosco ontbieden mette Soesci. Basmanoff heeft deese belofte aengenomen en gesworen soot den rechten Dimetrius niet en was, soo woude hem leveren, ombrengen, oft selver den hals daerin laeten, maer soot den rechten was, soo seyde hy onmogelyck te syn hem om te brengen, ooc tegen hem te vechten geensins van sinne en was; daerop den keyser Boris hem geswooren heeft met groote sware eeden en ooc met hem noch veele andre, dattet den rechten niet en was, maer Rostrigo dat is den monick, als hiervoor verhaelt is; daerop is Basmanoff uut gegaen.

En alsoo Basmanoff uut des keysers camer ginck, comende in de voorsale, ontmoete hem Simon Micitovitz Goddonoof, opperste naest den keyser, die men des keysers rechte oore noemde, maer een groot tiran onder de gemeynte, als ooc voor verhaelt is, en alsoo deesen vraegde aen Basmanoff watten keyser hem belooft hadde, heeftet Basmanoff hem vertelt, wel weetende dat men hem wel seggen moeste, maer ooc anders niemant; daerop Simon hem antwoorde: Och siet toch dat ghy deesen Demetrius om hals brengt oft laet brengen, want ic hebbe gedroomt, dattet den rechten is, en vreese 't selve ooc, soo ghy sulcx volbrengt, sult naest den keyser syn; maer Basmanoff dit woort in syn hert bewarende, denckende oft ic al scoon deede, soude daerna niet geacht worden, noch ooc niet crygen van de beloften, want wist wel dat Boris de beloften veele gedaen hadde al hooger als hem, en niet gehouden, daerom dachte hy wat anders, vreesende Goode, want meynde anders niet als dattet den rechten was, en meynde hem ooc toe te vallen, doch en seyde niets, maer hiel alles verborgen by hem en bleef noch eenen tyt in Mosco.

Soo seer was Godt almachtich vertoornt op dien lande en volcke desselfs, dat hy de menschen door droomen en gedachten deede geloven 't geene sy wel wisten niet en was, boven dat deede hyt Boris den keyser ooc geloven tegen synen wille, als ooc syne tirannise vrouwe, die meeste oorsaeck was van de tirannie Borisis, alsoo datse ontbooden de moeder van Demetrius die te Oulitz vermoort was, en was de sevende huysvrouwe van Johannes Vasili, als int leven desselven verhaelt is; deese vrouwe oft geweesen keyserinne was nonne in een clooster altyt geweest verre van der Mosco, en doen men eerst hoorde van deesen Demetrio, wirtse in een groote woestyne vervoert daer geen mensche en quamen, daer door 2 rabauwen heel nau bewaert wirdt om datter niemant by haer en soude comen. Van daer lietse Boris heymelyc int verborgen in Mosco brengen in syn slaepcamer, daer hyse met syne huysvrouwe scerplycken ondervraegden oft haer dacht dat haren soone noch leefde oft niet; sy heeft eerst geantwoort niet en wiste, daerop de vrouwe van Boris antwoorde: spreect ghy hoere 't geen ghy wel weet! en stac haer mette brandende keerse na hare oogen en soude de oogen verbrant hebben en haddet den keyser gedaen diese bescutte, soo tirannich was de vrouwe van Boris; doen deese oude keyserinne Marva dit sach, seydese dat haren soone noch int leven was en dat hy heymelyck uuten lande was gevoert al sonder haren weeten, maer daerna was haer geseyt van eenige die nu al doot waren; dit seydese door gehengenis Godts, want wiste voorseecker dat hy doot en begraven was. Boris lietse weder wech voeren en noch

nauwer bewaren in een ander woestyne, maer haddese syn vrouwe connen crygen, soudese al lang omgebrocht hebben, en hoe heymelyc dit toeginc, soo wistet nochtans Demetrius alle. Godt almachtich mach weeten wiet hem seyde, sommige seggen die al verstandich willen weesen, dattet den boosen geest hem alles openbaerde en was hem in alles behulpich.

Boris hadde ooc een ambassade gesonden na Sweeden tot coninc Carel om hulpe tegen syne vyanden, dan alsoo Boris corsts stirf, en quam deesen ambassadeur niet uuten lande, maer lach noch te Naugorodt, en quam na den doot Borisis in Mosco.

Ooc was den oppersten cancelier Affonassy Wasoff met veel gelt na den leger gesonden om 't crygsvolck te geven, datse de saecke destemeer mochten behertigen; daermet sont Boris den brief van den coninck van Poolen, welck hem ontsculdicht van dat hy Demetry soude bystant doen, want hem niet en kende, en wirt deesen brief voor den gantsen volcke int leeger geleesen, doch 't was al voor een doof mans deur geclopt, en sanderdaechs wistent die in Crom al spottende daermeede, in somma die van Crom en de meeste van den moscovisen leeger waren eens en verwachten maer geleegen tyt om te versamen en de gantse menichte in een te smelten.

Ondertussen quamen in Mosco dagelycx posten deen op dander al met quade tydingen; deen seyde dit is overgevallen aen Demetry syde, dander seyde daer compt een groote macht noch uut Poolen, de derde seyde 't syn al verraders de moscovise hooftlieden; boven dat mompelde de gemeynte in Mosco dagelycx meer en meer niet achtende ofse gedoot, gebrant en gepynicht wirden, maer verharden daerinne, soo dat Boris voor hem nam hem selven 't leven te benemen liever dan onder de handen Demetri te comen, die hy meynde scandelyck met hem omgaen soude en hem voeren in syn triumph tot spot van alle de werelt.

Den 13 April na den ouden stiel was hy heel lustich, oft geliet hem soo, adt smiddachs heel wel en was vrolycker als sy wel gewent waren hem te sien die by hem waren; gegeten hebbende is hy gegaen in een hoog portael, daeruut hy de gantse Mosco en 't lant rondom sien conde, en men meynt dat hy daer vergift soude hebben ingenomen, want soo haest hy beneeden in een sale quam, riep hy om den patriarch en biscoppen datse hem een monincxcappe souden brengen en terstont sceeren want hy stirf, en soo haest en hadden deese vogels niet gesongen en hem gescooren ooc in de cap gesteecken, ofte hy en gaff synen geest en is alsoo gestorven namiddach ontrent 3 ure.

'T was wel 2 uren stille eer men eenich gerucht te hove oft in Mosco hoorde, dan terstont daerna hoorde men een groot gerucht van de heeren die al te peerde joegen naet slot met haer geweer, ooc alle de scutten met haren geweere en niemant en seyde yet, noch en wisten ooc niet weeromme sy tsloot soo scielyc mosten loopen; dan wy presumeerden wel datten keyser doot was, dan niemant dorste yet seggen, dan sanderdaechs wirt men 't selve gewaer, als alle de heeren en hovelingen in den rouwe te sloot reeden, en wirt alsins openbaer; de doctooren boven synde sagen terstont wel dattet van vergift was en seydent de keyserinne en niemant anders, en wirt ooc terstont alle de gemeynte in Mosco te sloot ontbooden om de keyserinne te sweeren met haren soone, dwelc alles noch gesciet is en hem alle den eedt gedaen, alsoo wel de heeren, edelen, cooplieden als gemeyne; ooc wirden in alle steeden posten gesonden die Moscou noch getrouwe waren en deeden ooc de keyserinne met haren soone den eedt, als waren: Plescou, Naugorodt, Ivangorodt, Rostoof, Pereslau, Ja-

raslau, Volgda, Permia, Cargopolia, Ustiuga, Totma, Colmogoro, Condinia, Obdoria, Sibiria, Lappia en soo voort 't gantse lant aldaer, dan de quartieren na Poolen, Siveria en na Astrocan, bleeven soose waren, maer Casan heeft ooc de Mosco gesworen en was soo keyserinne Maria Grigoriofna, en keyser haren soon Fedor Borisovitz aller Russen, den 16 April 1605.

Boris was een dic onderset man niet te lanc, een rondachtich aensicht hebbende, hadde een grysachtich hayr en baert, maer conde qualyc gaen van 't flercyn dat hem dicwils quelde en was van alle 't staen en gaen dat gemeynlyck de moscovise heeren hebben, want moeten altyt te hove syn en soo heele dagen staen ontrent den keyser, sonder altemet in 3 oft 4 dagen eens ter deeg te rusten; sulcken ellendigen leven hebben de moscovise heeren, hoese hooger syn, hoese minder ruste hebben en hoese in meerder anxst en benautheyt syn, en laten daerom niet altyt hooger en hooger te willen wesen. Hy was den uutlanders seer gunstich en minlyck, en hadde een stercke memorie, en conde noch leesen noch scryven, maer niettemin wiste hy alle dingen better als sommige die veel scryven; was ontrent 5 oft 56 jaren out, haddet na synen wil mogen gaen, soude groote dingen uutgerecht hebben, hadde de Mosco seer verciert by synen tyden en ooc goede wetten gestelt en privilegien, liet aen alle hoecken van straeten wachthuysen maecken, ooc groote heckens die slooten, soodat elcke straete een stadt geleeck, ooc ordineerde hy dat men savonts met lateernen gaen moeste op boete van eenen daelder diet niet en deede, in somma was polityck en was een liefhebber van bouwen, hy hadde eenen grooten orduinen muer om Mosco laten maecken by Fedors tyden, ooc hadde hy om Smolensco eenen muer laten maecken, ooc hadde hy op de grense van Tartarien een starcke stadt laeten maecken, die hy na synen nam liet noemen Borisgorodt; maer hy geloofde de papen en muncken meer dan syne getrouste heeren, ooc gaf den pluymstryckers en oorblasers te veel gelove, en liet hem vervoeren van haer dat hy soo tiranniseerde en alle opperste geslachten om liet brengen, als vooren verhaelt is, dwelc meest oorsaeck was dat hy van sulcke scelmen en ooc syne tirannise vrouwe daertoe vervoert wirt, dan uut syn selven was hy soo tirannich niet. Hy was een groot vyandt van de geene, die giften en gaven namen, ja heefter groote heeren en cancelieren totter doot toe laten om straffen int openbaer, doch ten holp al niet. Hy wirdt begraven in Archangelkercke int slot, daer alle de keyseren begraven worden, met groot huylen en weenen des gantsen volcx na haer maniere.

Recht te vooren was gestorven Dimiter Ivanovitz Goddonoof, synen oudoom, en deesen was den oudsten vant Goddonoofs geslacht, en wirt deesen Dimiter gevoert na Castroma op de riviere Volga, daer der Goddonoven begraeffenisse is, en wirt daer begraven.

En hebben na de doot Borisi ses weecken lanck almoessc gegeven, daerin deese 6 weecken uutgegeven wirt over 70000 roebels, dwelc is in hollantsen gelde 490000 gulden, en men dede ooc 6 weecken lanc sielmisse in allen cloosteren voor hem.

Doen wirt Pieter Basmanoff eerst naet leeger gesonden met volle macht als veltoverste, ooc om den gantsen leeger te doen sweeren den jongen keyser voor haren heere en hooft van den gantsen moscovisen rycke, ooc om tyding te brengen van 't overlyden des keysers Borisis. Eer Basmanoff int leeger quam, hadden Demetri crysvolc al geroepen naet moscovisch leeger dat Boris doot was, maer de moscovise en wildent niet geloven voor en alleer Basmanoff in den leeger mette tydinge selver quam.

Ondertussen syn in Mosco uuten leeger ont-

booden van den jongen keyser cnees Fedor Ivanovitz Missislofsci en beyde de cnesen Soesci en moesten 't gouvernement gantsch overgeven in de handen van Basmanoff diet aenveerde, en sy quamen heel slecht en invisibel in Mosco, houdende haer heel stil, en waren nochtans de opperste heeren des lants, alleen bleven in den leeger die vant geslachte Goddonoof waren, Basmanoff te hulpe.

In Mosco wast al in roeren na Boris doot en de gemeynte begonde stouter te worden, loopende met groote hoopen tseffens te hove als doen roepende om de groote heeren die by de tyden Borisis in ongenade gesonden waren, d' ander riep om Demetri moeder de oude keyserinne, en dat mense soude in de statspoorten setten voor een ygelyc, om alsoo van haer te hooren oft ooc haren soon noch leefde oft niet. Onder de heeren was ooc groote tweedracht, want de Goddonoven al warense al half omhals, soo en lietense daerom niet te benyden de geene die noch van de oude geslachten waren overgebleven, vreesende en benydende dat sy tot hoogen staet souden comen, soo Demetrius keyser wirdt. Ja Simon Micitovitz Goddonooff wilde Missislofsci om hals hebben gebrocht, en hadder niet eenen te naganck gecomen diet belette, noemende hem eenen verrader te syn van Moscovia en dergelycke.

De gemeynte dagelycx murmureerende, roepende om de oude keyserinne en alle de oude heeren die noch hier en daer in ellende sweefden, moest mense beloven dat alle oude heeren, die noch by den leven waren, souden in Mosco syn eerlange; dan aengaende de moeder daerna en hoorde de keyserinne niet, maer lietse in een woestyn wel vast bewaren, vreesende sy seggen soude dat Demetrius noch leefde en dat om verlost te syn uut haer ellende en haer te wreecken over hare vyanden. De gemeynte met gewelt haer willende hebben, en heel stout spreeckend, vreesde men seer te hove, soo dat cnees Vacily Ivanovitz Soesci uutquam en sprack metten volcke, doende een scoone oratie, beginnende eerst hoe datten toorne Godts de overhant hadde genomen over haer om haerder sonden wille, straffende 't lant met soo sware straffen als sy dagelycx noch sagen; boven dat verwonderde het hem datse noch al even verhert bleven in hare boosheyt, en genegen waren tot veranderinge, daer soo het veranderde, soude gedyen tot ruine hares vaderlants, ooc uutroedinge haerer heyliger religie en verstoringe des heylichdoms dat in Mosco was, en swoer sware eeden dat Demetrius den rechten niet en conde leven, wysende syne handen daermeede hy den rechten hadde in de dootkiste selver gelegt en ooc te Oulitz begraven; maer seyde dat deesen Rostrigo eenen uutgeloopen monick was, alleen van den Satan ingeblasen, en wirt soo gebruyct tot straffe haerder groulycker sonden, biddende haer datse haer wilden beeteren en gesamenderhant Godt om genade bidden en volstandich blyven totten eynde toe, soude noch ten besten eynde gedyen. Daermet het volc een weynich te vreeden was, bovendat quamender dagelycx noch ballingen in Mosco, die begenadicht wirden, synde van Boris in ballingscap geweest versonden; bovendat quam ooc in Mosco cnees Ivan Michalovitz Worotinsco, die wel 25 jare in ellende hadde gesweeft door toedoen Borisis en was van grooten stamme en van eenen heel edelen geslachte.

Wy hebben hier voor verhaelt hoe dat Pieter Fedorovitz Basmanoff int leeger was versonden en is daer gearriveert den 22 April en heeft het gantse gouvernement des leegers aengenomen, synde hem bygestelt eenige Goddonoven, als Ivan Ivanovitz en dergelycke, ooc de twee cnesen Golitsin.

Basmanoff heeft terstont laeten vercondigen

de doot Borisis, biddende haer datse den jongen keyser souden getrouwelyc dienen en hem gehoorsaem syn, als opperste veltheer van den keyser daertoe gecooren, ooc liet hy andermael leesen de brieven van den coninc van Poolen, als vooren verhaelt is, maer ondertussen heeft hy in den gantsen leeger gesonden dagelycx sulcke die luysterden watme al seyde, en brochten 't selve al aen, soo datme meer vont die tot Demetri gesint waren, dan totte Moscovitren. Basmanoff dit alles rypelyc overleggende, heeft alle middelen gesocht om den gantsen leeger aen Demetri syde te brengen met soo weynich bloetstortinge als mogelyck ware, en heeft eenige heymelyc aen Demetrium gesonden en alsoo tsamen met hem geraetslaecht hoese souden connen 't selve uutrechten. Doch vooreerst heeft hem Basmanoff ontsculdicht, als niet anders weetend en gelovende oft ten was den rechten Demetrium, daerby voegende tot meerder verseeckeringe 't geene hem Simon Micitovitz geseyt hadde, doen hy uut de camer Borisis quam, en Boris hem overste des leegers gemaect hadde, ontsculdigende hem seer, seggende dat 't geene hy deede niet verradisch en was, noch synen vaderlande ter ongeluck, maer veel meer als geluck, want hy verhaelde ooc in syne ontsculdinge de groote tirannie Borisis en de uutroeyinge der oude geslachten, ooc den ellendigen tyt synder regeeringe, gelovende 't selve niet anders by en quam dan om dat Boris 't rycke onrechtelyc gouverneerde en datter noch een rechte erve moest weesen, die hem nu openbaerde door de almogende providentie, daerom hy dienen woude den geenen diet met recht toequam, in somma maecten 't selve soo behendichlyck datse daerna van beyden syden nau en wisten hoet int werck gegaen was, en niemant en wiste ooc waer Demetrius was, noch die in Crom noch die vant moscovisch leeger.

Ondertussen lagen die in Crom meest stille, dan deeden altemet noch eenen uutval, want alsoot gedoyt was en open water, sach een ygelyck hoe hy hem best bewaren soude, en die van den leeger en conden om der morassen wille niet aencomen, dan deeden niet dan onnodich scieten, anders niet dan willens cruyt en loot verquistende, en liepen snachts veel over in Crom, seggende alles wat in haren leeger gesciet en was, en hoe men raet hiel om den gantsen leeger over te brengen met een groote verrassinge.

Basmanoff alles wel na sinne gemaect hebbende met Demetrio, hebben eenen dach bestelt, welc was den 7 Mayo na den ouden stiel, en souden alsdan die in Crom gereet syn en op haer hoede om teffens aen te vallen en Basmanoff soude smorgens vroech alle hoofden en capiteynen in haer tenten laten vatten en binden, en met eenen soude men roepen: Godt spare Demetrio gesont, keyser aller Russen. Hoewel het een wonderlycken aenslach was en ongelooflyc, soo ist nochtans waer, want Godt wildet hebben soo oogenscynlyck bleeck, en Basmanoff wisten met den synen voorseecker datter meer Demetri toegedaen waren dan den Moscovit, en tsceen men dagelycx scermutseeren soude, dwelc duerde totten voornoemden dach datse altyt gereet hadden geweest in eenige quartieren en juyst en achte men op dien dach niet.

Den 7 Mayo ontrent smorgens 4 uren synse in Crom al op haer hoede geweest, ooc de geene die de verraders waren van den leeger met Basmanoff haer overste, en terstont isser uuten leeger eenen gereeden op een swert peert tot byna onder de wallen van Crom, en dit was de loose, soodat die uut Crom terstont gelyc eenen scielycken wint uutgevallen syn op alle hoecken des leegers sonder datte sciltwachten oft andere een woort kicten, en terwyle hebbense in den leeger alle hare hoofden gebonden handen en

voeten en lietense van de Demetrianen in Crom sleypen, en hebben die van den leeger haer eygen leeger aen allen canten in brant gestoocken; die Moscoviters die van den aenslach niet en hadden geweeten, creegen sulcker groote verscrickinge datse sommige haer geweer, sommige haer cleeren hebben laeten liggen, ja vluchten soo scielyc d' een hier, d' ander daer, dattet een wonder was om aen te sien. Ondertussen syn die Demetrii gesint waren alle geloopen met dusenden aen d' ander syde, ja liepen soo scielyc, dat, alsoo over de riviere by Crom een brugge was, daer eenen paep 3 oft 4 met cruycen op stonden om den eedt vant volc te ontfangen, die by haer gesciet int cruys te cussen, datte brugge sonck, doen swom d' een over, d' andere willende door water loopen soncken, d' andere swommen op haer peerden, in somma was sulcken gewelt al oft hemel en aerde soude vergaen hebben; boven dat vluchte d' een na syn lant, d' ander na synen dorpe, de derde na der Moscou, de vierde liepen in bossen niet weetende wattet was, en scooten en staecken alsoo onder malcanderen gelyck woedende beesten en niemant en wiste waerom hy vluchte oft liep; d' een riep: Godt spare gesont Demetrio, d' ander: Godt spare gesont onsen Fedor Borisovitz, de derde seyde: ic val dien toe die Mosco sal crygen, niemant noemende; is alsoo den gantsen leeger aen Demetri syde meest overgevallen en de geene die niet over en vielen, die liepen elc syns weechs, in sommige was den ancxst int vluchten soo groot geweest, datse noch onder weegen haer wagens en karren hadden laten blyven staen, spannende de peerden daeruut en vluchten alsoo meynende datse vervolcht wirden. Het jagen en vluchten duerde door Mosco 3 dagen lanck; alsme haer vraechde waerom datse soo scielyck vluchten, en wistense niet te seggen, en als de heeren uut den slooте van haer wilden weeten, spraecken sy trotsich en seyden: gaet selfs daerhennen en besiet het; doen begonde de gemeynte eerst in Mosco stout te worden, nergens na vragende, maer hadder ymant gecomen, souden terstont de poorten hebben geopent en ingelaten wie wilde. Daer quamen eenige Duytsen ontrent 70 in Mosco, die noch ontvlucht waren en wirden hoogelyc bedanct van den jongen keyser die seer bedroeft synde haer aenspraeck deede en beclaegde syn toecomende ongeluck, al daerom sommige heeren ontrent hem sittende noch lachten in haer vuysten; maer de Goddonoven dachten wat anders, wisten wel sterven souden; daeromme vant lant en scat datse hadden, gavense al den cloosteren Int groot rumoer, het haestige overloopen en verandringe was Basmanoff ooc gebonden, om dattet te beeter scyn hadde quansuys met synen weeten niet gesciet te syne, maer was aen d' ander syde haest ontbonden mette syne; maer Ivan Ivanovitz Goddonoof lach int velt gebonden als een beeste en stont een joncxken by hem met eenen wayer die de vliegen van hem keerde, met veel andere oversten.

Cnees Andre Teletoffsci die maechscap was van de Goddonoven, bleef totten lesten byt gescut, roepende: och staet by en verradet niet uwen heere! dan alsoo 't gescut haest aengetast wirdt met alle die der ontrent waren moest hyt metten synen wel haest verlaten en sien te ontcomen. — Basmanoff sont syn casquet met syn tiecken daerop aen den ritmeester over de Duytsen die noch meest by een waren ontrent haer vane, en badt dat hy over sou comen en den rechten keyser sweeren en ooc dienen; dan den capiteyn en wilde niet, dan tot meermalen daertoe geroepen synde, is hy met sommige overgegaen, dan 70 betrachtende haren eedt, vluchten na der Moscou.

Deese Duytsen vertelden ons dat niemant en con versinnen hoe en op wat maniere het aen-

ging, ooc en kende men vrindt noch vyant uut malcandren, en d' een liep hier, d' ander daer en woelden soo onder malcanderen gelyc stof van den winde onder malcander gedreven wort. Hieraen can men sien oft Godts wil was oft niet dat hy hebben woude deesen Demetrius regeeren sou voor eenen tyt die hem bestemt was, voor dat hy een roede geweest was om den Moscovitren te castyen.

Sanderdaechs wast wat stilder, en 't gantse leeger onder malcander synde, soo die van binnen als van buyten, seyde doen: och mochten wy onsen keyser Demetrio eens sien, die wy eenen eedt gedaen hebben, sonder hem gesien te hebben; doen antwoorden d' een, seggende: Hy is te Curptsa dwelc 30 mylen van Crom is, en hy sal haest hier syn; d' ander seyde, hy is te Rilettz 50 mylen van Crom. Sanderdaechs seyde men dat hy noch in Poetivily was, en daechs daerna seyde men hy is in Poolen gevlucht ende ten is den rechten niet geweest, maer 't is den boosen geweest, die 't gantse lant in verwerringe gestelt heeft; en quam alsoo onder haer een nieu bangicheyt, doch wirden gestilt door de oversten die seyden: aensiet het eynde en swycht voordaen. Och soo veele warender doen bange denckende om wyf en kinderen en wenschten wel hondertmael datse met na der Mosco gevlucht waren en scaemde haer van datse soo scandelyc waren overgeloopen, hebbende haren eedt soo weynich nagecomen, diese de Mosco soo getroulyck hadden gesworen; in somma leefde in anxste, niet weetende wat uutcomst noch sien souden.

Maer 3 dagen na deese verandringe, savonts quammer eenen brief van Demetrio, met eenen edelman, een Moscovit, genaempt Boris Liicoff, haer alle genade aenseggende, bevelende eenen ygelycken die wilde na syn huys te trecken, maer die wilde mochte hem tot dat hy in Mosco sou comen geselscap houden; soo isser een menichte elc na huys vertrocken, houdende Demetrius voor haren keyser en grootvorst. In Mosco bleeft noch na den ouden, en trock noch dagelycx nieu volc, ofse naet leeger getrocken hadden; ontrent 5 oft 6 mylen verby Mosco synde, trockense die wilde eenen anderen wech na huys en sommige na Demetrio.

En Demetrius is persoonlyc metten heyre die hy by hem hadde gecomen onder Crom, nemende de Poolse en Casacken meest tot hem en sommige Russen die hy betroude, maer sont van d' ander sommige na Toela, sommige na Coloega, een stadt na der Mosco op de riviere Occa gelegen, diese in creegen, en soo voort na Zirpag, een stadt 18 mylen van der Mosco, en onder dit Zirpag bleven veele strelsen oft moscovise scutten, die getroulyc totten eynde altyt voor Mosco vochten; en gescach den 28 Mayo; doen quam eerst groot verscricken in Mosco en meynde men doen al gedaen was. Dan 't was soo stil in Mosco dattet te verwonderen was. Demetrius was na Toel vertrocken, daer hy ettelycken dagen bleef liggen, danckende sommig volck af, soo Poolen als andere, haer gelt gevende, alleen hiel hy de Casacken en sommige Polen by hem, en beloofder ooc sommige in Mosco gelt te geven, als hem Godt sou geset hebben in syns vaders stoel, en liet voort brieven scryven in den gantsen lande, en posten seynden, vercondigende overal syne victorie, vragende ofse noch niet en geloofden dat hy den rechten erfheere was. Waervan alle de steeden begonden te waggelen; dan de booden wirden niet allesins willecom geheeten; dan veel onderweegen om hals gebrocht.

In Mosco wast heel stil, anders niet dan dat de gemeynte wat mompelde, na den ouden, en dochten ooc terstont over te vallen soo der eenichsins ymant quam vant heyr der Demetrianen.

Den 30 Mayo ontrent smorgens ten 10 uren

voormiddage quamender 2 jongens van buyten de Zirpogofse poorte in de stat, en 't sceen datse eenige wagenen oft reysende lieden van verre sagen comen, want den wech heel stooff vant sant, alsoot heet was, en sy meynden anders niet oft ten was den vyandt, en soo haest sy binnen waren, soo riepense „loedi, loedi”, dat is „volc volck”, en die van binnen meynden anders niet oft den vyandt en quam en liepen watse loopen mochten. roepende „crysvolc, crysvolck”, en jaechden malcandren soo geweldich door alle straten der Mosco, datte stat terstont voll oproer was, elc loopende syns weechs, want elc meynde dat hy den vyandt al op de hielen hadde, ende 't swermde in Mosco als eenen hoop biën; deen liep na huys om geweer, dander liep na de merct om sout en broot te coopen en soo tegen te loopen die van buyten quamen, om in genade ontfangen te worden, dwelc op haer maniere is, alse ymant onthalen willen, soo onthalen se hem met sout en broot te presenteeren. In somma de heel Mosco was in roeren en elc was beancxst, en niemant en stelde hem ter weere, maer elc maecte hem gereet om synen vyant in te laten; de heeren ooc, keyserinne en jongen keyser wisten niet watter was en waren byna doot van verbaestheyt, soo datse eenige uuten slooten sonden om te vernemen watter was, de welcke siende 't volc soo tieren en roepen, ooc verbaest waren en reeden ooc haers weechs en en meynden anders niet die voorliepen, oft de achterste wirden al doot geslagen, en doense al ten eynde hadden geloopen, soo wast al niet met allen, ooc en wasser niemant geweest en men wist ooc niemant te vinden wiet meeste oproer aengerecht hadde; dan deese 2 eerste wirden wat gestraft en was voort wederomme heel stil.—Daerna quamen sommige heeren op de groote pleyn vant slot, vragende de gemeynte die met groote hoopen daer vergadert stonden, wat dat haer moveerde dagelycx sulcken oproer te maecken, daerse eenen keyser gecoren in Mosco hadden en hem gesworen getrou te syn totter doot als cristenen tot haren heere te obedieren, daerse haer selven onder gestelt hadden, soo yetwat ware dat tot verandringe soude mogen gedyen, men soudet haer wel aenseggen al en maectense juyst sulcken rumoer niet, daerse geen oorsaeck toe en hadden om sulcx te doen, en met haer wyder spreeckende, bevalense een ygelyck thuys te gaen en de oproerders, die eenich oproer verwecten, wirt bevoolen men vatten soude om deselve na behooren te straffen, en soo ginc een ygelyck syns weechs.

Sanderdaechs quammer tydinge datten ottoman Corela met syne Casacken 6 mylen van Mosco lagen by malcandren, daerop men terstont in Mosco gereetscap liet maecken en 't gescut liet men voeren op de wallen en mueren, dan 't ginc soo slaperich toe al of mer met gegect hadde, soo datter de gemeynte met gecten en spotten; dan ic gelooff men 't selve maer en deede om 't volc wat in den toom te houden, want men geweldich vreesde voor gemeyn peupel die caal en beroyt waren en geweldich vlamden om de coopluyden in Mosco te bestroffen met alle de heeren en sommige rycke lieden in Mosco, soo datme voorwaer in Mosco meer vreesde voor de inwoonders als voor den vyant oft Demetrianen, wantse in Mosco alle meest scryven hadden van Demetrio, te weeten de principael hoofden, dan lietent niet blycken, maer verwachten syn comste oft syne brieven aen de gemeynte om ygelyc te bevelen watse doen souden; dan de Goddonoven hadden noch al veel brieven ondergehouden en de booden omgebrocht, soo datter niet eenen brief in Mosco ter oren der gemeynte en quam. Ic en geloof niet datter eenen daelder in Mosco aen juwelen oft gelt was oft ten was doen al begraven,

wantse dit in Moscovia terstont voor een maniere hebben datse haer gelt en goet ten tyden der noot begraven onder der eerden in bosschen, kelders en ander woeste plaetsen, daerom datter ooc veel verlooren blyft, want soose blyven en niemant en seggense daervan, soo blyftet altemael verlooren.

Op primo Junio 1605 smorgens ontrent den 9 ure quamen ten eersten stoutelyck in Mosco twee posten van Demetrio met brieven aen de inwoonders der Mosco om deselve openbaer op de groote pleyne voor alle de ooren des volcx te leesen, dwelc voorwaer een stout bestaen was, soo in een stadt die noch vry was en daer 't gantse lant aen hinck en ooc noch eenen keyser in hadde, sittende in volle macht, te dorven comen, dan sy hebben sonder twyfel al wel geweeten hoe de herten der meeste heere en inwoonders gestelt waren, daeromme sy te vrymoediger aenquamen; ooc wistense wel datten jongen keyser Demetrio had willen tegengaen ende hem voetval te doen, biddende om genade en vergiffenisse, dan syne moeder hadde hem tegengehouden. Daeromme ooc alle heeren in Mosco verstoort waren, niet meer op de keyserinne passende, noch ooc op alle de Goddonoven, maer hingen meest al aen Demetri syde, behalven de goede patriotten, dieder voorwaer weynich waren ende niet kicken en dorsten oft tsou haer leven gecost hebben.

Deese voorscreven twee posten soo te peerde op de pleyn gecomen synde, wirdense terstont van 't gemeyn peupel omcingelt met dusenden en wirden bekent te syne genoempt den eenen Gabriel Poescin en den anderen eenen Naoem Plesecof, beyde edellieden, Moscoviters geboren, dan waren noch al int eerste aen Demetri syde geloopen; en hebben alsoo haren brief geleesen voor de ooren des gantsen volcx, denwelcken luyde aldus:

Demetrius van Godts genaden keyser en grootvorst aller Russen, des overleedenen keysers Vaciliovitz saliger memorien echten soone, die door de groote verraderrye der Goddonoven soo lange in ellende en ballingscap gesweeft heeft, als ygelyck wel weet, wenscht aller Moscovitren geluck en heyl; dit is nu den twintigsten brief die ic aen ulieden gescreven hebbe, dan syt obstinaet en rebellich gebleven, hebbet ooc alle meyne booden omgebrocht en die niet willen hooren, ooc niet geloven myne veelvoudige warachtige advertissementen die soo dicwils aen u allen gedaen hebbe; doch gelove en hebbe ooc verstaen door u lieden sulcx niet gesciet is, dan door den verrader Boris met alle de Goddonoven, Velieminoven en Soboeroven, alle verraders des moscovisen rycx, onderdruct syt geweest tot den heedigen dach en ooc syn myne brieven soo ic daerna verstaen hebbe van hem ooc opgehouden en de booden door haer bevel omgebracht, daerom ic u lieden alles vergeve 't geen van u tegen mynen persoon gedaen is, want ic niet bloetdorstich en ben gelyc den geenen die ghylieden soo lange voor eenen heer gehouden hebt, gelyc men wel mercken can aen alle de ellendige myne ondersaten die ic altyt als mynen oochappel bewaert hebbe, en van hem syn bevoolen ellendichlyc om te brengen met hangen, worgen en te vercoopen aen den barbarisen Tartren, waeruut ghylieden wel hadt connen mercken dat hy geenen rechten bescutter en was, noch 't ryck ooc rechtveerdich besadt, doch alles is u lieden nu vergeven ten andermael. Vattet nu maer alle de Goddonoven als myne verraders met haren aenhange en houtse gevangen tot myne comste in Mosco, tot dat ic ygelyc mach laten castyen na syne verdinst; voort en roert niemant eenen vinger aen in Mosco, maer bewaert alles en blyft Godt bevolen.

Soo haest den brief geleesen was, is de gantse

menichte neergevallen op hare aengesichten, biddende om genade, onsculdigende haer van alle dat haer tegen ginck, wenschende geluc den keyser en grootvorst Demeter Ivanovitz aller Russen, en syn met grooter furie int groote slot geloopen, neemende alle gevangen dat van den huyse der Goddonoven was, ooc namense de keyserinne met haren soone en dochter en settense op een watercarre en voerdense soo uut den palleyse in haer huys, daerse geweest hadden eer Boris keyser was, en stont ooc int slot en hadde altyt leeg gestaen, omdat Boris niemant weerdich genoech gekent en hadde, om daerin te woonen. Voort brakense al in stucken daerse aenquamen, te weeten van de woninge, daer den keyser Boris in gewoont had, smytende alles herendaer, seggende ontreynicht was van tirannen, lieten nieuwers wat heel, maer roofden en braecken daerse aenquamen, ooc liepense in de stadt in alle huysen der Goddonoven, die allen berovende en bestrooffende; ja en lieten niet eenen nagel in de muer steecken, maer roofden alles, soo peerden, cleeren, gelt, meublen als andere dingen, en namen alle gevangen die tegen Demetrium waren geweest, ooc wirdender al eenige onsculdige berooft, dan hare lichamen en wirt geen scade gedaen, gelyc als de doctooren, apteeckers en barbiers des keysers, en die ywers ooc eenen vyant hadde, wisten hem ooc wel te vinden, dan de neutrale heeren hebben hier terstont in versien en alles in goede ordre gestelt; dan die 't syne genomen was, van de geene die onsculdich waren, warent quyt en den men was te soecken, want de gantse menichte haddet gedaen; in somma de Goddononoven wirden al gebonden en in gevanckenisse van malcander versceyden, ooc die van den huyse Velieminoff en Soeboroff en alle die aen haer deelachtich waren, en alle hare huysen wirden tot roof gegeven, die voorwaer haest gesuyvert waren, soo datte rovers malcandren daerover doot sloegen, en int strooffen waren se sommige in de kelders geraect daer wyn in lach, daerse de tonnen over eynde setten, slaende den bodem daerin, en droncken alsoo sommige uut hare hoeyen, sommige uut haer leersen en scoenen, en waren soo hittich op den dranc, gelycse daer alle syn, datter ontrent 50 gevonden wirden die haer doot hadden gesoopen; en alles soo voort gerooft hebbende is elc syns weechs gegaen en doen hebben weynich oft geen gelt gecreegen, alsoo 't selve al vergraven was en den cloostren gesconcken, als haren val wel verwachtende, en meynden daermede haer siele den hemel gecocht en hadden; en soo nam de furie ontrent namiddachs een eynde, en waren ooc sommige, ja veele onsculdige mannen en vrouwen tot den naecten lichame toe berooft, doch mosten 't lyden.

Ontrent middernacht wasser weder eenen grooten oploop, soo dat alle de clocken allarm sloegen, en was int werck gestelt van sommige scelmen die door sulcken oploop weder meynden te strooffen, en riepen deen tegen dander datter sommige van de Goddonoven waren op de been met ontrent 400 peerden, die meynden ter poorten uut gevlucht te hebben, en souden uutgebroocken syn uut de gevanckenisse, doch was altemael loogen en eenen loosen allarm, doch men coste niet vinden diet gedaen hadden oft eerst aengericht.

Voort wirden in den gantsen lande in allen steeden gesonden posten met brieven van Demetrio, als dat men soude sweeren den rechten erfheere, die door Godts voorsichticheyt soo lange hadde bewaert geweest, met voort al de ander circonstantien, en hebbent och lacy al gelooft, nemende hem aen voor den rechten Demetrio, en bevoolen in allen kercken Godt te bidden voordaen voor Demeter Ivanovitz keyser aller Russen. Ooc trockender uut Mosco veele na

den leeger, dwelc te Toel lach, 36 mylen van Mosco, elc brengende syn giften aen den keyser, biddende om vergiffenisse en wenschten hem in Mosco te sien, daer hy haest comen soude, maer dancte te Toel veel volc af; men brocht ooc peerden, coetsen, victalie en alderley provande uut Mosco eñ veel gelt uut de moscovise scatcamer om 't volc te geven door beveele des keysers. Och, hoe waren sy verblint, en wat een dicken net der duysterheyt was over haer getrocken door den toorne Godts, die haer met hare roeden diese bereyden selfs noch gegeesselt liet worden.

Ondertussen gescieden in Mosco noch wonderlycke dingen, wantse den dooden keyser Boris weder hebben opgegraven en uut de tombe genomen en voerden hem in de buytenstadt seer verachtelyc, daer hem ontrent een out cloosterken in d' eerde douden, reeckenende hem niet weerdich by den keyseren te liggen. Dit alles voor onse oogen gesciet synde, sant Godt almachtich noch een ander verblindinge onder haer, wantse meest al weder niet en geloofden dat Boris recht doot was daerse hem alle hadden tweemael begraven, dan d' een seyde dat hy te vooren gevlucht was, en was een ander in syn plaetse int graf gesteecken, d' ander seyde: hy is gewis in Tartarien gevlucht, de derde seyde na Sweeden, en den meestendeel geloofden dat de engelse coopluyden hem na Engelant hadden gevoert met groote scatten. Int groot tumult hadden sommige int strooffen des keysers woninge eenen engel van was gemaect gevonden, welcken engel den overleedenen keyser Boris hadde laten maecken, om daerna eenen van fyn gout te laten maecken, gelyc hy 12 apostelen ooc hadde voorgenomen te laten maecken, om in de kercke Sweeta Sweeti te laten setten, die hy bouwen wilde; deesen engel dan brochtense sommige voor den dach, haer leven desgelycx niet gesien hebbende, en riepen: siet dit hebben wy in de kist gevonden, daermen meynde dat Boris in begraven leyt, en hy is warachtelyck, seer swerende, gevlucht, soo dat een ygelyc geloven moeste al wilde hy niet, en sommige swoeren ooc, datse Boris hadden sien sitten achter de tonnen in sommige kelders der Goddonoven hebbende spys en dranck by hem; in somma de menschen leecken wel alle te rasen en sot te syne, soo warense geslagen met sotte blintheyt, die men wel tasten soude. Ja de blintheyt was soo groot, dat men op alle wegen posten sont, ja 3, 400 mylen van den Mosco, om 't volc te waerscouwen, dat Boris gevlucht was, soo dattet gantse lant alomme in roeren stont, 't selve vastelyc gelovende, ja soo vast datter sommige Casacken op de riviere Volga in den dorpen alomme sochten, ja ooc in bossen, om hem te vinden; ooc waren wylieden in groote anxste van bestrooft en omgebrocht te worden, alsoo wy onderwegen waren, om na Archangel te reysen, om daer onsen handel te doen en de sceepen te verwachten, wantse ooc alomme riepen dat men ons vervolgde, ooc seydense dat wy den scat Borisis voerden en dat men hem ooc wech had gevoert, soo dat wy rydende onderweegen anders niet en dochten dan alle uren bestrooft te worden, dan door Godts genade wirden wy noch wonderlyc bewaert. Men mach dencken hoe dat de menschen aldaer van de hant en toorne Godts gestraft waren, ja 't ware onmogelyck alles te bescryven 't geene daer gesciede.

Alle tlant alsoo in de macht Demetri synde, was Astrocan noch tegen hem, en lagen de Casacken daer noch om, die in den winter van Demetrio daer waren gesonden, om 't selve op te heyssen, maer condent niet crygen, en creegen noch voor leste antwoorde van den gouverneur, die van de Soboroven was, van de vrinden der Goddono-

ven, dat hy sulcken machtigen conincryc niet en wilde overgeven, dan soude verwachten noch en sien wie 't keyserryc Mosco sou crygen, dien soude hy 't conincrycke Astrocan ooc overleveren; om welcke antwoorde hy van Demetrio in genade wirt aengenomen, ende en wirt niet gestraft gelyck alle syne vrienden, en syn de Casacken ooc van daer vertrocken elc na syne plaetse. Demetrius naerderde de Mosco dagelycx meer en meer, maeckende ontrent dachreysen van een myl groot, om de menichte des volcx, wanter dagelycx hem van allen canten toequamen, om hem te sien en om genade te bidden, ooc veele heeren en ooc papen, biscoppen en monicken uut Mosco, elc met syne gescencken, ooc brochte alles uut Mosco dagelycx wat totten keyserlycken hove behoefde, en ondertussen hadde Demetrius veel propoosten metten volcke van aensien, verhalende hen syne avontueren na datse hem best dochten te syn en aengenaem voor den volcke, en maecte henlieden veele wys, dwelc sy alle geloofden, en al warender sommige die beeter wisten, mosten al Amen seggen. Ooc wirden terwyle uut Mosco versonden alle de groote geslachten van den vrinden Borisis, en ooc veele meer van harè anhangers. Ivan Vaciliovitz Goddonoof met synen huyse wirt in ongenade versonden na de tarterse grensen; Stepan Goddonoof wirt ooc elders in ongenade versonden en soo voort, alle andere en wirden eveleens beloont gelycse te vooren andere gedaen hadden; maer Simon Mićitovitz Goddonoof, die een groot tiran was by Boris tyden onder de gemeynte, wirt versonden na Pereslau, en wirt geworpen in eenen kelder, en eeten eysende, wirdt hem eenen steen gebrocht, en most soo ellendichlyc van honger sterven; uut deselve gevanckenisse wirdt eenen verlost, die hy over 6 jaren daer hadde onsculdichlyc laten inwerpen, en sach alsdoen comen in syn plaetse den oppersten naest den keyser, die hem sulcke gevanckenisse hadde geiont. Soo crygt ygelyc synen loon, gelyc het versken luyt:

sine caede ac sanguine pauci
Descendunt reges et sicca morte tyranni.

Ondertussen hadde Demetrius na Mosco gesonden een genaempt Andre Serevedinoff, eenen grooten boeve, die ooc noch int eerst was overgeloopen aen Demetri syde, met bevel dat hy de keyserinne, Boris huysvrouwe, met haren soone soude heymelyc ombrengen, op sulcken maniere, dat men niet en soude te weeten comen datse omgebrocht waren, maer men soude uutstroyen datse haer selven hadden vergeven, en de dochter soude men laten leven, en bewaren tot syn compst in Mosco; en soo heeft deesen Andre Serevedinoff de keyserinne met haren soone, voorwaer een jonge helt en soo scoon als een beelt, die goede hoope altyt den lande hadde gegeven om eenen goeden vromen keyser te worden, genomen en heeftse beyde tussen twee oorcussens versmacht, en syn allsoo ellendich om haer leven gecomen. Hieraen mach men sien de onbestendicheyt des gelucx en onse leven hier op aerden wel beweenen, en seggen metten wysen man: Vanitas vanitatum et omnia vanitas, oft gedencken ooc 't versken van Eobanus Hessus, daer hy soo spreect van des gelucx onbestendicheyt:

Qui nunc nascuntur, morientur tempore certo,
Quae plantata vides, auferet hora sequens.
Olim planta fuit, quae nunc succiditur arbor,
Quae nunc destruimus, structa fuere prius.
Nunc fletu nimio deducimus anxia vitae
Tempora, nunc risu solvimur immodico
Omnia deprendi, nihili res esse, nec ulla
Semper in infracto parte manere gradu.

Soo haest dan alse omgebrocht waren, behalven de dochter, wirden sommige van de gemeynte boven gebrocht en haer wirdt wys ge-

maect hoe haer de moeder met haren soone hadden vergeven, maer de dochter, seyde men, hadde soo veel uut den beecker, daert vergift in was, niet gedroncken datse daervan sterven conde; en sagen de lieden alsoo de moeder metten soone arm in arm doot liggen, gelovende tgeene men haer wys maecte, en wirt terstont door 't gantse lant alsoo verbreyt datse waren vergeven door haer selfs handen, en wirden deese 2 lichamen gevoert sonder eenige ceremonie naet cloosterken, daer Boris ooc brgraven is, en wirden daer in d' eerde gesteecken als oft beesten hadden geweest. Daer waren veele herten bedroeft, al en wiste men 't selve niet, om de ellendigen staet des lants, en sagen wel dattet niet recht toe en ginck, beweenende nacht en dach hare ongeluck en val hares vaderlandes, ooc beclaechdense seer deesen jongen onsculdigen helt Fedor Borisovitz, connende 't selve nimmermeer vergeten, doch twas al den wille Godts.

Demetrius was de Moscou al seer genadert en quam eerst doen hy voorseecker wiste dat het gantse lant hem voor keyser aengenomen hadde, en heeft syn intre gedaen den 20 Junyo met ontrent 8000 Casacken en Poolen die rondom reeden, en volgde hem noch een scriclycke macht, die elc syns weechs toogen doen hy in Mosco was; alle straten waren vol volcx, soo dat men nergens met gewelt door en conde dringen, alle daecken waren vol volcx, ooc alle mueren en poorten daer hy incomen soude, en 't was in de beste acoutrementen datter was en haelden alsoo haren erfheere in, van blyscap weenende die niet anders en wisten; en alsoo hy de derde muere was ingereeden, en over de riviere Moscua gecomen ontrent Jerusalem, een kerck alsoo genaempt, die ontrent den sloote staet op eenen berge, bleef hy stil sittende op synen peerde met alle die achter, voor en rondom hem waren, en nam synen keyserlycken hoet van synen hoofde, settende die weder terstont op, en besach rondomme de heerlycke mueren en stadt, ooc de onuutspreeckelycke menichte der menschen die alle hoecken vol waren, en weende seer bitterlyc, soo men aen hem sach, en dancte Godt dat hy hem de ure noch hadde laeten leven, dat hy sien mochte syns vaders stadt Mosco en syne lieve onderdanen, die hy van herten beminde, en dergelycke redenen meer, seer weenende, soo dat hy er veele met hem dede weenen; maer och lacy, haddense geweeten dattet ooc al crocodillentranen waren, souden niet geweent hebben, maer wel wat anders hebben uutgericht, maer 't sceen Godts wille mocht volbrocht worden en vervult syn.

En alsoo hy daer soo stil was, quam hem den patriarch, bisscoppen, papen en monicken tegen met cruycen en vanen en den gantsen heylichdomme, hem soo int slot op te brengen onder haer geleyde en presenteerden hem 't beelt Maria om dat te omhelsen en te cussen na haer maniere, dwelc alleen haren keyseren geoorlooft is, en hy afgetreeden synde, heeft het omhelst; dan soo hy syn dingen na haren sin niet ter deegen deede, hebben eenige muncken diet sagen seer getwyfelt dat hy eenen Moscoviter was, en ooc getwyfelt den rechten keyser te syn, dan dorsten niet veel seggen, dan hy dat wel merckende datse hem sterck aensagen, en hy mogelyc die wel kennende, heeftse heymelyc sanderdaechs laten ombrengen en int water smyten; en is soo voort int slot gebrocht, met clockengeluy en groote processie, roepende een ygelyc: geluc onsen keyser Demeter Ivanovitz aller Russen! en brochten hem alsoo boven in de palleyse, daerse hem geset hebben in den keyserlycken troon, daer hem alle de heeren te voet vielen, hem aennemende voor haren keyser, en wirden de Casacken en crychslieden rondomme geleyt in den sloote met geladen roers en in volle rustinge en

gaven ooc de heeren geen goede woorden, soo stont warense, niemant ontsiende.

Terstont gesciedender ooc verandringe in den hove des keysers, en wirden de voorige officiers, soo cancelieren, secretarissen, stalmeesters, keldermeesters, hoofmeesters, kox en camerlingen alle afgeset en al ander ingeset van de geene die hy meest betroude; ooc wirden de gouverneurs in alle den lande, in allen steeden verandert ooc in allen andren heerlycheeden en plaetsen, en tot syn camerlingen en pagien nam hy al Poolen die gauwer en behendiger, ooc geleerder en cloecker waren dan de hovelingen en edelen in Mosco, die nergens geweest en hadden dan alleen daerse gebooren waren, ooc meestendeel leesen noch scryven en conden gelyck veel de manier by den Russen is, als beesten levende.

Ondertussen hadde men gesonden om syne vermeynde moeder, die, als vooren verhaelt is, van de Goddonoven hant was gesonden in de woestyne ende was bevoolen int lest eynde der Goddonoven, dat men haer soude ombrengen; dan sy was noch behouden en wirdt van alle de steeden daerse doorquam festelyc van den volcke onthaelt, als hare keyserinne geweest hebbende, en de sevende huysvrouwe van den keyser Ivan Vasiliovitz, dan was nu een nonne. Ontrent Mosco gecomen synde, bleef sy te Taninsco, synde 2 mylen van Mosco, daer een keyserlyc hof is, en daer is haer Demetrius teegen gecomen met een menichte heeren en ander volck, en hebben malcander aldaer willecom geheeten met groot huylen en weenen ooc des gantsen volcx, omdat moeder en soone van keyserlycken afcompste malcander in soo langen tyt niet gesien en hadden, soose voor den volcke wys maecten; dan och lacy, tis niet te verwonderen dat sy hem voor haren soone bekent heeft, al wiste wel dat hyt niet en was, sy en heefter te quader leven niet om gehadt, maer is als een keyserinne getracteert geworden en heerlyc gevoert int slot in Mosco, en haer woninge is geweest int clooster Vosnesenie of hemelvaert Cristi, daerse als een keyserinne gedient en onderhouden wirdt, daer den jongen keyser haer dagelycx quam besoecken als syne moeder, oft de jonge nonnen die by haer woonden.

In Mosco comende is Demetrius by de poorte van synen peerde getreeden met alle de heeren en syn neffen haer coetse blootshoofts gegaen tot in hare woninge met groote verwondringe van den volcke. O listige satanslagen!

Voorder heeft hy gereetscap totte croninge laten maecken, hoewel na der Moscovitren maniere geen croninge en mach gescieden buyten den eersten September, nochtans begeerde hy dat men den dach der croninge eer sou beginnen, dwelc veelen vremt heeft gedocht, doch sweegen, en hy wirdt alsoo gecroont na de moscovise manier gelyc de voorige keyseren in Mosco met grooter pracht en pomperye op den 20 van de maent Julio 1605, in de kercke van Maria, en setten hem de biscoppen de croone opt hooft met voetvallinge en groote ceremonien, ooc wirdt goudt voor hem gestrooyt en ginc alsins over goude laecken, en wirden tot dien eynde in alle steeden posten gesonden die syne croninge vercondigden, en sonden alle steeden hem gescencken, bevestigende hem alsoo in syn rycke.

De hellebardiers en voort veele andere heeft hy afgedanct en haer betaelt voor haren dinste en soo na Poolen gesonden, ooc sommige oversten die haer niet seer en bedancten, als eenen Adam Vesnevetzci, een heer uut Alba Russia, die liet hooren dat hy alleen van syn eygen ettelycke dusenden voor hem hadde verscooten en niet beloont en wirdt noch ooc betaelt, dan hy en seyde niet waerom, mochtet soo wel verdient

hebben, dat hem sulcx gescach, dan wy en hebben daermede niet te doene.

Ooc wirden alle de Casacken ryckelyc begaeft, en vrydom gegeven, daer ooc al sommige onder haer murmureerden, want elc soude wel geern keyser geweest hebben.

Hy hiel Corela den ottoman in Mosco met een deel Casacken, die wilde hy hooch verheffen, dan Corela niet achtende des werelts hoocheyt, noch scatten, noch gelt, leyde een onsorglyc leven, dagelycx goet cier maeckende en en wilde geen heer weesen om der moeyte wille.

Ooc stelde hy af den ouden patriarch Job en liet hem vervloecken in de gantse gemeynte, hem noemende Judas, besculdigende hem dat hy ooc den oorsaecke was der verraderyen Borisis, en sont hem in den cloosterken Nastaretza, daer hy ermelyck woonde, en wirt in syn plaetse een ander patriarch gemaect, een Grieck gebooren, een loosen boeve, sodomit en hoerenjager, die de gemeynte seer vyant was, doch moeste des keysers wil gescieden. En sette alsins overste en officiers na synen sinne, die hem docht hem voorstaen souden, en al die te nueswys waren en te veel wisten, scafte hy al af en ooc sommige hielp hy aen een syde.

De opperste heeren en patriotten des lants, dit alles siende, waren seer bedroeft, wel siende dattet den rechten niet en was, ooc warender veele die al te veel uut den mont lieten vallen en meest muncken en geestelycke persoonen, die de secreeten des lants wel wisten, maer wirden al, daer men enige suspitie op hadde, om hals gebrocht en aen een syde geholpen, ooc veele gemeyne luyden en borgers in Mosco, soo datmen snachts en int heymelyc niet en deede dan pynigen, dooden en de menschen ombrengen, en lycwel en conden de menschen niet swygen; die yet kicte dat tegen den keyser was, wirdt aengebrocht en moste om lyf en goet comen. In sulcken staet was Moscou wederomme doen, soo datter al heymelycke weder teegen hem geconspireert wirdt om hem om te brengen, daer opperste instrument van was Vacili Ivanovitz Soesci, die wel wiste dattet den rechten niet en was, en 't selve ooc voortyts altyt geconfirmeert hadde, als verhaelt is; deesen Vacili Ivanovitz Soesci heeft niet opgehouden, maer met de syne die hy best betroude, soo heeren als ooc veele cooplnyden, hebben dicwils geraetslaecht om hem omtebrengen, gelegen tyt daertoe vindende; dan tselve is door sommige uutgecomen, dan diet verclicten en wistent niet seer seecker, noch conden daervan geen groote seeckerheyt bewysen, doch wirdender sommige seer gepynicht, daerder eenige van bekenden en eenige niet, en deesen Soesci wirdt gevadt en geproclameert voor verrader, als hebben willen den keyser ombrengen en wirt geoordelt onthalst te worden, dwelc soude gescieden op den 25 August, en wirt hy alsdoen op de groote pleyn voort slot gebrocht, omcingelt synde van 8000 strelsen oft scutten, daer Basmanoff overste van was, alles wel gewapent, die rondomme reet, aenseggende den volcke, diese sagen seer bedroeft waren om deesen heere dat men hem soo ombrengen soude, datse vastelyc souden geloven dat hyt lant weder in nieu oproer stellen wilde, ooc veele verraderyen in sin hadde den vaderlande ter scaden, seggende: onsen keyser is genadich en en laet niemant ombrengen of sy en hebbent dubbel verdient, al om de menschen herten tegen deesen heere te verwecken, dan men sach dat in de lieden merckelycke droefheyt was; alsoo omcingelt synde is den scerprechter gecomen die hem ontcleede daer hy stont voor eenen grooten block, daerin een byle gereet stack, en alsoo den scerprechter ooc syn hemdt wou hebben, dat seer costelyck met gout en peerlen geborduert was, en wilde hy 't selve niet overgeven

daerin begeerende te sterven, doch ondertussen verwachte men noch wat om ofter noch genade comen soude, dwelc wel was tegen herte Basmanoff, en meer andre die wel wilden dat mén hem terstont hadde voortgeholpen. Eyndelyck quam den cancelier uuten sloote ryden, dan niet seer haestich, om dat hy ooc wel gewilt hadde dat men hem ombrocht, en bracht de genade met als dat hem den keyser 't leven gesconcken hadde, waeromme de gantse menichte der borgeren en inwoonderen in Mosco seer verblyt waren; doen reed Basmanoff rondomme, seggende en roepende: O, hoe genadigen keyser heeft ons Godt gegeven, daer hy ooc syn verraders, die hem soecken om 't leven te brengen, begenadicht; en sonder twyfel tis al meest gedaen om de herten der menschen te trecken, datse, soo wel de rycke als de arme, vastelyck geloofden dattet den rechten Demetrium was, en oorsaecke deeser genade waren geweest, soo men doen seyde, het voorbidden der oude keyserinne syne moeder.

Dan 't waren Johan Boetsinsci met syn broeders, voorwaer verstandige heeren, die Demetrius met hem uut Poolen gebrocht hadde en den eenen was synen oppersten secretaris, die altyt by hem was en altyt meest rade, dat hy de opperste heeren, die int lant noch weynich waven overgebleven, wilde bewaren en minlyc tracteren en vrindelyc handelen, waermet hy meer winnen soude dan met haer omtebrengen, want als hyt al ombrochte soo mochten de menschen noch achterdencken crygen en meynen dat hy den rechten niet en waer. Den eenen van deese Boetsinsci was van de gereformeerde religie en waren van duytsen afcompste. En wirt Vacili Ivanovitz Soesci alsoo 't leven gesconcken, dan wirdt met syne 2 broeders Demeter en Ivan versonden in ballincscap oft in gevanckenisse na Viatca, doch wirden ontrent kersmisse door groot voorbidden van deese Boetsinsci weder begenadicht en in Mosco ontbooden, doch hebben daerom niet nagelaten om haer vaderlant te yveren en tegen te staen alle ketterye diese dachten daerin soude gevoert worden, en hebben al even sterck int verborgen geconspireert om te gelegen tyt hem om te brengen, en wirden noch dagelycx hier en daer veel menschen omgebrocht en waerscoude Godt deesen Demetrius oogenscynlyc, doch hy was siende blint en en achte de Moscovitren niet, meynende 't selve niet en souden dorven bestaen, 't geen men hem aenbrocht.

Nu moeten wy een weynich verhalen van syn leven en huyshouden; vooreerst heeft hy veel gelt na Poolen gescict, betalende syne sculden aen een ygelyck die hem verscooten hadde, ooc quamender veele uut Poolen die gelt in Mosco haelden, brengende daerenboven veel scoone juweelen en ander costelycheyt door cooplieden, dwelck hy al cocht, ende men brocht niet sonderlincx of, ten was syn gadinge soo datter sommige wel met toequamen die terstont gelt creegen en weder wechtrocken.

Hy liet ooc boven op de groote mueren des slots een triumphante wooninge bouwen, daeruut hy over de gantse Mosco sien conde, want de plaetse daer hy se boude was eenen hoogen berg, daer neffens de riviere Moscua liep, en liet soo bouwen 2 woningen neffens malcanderen, gelyc eenen winckelhaeck, een voor hem en een voor syn toecomende keyserrine, en 't was byna op deese maniere staende boven op de mueren des slots in Mosco; dit stont soo boven op de hooge mueren die 3 dubbel dick syn. Binnen welcke voorscreven wooningen hy seer costelycke gehemelten alsins met gout becleet liet maecken en behinc de mueren met costelycke goude laeckenen en geborduerde fluweel, alle nagelen, haecken en betels en hemsels van

de deuren liet hy seer dick vergulden en liet er constige hovens van binnen in maecken, vol alderley constige wercken; alle vensteren met scoone kermosynen laeckenen beslaende; liet ooc costelycke badtstoven maecken en scoone torens; boven dat liet hy noch eene lyfstal dicht by syne woninge maecken, hoewel datter eene groote stal binnen den palleyse was; hy liet in de voorscreven woningen ooc veel heymelycke deuren en gangen maecken, waervan men wel sien conde dat hy daerin der tirannen aert volgde en altyt wat op de leeden hadde. Ooc liet hy in den gantsen lande de felste en beste honden opsoecken, daermet hy hem meest alle sondagen verlustigde in synen achterhove, daer veel wilde beeren in kassen gebrocht wirden en lietse soo tegen de honden loopen; ooc beval hy sommige van de beste edelen, die meest al goede jagers vant wilt waren, int perck te treeden met een swynspriet tegen de beeren, die haer voorwaer sommige coragiueslyc als helden weerden, en hebbe met mynen oogen gesien, datter veele tegen eenen grooten afgryselycken beer met een spriet quamen, en wisten hem soo net in de keel oft borst te treffen, dattet ongelooflyck was, dan wirden meestal aen de handen gequetst, dan behilden veel de victorie; dan haddense eens mis getreft, 't hadde om haer leven te doen geweest; dan daer waren rondom jagers met vorcken, die nergens op en pasten dan den beeren, soose mis werden gesteecken, settense daer terstont metten halse in, voorwaer was een afgryselycke speculatie; hy wilde selve persoonlyc ooc tegen sommige felle beeren, dan door groot bidden van de heeren liet hyt blyven. Hy reedt ooc menichmael ter jacht buyten Mosco in den velde, latende beeren, wolven en vossen loopen, die hy als eenen helt vervolgde, veel costelycke peerden op eenen dach moede maeckende en dicwils veranderende van cleeren; hy was voorwaer een helt te peerde, hoe wilt te peerden ooc waren, hy condense met syne handen temmen, met verwondring van alle diet sagen, hoewel daer al goede ryders syn, wantse van kintsbeenen af ryden tot datse sterven; want in Mosco een coopman hoe slecht, hy hout peerden, en een bootscap van een strate weechs wort al te peerde gedaen, en syn goeden coop als ooc het voeder daertoe, want men soude in goede tyden daer een peert connen houden om 4 L. 's jaers; hy was ooc een persoon van groote verrichtende, alle wetten stellende in den regimente die onstraffelyc en goet waren, en den officieren selfs veel leerde.

Beelde hem selven ooc in dat Moscovia hem niet genoech en was, maer stont na geheel Tartarien, ooc Sweeden en Denemarcken, meynende hem 't selve niet swaer en soude vallen, maer hadde ooge op Tartaria eerst; was een cloec crychsman ooc geern bloet siende, al en haddyt noch niet laten blycken, maer hiel de dief noch in de mouwe; was ooc ongelooffyc-sterc in syne handen. Beginnende de Moscovitren manieren te kennen, hiel hy hem wat seeckerder en ordineerde dubbelde wachte in synen hove; ooc socht hy onder den Duytsen en Lyflantsen crychsknechten 300 van de lanxste cloecste mannen uut, en maecte daeraf 200 hellebardiers en 100 hartsiers, die altyt als hy uut ginc om en achter hem waren, latende deselve costelyck habitueren en gafse groote gagien en verhoogde se seer, ooc lietse al in duytse cleederen cleeden; over de hartsiers, die veel edellieden waren uut Sweeden en Lyflant, sette hy eenen capiteyn, Jacop Margueret, die ooc eertyts der Duytsen capiteyn was geweest, en deese waren seer costelyck gecleet in fluweel en goude laecken, met costelycke mantels, en droegen pertisanen die vergult waren en de stocken met root fluweel omcleet en met silverdraet omwonden, en elc

hondert hellebardiers hadde ooc synen capiteyn; den eenen was een Scotsman, Albrecht Lanton geheeten, en syn volc was gecleet in peerts laecken geboort met groen fluweel; den anderen capiteyn was Matthys Cnoettsen uut Denemarcken, die na den hertog Johan by Boris tyden in Mosco was den keyser comen dienen, en syn volck was ooc gecleet in peerts laecken met root fluweel geboort; en waren deese 3 capiteynen met hare lutenanten wel begaeft met dorpen en lantgoederen, stryckende daerenboven jaerlycx groote gagie; ooc waren de hartsiers en hellebardiers wel begaeft en mosten altyt ontrent den keyser syn, en sommige ooc snachts waecken boven by den palleyse met beurten; en als den keyser uutreet, mosten de hartsiers ooc uutryden, wantse al peerden hadden, maer de hellebardiers leyden hem totte poorte en wachten hem ooc weeder in te voet, en hadden de hartsiers ooc al geladen pistolen by haer altyt alse reeden.

Dit sceen den Moscovitren soo wonder in d' oogen, wantse sulcx noyt gesien en hadden, en en wisten niet wat dencken, want de moscovise keyseren alse uutryden, maer scutten by haer hebben, all Moscovitren gebooren, en deese hadde Demetrius gelycwel altyt wel 2 oft 3000 by hem met groote roeren; liet ooc heel veel gescut gieten, hoewel der veel was in Mosco, bovendat liet hy altemet castelen oprichten en die bestormen en bescieten met grof gescut, daer hy selver met onder was als een crychsman, geenen arbeyt ontsiende, willende den Moscovitren geerne inplanten goede weetenscap om oorlooge te voeren; liet ooc een monster eens casteels maecken om op rollen te voeren, daerin veel veltstuckskens rondom in staen souden, ooc vol alderley vierwercken, om dergelycke tegen den Tarter te voeren en daermede haer te verscricken en ooc hare peerden, en was voorwaer seer ingenieux van hem geinventeert. Wanter in den winter een monster van, die op de riviere Moskua geset wirdt op het ys, en liet het met een compagnie poolse ruyteren bespringen en bescieten, daer hy boven uut synen paleyse 't selve al perfect sien conde, en 't docht hem ooc seer bequaem tot syn voornemen, en was dit dinck seer aerdich gemaect en al bescildert, de deuren leecken oliphanten te syn en de vensters gelyck men de mont der hellen scildert, die souden vier blasen, en onder waren vensters gelyck duvelscoppen, daer souden cleyne veltstucken in geleegen hebben. Voorwaer dat men sulcken dingers tegen eenen vyant, gelyc den Tarter is, voerde, men soudese terstont op de vlucht en in disordre brengen, want 't was seer aerdich geinventeert, daerom hietent de Moscovitren ooc een monster der hellen, en seyden na syn doot dat hy, alsoo se hem eenen tovenaer noemden, den duvel voor eenen tyt daer in gebannen hadde, en hebben hem daer ooc in verbrandt.

Hy liet ooc veel mortieren gieten om vierballen te scieten en beproefdense ooc dicmael, bovendat was hy dicmael lustich stormende crychswyse mette edelen, en daer hy hem dicwils alte bloot gaf, en was eens geordonneert in sulc spel hem om te brengen van de conspirateurs, dan bleef noch na door vreese.

Hy verhief ooc seer cnees Fedor Ivanovitz Missisloffsci en sconc hem de gantse woninge van den overleedenen keyser Boris, en alsoo hem Missisloffsci excuseerde, sulcx niet weerdig te syn, soo seyde hy: ghy syt beeter dan Boris, die een verrader was van onsen vaderlande; en gaf hem ooc een huysvrouwe van de dochteren Nagoy, die vrinden waren van de oude keyserinne, syne vermeynde moeder, en nu weder in groote hoochten synde, die soo lange in ellende en ballinscap hadde gedwaelt by den tyden Borisis;

en gaf noch meer moscovise heeren dochteren van deesen geslachte, en nam weder van haer dochteren en gafse de Nagoyen, en vereerde alsins de feesten met synen persoone, en liet ooc lustige jachten en recreatien voort stellen; dit deede hy al om dat quansuys syne vrinden oft maechscappen haer vereenigen souden metten andren neutralen heeren, en alle misgelove soo van haer wech te nemen met deese houlycse verbintenissen.

Ondertussen hadde hy syn ambassadeur in Poolen alomme gesonden om den coninc en andre te vercondigen van dat hem Godt in syn rycke gestelt hadde, en ooc om te halen syne beloofde vrouwe, de dochter van den paltsgrave van Sandomiria pan Georgius, sendende aen syn bruyt veel costelycke scatten en juweelen van peerlen, gout en gesteente, ooc menichte van gelt om haer te bereyden en gereet te maecken en te versien van alles gelyc een keyserinne toebehoort. Ooc sont de oude keyserinne veel gescenck aen haer toecomende dochter, sooset liet duncken. De bruyt was Marina genaempt. Alle de gescencken die hy int Poolen sont, syn hierna verhaelt, als men noch sien sal int vervolch deeses boecx.

Heeft ooc scoone gescencken gesonden aen den coninc van Poolen; liet ooc in Mosco alle de scatcamers versien en nieu cassen maecken, settende elcke juweelen bysonder in besonder cassen; ja roerde alle oude scatten om, die hondert oft meer jaren hadden verborgen geleegen, en steldet en ordineerdet na synen sin alles; cocht ooc veele costelycke waren van de Engelse, Neederlanders en ander vremdelingen; ooc quamender veel Jooden met costelycke juweelen uut Poolen te coop.

De dochter Borisis, Oxinia genaempt, daer hadde hy eenen tyt lanc synen wille met gedaen en heeftse daerna tot nonne laten sceeren en in een clooster versonden, Kirilowa genaempt, ontrent 100 mylen van Mosco, daer noch meer groote nonnen waren van groote afcompste.

Ende heeft cnees Vacili Mosalsci, synen goeden vrindt en groot by hem geacht, om dat hy int eerste hem was bygecomen en totten eynde bygebleven was, na Poolen gesonden, niet over de grense, maer int hertogdom Smolensco, met costelycke gescencken en vergulde sleeden, om ofter ymant in den winter over quam van syn bruyts weegen, dat me die daerin voeren soude. En Mosalsci te Smolensco synde wirdt daer als eenen coninc geert, nam ooc al de beste lantgoedren na hem, die hy crygen conde, en wirt machtich ryck.

Boven dat waren in Mosco syne naeste heymelycke vrinden Pieter Basmanoff, die hy veltoverste gemaect hadde over 't gantse crygsvolck, en eenen genaempt Michale Moltsanoff, die ooc al in Poolen by hem was gecomen en hem altyt had bystant gedaen en hulpe, maer was eenen grooten scelm en pluymstrycker, ooc eenen boosen huyclischen boeve, Godt noch niemant vresende; deese 3 onder malcanderen bedreven groote scelmerye en hoererye, want Moltsanoff die was coppelaer en socht alsins door syne knechten scoone hupse maegden op, en maecte dat hyse creeg door gelt en sommige ooc met half gewelt, en brocht die heymelyc door verborgene gangen totten keyser in de badtstove, en als den keyser genoech geboeleert hadde, waren die noch goet voor Basmanoff en Moltsanoff; ooc waer den keyser een scoone nonne sach, gelyck in Moscovia veel syn, die en conde synen handen niet ontgaen, soo datter wel 30 bevrucht wirden bevonden doen hy doot was. Sulcken leven leyde hy binnen, en buyten wast een crygsman en een helt in allen dingen. Daer en was ooc niet eenen cancelier oft officier, oft hy en hadde al syn ongenade beproeft, en hadde

ooc menigen staff om haer lendenen an stucken geslagen, leerende haer hoffse manieren en niet soo plomp te syn, dwelck haer niet seer aen en stont; dan hebben ooc haren tyt verwacht met patientie, die onwillich was.

Den 16 October quammer van den coninc uut Poolen eenen ambassadeur met gescencken aen den keyser Demetrium om hem te congratuleeren van sconincx weegen; syne gescencken waren scoone peerden, een goude keten en eenen grooten cop, en is weder in dito maent vertrocken; ooc wasser eenen legaet by van den Paus, om 't verbout te vernieuwen 't geen hy in Poolen gemaect hadde, en die creeg gescencken. Te deesen tyt wirden de Soesci weder begenadicht en quamen in Mosco, en hebben de conspiratie op een nieu begost, dan geweldich secreet. Synde in December wirter van de Casacken, die by de Donouwe ontrent Azoph liggen, eenen turcsen capiteyn gevangen gebrocht in Mosco, die alsins ontrent de Donouwe veel quaet gedaen hadde, en hiet Doesbagmeth.

Ooc nam den keyser eenen poolsen ritmeester aen, die hem ooc troulyck int innemen des lants bygestaen hadde, en monsterde selver syne ruyters, al jonge cloecke helden en edellieden van goeden huyse, en gaf hen gagie die groot was, en hadden anders niet te doen dan in Mosco te woonen en altyt metten keyser op de jacht en buyten te ryden, elc omt scoonste in harnasch en volle wapenen; den ritmeester hiet pan Matthias Damaratzci.

En quamen ooc in Mosco veel jonge poolse heeren den keyser besoecken, die hem weleer gekent hadden in Poolen synde in eenen anderen staet, en die hem in Poolen wat goet hadden beweesen, en voeren niet qualyck; ooc quam den cousyn van de bruyt, Cosonoffsci genaempt, in Mosco, en wirt hem een besonder hoff gegeven, was een jongman, maer een groot dominateur; deese en meer andere hielen hem dagelycx in syn jachten en recreatien geselscap en en dachten anders niet dan vrolyck syn.

Den keyser hadde in den herfst ooc al preparatie bevoolen te maecken, om op der Narve te vallen met een groote macht in den winter, dan twas hem afgeraden en gebeeden door de opperste heeren, soo dat hyt naliet, niet weetende om wat oorsaecke.

Ooc ontboodt hy Gustavus van Oulitz, des conincx van Sweeden soone, daervan in de regeeringe van Boris genoech verhaelt hebben, en beval hem te sweeren en de moscovise croone eenen eedt te doen om die getroulyck te dienen waerin men hem noodich sou vinden, maer Gustavus eenen dullen eygenen cop hebbende, seyde dat hy ooc eens conincx soon was, en dat men hem sulcx niet en hoorde voor te seggen, maer veeleer minlic handelen ende hem te helpen in 't conincryc Sweeden dat hem toequam; daerover Demetrius vertoornt wirt en liet hem gebonden in een sleede werpen met eenen sweedtsen knechte, Simon genaempt, en liet hem in de gevanckenisse werpen tot Jaroslau, 50 mylen van Mosco, daer hy ooc gestorven is; dencke hem met vergift voortgeholpen hebben.

Voort quamender dagelycx posten over en weeder soo van de bruyt, den paltsgrave haren vader, als ooc van den Paus en synen legaet, die te Cracou leyt, als ooc van Mosco na Poolen.

Op 8 Januario 1606 wasser een groot oproer te sloot in der nacht en 't sceen daer sommige geweest waren ontrent de salen des keysers, soo datten keyser selfs met 2 hoplieden der scutten, die op de wacht waren, in de wapenen was in een groote camer, en waren deese 2 hoplieden genaempt Fedor Brensin en Raatman Doeroff; maer men conde niemant vinden, die daer oorsaeck van waren, dan men creeger 2 oft 3 die met geen pynigen en wouden bekennen,

dan wirden lycwel omgebrocht; twas wonder hoe Godt almachtich deesen Soesci bewaerde, die nochtans 't hooft en instrument was van alle de conspirateurs. Daerna is de wacht noch seer vermeerdert als te vooren; 't scynt dat Andre Screvidinoff daertoe gecocht was, om hem om te brengen, die nochtans door Demetri bevel de keyserrinne Maria met haren soone versmacht hadde, want men niet en wist waer deesen vogel daerna gebleven; denck ooc al omgebrocht hebben. In somma daer wirdender dagelycx veel aengebrocht, die te veel gesnapt hadden, en wirden al van cant geholpen, meest al muncken; ic segge noch dattet wonder boven wonder was, datte gantse conspiratie niet uut en quam, dan Godt heeft hem verblint. — Ooc warender eenige onder de streltsen oft scutten, die ooc veel geseyt hadden dattet onmogelyck was dattet den rechten Demetrio sou wesen, 't welck Basmanoff, die overste was over de 8000 dieder waren, ter ooren quam, heeftet den keyser aengebrocht en hem gewaerscout dat hy op syn hoede sou weesen ende toesien, want synen persoon groot peryckel liep; in somma na groot ondersoecken int secreet wirdender 7 opgeteeckent en gevadt onder de gantse menichte, sonder datter ymant van haerlieden van wist, en sanderdaechs op de verse daet wirden alle de scutten ontbooden die der waren op den achterhove, daermen gemeynlyc sondaechs de beeren liet ombrengen; daerse alle compareerden, geene van haer weetende wat hieruut volgen soude, dan waren alle beanxstet, niet weetende wattet te beduyden hadde, alle sonder geweer geroepen synde; den keyser is terstont uutgecomen, synde omcingelt van alle de hartsiers en hellebardiers, boven dat waren by hem Basmanoff, Missisloffsci, de Nagoyen en ooc veele poolse heeren en heeft hem geset op den hoogen trap van den achterhove en liet rondom de poorten sluyten; terstont alse hem sagen, synse alle ter aerden voor hem gevallen na haer maniere en stonden metten blooten hoofde altsamen hem aensiende, waerover hy hem niet en conde onthouden van lachen, siende soo veele bloote hoofden dicht by malcandren, en seyde: och oft die al vol wysheyt waren! hem geset hebbende heeft hy den volcke een scoon oratie eerst gedaen uut de heilige scrift, nopende de voorsichticheyt Godts, boven dat heeft hy hem seer beclaecht over haer groote obstinaetheyt en ongelove, seggende: hoe lange sult ghy noch twist en ongeluck aenrichten, ist niet genoech dattet lant in den gront bedorven is, moettet voort totten gronde toe verdelcht worden? verhalende haer alle verraderyen der Goddonoven, hoese alle opperste geslachten des lants uutgeroyt hadden en den keyserlycken stoel soo onrechtveerdichlycken beseeten, om welcke oorsaecke, seyde hy, 't lant soo gestraft wirdt, en nu my Godt alleen behouden heeft van alle doots stricken my verlost hebbende, en syt ghy noch niet gerust om, woudet my ooc alreede gern om hals hebben, soeckende alle listen om weder verraderye aen te richten? vragende wat datse op hem wisten te seggen, oft datse eenichsins betuygen souden dat hy den rechten Demetrio niet en waer, soo se het conden doen, soude hem op staende voet laeten ontlyven: myne moeder en alle deese heeren sullen my getuige syn, hoe sout mogelyc syn dat ymant sulcken machtigen keyserryc soude innemen byna sonder volc, alst niet en ware met recht; Godt en soude geensins sulcx gedoogen; ic hebbe myn leven gewaecht niet om my selve te verheffen, maer om u lieden die in de uuterste ellende en slaverye noch gevallen sout hebben door slants verrader, dict selve regeerde en onderdructe, te verlossen, als met eenen yver van Godt almachtich daertoe verwect synde, diens mogende hant hem vergundt had te besitten 't geen hem met recht toebehoorde; vragende haer ondertussen

waeromme sy conspireerden, en datse de oorsaeck haerder ongelove vry souden uutseggen voor synen aengesichte. Sy altsamen verwondert synde hiervan, syn meest alle weenende ter eerden gevallen, hem biddende om genade, sweerende nergens van te weeten, en biddende datten keyser haer wilde de genade doen en toonen haer de geene die haer soo valschelyck hadden besculdicht. Terstont beval den keyser aen Basmanoff dat hy de 7 voornoemde persoonen soude uutleyden voor de menichte, twelc gesciet is, en alsoo uut wirden gebrocht, heeft hy geseyt: siet, deese synt die seggen dat ghylieden alle conspirateurs en meest vol valsche verradise gedachten syt, tegen uwen rechten keyser en heere. Terstont synse toegevloogen en hebben mette gantse menichte deese menschen aengetast en met stucken van een gescuert, soo afgryselyck dat men niemant en sou connen doen geloven, want alsoo de gantse menichte niet in handen en hadde, noch geweer noch stock, nochtans soo vielense toe en hebben deese 7 voornoemde met hare handen van een gescuert wel in dusent stucxkens, soo dat hare cleeren van bloet besmet waren als ofse veel ossen geslagen hadden; daer warender die met hare tanden van deese 7 hadden stucken gebeeten, als honden in een hert datse verslinden en byten. Ja eenen wasser, die hadde met syne tanden een stuck van een oore gebeeten, dwelc hy door groote feninicheyt noch lange in syn tanden hiel, ja soo lange tot datse al verslint en tot brocken waren; in somma geensins en souwen hongrige leeuwen soo met jonge lammeren geleeft hebben, als deese menschen leefden met hare metbroeders. Gedaen hebbende, riepense met luyder stemme: soo moeten varen alle vyanden en verraders ons keysers; en hoewel hy tirannich was, soo en conde hy 't selve niet sien, maer ginc binnen soo lang wandelen in een sale, soo lange 't selve gesciede, en uutcomende dede hy noch een vermaninge tot verseeckeringe syns persoons, dat hy den rechten was, en lietse soo elc na huys gaen. Sy alle vielen weder ter aerden op hare aensichten, biddende om genade en gingen elc syn weechs, en de stucken deeser lichamen wirden by een geraept en op een karre geworpen, en soo buyten voor de honden gesmeten; de karre deur de stadt rydende was ongedect, soo dat eenen de hayren te berge stonden diet aensagen. Dit maecte eenen grooten scrick in Mosco soo dat me niet veel en seyde, maer elc hiel synen mont wel vaster, dan daer warender ooc veele dieder in verhert wirden, en en pasten noch op doot noch op pyne. Ic gelove voorwaer dat deese 7 voornoemde persoonen geen scult en hadden van soo veel geseyt te hebben als hy de menichte wys maecte, maer heeftet maer gedaen om ygelyck daermet een vreese aen te jagen.

Demetrius voorgenomen hebbende soo haest hy gehout soude syn, met gantser macht te velde te trecken tegen den Tarter in Crimia, heeft scrickelyc veele ammonitie, victalie, provande gesonden den heelen winter na Jeletz, een stadt op de grensen na Tartarien, dwelck daer alle opgeleyt wirdt, om den heere te volgen, soo datter veel was int voorjaer, soo meel, boscruydt, loot en speck en meer ander dingen voor 300000 mannen, en wirdt daer bevoolen te bewaren tot syne compste; tot dien eynde heeft hy eenen post gesonden na Crimia, den Tarter aenseggende dat hy soude den keyser in Mosco weder geven alle de scattinge die 't moscovisch ryc wel eertyts had moeten opbrengen, oft hy soude hem en syn volc soo cael sceeren als eenen pels, die hy hem met sont en heel gescoren was, cael totten gronde; dan den post diet brocht en is niet weder gecomen.

Het voorjaer begonde te genaecken, en men soude dagelycx beginnen te verwachten de comste

des paltsgraven met syne dochter de bruyt, alsomen dagelycx tydinge creeg in Mosco, en den keyser heeft alles laten bereyden 't geen nodich bedacht te syne, bevelende allen edelen dat elc omt scoonst sou maecken geaccoutreert te syne, soo tot peerden als haer selfs, ooc gaf hy meest alle de scutten nieuwe cleedingen en roode carmosyn rocken, bevelende eenen ygelycken gereet te syne als de tyt sou comen, datme de keyserrinne soude inhalen; hy liet ooc seer fray vercieren de camers int clooster, daer syne moeder in was, want men de bruyt daer eerst soude in leyden, om haer de moscovise manier te leeren kennen, ontrent 8 dagen lanck; ooc waren syne en hare woningen al verciert en constich volmaect.

Bovendat quamender veele machtige coopluyden uut en door Poolen met alderley juweelen en costelycheyt in Mosco, om 't selve aen den keyser te vercoopen totte bruyloft, en waren de opperste deese navolgende alsoo geheeten:

Eenen Pool Nevesky, dit was een groot edelman en was gesonden van vrou Anna met costelycke juweelen na der Mosco, om die te vercoopen; deese vrou Anna was des conincx van Poolen suster, en hadde wel om 200000 daelders aen juweelen.

Eenen Volscy, cousyn van sconincx marscalck, hadde costelycke tapysseryen en tenten, die hy vercocht wel om 100000 daelders. Noch eenen Nicolaus Poluttzci met een groote menichte. Ambrosius Celari, een Milanoys, hadde wel voor 66000 flor. Twee dinaeren van Philips Holbain van Ausburg hadde voor 35000 flor. Eenen Andreas Nathan van Ausburg hadde wel voor 300000 florinen aen juweelen. Eenen Nicolay Demist van Ruslemburg hadde ooc seer veel; bovendat warender noch veele andere poolse coopluyden en veele Jooden, die groote menichte met brochten, en wirdt dit goet al van haer gecocht tot grooten pryse, daerse veel aen gewonnen souden hebben, haddense gelt gecreegen terstont; maer die contant gelt creeg, die was geluckich, dan haerder waren weynich.

Ooc liet de keyser veel costelycke tenten en coetsen gereet maecken, gaf ooc allen capiteynen, ritmeesteren en hopluyden gelt om datse haer met haer volc elc omt costelycste souden toemaecken; ooc wirt in allen dorpen en landen des keysers posten gesonden, en wirden de dorpen die ryc waren gescattet op hoenderen, eyeren, ossen, scapen en alderley ander eetware, dwelc sy alle dage, elc nadat se gescat wirden, in Mosco leverden, wanter een menichte comen soude uut Poolen, die al voer niet eeten souden, en verwachtende wel 6 oft 7000 menschen; ooc wirt bevoolen haver, hoy en stroy dagelycx in elcken hove te provideeren en hiertoe waren alsins toesienders en bevelhebbers gestelt, elc weetende wat hy te doen hadde; ooc moesten sommige cooplieden in Mosco voor eenen tyt lanck haer beste woningen missen in hare hoven, en herbergen de poolse bruyloftsgasten; in somma was allesins groot gewoel.

Ondertussen hebben de conspirateurs mogelyck preparatie gemaect tot een ander bruyloft, en hebben met menichte by een geweest en malcander met sware groote eeden verbonden hem om te brengen in de bruyloftsdagen, als alle de Poolen souden in Mosco syn; soo soudense dan ooc haren scadt weder crygen die hy na Poolen hadde gesonden, en waren haerder wel 3000 soo in Mosco als Nougorodt en elders, en was groot wonder dattet niet uut en quam, en haer hooft was cnees Vacili Ivanovitz Soesci, die yverde om synen vaderlande en religie.

Den moscovisen ambassadeur Offonanssie Ivanovits Vlasoff, die om de bruyt gereyst was en ooc de gescencken daerhennen gevoert hadde, was metten paltsgrave en bruyt te Cracouw in

Poolen gecomen, daer haer van den coninck met syne suster groote eere wirdt aengedaen. Ooc heeft den ambassadeur des keysers in 'skeysers naem de bruyloft gehouden, de bruyt boven den coninck geset in presentie van des Paus legaet als ooc synen agent die hy steets by den coninc hout liggen, den jongen prince en des conincx suster; syn daerna van daer getrocken en den heer paltsgrave oft woywoda van Sandomiria is vooruut gecomen na Moscovia en is te Smolensco gearriveert, daer hy met groote eer en pracht ontfangen wirdt van cnees Vacili Mosalsci, en is voort alsoo met groot geleyde na der Moscou getoogen metten moscovischen ambassadeur Offonanssie Ivanovitz Vlasof, daer hy voorwaer van de heeren en edelen en gantsen volck wel soo triumphant ingehaelt wirdt op 's keysers peert, als den hertog Johan van Denemarcken by Boris tyden gesciet, en wirdt int slot geloogeert int huys van Boris, dicht ontrent des keysers logementen, en wirt coninclyck gedient en men deede dagelycx misse in synen huyse, want hy hadde vant volcxken by hem, diet wel doen konden.

En gesciede syn incomste op den 24 April, en quam ooc voor den keyser daer hy gewillecomt wirt met groote reverentie en geluckwensinge van beyden syden.

Sanderdaechs heeft den keyser Demetrius veele costelycke tenten laten opslaen ontrent een myle van Mosco op een triumphante plaetse en rontom laten besetten gelyc een geborduerde stat, brengende daer hennen alderley victalie en wyn om alsoo de keyserrinne vooreerst aldaer te laten toerusten om hare incomst triumphantelyck te doen, en is daer hennen gereeden, met hem nemende de woywoda van Sandomiria, die achter hem reet, met cnees Vacili Soesci, die weder in groote genade was, en reet Sandomirsci aen Soecsi rechter hant, daerna volgde alle edelen en den gantsen troep; de hellebardiers moesten, hoe heeten dach dattet was, totte voorscreven tenten te voet loopen, dwelck haer sommige al verdroot, want waren sulcx niet gewent; daer synde heeft den keyser gegeeten, hebbende eene jacht van beeren bereyt, die hy lustich persoonlyc vervolgde en ooc eenen wilde grooten beere ombrocht te peerde, dan, haddet peert daer hy doen op sadt daerop niet geleert geweest, soude groot peryckel hebben geloopen, dan hy was ongelooflyc stout en cloec ter wapen en te peerde, en hebben haer dien gantsen dach soo verlusticht en quamen weder in Mosco, en hebben voort preparatie gemaect dagelycx totte bruyloft.

In deese dagen begonde de duvelsche prophetinne Olena Oerodliva, daer wy by Boris leven van verhaelt hebben, weder te propheteeren van de doot Demetri, daeromme de conspirateurs seer bang geweest hebben, dan alsoot Demetrio aengebrocht was, spotte hy daermede, achtende niet wat wyven al clapten die sott en beseeten waren, en was voorwaer geluck voor de conspirateurs, datter niet meer om gedaen en wirdt, wantse mogelyck door hare toverye sommige geopenbaart sou hebben; hare redenen diese tegen den persoon des keysers hadde uutgesproocken waren weynich en heeft een poete die selve ooc wel verhaelt als:

> Dumque paras thalamum, sors tibi fata
> parat;

en is deese prophetye ooc waer geworden.

Den eersten Mayo was de keyserrinne ofte bruyt ontfangen in de voorscreven tenten, en wirt sanderdaechs, den 2 dach van Mayo, door den roepers in de gantse stadt Mosco smorgens vroech geroepen: dat alle hertoogen, cneesen, boiaren, cancelieren, edelen en ridders, cooplieden, en voort alleman ygelyc int costelycxste hem moeste habitueren en ophout doen van alle

hantwercken en neeringen, want men moeste de keyserrinne inhalen, en wirt bevoolen uut te ryden op de tweede ure smorgens alle die te peerde waren, twelc alles na den beveele gesciet is seer prachtich; daer waren op de riviere Moscua nieu bruggen gemaect aen die syde van daer sy comen soude, ooc warender int groene dicht by de riviere 2 costelycke groote tenten geset, daerin men de bruyt soude ontfangen en haer setten uut haren wagen in den triumphwagen des keysers.

Alle edelen en heeren uutgereden synde, waren seer costelyck met peerlen en gout toegemaect, ja hare peerden waren met goude en silvere kettenen behangen met gesteenten beset op vergulde en silvere sadels, hebbende elc een menichte knechts soo te voet als te peerde achter haer, die ooc soo costelyc byna als hare heeren waren; ooc heeft men den keyserlycken wagen uutgebrocht, die seer antycx en constich gemaect was als een theatrum, al van gout en goude lackenen toebereyt, daerin cussens vol peerlen geborduert lagen, en ooc de raders vergult waren, en wirt daerin geset een fray jonc moorkint die aen een gulde ketten een ape hadde, daert met speelde, en wirt deese wagen getrocken van 12 witte peerden, die vol ronde swerte plaxkens waren uuter naturen, men soude voorwaer meynen dattet met wille soo gescildert ware, dan ic weet dattet uut nature was, en waren wel eer uut Tartarien gesonden in Mosco; deese wagen wirt achter omcingelt van 100 hartsiers, elc omt costelycxste gecleet, met haren capiteyn die mette 2 ander capiteynen der hellebardiers te peerde was, en de 200 hellebardiers maecten 2 vleugelen voor aen den wagen, aen elc syde 100 gaende; en gingen aen elcke syde van den wagen 2 groote boiaren uut Mosco, al behangen en geborduert met peerlen en gesteenten, en hebben den wagen soo uut gebrocht en ontrent de 2 tenten voorscreven gehouden, settende de hellebardiers in duytse cleeren op de rye aen beyden syden en de hartsiers daer achter aen. — Basmanoff is uutgereeden gelyc eenen keyser selfs seer costelyc, hebbende veele jonge knechten achter hem te peerde; ooc is de compagnie poolse ruyteren met haren ritmeester Damaratzci uutgereeden, alle met gecoleurde lancien en vanen, elc om 't prachtichste, en syn alsoo de keyserrinne tegen gereeden, en hebben haer seer lustich met veele trompetten onthaelt en haer gevoecht by de ruyterye der keyserrinne, die 2 compagnien stercke waren, en syn soo tsamen aengecomen.

Ontrent de tenten gecomen synde, is den ambassadeur van den coninck voor in gereeden met groot geleyde, daerna alle de edelen en vrywillige, die mette bruyt uut Poolen gecomen waren, met veel antycse coetskens, daer 6, 8, 10 peerden voor waren van eenen hayre.

Ondertussen 't volc soo intreckende, was den keyser met seer slechte cleederen en een root slecht mutsken uutgereeden heymelyck, hebbende achter hem ooc te peerde cnees Vacili Soesci en eenen poolsen camerlinck, latende ygelyc gebieden dat men hem geen reverentie aen en sou doen om niet bekent te syne, en reet soo alomme door de troepen en door de poolen, sonder dat hem ymant kende, stellende alle de edelen in goede ordinantie op hare peerden, als ooc de strelsen oft scutten, die alle ontrent 4000 op 's keysers peerden satten, meest al int root cramosyn laecken gecleet, elc met syn leverye, hebbende roers aen hare sadels; deese ordineerde hy al in goede ordre van de riviere af totte stats mueren toe opwaert aen, soo datter van verre wel 3 mael soo veel sceen te weesen, en beval haer, als de keyserrinne sou binnen syn, datse terstont door een ander poort rydende haer in de selve ordinantie souden laten vinden en de

tweede groote mueren binnen, twelc alles gesciet is, en hy alles voorsien hebbende, is weder binnen gereeden sonder van ymant van de gemeyne lieden bekent te syne oft ommers van weynich, maer wy sagen hem wel, als ooc alle te peerde daerontrent synde om de incomste ooc te aenscouwen. En alsoo de keyserrinne oft bruydt in de tenten was gearriveert, wirtse met groote reverentie en heerlycke onthalinge van weegen den keyser Demetrio ontfangen ende geset in den keyserlycken wagen, en soo in Mosco gevoert, heel sachtelyc voortvarende, soo datte incomste byna eenen heelen dach lanc duerde. Vooraen quamen in goede ordinantie te voet 2 vendelen heyducken oft poolse scutters, hebbende elc op de scouders een roer oft halve haecke, daerby aen de syde een turcse sabel, ooc sommige daerby eenen strythamer, en waren al gecleet in blau laecken met silvere plaeten, en hadden meest witte plumadsien op hare magierkens, al mannen seer cloec en meest al over lanc; hare vendel ging int midden, geacompaniert met pypen en scalmeyen, die int marcheeren seer lieflyc speelden en ooc trommelden.

Daerna quamen twee compagnien poolse ruyters met gecoleurde lancien met vanen daeraen, daerby haer ooc gevoecht had de compagnie van Damaratsci, en waren altemael meest op antycxse maniere gecleet, hebbende groote persianse en turcse scilden die vergult waren, gelyckende sommige draecken en serpenten te syne, en hadden ooc costelycke boogen aen en pylcoockers, al cloecke helden en jonge mannen, en trompetten seer lustich int marcheeren; maer 't liefste dat ic sach waren de scoone triumphante peerden daerse op satten, die niet en deden dan lustich braveren, synde ooc lustich toegemaect en sommige met vluegelen en gingen gelyck ofse vliegen souden, waren meest hongerse peerden. Daerna wirdender geleyt 3 peerden los, soo scoon als ic myn dagen noch gesien hebbe, hoewel ic veel scoon peerden gesien hebbe, en wirt elc van deese peerden geleyt aen lange gulde banden, daer aen elc eynde eenen Turck ging, en hoewel deese peerden aen alle 4 de beenen vast met gulde banden gespannen waren, en aen banden geleyt wirden, soo en condense doch niet laten sonder ophouden te dantsen en te hinnicken, dattet scuym spronc door hare goude gebitten diese aen hadden, en waren op haer ooc sadels vol turkoysen en seer constich gemaect; daer reedender ooc veele op peerden die seer excelent met roode, orangie en geele verwen gevervt waren seer aerdich, en hoe datse ooc int water reeden oft liepen, die verwe gaet nimmermeer af, en compt dees verwe uut Persia, China geheeten; daerna quamen veele heeren en edelen, elc met syne knechten, om 't scoonste en vreemste gecleet, daerna quam den triumphelycken keysers wagen omcingelt mette hellebardiers en hartsiers met hare capiteynen, daer aen de zyden gingen de 4 voornoemde boiaren met blooten hoofde, ooc daerby 6 van hare lackeyen int groen fluweel gecleedt, met goude passement geboort, daerop goude ketenen aen hebbende en mantels van root scerlaecken met gout geboort; daeromme veele edelen gingen; daerop volgde de gantse troep der moscovise boiaren, heeren, officiers en edelen met hare knechten; hierna quamen de cooplieden met alle de reste, en waren de straten alomme vol menschen al in de beste acoutrementen, soo dattet sceen eenen hoff te syne vol alderley scoone blommen. Doen de keyserinne binnen de derde muere des stats quam op de groote pleyne voor den sloote, heeftmen op stellagien daertoe gemaect, uut veele scalmeyen en trompetten gespeelt en ooc op veele keteltrommen geslagen en op de slotspoorten heeftmen op alderley instrumenten gespeelt. Sy was gecleet in wit satyn op de franse maniere,

met gesteenten, peerlen en carlanten alomme behangen, hebbende tegen haer over sitten 2 oude gravinnen uut Poolen van haren maechscappe, haer volgden ooc veele coetsen vol vrouwen en adeljoncvrouwen, welcke coetskens seer triumphant waren gemaect op vergulde pilaerkens en wirden meest van 8 en 6 peerden getrocken, en is sy alsoo tot int slot geaccompaniert, daer alle de ander coetsen met vrouwen van haer sceyden, wordende gebrocht elc in hare logementen die voor haer bereyt waren, en sommige dochters weenden seer bitterlyck, ende sy wirdt gebrocht int clooster Vosnesenie by de oude keyserrinne en Demetri moeder, daer hy hem ooc haest heeft in verborgen laten vinden, en wirt van hem alsoo wilcom geheeten. Voort tooch elck syns weechs na huys toe en wirdt den gemeynen man daermet in de ooren geblasen datse moest de ceremonien der Moscoviten leeren en ooc daertoe gesint was, eerse trouwen soude, daermet sy den gemeynen man haer aengenaem maecte; maer ic dencke dat Demetrius haer terwyl wat anders leerde.

Ic hebbe den gantsen tyt soo lang ic in Mosco gewoont hebbe, altyt groote neersticheyt gedaen om de rechte conterfeyting der stadt Mosco te crygen, maer ten heeft noyt connen gescieden, en soo daer geen scilders en syn, en ooc niet geacht als geen verstant daervan hebbende, maer hebben wel beeltsnyders en godemaeckers, en die selve en dorste ic noyt daeraf vermanen datse my de Mosco eens af conterfeyten, wantse my wel souden gevadt hebben en gepynicht, meynende ic daermede verraet in sin soude hebben, soo scrupuleux is dat volc in die saecken, soo datter ooc niemant is die sulcx sou derven bestaen; dan alsooder te deeser tyt eenen edelman in Mosco was, die in de beleegeringe onder Crom gescooten was in syn been en altyt thuys most daeromme sitten, soo hadde hy groote sin in conterfeyten, houdende eenen godemaecker in syn huys onder syne knechten; daer leerde hy van conterfeyten, en heeft onder sommige stucxkens ooc de Mosco uutgetrocken mette penne; en deesen edelman kennisse aen myn meester hebbende, daer ic de coopmanscap by leerde, wirt ic altemet tot hem met sommige damasten en satynen gesonden, die hy cocht, en vraegde my ooc dicwils na de manieren onser landen, ooc van onse religie en ooc na onse princen en overheeren, daer ic hem alles goet rappoort van deede, gevende hem ettelycke printen van sommige tochten syner princelycke excelentie, als ooc den slach van Toernout en Vlaenderen, en voort alle de innemingen derselve, daervan hy hem soo seer verblyde en verwonderde dat hy my niet en wiste te geven daermet hy my meynde vrintscap te doen, en seyde: eyst wat u belieft, ic salt u geven en can ic u eenige vrintscap doen in den hove van Moscou, salt niet laten; ooc geboot hy syne vrouwe uut te comen, die ic sien moste, die my sconck eenen geborduerden doeck, dwelc is de hoogste eere der Moscovitren diese ymant connen andoen, alse ymant haer vrouwe laten sien, wantse by haer al gesloten worden en int secreet gehouden, sonder datse ymant sien mach; en alsoo hy my ooc geern begiftigen woude en my altyt geern by hem hadde, omdat ic hem altyt historien vertelde, soo veel ic wiste, soo eyste ic van hem de afconterfeytinge van Mosco; hy dit hoorende, swoer dat ic liever mocht geheyst hebben een van syne beste peerden, soudese my hebben gegeven; dan alsoo hy my voor synen besten vrindt hiel, soo heeft hy my gegeven, mits dat ic hem sweeren moste geenen Moscoviter daervan te seggen, en ooc hem nimmermeer te noemen, van wie dat quam, want hy seyde 't selve syn leven soude costen dattet uutquam, dat hy de Mosco uutgeconterfeyt had, en eenen vreemdeling gegeven,

en souden hem voor eenen verrader aentasten; en is dit deselve hierin geplaat en is mette penne gemaect. Voorwaer oft ghy de Mosco saecht, souder niet anders aen sien als hier geconterfeyt en staet, en alsoo ic dit boexken, niet weerdich synde, mynen besten vrindt naest Godt almachtich gunne, soo gunne hem dit ooc van herten, bidde gantsch oytmoedichlyck 't selve niet en wil versmaden, maer veel eer gedencken aen de goede affectie en genegentheyt die ic drage tot synen weerdigen persoone, biddende Godt almachtich altyt om syne gesontheyt en lanck leven ter salicheyt.

Deese volgende 3 oft 4 dagen wast in Mosco heel stil, maer den poolsen ambassadeur was terwylen by den keyser geweest en brocht gescencken, die waren 2 scoon peerden, scalen en vergulde coppen en eenen scoonen grooten hondt; na gedane oratie leverde hy over synen brief, daerin anders geenen titel en stont dan grootvorst van Moscovien, waerinne hy vertoornt wirdt en gaf den brief weder over, daerop den ambassadeur antwoorde van sconincx weegen, dat hy eerst sou sien te winnen de keyserrycken Tartaria en Turckye en dan soude men hem keyser en monarche noemen, maer nu noch niet, waerin hy hem soo seer vertoornde dat hy synen scepter van grimmicheyt na hem soude hebben geworpen, en hadde gedaen de heeren en ooc Sandomirsci, die heel bang was vreesende voor ongeluck; en is den ambassadeur soo vertrocken, blyvende vast in huys totte tyt der bruylofte.

Hy hadde synen titel vermeerdert by den voorigen moscovisen vorsten en hadder monarche by geset, ooc onverwinnelycken, dwelc niemants scult en was dan der Littouser heeren, die hem dit soo alle inbliesen, wantse sommige den coninck niet lyden en mochten, dachten noch met gelegender tyt Poolen onder Demetrio te brengen; dan twas haer voornemen, maer niet Godts wille.

Den 6 Mayo wirdt de keyserinne smorgens vroech gehaelt met een scoon koetse uut het clooster en gebrocht in de scoone woningen die voor haer bereyt waren, en wirden stellagien int slot gemaect voor de groote sale, daer men eeten soude, om op te trompetten, scalmeyen en trommelen; ooc wirdt aengeseyt allen scutten alle 8000 den gantsen tyt der bruyloft met volle geweer te slot te blyven, ooc meestendeel de duytse hartsiers en hellebardiers met geladen pistoolen te waecken met hare capiteyns.

Den 8 Mayo gingen alle de clocken en wirt alle handwerck te doen verbooden en elck was weder omt frayste gehabitueert, rydende alle de heeren seer costelyck te hove, ooc alle de edelen en jonge heeren, synde al behangen met goude ketenen, int goude lacken gecleet en met peerlen geborduert, en wirt uutgeroepen dattet was den dach der vreuchde, want den keyser en grootvorst aller Russen soude trouwen, en in syn hoogsten staet syn, en was tgantse slot vol heeren en edelen, soo Poolen als Moscoviters, maer alle de poolse heeren gingen al meest met sabels, 't selve gewent synde, achter haer loopende knechten met roeren, en was 't slot rondom beset met voorscreven 8000 strelsen oft scutten, al int root carmosyn laecken gecleet, in volle wapen synde met lange roeren. Den gantsen wech, van daer hy comen moste, was beleyt met cramosyn root laecken tot in alle de kercken daer hy in ginck, over welc laecken noch goude laecken gespreyt wirt 2 breede; en quamen eerst den patriarch metten biscop van Naugorodt van boven af al int wit gecleet vol peerlen en gesteenten, en droegen soo tsamen een keyserlycke hooge croone na de kercke Maria; daerna wirdt gebrocht in de kercke een gouden lampet met een gouden scale; en soo is terstont

gevolcht den keyser Demetrius; doch voor hem ginc een jonc edelheere, die droech den keyserlycken scepter ende de werelt, daerna volgde noch een jonck edelheere, Coerletof genaempt, die droech een heel groot bloot sweert recht voor den keyser, en den keyser was anders niet dan in peerlen, diamanten en gout, soo dat hy qualyc conde gaen, maer wirdt geleyt van cnees Fedor Ivanovitz Missisloffsci en Fedor Nagoy, en hadde de groote keyserlycke croone opt hooft, die blonc van robynen en diamanten; daerna is gevolcht de princesse van Sandomiria syn bruyt, ooc uutermaten costelyck in gout, peerlen en gesteenten, en ginc metten hangenden hayre, hebbende een cransken opt hooft vol diamanten geset, en was 't selve van 'skeysers juwelier geestimeert op 70000 roebels, dwelc is 490000 gulden, dwelc ic selve gehoort hebbe, ende sy wirdt geleyt van de 2 vrouwen der voorscreven heeren die den keyser leyden. Voor den keyser aen beyde syden gingen ooc 4 mannen heel int wit gecleet, ooc vol peerlen beborduert en droegen elc een groote vergulde byle op haer scouderen; deese 4 mettet sweert bleven soo lange buyten der kercke staen tot datter den keyser weeder uutquam; en syn soo in de kercke Maria gegaen en wirden daer getrout na de moscovise maniere, van den patriarch van Moscou en den biscop van Naugorodt in presentie van alle de geestlyckheyt en moscovise en poolse heeren. Och, het verdroot den Moscovitren soo datte Poolen met hare plumaedsien en geweer in hare kercke gingen en hadder ymant angehitst, souden op staende voet wel al doot hebben geslagen datter ontrent was, want hare kercken waren daermet ontreynicht datter heydenen in comen, gelycse alle natien der werelt geloven te syn, noemende en gelovende ooc vastelyck sy cristenen alleen syn; daerom yverense seer in hare verblintheyt haerder religie. Voor de poorten des slots stonden stercke wachten, dan daer en was maer een groote poort open ende en mocht niemant inryden dan Poolen, groote heeren, edelen en vremde coopluyden, maer niemant vant gemeyn peupel wirter in gelaeten, noch cleyn noch groot, dwelc een ygelyc seer verdroot, want meynden den keyser tselve bevolen hadt, twelc ooc mogelyck waer is, wantme door de sloote niet sou hebben connen dringen. Uut de kercke weder comende en getrout synde, quamen alle de heeren weder uut. Bogdaen Sotoepoff cancelier en Offonanssi Vlasof en Soesci hebben met volle handen gout gestroyt tot heel veel malen toe, en ginc den keyser daerover met syne getroude bruyt, die hy aen de hant hadde, en sy hadde doen ooc een groote keyserlycke croone op haer hooft, en wirden soo tsamen boven geleyt metten steert der heeren en princessen soo Poolen als Moscoviten. Tgout was seer excelent, vant beste, van de groote eens daelders en soo minder tot een penninxken toe. Den keyser boven synde, hoorde men terstont een gedonder van de keteltrommen, scalmeyen en trompetten, datmen hooren noch sien en conde van 't groote geruchte derselver; en is den keyser soo met syne bruyt geleyt in synen keyserlycken stoel, die met trappen opginck, synde gantsch van silver vergult, als ooc de keyserrinne neffen hem in desgelycken stoele, staende voor haer eene tafel, maer beneden stonden veel tafelen daer de heeren en vrouwen aensaten, en wirden soo conincklyc alle gedient; bovendat hoordemen eene scoone musycke van alderley instrumenten, en stonden op een stellagie in de selve sale seer costelyc behangen, en hadde deese musiciens Sandomirsci met gebrocht uut Poolen, synde Poolen, Ytalianen, Duytsen en Brabanders, en gesciede aldaer over maeltyt veel vreucht en men hoorde een soete harmonie. Voort gesciedender dien dach al veel ongelucken, dwelc som-

mige voor een quaet omen hielden, want den keyser heeft van synen vinger eenen diamant verlooren, weert syde 30000 daelders, ooc wirt den heere Sandomirsci heel qualyck over tafel, soo datmen hem in syn coetse moeste thuys brengen, en wirt ooc int slot eenen Pool gequetst van de scutten die in de wapen stonden, en dit wirt van veele gehouden voor quaade tieckens, doch seyden niet. Sanderdaechs vrydach synde, ist by den Moscovitren een groot feest geweest van haren patroon Nicolaus, en sy en souden om alt goet van de werelt geen bruyloft op dien dach houden, daerom verdroot het haer gantsch seer dat by den keyser dien dach selfs misbruyck wirt strydende tegen haer wetten en verbitterden soo malcander tegen hem, ooc wirt de gemeynte, veele al sommige treffelycke persoonen, qualyc toegesproocken en afgeslagen die geern eens int slot gecomen hadden, en soo wirdense meest al verbittert, siende datte fielen uut Poolen meer aensiens hadden by haren keyser als sylieden ingebooren Moscoviten; in somma twas al gemaect spel van de conspirateurs om haer werck wel te volbrengen, synde groote scade en hebben haren tyt ooc wel waer genomen, ooc warender wel by de 3000 soo van Naugorodt als ander plaetsen in Mosco gecomen met verborgen wapenen, die om haer vaderlant yverden en maecten soo een loose, waerop datse souden aenvallen. Op den derden dach der bruylofte wirt alle heeren, biscoppen, cancelieren, officiers en ooc cooplieden van alle natien geoorloft voor de keyserinne te comen met hare gescencken, en hebbense alsoo geluck gewenscht, cussende hare hant en gaven ooc hare giften over, die ontfangen wirden, en wirden van haer genoot als ooc van den keyser dien dach ter maeltyt te comen, dwelc ooc gesciet is, en saten alle uutlanders metten aensichte na hem toe aen hare tafelen, maer de meeste Moscoviten saten anders, en wirden alle spysen opgedragen, boven in fyn goude scotelen en onder in silvere, doch de keyser noch keyserrinne en heeft dien dach in presentie deses volcx als niet gegeeten, maer hebben daerna in haer salen met sommige heeren gegeeten en lustich geweest.

Op den sondach heeft den ambassadeur van den coninck van Poolen aen den keyser laten seggen dat men hem ooc dergelycke eere aen doen soude, gelyc men den ambassadeur van Mosco in Poolen aengedaen hadde, en wirdt hem geantwoort: men soude hem boven den paltsgrave van Sandomiria setten; doch hy en wilde niet, maer wilde aen 's keysers tafel sitten, doch wirt ontbooden en wirt neffen 's keysers tafel een tafelken angeset, daer men hem ansette, meenende dat hy aen 's keysers tafel sadt, en is doen ooc met beeter gescencken gecomen als te vooren.

Maendach en dynsdach heeft men geweldich gespeelt op alderley instrumenten, ooc trommels en trompetten, en men soude ooc een jachte int slot gehadt hebben, ooc een casteel bereyt om voor te scermutsceeren uut genuchte, maer is alle door quade presagien nagebleven, diemen alsins mercte soo aen den hemel, soo aen andre dingen daer men niet aen vatten conde, ooc en ginc de bruyloft niet voort gelyct wel behoorde, maer liepen alle dingen soo tammelyc en drooch af dattet te verwonderen was.

Aengaende van de tieckenen aen den hemel, die hebbe ic selver ooc gesien met mynen meester daer ic by woonde, en met voort onsen huysgesinne en 2 oft 3 Moscoviters, en was seer wonderlyck, doch van veele niet geacht.

Want synde ontrent 4 uren na middage eenen scoonen blauwen hemel alomme sonder eenige wolcke, uutet geweste van Poolen in de locht daelde een deel wolcken in malcander gelyck bergen en speloncken. Ja men hadde se noyt te vooren van horison sien opcomen, maer 't sceen sy uuten hemel in de locht vielen, daerin

wy sagen eenen leeuwe perfectelyck, die opgeclommen synde is verdweenen, daerna sach men eenen kemel, die ooc verdween, en ten derden een groot man, die is terstont verdweenen gelyc crupende in een speloncke, en als dat al verdweenen was, sach men perfectelyck een stadt sweeven met mueren en torens, daer rooc uutginck en is ooc verdweenen; dit was voorwaer soo perfect oft eenen scilder in een fray ordinantie soude connen brengen met al syne conste, en deede dit veele menschen verscricken diet sagen, en veele en achtent niet als daermet spottende. Des donderdaechs quam Demetrio weder wat ter ooren soo door waerscouwinge van sommige syner anhangers als door eenige afgeworpene briefkens der hellebardiers, diet niet seecker en wisten maer lycwel waerscouden; daerop wirter alomme stercke wacht geset en ooc bevoolen den Poolen te waecken dien gantsen nacht, dewelcke den gantsen nacht hebben gescooten, meynende de Mosco soo verveert te maecken, en warender dien nacht veele dusenden in de wapen, om soo haren aenslaech te volvoeren, dan merckende alle byna uut was gecomen, doch geene seeckerheyt, soo vreesdense te groote bloetstortinge en hielen haer noch stille dan al in de verborgene wapenen. Sanderdaechs wirden de wachten weder gemindert, ende en wirt den Poolen in geene winckels geen cruydt noch loot vercocht, als seggende datse niet en hadden, maer soudent haest crygen soo veel alse van doen hadden, ooc wast in Mosco soo stil alomme dattet een verwonderde, en ten was niet alst hoorde oft plach; dit soude haer tot waerscouwinge gedient hebben, dan waren, door de gehengenisse Godts, siende blint en hoorende doof en soo versoncken in haer wellusten, hoereren en drincken datse niemant en achtten, ooc achtense de Moscoviten slimmer als honden, en leefden na hare eygene dwase opinie. Dien avont hadden de Poolen sommige by een noch een groote heerenvrouwe met gewelt uut haer coetse genomen en meyndense te vercrachten, niet aenstande daer veel knechten rondomme gingen, en sloegen de gemeynte de clocken alarme, en hebbense haer weder ontnomen onbescadicht en sy synt ontloopen. Ic meynende datter ergens brant was, om dat de clocken buyten tyts gingen, liep boven op den daecke, om te sien waert was, dan niet siende noch meer hoorende, sach ic de mane dewelcke anders niet en was dan eenen bloede, waervan ic seer verscricte, en hebben onse meublen en goet dien nacht verborgen en veele lieden hebben al haer juweelen, gelt en scatten in de eerde vergraven, en hebben soo wy als andre ooc onse poorten vaster gesIooten en wacht laten houden, vreesende voor ongeluck; doch wisten noch hooft noch steert van deese conspiratie, daer soo veel dusenden in waren, en ooc wist den gemeynen man niet daervan. In denselven nacht was men in de salen des keysers lustich en vrolyc, daer de poolse heeren met edelvrouwen dansten en de keyserrinne met haer maechden waren doende om masques te bereyden, om den keyser op den toecomenden sondach met een masquerade te vereeren, en dachten op geen quaet, dan waren midden in hare wellusten, niet gedenckende aent spreecwoort: Extremum gaudii luctus occupat.

Op saterdach smorgens, synde den 17 Mayo, ontrent de tweede ure van den dach, hoordemen een groot geluyt en geraesch van clocken eerst int slot en daerna ooc in de gantse stadt, en was ooc groot woelen en jagen te peerde al naet slot elc met geweer, en riepen in alle straten de heraulten der conspirateurs: och lieve broeders, de Poolen willen den keyser vermoorden, laetse niet te sloote comen. Deese loose maecte, dat alle de Poolen, die alomme in hare huysen, bang synde van sulck gerucht, en meest alsins in de wapen, ingehouden wirden van de menichte, die

voor haer hoven alsins stonden, om haer te beroven en omtebrengen, en alle die Poolen oft die in poolse cleedren op straet gevonden wirden, moestent al becopen metter doot, en daer een partye Poolen te peerde was, die hebbense terstont beset en hebben de heckens der straten, die alsins heckens hebben, geslooten, soo datse met hare peerden nergens door en conden, en daer geen heckens en waren, haddense terstont vol balcken geworpen, breeckende die uut de straeten die al van balcken syn; en gesciede alsins een groote moort onder de Poolen die men vont, ooc liepense veel huysen in der Poolen, die haer te weere stelden moesten al heerholden, maer die haer naect lieten bestrooffen bleven meest by den leven, maer wirden bestrooft dat haer hemde ooc aen haer niet en bleeft, dit rumoer soo in de stadt alomme synde. Ja cleyne kinderen, jongens en datter was in Mosco liep al met pylen, boogen, roers, bylen, sabels, pycken en stocken, roepende en screeuwende: slae doot Poolen, en rooft haer vrylyck al dattse hebben!

Terwyle hebbense, de conspirateurs, boven den keyser vermoort en ginck alsoo int werck: sy hadden eenen cancelier daertoe bewillicht die voor haer heel heylich was, want hy yverde seer in haer religie, ooc en dronck hy geenen stercken dranc en adt altyt soberlyck, soo datse hem voor eenen heelen heyligen hielen, en was genaempt Timofe Osipoff, en alsoo men dien dach de keyserinne soude gesworen hebben, en aengenomen mette cruyscussinge oft eedt haer voor keyserrinne van Moscovia, soo soude hy eerst voorgegaen hebben om 't selve met woorden tegen te staen, ondertussen soudense haren aenval doen op den persoon Demetrium, en hadde deesen Timofe al 2 mael 't sacrament genomen en was van den pope oft biechtvader al geabsolveert en ooc geconsacreert met groote ceremonien als gaende in syn doot voor synen vaderlande en gemeyne nut desselfs, en heeft ooc op dien morgen syne huysvrouwe en kinderen adieu geseyt, diet niet en verstonden, maer de moeder meynde hy int clooster woude gaen.

En is hy alsoo recht toe na boven gegaen, daerme den eedt doen soude, doch hy en bekende Demetrium niet voor den keysers soone, maer voor eenen uutgeloopen moninck, Grisco Otroepoff genaempt, die door toverye en duvels bedroch int ryck Moscovia is gecomen, besittende tselve onrechtveerdichlyck, en wilde ooc den eedt niet doen voor een Jesuitinne, houdende haer voor een heyden, die met haer lichaem besmet hadde 't heylichdom in Mosco en oorsaeck was den gantsen verderf Moscovie; hy soude meer gesproocken hebben, dan wirdt terstont vermoort en van boven neder uut de venster gesmeeten; daerop de conspirateurs de clocken terstont luyden en quamen met geladen roers alle trappen opgelopen van achter en vooren, synde meest moscovisc edelen en cooplieden en veele van Naugorodt, ooc Plesco en ander quartieren, die al lang te vooren om dat stuck te volbrengen secretelyc in Mosco waren gecomen, en hebben vooreerst al de hellebardiers, die in den voorhuyse syns palleys de wacht hadden, gevangen genommen en haer geweer ontweldicht, settende haer alle in een camer beneden, bevelende haer niet een woort te kicken noch tegenspreecken, wildense 't leven behouden, en juyst warense doen niet half op de wacht, maer sommige hier sommige daer gegaen; in somma twas Godts believen datse door haer eygen scult soo moesten varen, daerse wel hadden connen wachten, en hebben de conspirateurs terstont aen allen canten gelopen, vermoordende alle die tegenweer booden, loopende na syne camers, daerin scietende met roers. Ondertussen was hy voorgecomen en vraagde watter te doen was, en waerom dat men soo luyde en tierde, dan door

verbaestheyt creeg hy geen antwoorde, en heeft geroepen om syn sweert, maer dieder altyt met gereet had gestaen was doen ooc terwyle ontsloopen metten sweerde, en hy lonten rieckende heeft terstont een hellebardt gevadt en is binnen geloopen, haeckende de deur van binnen toe, en soo hy hoorder door de vensteren scieten en ooc houwen met bylen op de deuren, liep van deen camer in dander door secreete deuren, en is gesprongen in een salet, dat wat leeger was als de andere camers, maer hy deede eenen grooten spronck en uutcomende wirt hy in den arm genomen van een Lyflants edelman, Furstenberger genaempt, die hem geern bergen wilde, want hy al bloet spooch, doch deesen Furstenberger wirdt vermoort, en noch ontquam hyt in den badtstove door eenen ganck en meynde soo door eenen duere op de ruymte te comen en soo onder de gemeynte te ontsluypen, die alreede op de achtertrappen met honderden waren gecomen; en hadde hy daeronder gecomen, soude sonder twyfel ontcomen hebben, en souden de gemeynte alle de heeren en conspirateurs hebben omgebrocht, wantse meynden dat me den keyser salveeren soude, want sy en wisten niet van den aenslach, maer meynden de Poolen den keyser wilden hebben vermoort, en meynden datte conspirateurs hem salveren wouden, want soo was haer wys gemaect, en dat om datse de Poolen souden tegen houden in de stadt; en daerom hebben hem de conspirateurs in deesen ganc gevadt en haest doorgeholpen met in hem te scieten, sabelen en houwen, want vreesden seer hyt ontcomen soude. Men seyt datte heeren hem noch vast houdende, veel souden hebben gevraecht, doch ongelooflyc, want geen tyt en was lanck te staen, maer alsoo hy de gemeynte sach, riep hy: brengt my op de pleyne en verhoort my, ic sal u seggen wie ic ben, doch vreesende voor de gemeynte, die vast aendrongen, hebbense hem terstont vermoort, roepende: twas Rostrigo, en niet Demetrius, dwelc hy selfs bekent heeft! en bonden hem een touwe aen syne voeten en sleypten hem soo naect als eenen hont buyten 't slot, smytende hem op de pleyne neer, en droegen sommige momaensichten voor en achter hem, roepende: dit waren syne gooden, die hy altyt aenbadt! en haddense deese momaensichten gecreegen uut de camers der keyserrinne, wantse daer waren gebracht om den keyser met een masquerade te vereeren; doch de Moscoviters en weeten niet wat dat is, noch en verstaen sulcke dingen niet, maer meynden voorseecker en noch dattet syne gooden waren die hy anbadt. Sommige willen seggen, dat hy noch int bedde was, en datse hem soo int hemde souden vermoort hebben int vluchten, dan is ongelooflyc, want waerom soude deesen cancelier dan vermoort syn; doch seggen sommige deesen cancelier savonts vermoort is, doch is onwarachtich, want die my dat seyden, waren met conspirateurs en haddender selfs met by geweest. Ondertussen was de keyserrinne half doot van bangicheyt, wanter ooc veel volc rondom haer gemacken liep, breeckende en stroofende alles datter uut en aen was, en is een edelman ooc een van de conspirateurs gecomen, die heeft haer in een stercke steene camer geleyt en haer vast bewaert met sommige; maer de joncvrouwen wirden meest naect totten lichaem berooft en scandelyc gehanteert en geleyt als scapen van de wolven elc syns weechs, die als eenen roof wech voerende; ja leydense naect lancx der straten, daer aen haer alle scandt gedaen wirdt, en wirden sommige ooc vercocht soo al loopende in de furie; ja sloegen malcander ooc veele doot om den buyt. 'T was wonder om sien hoe 't volck liep mette poolse bedden, deeckens, kussens, cleeren, peerden, tomen, sadels en alderley huysraet, gelyc ofse uut eenen brant geloopen hadden. Basmanoff was int eerste gerucht noch

in de batstove, want men seyde hy snachs noch 2 maegden hadde beslapen, daeromme hy in de badstoof was na haer maniere: alse hy vrouwen hebben geleegen, soo gaen se henen in de batstove om haer te reynigen; dan alsoo hy de clocken hoorde, is hy terstont te peerde geseeten, nemende een onderroxken in der haest aen, en achter hem 10 oft twaelf knechten met geladen roers, en reet in aller haest soo te sloot, meynde een ongeluck onder de heeren was, soo Moscoviten als Poolen, dan en dachten hier niet op, en alsoo hy boven quam, quam hy noch in de salen, doch wirt gescolden voor eenen verrader van een naugorodtsch edelman, metten keyser diese Rostrigo noemden, en alsoo hem Basmanoff wilde verantwoorden, wirt hy terstont vermoort wel van tienderley wapen, en wirt soo den muer heronder geworpen, en hebben hem ooc soo gesleypt op de pleyne, en leyden Basmanoff op een banck en Rostrigo oft Demetrium op een tafel, Basmanoff onder syn voeten leggende, en lietense daer soo tot een spectakel liggen voor de gantse werelt.

Thuys van Sandomirsci was rondomme met soldaten beset, en wirt vast bewaert met alle die daer binnen waren en ooc 't hoff van den ambassadeur des conincx; daer sont Sandomirsci eenen heenen dat hy hem stil sou in huys houden, als ooc Sandomirsci soone, die wel 300 sterck al te peerde in de wapen waren in haren hove.

Doch doen Demetrius doot was, syn de opperste heeren alomme gereeden, 't volc vermanende op te houden van roven en moorden, en hebben vooreerst deese voornoemde 3 hoven gesalveert en sterc beset met volck rondomme, en daerna synse alomme gereeden, biddende de Poolen, die noch in sommige hoven in de wapen waren, datse haer wapen souden overgeven op datse niet vermoort en wirden, dwelc meest alsins gescach; dan op de strate Pocrofea genaempt was een hoff, daer veel Poolen in waren en haer lange geweert hadden; hier quam cnees Vacili Soesci, 't hooft der conspiratie, voor en badt haer datse haer stil wouden houden op datte furie en moorden op mocht houden; maer sy begeerden eenen eedt van hem, dwelc hy haer beloofde; dan soose niet en betrouden, staeckense eenen van de haren onder door de poorte, die met hem spreecken soude, dwelc gescach, en heeft Soesci deesen om den hals genomen en gecust, hem sweerende haer geen leet en soude gescieden, en hielen aen beyden syden al soo stille, en 't gemeyn peupel trock soo aff van daer weder naerder; alle huysen die tegenweer gedaen hadden, waren bestrooft en vermoort, maer alle die alles hadden overgeven, waren heel naect berooft, maer behielden 't leven; alle de musiciens waren byna omgebrocht, ooc een pools heere met synen gantsen gesinne, die met op de bruloft genoodt was van den moscovisen ambassadeur in Poolen, en veel meer andere heeren en edelen. Thoff, daer in lach den heere Vesnevetzci, heeft totten lesten toe sich lustich geweert; want doense van die heeren alsins afgejaecht waren, quamense daer tsamen by een om deesen hove, wantet op eenen grooten pleyn was by 't water Neglinna, en lagen daer met veele dusenden rondom, scietende en houwende alles anstucken, en hadden keuckens en stallen en ondercameren al berooft, maer de Poolen al in de bovencameren synde, hebben groot tegenweer gedaen en lustich van boven door de vensteren veel Moscoviten doorscooten, en alsoo daer altemet met menichte aendrongen om 't gouts wille, datte Poolen uut de vensteren smeeten, en costelycke cleeren, wirdense als beesten oft vogelen doorscooten, want waer eenen hoop was, daer scooten de Poolen tseffens onder, ooc wildense tot 3 malen haer opgeven: de Russen waer

meynende liepen met honderde beyde de trappen op om te roven, want de Poolen hadden boven 't voorhuys opgedaen, daer de Moscoviten tseffens in quamen, en vol synde, scooten de Poolen met 40 oft 50 roers tseffens onder den hoop, soo datse heronder vielen en sprongen van de trappen als ratten, die gejaecht worden van den soldren. In somma dit duerde heel lange, en brochten sommige ooc gescut daervoor, 't selve van de mueren gehaelt hebbende, en scooten op 't huys aen en quetsten haer eygen volc, die met menichte altyt op de trappen liepen, soo roofgierich warense. In somma ten lesten comende alle de heeren, mostense met smeecken en bidden daeraf halen, en warender wel over 300 Moscoviten gebleven en veele gequetst, daer ontrent 2 oft 3 Poolen waren gebleven; en hiel de groote furie alsoo op in Mosco van roven en moorden, en synder veele ryc geworden door de geroofde goederen te coopen van de geene diese gerooft hadden, dwelc all meest scuym van rabauwen, scelmen en diewen waren, die daer niet weynich en syn, en wirt terstont gebooden, dat men alle de geroofde goederen moeste tsamen 't-sloot brengen op den scatshove, om ygelyck 't syn te geven; dan hoorden weynige, maer de peerden wirden al meest weder gecreegen, want me die niet en wist te bergen, als die terstont kennende, ooc de coetsen, maer voort juweelen, gelt, cleeders, meublen ende huysraet, dat was al wech ent bleef wech. Ontrent namiddage was door bidden en afwenden der heeren alle de furie gestilt, en waren de gemeynte wel te vreeden van deese moort, wantse doch de Poolen vyanden waren, en preesen de daet, loovende de geene die dat int werck gestelt hadde, als yverende om syn vaderlant en heylichdomme in Mosco; en alsins goede wachte gestelt synde, wast weder heel stil in Mosco, en werdt bevonden datter 1500 Poolen vermoort waren en 800 Moscoviten; onder welcke Poolen veel heeren en jonge helden en edelen gebleven waren, en lagen soo gehouwen moedernaect 3 dagen op der straten, als ooc Demetrius met Basmanoff, en quamen de Russen daer rondomme, lasterende en kervende op de doode lichamen en vloectense seer smadelyc, al en hoordense niet; ende waaren de opperste der dooden onder de Poolen deese: Sklinsci, Vonsovitz, Damaratzci de oude, Cxons Pometzci, Lipinitzci, Ivanitzci, Bal Jan Pologofsci en noch veel meer andre edelen en jonge heeren, die sommige van de slots mueren gesprongen waren in de riviere, en wirden soo voort met pylen jammerlyck doorscooten, en Boëtsinsci lach in eenen hoff onder de cruyden en boomen verborgen, die ontrent 's keysers woninge was op den achterhove, en wirt daer alsoo gevangen en wel bewaert, met noch meer andre; dan alle die in den hove des ambassadeurs waren, syn wel geraect.

Dan syn seer te beclagen de edelen en onsculdige, die maer en quamen om hare coopmanscap te doen, dan men meynde sommige al Poolen waren, om datse op pols gecleet waren, want Nevesky en Volscy, Andreas Nathan, Nicolay Demist, daer voor van verhaelt hebbe sulcken scatten met gebrocht hadden, syn cael berooft om veele dusenden, en 't geene sy in 's keysers scadt vercocht hadden, hebbense daerna van de Soesci antwoorde gecreegen datse by Rostrigo souden gelt halen, diet van haer gecocht hadde; en boven dat seydense datter niets in den scat en was, maer dat hy den heelen scat geledicht hadde en haer alle in Poolen gesonden, crygende anders geen antwoorde, ooc synder noch veel meer ander coopliedcn van versceyden natien dien sulcx wedervaren is; de dienaers van Philips Holbeyn van Augsburg syn totter doot toe gewont, na datse van alles waren berooft, ooc een Milanoys Ambrosy Celary,

nadat hy gantslyck berooft was en den scelmen ooc alle gout, gelt en goet had overgegeven, hiel hy syn hemde aen, willende 't selve niet geven, om syn scamte te bedecken, dan willende 't selve ooc hebben, staecken hem een mes in synen buyc, dat hy doot ter aerden viel, en namen syn hemde, en en is onder de dooden noyt gevonden, hoe hy ooc gesocht wirdt.

Eenen Jacob Marot, een Brabander, is ooc vermoort, dan is gevonden en ooc begraven, eerst van den hove verloff hebbende met sommige, en heeft de furie vooreerst soo een eynde genomen.

Hy selver was een sterck onderset man, als geen baert hebbende, groote stercke scouderen en eenen dicken neuse, daer neffen een blau vratken stont, was geel van aengesichte, bruynachtich, was heel sterc in syne handen, hadde ooc een breet aengesichte en grooten mont, was stout en onvertsaecht, geerne bloet siende, dan lietet noch niet veel blycken. Geen heere noch cancelier en wasser in Mosco oft hy hadde syne tucken gevoelt, hadde wat wonders noch in den sinne, want woude in den winter noch Narve bespringen en haddent hem de heeren niet afgebeeden, om de ongelegenheyt des tyts; hadde ooc, als wy by synen leven verhaelt hebben, veel ammonitie en victalie na een stat Jielits gesonden, om soo in Tartarien voor eerst te vallen, maer int verborgen waren syne gedachten daermet in Poolen te vallen, en dat gantsch eygen te maecken en den coninc daeruut te setten, oft door verraet te crygen, en meynde 't selve soo heel onder Moscovia te brengen. Voor eerst, dit raden hem veele Poolen, als Sandomirsci, Vesnevetsci en meer andere; in somma hadde wat groots ende wonders in den sinne, dan nam voor hem, eerst alle moscovise heeren en groote geslachten om te brengen, daertoe eenen dach bestemt hebbende, en liet lancsamerhant veel gescut daertoe buyten voeren, om soo hy seyde eene groote scermutsinge uut genuchte aen te rechten, daer alle heeren met souden weesen, en soude dit gescieden na de bruyloftdagen, en wiste ygelyck pools heere ooc capiteyn en overste, als ooc Basmanoff en alle syne anhangers watse doen souden, en wie dat elc ombrengen soude, en wie ooc in Mosco en int slot sou blyven, en selver soude hy buyten syn met al 't gescut en pools crysvolc en syn aenhangers, en soo 't selve na synen sin geluct hadde, wie soude hem in Mosco tot tegenweer hebben dorven stellen, daer alle de ammonitie buyten in syn macht sou hebben geweest? Maer Godt en wildet niet hebben, en maecte dat de Moscoviten hem noch te cloec waren en hem verrast hebben. Boetsinsci hadde hem alleen wel gesecht, dattet tegen Godt weesen soude en dat hy dat toch niet doen en soude, maer veel eer met vrindlyckheyt tot hem locken, ooc officien geven daerse niet seer machtich in en conden worden, en soo soudense mettertyt wel gewent worden; maer hy den moscovisen aert beeter kennende, seyde datse met sulcke dingen den Moscoviten niet en souden connen regeeren, maer mosten straffelyc geregeert syn, dwelc waer is, want een Moscoviter moet met dwanck en vreese onderhouden worden, want daer men hem wat wil geeft, en doocht hy geensins; daerom docht hem best de opperste aen een syde te helpen, om soo dan alles na synen sinne metten slechten onnoselsten volcke om te springen en te brengen daertoe hyt soude geraden vinden.

Dit selve is haer na syn doot een goede ontsculdinge geweest by allen potentaten, want vonden 't selve na syn doot al bescreven wie omgebrocht soude geworden hebben, en wie hy ooc soude van den Poolen in hare plaetsen geset hebben, en lasen 't selve ooc openbaer voor den gantsen volcke, die doen noch veel blyder en

geruster waren, ooc sondense de copye na Poolen en in aller oorden, om 't selve openbaer te maecken.

Ongetwyfelt, haddet na synen sinne gegaen, met raet van de Jesuitsgesinde, soude voorwaer veel quaet gedaen hebben en mogelyc veel ongelucx in de werelt aengericht hebben door hulpe vant roomse raet, diens werc het al geweest is; dan Godt diet alles regeert, hebben haer voornemen te niete gemaect, dies moeten hem alle rechtgelovige dancken. Hy was, hoewel hy een helt en crychsman was, een oncuys mensche, want alle nachten nieuwe maegden scende, en hadde ooc alsins veel jonge nonnen bevruchtet; ooc scende hy eenen edelen jongelinck van den huyse Guorostinin, twelc een groot geslacht was, en hiel deesen jongen melcmuyl in grooter eeren, daerin hy ooc veel glorieerde en en mocht niet misdoen. Soo haest hy vermoort was, oft als 't rumoer begon aen te gaen, soo is Michale Moltsanoff gevlucht, die een van syn secreete raden was in alle tirannye en oncuysheyt, en is in Poolen ontcomen, en men miste een scepter en een gouden croone, en men meynt sonder twyfel dat hy die met heeft. Ooc was eenen van de selve naeste raden gevlucht op een van de keyserlycke peerden, en was genaempt Grigori Micolin, maer hy wirt gecreegen te Ullsum, 6 mylen van Mosco, meynende na Poolen te vluchten; ooc warender eenige poolse knechten gevlucht, op hare meesters peerden, in de eerste furie, hebbende niet anders als bloote sabels in hare handt, en alsoo geene wegen en kenden, redense soo over en weder in den velde, deese wirden van een deel edelen uut Mosco vervolcht en quamen lustich aen den andren, daer alle deese knechten meest bleven, want de edelen meest pistolen hadden en doorscootense alle; doch blevender noch elve van de edelen verslagen, hoewel haerder veele waren.

Wy lieden als ooc de engelse cooplieden en waren niet min bevreest, want de doctoren des keysers ooc bestrooft wirden, dan Godt heeft ons noch genadelyck bewaert dat wy vry quamen. De furie over synde ginc ic eens uut om te sien de doode lichamen, daerder sommige hare sabels noch op probeerden, en de 2 lichamen van Demetrius met synen vrint Basmanoff lagen ooc daer op een tafel 3 dagen lanck, rondom veel volc stont en spotte, en sommige weenden ooc inwendich, siende des werelts onbestandicheyt, en ic hem wel nau besiende, connende voorwaer niet anders mercken als dattet den keyser was, dien ic menichmael gesien hebbe, en datse vermoort hadden den geenen, die een jaer den rycke geregeert hadde, hoewelse nu met deese nieu oorlooge willen beweeren datse weder den rechten niet vermoort en hebben, maer een ander in syn plaetse. Ic telde ooc syne wonden die 21 waren, en bovendat was syn beckeneel boven geclooft, soo dat er de hersenen uut waren gevallen, en wirdt den derden dach in een cuyle buyten gesmeeten; maer Basmanof wirt van synen broeder begraven, oorlof van den hove hebbende.

Wat deesen keyser voor een geest is geweest, hebben wy genoech verhaelt, maer veele synder, die willen beweeren dattet den satan selve is geweest, die in den selve persoon ende naem daerna noch meer aenrichte en noch niet op en hout, maer noch tienmael meer ellende is aenrichtende, en tis wonder dat dit juyst al eenen naeme Demetrius anrichtet. Och! hier anne canmen sien Godts groote gerechticheyt, straffende landen en steeden op veel manieren en ooc wonderlyck, daeromme mochte Homerus, d' edel poete, wel seggen:

Aspicit deus res mortalium ac punit peccatores.
Non probant nefanda opera dii beati,
Sed amant justitiam ac justa facta hominum.

Demetrius. Rostrigo.

Wie waert ghy, segt ons doch,
Die dees tragedy wrochte
Over Moscovien? Och,
Hoe weynich ghy doen dochte
Dat mettet selve soch
Men u sou spys'n onsachte.

Maer wonder, uwen naem
Op een nieu weer gaet wercken!
Demetrius, gaet d' faem,
Hem nu wedrom wil stercken,
Om den moscoffsen naem
Te cleynen met haer percken.

Maer Godt, die al doorsiet
Der Menschen doen verachtich,
Sal laten worden niet
Op deeser eerd' cleynachtich,
Ten sy dattet gesciet
Met synen wil almachtich.

'T lichaem wech geworpen synde, is in denselven nacht rondomme Mosco een groot wonder gesciet; want alle vruchten, soo cooren als boomen, syn boven aen de toppen alomme verdroocht, gelyck offse met viere versengt waren, ja wel 20 mylen int ronde van Mosco, ja de pynboomen, die 's winters en somers altyt groen waren, die waren ooc boven de toppen en spruyten al verdroocht, soo dattet ellendich om sien was; daerom seyden de Moscoviten dat hy doot synde, synen geest noch deede toveren door hulpe des satans, daeromme dachtense goet te syn het lichaem te verbranden, en hebben tselve ooc weder opgesocht en genomen, daerby ooc 't casteel, dat hy in den winter tot recreatie op 't ys had laten maecken, dwelc hy d' monster der hellen noemde, en setten dat buyten Mosco op den rivierken Katiol genaempt, en hebben hem daerin leggende soo tsamen verbrant, en d' assen in den wint geblasen, en meynden alsdoen nu alle hadden gewonnen en gedaen, en nu sonder anstoot en sorge souden leven; en hebben de heeren onder haer wederomme tot keyser gecooren den Soesci, diese op de groote pleyne hebben gebrocht, en de gantse menichte des volcx rondomme laten roepen, seggende datse onder haer hadden gecooren tot eenen keyser Vacili Ivanovitz Soesci, geenen beeteren noch bequameren hebbende connen vinden onder haren volcke, die syn leven veelmalen hadde gewaecht tot gemeyn nut en ooc tot welvaren des vaderlandes, vragende de gemeynte of sy ooc daermede te vreeden waren, wantse seyden Mosco niet lange en conde syn sonder eenen heere, waerover de gemeynte met luyder stemme hebben geroepen: datse daerinne te vreeden waren, en dat niemant als hy sulcx weerdich. En soo synse hem altsamen onderdanich geworden, en syn hem to voete gevallen, wenschende geluck den keyser en grootvorst Vacili Ivanovitz aller Russen, en hebben de heeren hem alsoo boven gebrocht in de kercke, dancseggingе doende voor hare verlossinge. Daerna quam eenen couden vorst over 't gantse lant, die ooc meestendeel der vruchten bederf, soo datse niet en wisten wat seggen, doen hy verbrant was; maer sagen vast op malcanderen, niet weetende nu te beduyden waer van sulcx heerquam.

En hebben ooc den keyser Vacili Ivanovitz gecroont op haer maniere, gelyc men de moscovise keyseren pleecht te croonen, en wirdt ooc gout gestroyt in deese crooninge.

Den 30 Mayo is de gantse gemeynte tsamen geroepen op de groote pleyne, daer de heeren meest uut syn gecomen, leesende voor de articulen waeromme sy eenen gecroonden keyser, den voorscreven, hadden omgebrocht, en syn navolgende:

Ten eersten besculdichden sy hem geenen geboren keyser te syn, noch ooc soone van den keyser Joannes Vasilius, saliger memorien, maer seggen eenen tovenaer en scelm is geweest, van den satan tot sulc een stuck gedreven synde, synen name was Grigorie Otrepiof, en was van geboorte van Galettz, en synen vader en moeder leefde ooc noch, synde arme lieden, en wirden aldaer ooc te voorscyn gebrocht, en bekenden 't selve dattet haren soone was, en seyden doen hy 't lant increeg, dat hy na Galets scicte en liet alle syne vrinden vatten en in een gevanckenisse werpen en vast bewaren, om dattet niet uut en soude comen, wel tot 60 sielen toe, ooc seydense dat soo haest hy int rycke was, eenen boef daer toe cochte, die hem alsins voor Grigorie Otrepiof uutgaf en stelde willens den sott, in een monnicx cap gaende; en als deesen Demetrius doot was, heeft deesen monninc ooc bekent dat hy van hem daertoe gecocht was, ende hy was besteedt geweest int clooster in Mosco, verhalende daerby alle de redenen die ic int beginsel synder comste van hem verhaelt hebbe, hoe dat hy met sommige scriften en copyen ontliep in Poolen, hem uutgevende voor Demetrio. Nu seggen sommige dattet den satan selve is geweest, maer noch synder, die seggen dattet eenen pool is geweest en die door toedoen der Jesuiten gesonden was in Moscovia, leerende de spraeck en gaende alsins als eenen landlooper en bedelaer, vernemende alle gelegentheyt des lants, ooc de historien en gesciedenissen lesende, en is soo met alle besceet weder in Poolen gecomen, en hebben daerna alsoo de Jesuiten met hare aenhangers en den Paus selve hier op geraetslaecht, om haer personagie soo te speelen gelyc verhaelt is, dwelc ooc wel mogelyc is, en veel voor warachtich houden.

Ten tweeden besculdigen hem eenen tovenaer geweest te syn, en metten duvel omginc en affirmeerde 't selve ooc synen pedagoge die hy hadde, eenen Pool, die seyde dat hy tot sulcken conste lust hadde en meer dergelycke, en beweesen de Moscoviten 't selve met sommige stucken als vant monster der hellen, dat hy gemaect hadde, en meer andre dergelycke fabelen.

Ten derden besculdigen hem eenen ketter te syne, om dat hy hare vierdagen en feesten niet en achte, noch ooc niet ter kercken ginck.

Ten vierden toondense den volcke des Paus brieven, die gesonden waren geduerende syn regiment, daerin vermaent was dattet begon tyt te worden om 't lant te reformeeren, en soude beginnen scoolen te laten maecken om de kinderen te laten leeren gelyc men in Poolen deede, en dat hy soude beginnen te suyveren de kercken van alle de griecse outaren en beelden, ende die heiligen met beelden van de catholycxse roomse religie, en ooc heyligen door volc die hy daertoe gesonden hadde, en meer dergelycke grillen.

Ten vyfden brochtense 't contract voort dat hy in Poolen metten paltsgrave Sandomirsci gemaect hadde, als hem te geven 't vorstendom Plescou en alle toebehoorten, ooc Naugordia, en synen soone, de keyserrinne broeder, soude hebben 't gantse lant van Sibiria met ooc Samojeda en datter aen was; ooc hadde hy 't vorstendom Smolensco eenige belooft, dan vooreerst soudemen alle inlantse heeren hebben omgebrocht, als verhaelt is, en 't selve alomme laten regeeren van poolse heeren en Jesuiten.

Ten sesten hebben haer clacht gedaen als datse van hem niet geacht en waren, want al wirdense van de Poolen geinjureert en gescolden, en creegen geen recht daerover, maer wirden noch wel met slagen gegroet en in ongenade versonden om te vergaen.

Ten sevenden beclaechdense haer van syne excessive oncosten en expensen, niet overwee-

gende hoe veele 't lant verdragen conde, ooc maecte hem eenen grootren throon dan de moscovise keyseren wel hadden gebruyct, en liet scepter, croone en werelt voor hem dragen, ooc 't groote sweert, gevende hellebardiers, hartsiers en capiteynen gagien soo groot als de heeren, niet denckende dattet soo haest ten eynde sou loopen.

Ten achsten hebbe besculdicht dat hy soo oncuysch en luxurieus was en ooc lichtveerdich als ymant ter werelt, niet aensiende de heylige nonnen, maer heefter met menichte in de cloostren gescent, ontheyligende alsoo haer heylichdom, bovendat was hy in sodomie bevonden; ooc heeft hy syne bruyloft gehouden opt den heyligen Nicolaydach, die ten anderen mael by haer int voorjaer compt, en was sulcke daet by haer lieden een groot sonde, als Nicolaus houdende byna soo hooch als Cristum, ja eeren hem tienmael meer. Ooc liet hy dicwils dusenden leenen uut de heylige cloostren, sonder daer yet van weder te geven; papen en muncken en ander heylige personagien heeft hy wel dapper laten geesselen, dwelc sy lieden ongewent waren, welcke courante sy noyt en hadden geleert diese doen dansen mosten. Ooc heeft na synen sinne eenen patriarch in Mosco geset, sonder verkiesinge der biscoppen en heyligen, en heeft eenen goeden patriarch afgeset in ongenade versonden, maer eenen godloosen boef op syn plaets gestelt.

Ten negenden besculdigen sy hem dat hy noch eenen geest verwect hadde, die hem ter nauwer noot ooc sou connen bystant doen, en quam deesen met veele Casacken op de groote riviere Volga, doende daer alomme veele scade, bestrooffende de booten, die van Astrocan vol goederen quamen, en deede veel milioenen scade; en deesen gaf hem uut voor Pieter Fedorovitz, bastaert van den keyser Fedor Ivanovitz; en hadde den keyser Fedor Ivanovitz noyt gedacht van syn vrouwe te gaen by een ander, om soo bastaerden gegenereert te hebben, maer leefde als heylich, als wy verhaelt hebben.

Ten tienden claechdense over den grooten overlast der Poolen alomme, doende alsins haren moetwil, ooc cochtense in alle winckelen sonder te betalen, en wouden niet een woort van de Russen verdragen, maer hieuwen daer terstont op met hare sabels, en als men claegde, soo en creegense geen recht, maer wirden als honden veracht en verstooten van de valsche rechters, die hy na synen wille geset hadde; ooc deeden de Poolen alsins moetwille op de straten, niet aensiende princessen en boiarinnen, diese met gewelt savonts uut coetsen trocken, hoewel veel knechten daeromme gingen, en soo alsins oproer maecten, dwelc onverdraechlic was.

Ende beslooten daermede, dat al hadde hy geweest wien hy soude oft woude, hadde hy maer stil geleeft en een moscovise princesse genomen ten houwelyck en ooc haer religie gehouden en hare wetten gevolcht, soude wel eeuwich keyser gebleven hebben; maer sy en wisten, och lacy, niet dat Godt haer soo wonderlyc strafte om haer menigerley boose sonde, daerse dagelycx meer en meer in verhart wirden.

En hebben sy alle deese voorscreven besculdingen int gantse lant heromme gesonden en ooc den gantsen lande vercondicht dat keyser gecoren was Vacili Ivanovitz Soesci, en wirt ooc van allen steeden aengenommen met blyscap, behalven die steeden van daer Demetrius gecomen was, die hebben gerebelleert en ooc de booden vermoort, daer Poetivili en Jeletz 't hooft van waren; en begon alsoo weder een nieu oorlooge int lant, inlandische.

Wy sullen nu eerst verhalen 't geene hy in Poolen gesonden hadde int begin synder reegeringe, behalven het gelt daer hy syn sculden met betaelt heeft, daerover sy haer seer be-

claecht hebben, als den scadt heel geleedicht van gelde. Dit volgende heeft hy gesonden datmen voorseecker weet:

Uut den naem syner moeder is gesonden aen de princesse van Sandomiria een beelt van de 3 vuldicheyt met gesteenten verciert, geestimeert op . . .	Fl.	20,000
Van Demetrio gesonden voor-eerst eenen diamantrinc weert	«	14,000
Een cleet om te dragen	«	16,000
Eenen carkant van	«	48,000
Een gans orniment daer op stont een dier met vleugels van helitropio	«	12,000
Een hiacintscael en een effe van gout	«	32,000
Een gouden scael vol met gesteenten	«	26,000
Eenen silveren vergulden pelicaen, 50 m.	«	1,600
Een boer op een hert sittende, dwelc Philips Holbeyn over 10 jaren vercocht	«	7,000
1 oorlooge van ebbenhout van ditto	«	10,000
1 silver vergult scip van ditto	«	5,600
2 vogels	«	2,240
40 ℔ groote peerlen à 33 daelders de once.	«	48,128
3 timmen en costelycke sabels .	«	60,000
12 costelycke stucken fluweel en sattyn	«	4000
Van den ambassadeur Offonassi Vlasoff, die in Poolen was gesonden, wirt gegeven te Cracou door bevel syns heeren, deese navolgende giften en gescencken: te Cracou vereert een persiaense tapyt vol oorloogen seer constich gewrocht en cost	«	16,000
Noch veel sabels om wel	«	14,000
Noch een carkant met een groote bagge, cost	«	38,000
Van de oude keyserrinne wegen veel sabels om	«	10,000
En bovendat in contanten gelde	«	400,000
Bedraecht deese somme	Fl.	784,568

(Verhael Fl. 306,568)

en is in moscovisen gelde tsamen 130,761 roebels, en is 't geen men voorseecker weet, behalven dat noch secretelyck gesonden is, dat ooc veele is bedragende, en hiermet heeft de bruyt haer en haer volck wel connen toerusten om triumphant in Mosco te comen, gelyc voor verhaelt is.

En men heeft daerna vernomen dat hy den Cristus, die van fynen goude te vooren van den keyser Boris gemaect, ooc meestendeel na Poolen gesonden hadde, met veel coppen en scalen en veele rariteyt eertyts van de coningen uut Persien aen de Moscoviten gesonden; bovendat en is den Paus ooc niet vergeeten.

De oude keyserrinne, die hy syne moeder genoempt hadde, is sonder eenich letsel in haer logement gebleven, maer is wel bescimpt geweest van hare loogenen, datse hem soone genaempt hadde; dan sy heeft gescyt 't selve uut vreese gedaen te hebben, als ooc uut der ellende verlost te syn verblyt was, niet weetende wat sy dede, en is alsoo gebleven in haren voorigen staet.

Terstont heeft men alle de Poolen, soo heyducken, scutten als andere, die van cleynen name waren en nergens toe nut, haer geweer ontnomen hebbende, met groot geleyde uut den lande gesonden en soo over de grensen gebrocht, hebbende laten loopen; dan hebben som-

mige Poolen onderweegen hare bewaerders sommige gedoot en sommige gequetst, dan diet deeden mosten ooc lustich heerhouden.

Alle heeren, edelen en cooplieden die van aensien waren, wirden met stercke wachten bewaert en hier en daer versonden, sommige in bewaringe, sommige in gevanckenisse met cleyn tractement. Den paltsgrave met syne dochter, de geweesen keyserrinne, syn met een deel haerder edelen, ontrent 400 gesonden na Jaroslau op de riviere Volga, en is haer daer een hoff ingegeven, dat rondomme met stercke wacht bewaert wirt, ooc moste de burgerye wacht bestellen boven d' andre. Synen soone, broeder der keyserinne, wirt met ontrent 300 edelen en heeren gesonden na Costrom, ooc een stadt op de Volga, en wirden daer ooc sterc bewaert.

En 't hoff in Mosco daer den ambassadeur in lach met ontrent 300 mannen, soo van syn volc als van de geene dieder in de furie in gevlucht waren, die daer beeter waren dan d' andre, syn ooc wel sterc bewaert en 't hoff noch rondom met heckens en balcken bemuert, en wirdt nacht en dach bewaect. Alsoo wirt ooc bewaert den heere Vesnevetsci van Kiof met synen volcke, over de 300 mannen, die hem soo lustich geweert hadde, als wy verhaelt hebben. En wirden alle dit volck spyse bestelt, doch niet soo alse wel van doen hadden, daeromme sy ooc veel van haer tuych vercocht hebben, om half gelt aen den Moscoviten om nootdruft te coopen.

Wy hebben hier voor verhaelt hoe alle steeden wel daerin gerust waren 't geen in Mosco gesciet was, behalve die na de poolse en tarterse syde lagen, te weeten 't lant Siveria en Camaritsa, als ooc Potivili, Jeletz, Toel, Crom, Riletz en meer andre op de rye; die hebben alle de booden vermoort, ooc de brieven des keysers in Mosco verbrant, en hem scandelyck gelastert voor eenen scelmsen verrader, willende 't selve wreecken totten lesten druppel haers bloets, en wilden weeten, waerom datse sonder haren raet daertoe te kiesen eenen gecroonden keyser hadden omgebrocht, sonder eeniger oorsaecke; en hebben noch heel veel steeden met haer rebellich gemaect, ooc de gantse streecke der riviere Volga, als ooc Astrocan met alle daer ontrent, en onder malcandren gesworen 't selve te wreecken, en riepen tot hare oversten Pieter Fedorovitz van de Volga, die hem uutgaf voor bastaertsoone van den Fedor-Ivanovitz keyser, gelyc wy in de besculdingen tegen Demetrio verhaelt hebben. En hadden ooc wel voor 3 jaren ammonitie en victalie, ooc veel gescut, want als wy verhaelt hebben, dat Demetrius veele provande en ammonitie gesonden hadde na Jeletz, om in Tartarien te vallen, en wel voor 30,000 oft meer mannen; dit hebben se al in hare handen gecreegen en haer bereyt totter oorlooge. Tegen deese rebellige op de Volga ontrent Astrocan is uut Mosco al voor dit oproer gesonden eenen grooten heyre onder een groot edel heere, genaempt Pieter Seremetoff, denwelcken ontrent Astrocan comende, heeft de Astrocaners ooc rebellich en oneenich onder malcandren gevonden, en soo moeste hy vluchtig worden met synen volcke, en belegerde hem selven in een eylant op de Volga, dwelc se Baltsick noemen, ofte ooc Boesan, en was 3 mylen van Astrocan, daer ontrent 1500 cooplieden, soo van Astrocan als andre plaetsen van de Caspise Zee, met tgeen sy hadden by hem gevlucht syn, en moesten daer soo wel 2 jaer in grooter ellende blyven, nergens connende uutcomen, en stirven veele wech, alsoo groote siecten onder haer creegen van coude, honger en ongemack.

De cooplieden die te Saratoff en Samara en meer plaetsen waren, syn over lant miserabelyc dwalende elc syns weechs gevlucht en ooc sommige in Mosco gecomen; ooc hadden de Nagayen

haer weder afgeworpen van den Moscovit, siende Moscovia alsins vol inlantse oorloogen, en vergaderden wel ontrent 30 oloesen oft stammen onder haer, elcke stamme mocht uutbrengen 30,000 mannen, en stroofden alomme waerse aen oft by conden comen; en Astrocan van binnen was vol oproer en d' een vermoorde d' ander.

Alle deese dingen in Mosco comende ter ooren des volcx, warense vol anxste en bangicheyt en elc wenschte wel doot te syne; den keyser wilde met gewelt int clooster monninck worden, doch de heeren en lietent hem niet toe, maer hebben gedacht dat hyt geroct hebbende ooc spinnen moste, en maecten noch evenwel groote preparatie tot wederstant der oproeriser steeden, maeckende 's keysers broeders Demeter en Ivan Soesci tot overste van den leger, als ooc den jongen Scopin met meer andre heeren, edelen en oversten, en brochten soo eenen leeger te velde, ooc screvense aen allen steeden, dat men volc ter oorlooge soude verscaffen; doch de steeden alomme hebben groote clachten gedaen, als datse van de voorige ellende heel beroyt en cael waren en niet en hadden om volc te verscaffen; doch van langer hant quammer al eenen grooten onnutten leeger te velde.

Ondertussen warender in Mosco sommige duytse en uutlantse capiteynen, soo ooc Fransen en Scotten, die siende tlant alomme in roeren, vreesende meerder ongeluc, hebben gebeeden datse na huys mochten trecken, haren vaderlande besoecken, en hebben ooc door vrinden soo veele gecreegen datse verloff creegen, en gingen over 500 na huys, en was al wonder datse verlof creegen, daerse nochtans meest van noode waren, en 't verwonderde veelen, daer nochtans in den lande ymant hem in der Moscoviten dienst begeeft, en cander syn leven lanc niet uut comen; doch blevender noch eenige int lant die ooc noch dienden; en eenen capiteyn Scotnitsci genaempt, liep aen d' ander syde tegen der Mosco met noch sommige meer.

Den keyser Vacili Ivanovitz, eenen leeger te velde hebbende, onder 't beleyt syner twee broeders en den jongen Scopin en meer andere tegen deese verradise oproeders, diese soo noemden, hebben niet besonders uutgerecht, maer syn van de rebellige allesins lustich uut den velde geslagen, soo dat de helft niet ontcomen en is; niet tegenstaende deese nederlagen hebben noch meerder volc te velde gebrocht, sommige met vyantscap en sommige met vrientscap daertoe crygende, soo datse weeder eenen leeger van 180 dusent mannen te velde hebben gebrocht, onder 't beleyt van de voorscreven oversten.

Ooc wirdt cnees Ivan Michalovitz Worotinsco gesonden met eenen besondren leeger na Jeletz, om dat in te crygen, dat wel een van de hoofden was der oproeringen, maer is daer gantsch in de vlucht geslagen en is ooc synen leeger verstroyt, en selver nauwelyc ontcomen, vluchtende tot in Mosco.

De ander hebben ooc dicwils aen allen canten aen malcandren geweest, doch altyt creegen de rebellige de victorie, en waren alsins meester van den velde, en waren ooc cloecke crychslieden vry en liber, ooc tlant weder vol vruchten hebbende, alsoot een vruchtbaer lant is, en was in deese 2 jaren weder heel vol rycdom, soo datse alsins beeter tegen mochten, als die van de noortse syde, en hebben als crychslieden altyt overwonnen.

De Moscoviten hebben een ambassade gesonden na Poolen om den coninc alles te verwittigen, ten rechten waeromme sy den keyser Demetrius vermoort hadden, ooc ontsculdichden haer ten besten sy conden, seggende onder alle deese vermoorde niet eenen van sconincx onderdanen oft die den coninc beminden omgecomen en was, dan eenen camerling met syn volck, die metter

bruyloft genoot was door den moscovisen ambassadeur, en was in de furie alsoo by hem weerde omgebracht, dwelc haer leet was, en gaven den coninc een register der gevangene diese hielden.

En hebben ooc ondertussen vernomen oft den coninck ooc eenige bystandt aen oproerige deede en soo voort meer andre, soeckende, handelende tot haren voordeele, versoeckende, doch eerse verhoort wirden oft audientie conden crygen, hebbense wel 3 mael afgeseyt geweest, doch door den raet van Poolen goet gevonden haer te verhooren, en waren de legaten Grigori Constantinovitz Wolcensci, een boiaer, en Andre Ivanoff, een cancelier.

Daerop haer genoech wirt geantwoort, en ooc datse de oproerders geen bystandt en deeden, noch ooc van den oproer noch niet en wisten, ende den coninc seydense dat Demetrium ooc noyt en hadde bystandt gedaen, gelyc haer genoech geseyt was door den ambassadeuren by Boris tyden over en weder gesonden, als geen oorsaeck hebbende tegen Mosco te rebelleeren tegen haren eedt. Maer nu warense liber omdat de Moscoviten den eedt gebroocken hadden int vermoorden der onsculdige Poolen, sconincx onderdanen, principael aen eenen camerlinck des conincx die daer slechtelyck ter bruyloft was genoot, en was met al synen volcke scandelyck vermoort; boven dat hiel men tegen alle jus gentium synen ambassadeur daer vast in Mosco; daeromme haddense nu oorsaeck genoech om de oproerders bystandt te doen tegen Mosco en ooc selver op te trecken tegen tlant Moscovia om haer te wreecken van de injurie haer gesciet, soo wel nu als in voorleeden tyden.

Hierop soudense geantwoort hebben t' haren onsculde, maer wirden wech geleyt en vast geset tot het ander jaer datse eerst vry quamen.

Ooc hadden de Moscoviten eenen legaet in Crimea gesonden om vreede te vernieuwen en ooc met tydinge datse Demetrium der Crimmen vyant omgebrocht hadden, en ooc alle syne daden en sculden, daerby haer ten besten sy conden ontsculdigende.

Bovendat hebbense ooc in Sweeden aen coninck Carolus gesonden met brieven van vrintscappe, ooc tydinge vant ombrengen Dimetri, daer coninc Carel wel blyde om was, want was seer bange voor Demetrio, om oorsaecke die vreemt was en onnodich te verhalen, en heeft ooc belooft in unterste noot met volc den Moscoviten bystandt te doen, daerse noch eenichsins om verblyt waren.

Ondertussen waren de oproerige meesters van den velde, slaende al uut datter tegen quam min noch meer oft op de selve maniere doe de Demetrius int lant quam, en liep alle geluck haerlieden meede. Ja quamen in alle steeden die in de gantse lantstreecke waren vant Siveria met al datter aen was en creegen alle aen haer syde; ooc liepender veele over vant moscovise heyr, soo wel Duytsen, Lyflanders als Russen; en die Duytsen die cloecke waechalsen waren, wirden tot ritmeesters en capiteynen ooc gouverneurs in de gewonnen steeden gemaect, soo datse van leege tot hooge staten quamen en van soldaten halve coningen.

Ooc wasser eenen int leeger der oproerise, die was genaempt Ivan Isaivitz Bolotnicoof, deese was eenen lyfeygenen knecht geweest in Mosco by eenen boiaer, genaempt Andre Teletoffsci, maer synen heere ontloopen synde, was hy geloopen in de woestyne onder de Casacken en hadde soo ooc gedient in Hongarien en Turckyen, en was metten Casacken, ontrent 10000 sterc, deese oproeders te hulpe gecomen, en alsoot een sterc groot kerel was, een Moscovit gebooren en eenen waechals, doch cloec en stout

in haer oorlooge, hebbense hem opperste ottoman oft hooftman gemaect van haren leeger, terwyl Pieter Fedorovitz in de stadt Toel belegert lach van de Moscovise; ende deesen Bolotnicoof is getoogen metten gantsen leeger tot by Sirpag, 18 mylen van Mosco en heeft dat rondomme ingenomen, ooc Colomna, een stadt oft stercte gelegen op de riviere Moscua ontrent Occa, dat heeft hy ooc ingenomen, en leegerde hem ontrent 12 mylen van Mosco, daer tegen hem lach den moscovisen leeger.

Deese tydinge heeft in Mosco groote bangicheyt gemaect, soo dat terstont alle mueren met gescut versien wirden, ooc alle preparatie gemaect tot wederstant, en wirt ooc buyten gebrocht de wagenborch, en wirden alle opgescreven in Mosco, die boven 16 jaren out waren, de wapenen tegen de vyanden te voeren, en in alle steeden om hulpe gesonden, daer dagelycx veel volc van daen quam, en hebben de Moscoviten andermael den keyser eenen eedt gedaen hem by te staen, ooc voor vrou en kinderen te vechten, wantse wel wisten de oproerise gesworen hadden alles in Mosco om te brengen, wat leven hadde, want seydense al sculdich te weesen aen de moort aen Demetrio begaen, daerom mosten wel vechten en tegenstaen.

Ende is Godt weet van waer weder een nieu geloof en gerucht int lant gecomen, als dat Demetrius noch leven soude, diemen meynde dat vermoort was in Mosco, ja geloofden veele tselve vastelyc, ooc in Mosco sommige; en alle gevangenen die van den vyant en oproerige dagelycx gevanclyck in Mosco gebrocht wierden en jammerlyc met honderden int water geslagen wierden, de onsculdich soowel als de sculdige, hebben totten lesten adem toe bekent dat Demetrius noch leefde, en dat hy weder te velde was; in somma was weder een nieu wonder, als oft Demetrius 2 mael ware van der doot opgestaen, en men wist niet wat men hiervan sou seggen, maer wierden half versust, niet weetende wat dencken. In somma waren weder 2 partyen: d'een seggende en gelovende dat hy noch leefde, en 2 oft 3 dagen te vooren gevlucht was, en dat een ander onweetende voor hem vermoort hebben; d'ander seggen dat hy doot is, en datse den rechten wel kennende hebben vermoort, te weeten die hem uutgaf voor Demetrio, en die een jaer byna keyser geweest was; met deese houde ic het ooc, want ic hebbe hem al te wel levendich gesien, en ooc doen hy vermoort was wel nau bekeecken, en en conde anders niet mercken oft sy hadden den rechten getreft, dwelc sonder twyfel is.

De partye soo wel van svyants syde, als in Mosco, die geloofden dat hy noch leefde, brochten voort dit navolgende bewys:

Ten eersten seggense dat dien, die op de pleyne 3 dagen naect lach, voor Demetrius gehouden, soo bestoven en gewont en gesceurt was, dattet onmogelyc was hem te kennen.

Ten tweeden seggense datten geenen, die daer vermoort lach voor Demetrio, lanc hayr hadde, daer den keyser syn hayr recht te vooren soude af laten sceeren hebben, doen hy bruyloft hiel.

Ten derden seggense dat dengeenen, die daer vermoort lach voor al de werelt, geen wratte neffen synen neus en hadde, gelyc den keyser Demetrius gehadt hadde, ooc geen tiecken aen syn lincke borst, daer nochtans synen eygenen secretaris Boetsinsci geseyt had, dat hy een tiecken aen syn lincke borst hadde, en tselve, in de batstove by hem synde, gesien hadde.

Ten vierden seggense waren des vermoorden teenen seer onreyn en de nagelen heel lanc, meer gelyckende eens boeren dan eens keysers teenen.

Ten vyfden seggense dat hy geroepen sou

hebben, doense hem moorden oft dooden, dat hy Demetrius niet en was, maer seggen dattet eenen damastwever was, die de keyserrinne Sandomirsci met uut Poolen gebrocht hadt, en hem heel gelyc was, den welcken daertoe gecoren was, om in skeysers bedde in keyserlycke kleederen te gaen liggen oft ten minsten in de camer des keysers te wandelen op dien morgen als de moort angaen soude; want Demetrius, seggense, was doen al gevlucht, en den damastwever en wist van dees dingen al niet, maer meynde dattet een spel was oft een wedding en mommerye, en daerom doense hem aenquamen met geweer om hem om te brengen, soude hy geroepen hebben: Ja ne Demetri, ne ja Demetri, dats ic en ben Demetrius niet; daerop souden de conspirateurs en heeren te meer op hem geslagen hebben, seggende, hy bekent nu dat hy Demetrius den rechten erfgenaem niet en is, maer Rostrigo, en sloegen hem soo doot, op dat hyt niet ontcomen en soude, en veel meer dergelycke fratsen, niet te geloven.

Ten sesten seggense noch datse hem al om veel oorsaecken verbrant moeten hebben, omdat men hem niet sien en soude, seggende hem behooren gebalsemt te hebben, om sooder eenige noot voorhanden hadde gecomen, hem te toonen en getuyge te doen metten beelde desselfs, en seggen noch dattet volc daerop sterft en seer sware eeden doet dat hy leeft, latende haer daerop alderley tormenten en pyn aendoen, seggende veele lieden datse hem gesien souden hebben mette selve scepter en croone, daerse hem wel in Mosco met hadden gesien, en was die scepter en croon ontdragen uut Mosco in de eerste furie, als waren ooc 3 oft 4 keyserlycke peerden wech, als wy verhaelt hebben, daerom willense met gewelt dat men gelove dat hy noch leeft.

Tegen deese vorscreven bewysredenen geve ic voor antwoorde na myn goede meyninge en cleyn verstant, en gelove datte partye, die seggen dat hy doot is, ooc daerin met my sullen stemmen. Als voor d' eerste, soo cende ic hem wel, al lach hy daer seer vermoort, gewont en met stof en bloet bedect in die heete dagen, en sach ic doen ooc wel perfect aen syn phisiognomie, breede scouderen en lengde syns lichaems dattet den selven was, die in Mosco keyser Demetrius hiet int jaer 1605 en 1606, hebbende in dees 2 jaren ontrent een jaer geregeert in Mosco.

Opt tweede punct aengaende 't hayr, en weet niemant met waerheyt te betuygen, oft hy tselve af heeft laten sceeren oft niet, want syn hooft altyt gedect was, en ontbloote tselve voor niemant, maer wy en sylieden ontblootten onse hoofden wel voor hem, als reden.

Opt derde punct vant vratken by den neuse, hebbe ic ooc gesien aen den vermoorden, en ooc veel menschen met my, maer datten secretaris soude geconfirmeert hebben vant tiecken op syn lincke borst en weet ic niet, noch ic en hebbe ooc op geen tiecken gelet, ooc en gelove ic tselve niet; den secretaris mach wel na gunste gesproocken hebben en niet na recht.

Opt vierde aengaende syne onreyn teenen en lange nagels, is kinderclap; hy en heeft juyst altyt syn teenen niet laten reynigen, al was hy al dicmael in de batstove, maer hadde mogelyc te veel te doen mette jonge nonnen en deernen die hy doen by hem hadde, die niet veel gevraecht hebben oft syne teenen te vuyl, oft nagelen te cort ofte lang waren

Opt vyfde aengaende den damastwever, is loogen en syn sotte fabelen, want hadde hyt van te vooren geweeten, soude wel eer en anders ontcomen hebben, ooc syne vrinden wel hebben gewaerscout, ja doen hy de gantse macht noch in handen hadde totte leste ure, soude de conspirateurs wel hebben doen vatten, want hadde

macht genoech na synen wille om sulcx voor te comen; ooc en souden de Poolen soo lanc niet geslapen hebben, maer souden wel gewaect hebben. Aengaende vant verlies der scepter, croone en 4 peerden des keysers, is wel waer, dan alsoot voor ygelyck alles open was in de groote oploop en furie, isset al verlooren datter open lach, soowel in skeysers, als der Poolen woningen, en is soo veel verlooren, dattet daerby niet te gelycken en is, maer wel dusentmael meer van juweelen, cleederen, als alderley costelyck huysraet.

Opt seste datse hem verbrant hebben en hem souden gebalsemt hebben, hoe soo dat? soudense eenen balsemen diese voor eenen scelm en tovenaer hielen, waertoe die eer hem aengedaen? ooc wie was doen verdacht op dit ongeluck? en hebben hem door begeerte verbrandt van den gantsen volcke, die riepen datse hem verbrandt wilden hebben, en seyden synen geest tovert noch, gevende hem de scult dat de vruchten rondom versengt waren.

Van datse seggen dat alle die van de oproerise syde gevangen worden, alles totter doot belyden datse hem selve noch gesien hebben mette selve croone en scepter opt hooft en in handen, daerse hem wel eer in Mosco met hadden gesien, en alderley pyn en tormenten haer van dit getuyge niet en connen afbrengen, is waer, maer men can dergelycke tronien en menschen die hem gelyc syn, veele vinden, ic selver hebber wel 10 na syn doot gesien die hem heel gelyck waren, en ooc synder eenige uut Mosco in de furie ontcomen die dagelycx by hem waren, die connen dergelycken noch wel toemaecken, want men veele listen soect in sulcken saecken; oft het moet den Satan selver syn, die die macht van Godt almachtich vercreegen heeft om tlant alsoo te plagen voor haer grouwelycke, menichvuldige, groote sonden, die altyt bedryven, en helpt daertoe nu seer het gespuys der Jesuiten, des duvels trawanten.

Den keyser metten gantsen moscovisen raet hebben seer geraetslaecht om dit quaet gelove en dwase opinie, van dat hy noch leven soude, uut den volcke en brengen, en hebben na rype raet en haer deliberatie goet gevonden na Oulitz te seynden, en daer te begraven een jonc kint, den Demetrio, die den rechten was en van Boris vermoort is, gelyck soude syn; wantse wel wisten dattet oude kint al verrot was, want het veele jaren geleeden waren: alsins uut deese historie genoech sien can, by de regeeringe van Fedor Ivanovitz dat den jongen Demetrio, door Boris bevel omgebrocht en vermoort was; en souden tselve kint weder uutgraven laten, maeckende wys, datten vermoorden Demetrius noch heel was aen den volcke, om datse ommers souden geloven dattet al scelmerye was van dat Demetrius soo int eerst als int lest soude ontcomen syn; en bovendat wildense seggen, hem brengende in een kiste in Mosco, dat hy miraeckelen deede, en men soude hem in presentie van alle tvolc begraven in de kercke Archangel, daer alle de voorige keyseren begraven waren; en hebben heymelyc soo in den nacht te Oulitz een kint laten begraven int selve graf, daer den jongen vermoorden Demetrius in begraven was, en in een ander kist geleyt en weder fyn toegemaect.

En is uut Mosco gesonden cnees Ivan Michalovitz Worotinsco na Oulitz, om den rechten jongen Demetrio op te graven en in Mosco te brengen, en comende ontrent Mosco heeft vooruut tydinge gesonden, soo dat men met groote processie deesen lichaem inhaelde, daer den keyser met alle de heeren te voet ginck, en alle biscoppen, muncken en papen gingen ooc met beelden, crucen en vanen met, als ooc de oude keyserinne, de moeder van den rechten jongen

Demetrio, en syn alsoo buyten getoogen om hem in te halen, en wirden gevolcht van de gantse gemeynte; ic als nieusgierich synde liep met daer achter om 't finael te doorsien.

Buyten comende stont het lichaem op eenen wagen in een bare, daer den keyser met alle heeren, biscoppen in keecken, als ooc de keyserinne, roepende: Och, nu sien wy den jongen rechten Demetrium, die vermoort is te Oulitz, ende door Godes providentie leyt hy noch soo vers oft hy eerst in de kiste gelegt ware; daerop terstont alle het volc begonden Godt te loven en te dancken, en decten de bare terstont toe, ic souder ooc wel geern in gekeecken hebben, haddense my dat toegelaten, en ooc veel muncken en papen met my die de tanden langer dan den baert waren; dan vreesden mogelyc dat onse becken te lang waren en sorgden wy 't heylich lichaem daerom souden ontreynicht hebben, en brochten hem soo als eenen sanct en heyligen in Mosco, settende hem in de kercke Archangel op de bare, maer en mocht daer niemant in noch ontrent comen dan alle de opperste heeren en biscoppen, die haer de saecke verstonden. Ic en gelove niet datter een clocke in Mosco was, oft sy en liet haer hooren, wantse getrocken wirden by haer ooren; ende soo haest en was dit niet in de kercke geset oft ten begon miraeckel te doen aen sommige: die blint waren werden siende, de creupele gingen, de stomme spraecken, de dove hoorden, en soo haest aen eenen dit miraeckel gesciet was, gingen alle de clocken en songen Gaudeamus. Ja daer warender die daerin hoorde spreecken niet dan te veele, en uut comende wirdense stom alsmen haer yet vraegde oft stamelden ten minsten, doch daer en quam niemant in dan diemer in brochte; ic gelove haddense my daerin gelaeten, ic soude ten minsten ooc blint geworden hebben van alle de roockinge diemen daer deede en soude door groote gelol der papen doof hebben geworden. Byna was de scelmerye eens te niet gemaect, want men brocht daer eenen in die sieck was, oft ten minsten voor sieck geacht wirdt, en soo men hem daer in brocht om gesont te worden, stirf hy in de kercke en mosten hem daer doot uut draegen; maer wisten haer relaes soo wel te doen datte miraeckelen die hy deede noch voor goet wirden gehouden, want men seyde, dat hy geen vast geloof en hadde en daerom sterven most, en waren alle menschen soo verblint, datse alle dees frivolen en fabulen voor warachtich hielen, soo wel ryc als arm, soo verblint syn die menschen. Ic seyde dicwils uut eenen yver datse den blinden nemen soude die voor ons en ander lieden poorten saeten en bedelden, ooc de crupele en lamme die alsins genoech saeten op alle hoecken van straeten, en datse die in de kercke ooc brengen souden, om siende, gaende en hoorende te worden, daerop sy antwoorden dat deese noch niet vast en geloofden; ic vraegde waervan datse wisten dat die juyst geloofden in deesen heyligen, die daerin gebrocht wirden? sy seyden my, dat Godts engel den biscoppen en den papen openbaerde wien hy helpen woude, en daeromme om haer sont daerse waren; in somma wisten my op alle vragen te antwoorden en selve geloofden sy het ooc vastelyck, daert doch alle scelmerye was, diemen met handen tasten conde, want de rabauwen die quansuys geholpen wirden, waren daertoe gecocht, datse sweeren souden datse geholpen waren, en hadden haer oogen mismaect met eenige materye, ooc hare voeten gehouden ofse lam waren en meer dergelycke scelmerye, en waren al meest vogels die men weynich in Mosco gesien hadde, maer van vreemde plaetsen; in somma waren de Moscoviten blint, sy wirden doen noch blinder. Godt wiltse voortaen voorlichten met synen heyligen geest en alle die noch in de duysternisse wandelen.

Hiermet drevense 't gelove van deesen Demetrio diemen seyde noch leven soude 't volc uutten hoofde, en duerden deese miraculen niet lange, maer hielen al te cort op.

Ooc wilden de gemeynte alle heeren die by Demetrio oft Rostrigo groot geweest waren, om hals hebben, hoewelse onsculdich waren, en waren onder deese eenen, genaempt Michale Tatisow en Offonanssie Vlasof, die om de bruyt in Poolen geweest hadde, en hoese verbeeden wirden van de heeren, ten mocht niet helpen om de gemeynte te stillen; die meester waren moestense versenden quansuys in ongenade oft ballincscap, en wirdt Offonanssie en Nikite Goddonoof gesonden na Casan op de riviere Cham en Michale Tatisow wirt gesonden na Naugorodt, en noch andere elders.

Ondertussen wast moscovise leeger weder verslagen en creeg Bolotnicoff de overhant en sont in aller haest eenen leger van ontrent 10,000 mannen recht na der Mosco, meynende metten hoop te volgen; en deese hoop is terstont ontrent een myl van Mosco gecomen, en syn neder geslagen by een rivierken Danilofca genaempt, en namen in een dorp Sagoria geheeten, datse terstont bescansten, en hadden veele honderden sleeden by haer, dewelcke sy 2 en 3 op malcanderen setteden en waren deselve vol gevrongen hoy en stroy gepact, en hebben die menichmael met water vol gegooten, dwelc soo hert als steenen in malcander vervroosen is, en hebbende ooc veel vee van ossen en peerden by haer voor ettelycke dagen genoech, verwachtende Bolotnicoof metten gantsen heyre.

Ondertussen 't leeger der Moscoviten lach in den wagenborch, recht buyten de statpoorten en waren overste des keysers broeders, die deeden dicwils groote aenvallen op deese voorscreven scantse met veele gescut, dan conden niet uutrechten, ooc scootense menichte vierballen van haer int dorp voorscreven; dan die van binnen wirpender terstont verse huyden over diese dempte, en alsoo de vyanden de ooge al hadden op Crasna Zela, niet wyt van haer, synde een groot ryc dorp gelyc een stadt, daerse de gantse Mosco byna met souden hebben gedwongen, de Moscoviters hiervoor vreesende, hebben neffen de riviere Janus, daerse over moesten, een sterck leeger geleyt onder den jongen heere Scopin, om haer soo den doortocht te beletten, en hebben voort 2 dagen lanc met gantser cracht wel 200,000 mannen op haer aengeset, dan niet connen winnen, maer selver groote scade alsins ontfangen. Ondertussen hadde Bolotnicoff haer gesonden tot hulpe 30,000 mannen onder eenen oversten, genaempt Istoma Pascooff, welcken Pascoof den derden dach arriveerde, en meynde soo quansuys op de Moscoviten aen te vallen, van achter om syn metgesellen de belegerde treckende; maer Pascoof had te vooren metten keyser heymelyc contract gemaect met meest syne overste en capiteynen, dat hy overvallen soude, en al syn volc in handen stellen den Moscovitren. Den Moscoviten dit weetende, syn de belegerde met een groote macht aengevallen en hebben ooc een heyr tegen deesen Pascoof gesonden, de welcke overviel int eerste met 500 teffens, daerna synen leeger in disordre comende door verbaestheyt, hebben de Moscoviten een groote menichte ooc vant volc gevangen, en de belegerde dit merckende syn ooc gevlucht, daervan deese helft wel gecreegen wirt, alsoo der sommige bosch daerse door moesten, was beset met Moscoviten; en is daer een onuutspreeckelycke moort gesciet, en wirdender ooc wel 6000 gevangen, soo dat in Mosco alle gevangenhuysen vol waren, en bovendat moesten veele lieden in Mosco ooc 2 sommige 3 gevangenen bewaren, en sattender menichte int cot onder de groote salen en cancelryen, dattet jammer om sien was;

en 't waren al meest Casacken, Moscoviters gebooren, en geen oft weynich vreemde natien. Dit volc en heeft niet lange geseeten, maer wirden alle nachten met honderde als lammeren ter slacht geleyt, en op een rye geset en soo met cluppels voort hooft als ossen geslagen, ende voort onder d' ys gedout in de riviere Janus in Mosco; dit was alle nacht te doene; ooc wasser noch eenen oversten Ottoman in deese nederlage gecreegen, Anitzcim genaempt, denwelcken alsins met brieven was geweest van Demetrio om 't volc afvallich te maecken, en deesen wiert levendich op een staeck geset en moest soo sterven, en wirt, alsoo hy op de staec noch leefde, van 's keysers weegen tot hem gesonden een edelman, genaempt Istoma Bihobrahoff, die hem badt, dat hy doch seggen soude voor de ooren der gemeynte, alsoo hy doch sterven moeste, wat dattet voor eenen was, die hem weder voor Demetrius uutgaf, daerop hy vrymoedich antwoorde: dattet niemant was dan des keysers broeder, die ooc Demetrius hiet, en deesen stichte dees verradrye al was hy aen de moscovise syde; dit seyde hy nergens om, dan om nieu oproer in Mosco te maecken onder de gemeynte; maer alsoo den keyser met alle de heeren swoer voor de gantse gemeynte dattet omwarachtich was en dat hy synen broeder wel kende en ooc syn herte, bleef 't vier noch in d' assen.

En wirden uut Mosco 2 monincken gesonden om over te loopen aen d' ander syde en te vernemen wattet voor eenen Demetrium mocht syn; dan comende ontrent Colomna en Zirpag, daert moscovise heyr te vooren verslagen was van de oproerige, quamen haer 2 mannen tegen, die seyden, datse overgeloopen waren om na Mosco te trecken, deese swoeren den monincken met eede, dat Demetrius noch leefde en dat sy hem gesien hadden, soo datte monincken niet voorder en dorsten maer bleven, en deese mannen syn haer ontgaen.

Bolotnicoof anders niet meynende ofse souden de Mosco ingecreegen hebben mette menichte die hy hadde gesonden, dwelc ooc mogelyc gesciet sou hebben om de groote verbaestheyt en wanckelmoedicheyt des volx in Mosco, en hadde gedaen 't verraet van Pascoof, soo heeft hy anders verstaen van de syne die gevlucht waren, en is gevlucht met syn volc in een stadt Coloega, liggende op de riviere Occo, die hem bequaem docht, om hem den winter daer in te onthouden, versiende hem terstont van alles dat hy van doen hadde; en 't was een stadt die vol volc was, en daer was altyt eenen grooten southandel geweest met die vant lant Severia, Camaritsa en die voort op de rye, die daer weder brochten honich, was, vlas, huyden en dergelycke waren, soo dattet wel wat versien was; dan heeft te vooren noch veel volcx by Colomna den Moscoviten afgeslagen, en is alsoo mette reste gevlucht in Coloega hem sterckende.

Pieter Fedorovitz, die hem uutgaf voor den bastaertsoon van keyser Fedor, als wy voor gehaelt hebben, lach noch in Toel, belegert synde van de Moscovisen, alsnu d' een alsnu d' ander d' overhant crygende, doch Pieter hiel hem heel cloec, hoewelse in grooten noot waren.

Bolotnicoof hem sterc gemaect hebbende in Coloega, was den gantsen moscovisen leeger weder gecomen, daeronder min noch meer dan onder Crom, als wy in de incomste int lant van Demetrio verhaelt hebben, want Bolotnicoof lach in Coloega gelyc Corela in Crom hadde geleegen, en deeden met hare uutvallen de Moscovise dagelycx groote scade, ja ginger nau eenen dach misch ofte daer en bleven 40 oft 50 Moscovise, daerder nau eenen van de belegerde en bleef; deeden uutet leeger niet dan onnuttelyc scieten, hoereren, drincken en speelen, en hadden die in Coloega dat ooc niet gebreck, en hebben den winter weder soo onnuttelyc over-

gebrocht, den keyser mocht dencken wat hy wilde.

De Moscovise hadden de boeren rondomme opgejaecht, die dagelycx in de bossen rondomme moesten hout houwen en 't selve ooc clieven, en lieten 't selve dagelycx brengen met honderde sleeden teffens voor haren leeger, soo datse bergen van hout rondomme Coloega maecten, meynende de houtbergen soo dagelycx nader en nader Coloega te werpen door haer volc, om ter gelegender tyt dat in brant te steecken, en meynden daermet, als den wint op Coeloega sou syn, die belegerde te versmoren; maer de belegerde alles wel weetende haer meyninge en doen door 't rapport datte overloopers haer deeden, hebbense mynen onder hout gegraven en altemet een deel volc laten opvliegen, ooc hebbense veel brandende materye toegemaect, en als den wint op 't leeger was, soo staeckense 't hout selver aen, dwelc vlooch op den leeger, en ondertussen uutvallende, deeden den leeger seer groote scaden, in somma waren altyt meester, en was byna als Crom.

In deese tyt was te Naugorodt peste datter in en om Naugorodt menichte stirven, ooc veele papen.

Tconincryc Casan met syne Tartren alomme hiel hem noch stil en ooc neutrael, siende op wiens syde het vallen soude. Op de riviere Volga waren de steeden noch al moscovisch, als Costrom, Jaroslau, Oulitz, Nisen-Naugorodt, Samara, Saratoff en dergelycke meer, behalven Astrocan, dat vol oproers was, en was ooc de riviere van de rovende Casacken gans onvry. Opt eylant Boesan, 3 mylen van Astrocan, lach Pieter Seremetoff noch met synen volcke, hebbende daerop een casteel gemaect, en lach soo tegen Astrocan en Astrocan tegen hem; waerse malcandren creegen, sloegen malcander doot.

De Nagaien, als voor hebben verhaelt, ooc op de been synde en van de Moscovitren afgevallen, hadden haer opgeworpen tegen de Tseremisen met haren coning, en sloegen malcander ooc soo doot; dit duerde sonder ophouden.

De soldaten tot Jaroslau, die Sandomirsci met syne dochter, des vermoorden Demetri keyserrinne, bewaerden en bewaecten, hadden de gantse stadt Jaroslau willen in brandt steecken, om soo te roven, als ooc die te Costrom, daer Sandomirsci soone bewaert wirt, en souden alsoo Sandomirsci met syn volc, als ooc synen soone met syn volc by een hebben gecomen, en souden aen de ander syde hebben gevlucht; dan de verradrye quam uut en wirden de verraders meest gevadt, en sommige ontquament, en wirt de gemeynte tot Jaroslau bevoolen selve wacht te houden en haer stadt te bewaren, dwelc sy deden.

Die Poolen en edelen, die te Rostoof waren, hadden ooc met gewelt willen uutbreecken en meynden soo te ontcomen na d' ander syde, want de oproerige niet verre van haer en waren, maer tis ooc uutgecomen, en wirden gesepareert en wyder gesonden ja wel 100 mylen leeger na Volgda en Bielaosera, waeronder waren de 2 Boetsinsci, die wirden na Pustozera gevoert en daer bewaert, en Damaratzci wirt na Totma gevoert en daer gevangen geset. Cosonoffsci, een jonc pools heere en maechscap van de keyserrinne, wirdt na Cotsinga op de Vaga gesonden, maer de meeste, daeronder ooc vrouwen waren, wirden gesonden al na Bielaozera, dan wirden armelyc getracteert.

En isser in Moscovia doen ooc tyding gecomen, datte huysvrouwe van Sandomirsci met ontrent 30,000 mannen op de grense was, om soo de oproerigen te hulpe te comen, en was daerover oversten Michale Moltzanoff, die gevlucht was doen men Demetrium vermoorde; dit maecte nieuwe bangicheyt, doch wirt den volcke al uuten hoofde gedreven.

Men sont uut Mosco in allen steeden dagelycx posten die tydinge altyt brochten, datte Moscovise overwinnige hadden, ja als 't moscovisch heyr geslagen wirt, soo sondt men in allen steeden datte vyanden geslagen waren, soo dat men van vreuchde alsins de clocke luyden, en dit was daerom om dattet volc niet afvallich en soude worden, maer constant blyven de Mosco getrou, wantse dit hadden geleert door dat Soesco afviel doen Demetrius int lant quam.

In Januario wirdter eenen paep in Mosco onthooft, die alsins pasquillen hadde gestroyt, dat Demetrius noch soude leven. Ooc quamender dagelycx brieven uuten leeger, daerse in screven datte vyanden met groote behendicheyt en cloecheyt dagelycx meer en meer volcx en provande in creegen, daerse met al haer macht niet toe en conden doen om dat te verhinderen, daerom uut Mosco gesonden wirdt, boven 's keysers broeders en boven alle, noch Fedor Ivanovitz Missisloffsci metten jongen heere Scopin, met veel jonge heeren en edelen, en noch een groot crysheyr met bevel alsins waerse quamen den vyanden om te brengen, dan comende ontrent Coloega, moestense haer ooc by den leeger voegen, en hebben niet meer dan de andre uutgerecht.

In deese dagen waren de wooninge oft camers des keysers volmaect, en men most den keyser geluc comen wenschen na de moscovise maniere, noemende 't selve Nova Zelia, want den keyser en begeerde niet te woonen int triumphant palleys, daer Demetrius in hadde gewoont, vreesende datten duvel hem mocht verscynen by nachte, wantse Demetrium doch voor eenen tovenaer hielen, en daerom waren de woningen ooc onreyn, daerin hy hadde gewoont, en hebben alle lieden den keyser gescencken gebrocht, ooc sout en broot na de moscovise maniere, dat met geluckwensinge gepresenteert wirt; 't sout en broot wirdt genomen, maer de gescencken wirden ons weder gegeven, en wirt ons en alle volcke spyse gesonden in silvere scotelen, ooc dranc in verguldo coppen tot dancbaerheyt.

In 't eerst van Januario waren de oversten van den moscovisen leeger heel oneenich onder malcander, doch wert geslist en voort volc heel verborgen gehouden, maer die in Coloega wistent sanderdaechs al en spotten daermede.

Ondertussen wirdender in Mosco een deel gevangenen gebrocht van een stedeken Venova, daer de Moscoviters ooc slagen hadden gecreegen; en quam mette selve tydinge dat Mosalsci en Teletoffsci, dwelc 2 moscovise groote heeren waren, en waren aen d' ander syde ooc gevlucht, die quamen met 30,000 mannen soo Poolen, Casacken en Russen den Demetrio te hulpe, en maecte deese tydinge sulcke bangicheyt in Mosco, datse den ouden patriarch weder van Staretza haelden, die Demetrius hadde afgeset, Job genaempt, en begeerden synen raet, en alsoo hy van outheyt blint was, badt hy om syn ruste, doch brochten hem in Mosco, dan synen raet met alle andre raden en mochten haer niet helpen.

Ende is Mosalsci vooruut gecomen met eenen hoop volcx onder Toel, om Pieter Fedorovits, die men Petrosca in Mosco noemde, te ontsetten, maer hy wirt van de Moscovise verslagen en ooc selve in Mosco gevangen gebrocht, daer hy van syne wonden stirf, en wirden de gevangene al int water geslagen. Den moscovisen leeger onder Coloega liggende, riepen van den berge by Occa, hoedat Mosalsci met al syn macht was verslagen, datse doch ooc in tyts wilden om genade bidden, en haer bedencken, maer Bolotnicoof spotte daermede en hinck den selven dach sommige van syn knechten op in presentie van den moscovisen leeger, daeronder ooc synen coc was, die verradrye in sin hadde; bovendat swoer

Bolotnicoof metten synen, datse voor den rechten Demetrio vochten.

Deese slach voor Toel en nederlage van Mosalsci maecte in Mosco groote verandringe en blyscap, soo datte gemeynte weder niet en geloofde van Demetrio, en sonden Worotinsco met een deel volcx na Toel, om dat noch meer te benauwen, en ooc Pieter gevangen te crygen.

Synde al in Martio, beval den keyser den Cassimoffsen Star met syn Tartren ooc uut te vallen en tlant rondom te bestrooffen op dat de oproerders nergens geen provande noch victalie en souden becomen, maer 't was al cael en hoefdent ooc niet caelder te maecken; en bovendat waren alle de steeden wel beset die de oproerige in hadden, als op de tarterse oft Resanse syde hadden Resan, Caratsou, Nalifna, Oroel, Venova, Michalof, Bolgou, Reesci, Cerebrini Proed, Nova Zeel, en op den Siverisen bodem haddense Potivili, het hooft en begin van alle de oproerige steeden, daer ooc den raet gehouden wirt, daerneffens Tzernichoff, Brenetz, Jeletz, Coselsco, Riletz, Potzeep, Satzca, Roslovla, Monasterisa, Naugorodt Ziversci en meer andre, en noch haddense in Colomna, Casira, Alexin, Jepiphan, Peremisli, Ligou, Dedelof als ooc Colouga en Toel, daer Pieter in lach belegert, bovendat haddense de gantse riviere Volga, diese cael maecten, daerse by oft aen quamen; in somma hadden een groote macht en scoone landen, en noch waggelden veele steeden, nu sus, nu soo denckende, soo datten keyser in Mosco door groote beede der heeren in Mosco selfs persoonlyck tegen den somer meynde te velde te trecken, en heeft in allen steeden alomme gescreven datmen soude alle diti boiaersci oft edelen en volc die noch op hare lantgoederen stil satten en niet ten dienste en waren getrocken, soude opjaegen, en die niet en wilden uut trecken, soude men opscryven en van hare goedren onterven; dit deede noch veele ten dienste vertrecken alomme, soo datter menichte van menschen te velde quamen, en hieldent soo gaende tot int voorjaer, datmen ooc sommige gevangen in Mosco brocht, die sommige bekenden datse Demetrio gesien hadden, en sommige en wisten niet waerom datse vochten, doch sculdich en onsculdich 't most al naet water.

In deselve maent warender in Mosco 8 Poolen ontcomen by nacht in boerencleedren uut het hoff des ambassadeurs van Poolen, en hebben deese in Poolen sonder twyfel wel tydinge gebrocht, hoeter in Mosco stont, want sy syn ontcomen, daer sommige van de wachten seer om gepynicht en gestraft wirden, en wirt stercke wacht geset rondomme, ooc ettelycke poorten in Mosco toegehouden, ooc liet den keyser veel out goet, soo cleeren als ander dingen, uut den scadt vercoopen om gelt te hebben, en leende ooc veel gelt van de cloostren en moscovise cooplieden, om 't volc dat men huerde met te betalen, en dorsten 't selve gelt niet weygeren om dattse ooc oorsaeck deeser oorlooge waren.

Ooc hebbense gevreest noch eenich oproer tot Jaroslau soude gescieden, vreesende dat Sandomirsci te veel volck by hem hadde, daerom creegense 70 van de edelen van hem met groote beloften van haer na Poolen te seynden om oorsaeck, dan twas meer om 't volc van Sandomirsci te mindren, doch de Poolen en hoorden niet, ooc en geloofdense niet, daerom de gantse gemeynte op de been was, rondom haer hof besettende, en meynden doen de Poolen dattet om haer leven te doen was, soo hebbense haer alle lustich gewapent en wilden soo alle lustich in volle wapen totten doot vechten, en vreesden de Moscoviters dat hier groot ongeluc uut volgen mocht, hebbense groote sware eeden gedaen, datse recht hadden gemeynt, en de Poolen haer ten lesten gelovende, hebbender haer 70 over-

gegeven, meynende in Poolen te comen, en wirden op de halve gebrocht en niet in Mosco, en men meynt ooc datse omgebrocht souden syn.

Ondertussen is Pieter Fedorovitz met syn macht uut Toel gevallen en heeft den moscovisen leeger dat om Toel lach in de vlucht geslagen, soo dat Worotinsco, Simon Romanovitz en Istoma Pascoof alle vluchten, die overste waren, en ondertussen heeft Pieter noch eenige stercten daer ontrent ontset en hem weder gerascht na Toel hem sterc makende.

Int leste van de selve maent viel de cleepel uut de groote clock op eenen nacht in Mosco, dwelc voor een quaet omen gehouden wirt. Ooc heeft haer de groote riviere Occa ooc geopent, en 't ys viel sterc af na de Volga, en 't leeger der Moscoviten was sterck op de been en hebben aen beyde syden der riviere stercke vlotten gemaect en aen beyde syden met gescut en volc beset, vreesende dat Bolotnicoff mocht uut Coloega comen en vluchten na de Volga, dwelc groot quaet soude geweest hebben, want hyt wel soude hebben gedaen, wanter veel soutbooten en scuyten waren in Coloega, daer al syn volck wel in soude afgedreven hebben, maer wirdt verhindert.

Synde int eerste van April dat alle rivieren begonden open te gaen, heeft den ambassadeur uut Crimia ooc oorloof gesocht om in syn lant te mogen vertrecken, dan is hem geen verlof gegeven, maer wirdt ooc vast bewaert en gespyst. Ooc wasser eenen poolsen edelman in Mosco, en was camerlinck geweest van den vermoorden Demetrio, deesen heeft den keyser in Mosco gesworen getroulyc te dienen en is aengenomen voor ritmeester en heeft 200 mannen in Mosco aengenomen, soo Lyflanders en oude Poolen, die lange in Mosco gedient hadden, en heeft hem oock cloec alsins gehouden, dan niet sonders uutgereecht, want hebbende correspondentie met sommige binnen de stat Alexin, meynende de selve in te crygen, misluctet haer. Ooc wasser een heyr gesonden van onder Coloega over de riviere Occa, meynende ywers eenen inval te doen op sommige steeden, dan is alles misluct en wirden allesins verslagen, en ooc groote murmuratie int leeger synde onder Coloega, synse uut Coloega met gantser macht int moscovise leeger gevallen en hebbent selve gantsch en gaer in de vlucht geslagen en ooc 't leeger aen allen canten verbrant, en is 't selve ooc al door verraderye gesciet en oneenicheyt onder de oversten, en gescach de vlucht eveleens alse 2 jaer te vooren onder Crom gesciet was, want de oversten naulyc uut haer tenten ontcomen en conden, en die van Coloega creegen ooc al 't gescut; de vluchtige, die door Mosco ooc trocken, en wisten niet te seggen waeromme datse gevlucht waren, maer spraken stoutelyc, seggende: trect metten keyser selver te velde en versoect het; maer Messisloffsci en dorst in Mosco niet comen, maer bleef by een rivierken leggen met een deel volcx ontrent 6 mylen van Mosco, en men quam te weeten waeruut dees verraderyc gesprooten was, namenlyc van een moscovisch heere, cnees Boris Fatof geheeten, mette Soborse Casacken, want gehoort hebbende tot 2 malen de nederlage der Moscovitren, dachtense dat den rechten Demetrio most leven, en begonden te twyfelen, gevende haer verraderye te kennen aen Bolotnicoof, op datse dan ooc in genade mochten aengenomen worden, twelc haer belooft wirt, en hebben alsoo oorsaeck geweest van de gantse vlucht des leegers, en selfs synse overgeloopen aen d' ander syde.

En is Bolotnicoof doen vertrocken na Potivili by Demetrio, soo men seyde, daer hy hoochlyc geeert wirdt en heerlyck begaeft voor syne getrouwe diensten, hebbende ontrent 't jaer in Coloega geleegen, en heeft 2 oversten gelaten in

syn plaetse in Coloega, eenen Dolgaroeca en eenen Bessoebthof, die dat bewaerden.

Messisloffsci is terstont met syn volc getrocken na een stedeken Boroffsca niet wyt van daer, dat hy innam en alles metten sweerde ombrocht. Worotinsco quam soo ooc in Zirpag, maer 's keysers broeder Ivan Ivanovitz Soesci quam heymelyc en stil in Mosco, sonder datter ymant van wiste. Voorwaer hadden de oproerige eenen leeger by de hant gehadt en na der Mosco getoogen, soudent sonder tegenstant in hebben gecreegen; dan alsoot lange anliep, hebbense in Mosco weder moet gegreepen en haer weder versterct, weetende wel datse het soo gemaect hadden datse alle met wyf en kinderen om souden gebrocht hebben geweest, oft men maecte het haer soo wys, soo datse alle sworen totten lesten druppel bloets de Mosco met haren keyser voor te staen; ende brochten weder eenen grooten leeger te velde, en den keyser is daerna ooc vertrocken.

En hebben eenen tot oversten vercooren, Ivan Fedorovitz, diemen ooc Cruic Caltzoof noemde, en was een man van grooten aensien by de gemeynte en is vertrocken in Mayo. Deesen Cruyc Coltsoof te velde synde, heeft hem ontrent Zirpag onthouden en daer voegden haer by alle die daer ontrent lagen, ooc trocker weder op een nieu dagelycx volc te velde, soo datter weder eenen grooten leeger vergadert was; en den keyser maecte preparatie omte volgen, latende in alle kercken offerhanden doen en gebeeden, ooc ginck hy de prophetinne des duvels besoecken, daer wy by de voorige keyseren ooc van verhaelt hebben, doch sy en heeft hem niet ingelaten, noch willen verhooren noch sien; ten andermael comende, heeftse hem met sommige heeren ingelaten en is weder uutgecomen een ure daerna, doch men wiste niet wat hem geseyt was, maer wirdt secreet gehouden; dan eer hy noch vertrock, soo isser eenen post met 2 knechten in Mosco gecomen met brieven uut Poolen ende was ooc op pools gecleet, dan men gaf in Mosco uut onder de gemeynte dat hy uut Sweeden quam, en niemant en wist ooc anders, en denselven verhoort synde int secreet, is hy in der nacht heymelyc versonden na Naugorodt en gevancklyck bewaert.

Ooc wirdender twee posten in Mosco gebrocht gevangen, die op de riviere Volga gevadt waren ontrent Tsaritsin, hebbende brieven by haer uut den name Demetrio, en meynden de steeden aldaer alomme afvallich te maecken. En wirt uut Mosco noch veel volc hennen gesonden na 't eylant Boesan by Pieter Seremitof die daer noch lach.

Nu lagen de oversten metten gantsen leeger tot ontrent Sirpag 18 mylen van Mosco, ooc lacher een menichte te Boroffsca, niet wyt van der Mosco, en hebben alsoo den keyser uut Mosco verwacht, meynden de vyanden dan meest souden vreesen. — Den keyser in Mosco in veele kercken syn gebedt gedaen hebbende is voor de kercke Maria te peerde geseeten, en wirt daer synen pylcooker en booge aengedaen, en is soo met synen gantsen hove vertrocken ontrent na middage den 21. Mayo, latende synen broeder Demetrio in syne plaetse in Mosco blyven.

Den keyser alsoo vertrocken synde, volgde hem terstont een groot volc van allen canten, wantse vreesden, soose niet alle en quamen, en datse hooren souden datten keyser overwinninge vercreeg, datse dan alle in grooter ongenade souden gecomen hebben, ooc wirden de cloosteren elc na haer macht getaxeert, en elc moeste na vermogen volc te velde seynden, en quam soo wedrom eenen grooten heyre te velde, en wirt soo allenxkens 't lant uutgemergelt en ontbloot vant beste volck alomme.

Ondertussen vertrocken alle coopluyden elc syns weechs, want de tyt die naecte, te weeten

engelse en nederlantse na Archangel en Witte Zee, om haren handel te dryven en hare scheepen te laden en lossen na ouder gewoonte. De De poolse en armenise ooc; tarterse coopluyden hadden haer ooc geern wech gepact, dan werd 't selve haer verbooden en in Mosco blyven bevoolen, om datse uuten lande coopende niet clappen en souden, wantse van svyanden lande waren.

Den keyser te velde synde heeft altyt gevreest mettet gantsch heyr voort te trecken, vreesende verraden soude worden, en tooch ooc niet wyt van der Moscou, maer sont partyen volcx hennen, om de vyanden hier en daer te verrassen, maer wirden och lacen! altyt selfs verrascht, alse daer minst op dochten, en hielden de andre alsins de victorie, waerse treften.

Men weet niet wat raet de oproerige aen d' ander syde hebben gehouden, om datse het soo slecht lieten leggen en haer victorie niet en vervolchden, daerse het soo scoon hadden alse selfs mochten gewenscht hebben, dan 't sceen den tyt van Godt almachtich noch niet bestempt en was, maer men heeft daerna ooc verstaen datse in Potivili grooten raet en vergadringe hebben gehouden, niet weetende tot welcken eynde beslooten wirt; en was de naem van Demetrius heel stille, dan in Poolen siende, dattet lant nu licht te crygen was, en ooc haer geeren wreecken wilden, hebbense de ambassade wech gesonden, diese soo lang hadden gehouden, en syn soo veel heeren als die lust daertoe hadden veroorloft in Moscovia te vallen, dwelc ooc gesciet is en heeft hem doen eerst den Pool als vyant geopenbaert en syn de oproerigen met veel volck en capiteynen en ooc oversten te velde gecomen met groot volck, dryvende door 't gantse lant den naem van Demetrio, en dat hy noch leefde sterck bewysende; daer warender veele onder deese, die de oorlooge uut grooten yver hebben gedreven om datse meest elc een vrind in de massacre der bruyloft verlooren hadden, en moesten van sommige hare vyanden ooc hooren in Poolen, datse in Mosco op de bruyloft souden trecken, soo dattet haer heel ter herte ginck. Ooc is den grooten cancelier in Poolen van wegen de croone Poolen bevoolen hem gereet te maecken, om te oorloogen, en was genaempt Leuf Sapiega.

Maer ondertussen hebben de Moscoviten veel gewonnen, wantse Toela met verraderye ingecreegen hebben, ooc Pieter Fedorovitz gevangen, die hem bastaert noemde van Fedor Ivanovitz, keyser geweest van Moscovia, en hebben deesen Pieter opgehangen by Mosco, hebben ooc veele stedekens int velt verovert, maer meest met verraderye; en alsoo den cloecken helt Bolotnicoof gesonden wirt met een macht om den Moscovisen voortganck te beletten en wat op te houden, terwyle man raet hiel met Poolen en Casacken, hebbense den cloecken helt Bolotnicoof ooc gecreegen en om hals gebrocht; sommige seggen, dat hy hem te bloot gaf, en sommige seggen, dat hy verraden is; in somma bleefven daer 2 cloecke crygslieden en groote oproerise hoofden, en alsoo den keyser sach datse weder begonden meester van den velde te worden, en dattet na den herfst sou loopen, is mette cleyn victorie in Mosco vertrocken, latende de oversten metten volcke te velde tegen de vyanden, en meynden die in Mosco en die de Mosco noch anhingen, dattet noch al victorie was, maer misluchte.

En hebben beyde de partyen den gantsen winter weder geoorloocht tegen malcander; bovendat synder menichte van Poolen int lant gecomen, en heeft weder in d' uuterste ellende geweest, eveleens als doen den Demetrius int lant quam, ja op de selve maniere, daeromme onnodich weder particulierlyck te verhalen. En duerde dit totten somer 1608.

Ondertussen hebben de heeren in Mosco den keyser seer geraden dat hy een huysvrouwe soude trouwen, want als hy getrout en was en erve soude crygen, meyndense dattet lant hem te meer vreesen soude, en ooc met beeter yver dienen, en heeft alsoo haer bidden gehoort en troude een vrouwe, haer ooc croonende voor keyserrinne, maer ginc alles seer slechtelyck toe; sy was de dochter van een groot moscovisch heere, genaempt cnees Pieter Boynosoff van grooten stamme.

De bruyloft gesciede den 27 Januario 1608 ende en wirdt nergens met vereert dan met groote ellende en droefheyt, diemen sach dagelycx aen 't volck diemen int water sloech. Dit waterslaen was soo afgryselyck dat mer niet op dencken en mochte, en hadde dit in Mosco soo 2 jaer lanc geduert achter malcanderen en nam noch geen eynde, en als 't hoogwater was in den voorjare, soo wirden de menschen mettet ys gedreven alomme op de vlacke velden, half opgegeeten synde van de vissen en snoecken die de menschen 't vlees affaaten, en lagen de lichamen daer voort en verrotten met dusenden, daerinne veel creeften en wormen satten, diese voort totten beenen cnaechden; dit hebbe al meede gesien in Mosco.

En quam ooc noch dagelycx tyding in Mosco hoe datter uut Poolen groote macht quam, en ooc tydinge van de moscovise nederlagen alomme, soo datse Sandomirsci met syne dochter Demetri keyserinne weder in Mosco lieten halen, ooc alle grootste edelen en poolse heeren, want men vreesde, soo den vyant alomme liep, dat deese ooc los souden comen, en wirden in Mosco soo bewaert, meynende die voor groot rantsoen noch souden hebben connen gebruycken.

Bovendat isser noch eenen ambassadeur in Mosco uut Poolen gecomen, die trotsich en stoutelyc aenquam, en trompetten seer lustich soose in Mosco quamen, en wirden ooc lustich met trompetten beantwoort van den ambassadeur die noch in Mosco bewaert wirt en dien van Demetri tyden af geweest was, in wiens hoff alomme groote blyscap was, als ooc onder al de gevangene Poolen.

Den ambassadeur quam met trotsige brieven in Mosco, ooc haer seer bestraffende van de groote injurie, die men den ambassadeur des conincx aen hadde gedaen, ooc hem beclagende van de moort gesciet aen den dienaren des conincx, daeromme den coninc gedwongen was van synen ondersaten en staeten 't selve te wreecken; doch de Moscoviten hebben haer verantwoort ten besten datse conden, en de ambassadeuren in Mosco gehouden.

En alsoo daer in Mosco tydinge quam van de groote nederlagen der Moscovisen en datte Moscovise alsins de vlucht namen, isser weder nieuwe bangicheyt opgestaen in Mosco, doch de keyser met veele vermaningen heeft het volc altyt gestilt, want hy haer swoer datse met wyf en kinderen souden omgebrocht worden, soose haer opgaven, daeromme sy dit vreesende, ooc wantse meest al sculdich waren, hebben haer cloeck gehouden.

En den vyandt de Mosco naderende, isser eyndelyck den tweeden Juny onder gecomen met haren keyser Demetrio, soose uutriepen en daerby ooc veele heeren uut Litouwen en Poolen, ooc de Vesnevetzci, Kithivitz en alle vrinden Sandomirsci, ooc den grooten cancelier Leuf Sapiega, en hebben alsoo de Mosco rondomme belegert, ooc alle cloosteren en gehuchten daer ontrent beset, en lagen onder Simenova clooster ooc, maer Leuf Sapiega brocht eenen leeger onder Troiets, een groot sterc clooster 12 mylen voor Mosco op den wech na Jaroslau, welc clooster seer sterck was.

Eerse noch onder Mosco gecomen waren,

hadden de Moscovise den jongen heere Scopin gesonden met eenen leeger volcx in en om Naugorodt, om dat toch te bewaren, wantse dan den wech uut Sweeden ooc souden vry hebben, en verwachten alsoo sweedts crychsvolck dat haer van coninc Carel was belooft; tselve sweedts en duyts crychsvolck souden haer voegen by Scopin te Naugorodt; ooc was vant eylant Boesan ontbooden van Astrocan Pieter Seremetoff, om hem ooc by Scopin te voegen en soo tsamen te ontsetten de Mosco; dan tis soo lange aengeloopen, datter nauwelyck eynde van en quam, want tegen alle opinien der menschen heeftet Mosco meer dan een jaer tegen gehouden, eer deese ontsetters noch voort quamen en by malcandren waren en heeft den vyant terwyle 't lant rondom bedorven, alle stercke plaetsen meest ingecreegen,

De Mosco soo belegert synde is terstont veel noot geweest, dan door de groote provisie die de cloosteren hadden, hebbense noch wel tegen gehouden, ooc synder te vooren veel cooplieden en andre uutgevlucht, en heeft den keyser Sandomirsci gedreycht om te brengen met alle syn volck, clagende dit alles door hem gecomen was, gelyct ooc waer was; soo dat Sandomirsci vreesende de doot, wonderlycke dingen belooft heeft, als dat hy maecken soude, somen hem losch liet met alle de synen ooc den ambassadeuren, dat hy maecken soude met goede tractatien, datte oorlooge een ende sou nemen, en beloofde eenen vreede te maecken tussen Poolen en Moscovien, mits den Poolen yet gevende 't geene haer eertyts toequam, en hebben hem hierop metten synen doen sweeren, doch is niets na gevolcht, maer Sandomirsci metten synen is wel ontcomen en vry gelaeten uut Mosco.

De saecken noch staende als wy verhaelt hebben, is Pieter Seremetoff vant eylant Boesan uut de riviere Volga met synen heyre gecomen te Saratoff, een stadt op de Volga, en quam alsoo in den winter tot Nisene Naugorodt en bleef den winter daer liggen.

Scopin lach met synen leeger te Naugorodt, dat well vast bewarende en ooc deselve passagie, seyndende aen coninc Carel in Sweeden om hulpe, die ooc volc, soo Scotten, Frantsen als Sweeden aennam en sontse na Naugorodt door Lyflant, om soo haer by Scopin te voegen.

Demetrius, soomen seyde, metten grooten leeger der oproerigen onder Mosco leggende, heeft met syne hutten en huysen die hy daer rondomme maecte, van de dorpen rondomme latende hout voeren byna een groote buytenstadt gemaect, als ooc Sapiega onder 't clooster Troiets, en sommige poolse heeren syn na Jaroslau geruct en hebben dat met verraet verrast en buyten alomme verbrant, ooc gans bestrooft sampt het scoone clooster aldaer, en ooc veele menschen vermoort, en hebbent alsoo mette reste onder haer gebrocht. — 'T wirdt verraden van den gouverneur selve, die was geheeten cnees Fedor Bratinsco en met hem eenen cloosterknecht, deese hebben de vyant de weete gedaen, en soot ingenomen was en sy alle Demetrio gesworen hadden, isser eenen anderen gouverneur ingeset, daerby ooc deesen voorscreven Bratinsco was.

Ende daer lach ontrent 6 mylen van Jaroslau op den wech na Vologda een dorp genaempt Romanoffsca, hier lach een leyger van die van Vologda, die met Mosco hielden; tegen deese wirdt uuten grooten leeger een pools heere met eenen hoop volcx gesonden op deese op te slaen en soo voort na Vologda te trecken, om dat aen Demetri syde te brengen, maer Kittkivits wirt van de Vologsinen selfs soo geslagen, dat hy nauwelyc selver ontquam, en quam alsoo te voet armelyc te Jaroslau binnen, maer hebben daerna dry posten van Jaroslau gesonden na Vologda, datse haer aen Demetrio souden opgeven, oft souden met

wyf en kinderen in den gronde verdelcht worden, soo dat die van Vologda ooc den eedt deeden, en 't soude soo voort hebben gegaen door 't gantse lant, en hadden die van Vologda haer niet omgekeert ontrent in den winter 't jaer volgende.

Plescou was ooc al in den gronde verderven, want gantsch verbrant was, mettet gantse lant aldaer rondomme berooft en cael gemaect en veel rycke lieden omgebrocht, ooc desgelycx Ivangorodt oft russe Narve, en bleef Narva soo liggen.

De landen Ziveria en Camaritsa na de poolse syde leefden weeder heel in rust en vreede, en ploegden en besayden haer lant sonder eenige sorge, wederom latende Moscovia gewerden, ooc was 't broot int gantse lant goeden coop, behalven in belegerde plaetsen, alomme daert seer dier was, golt in Mosco een setvert, minder mate dan een mudde, 28 gulden en ooc meer en somtyts weynich minder; tot Vologda goldt de mudde oft de selve mate eenen gulden, soo veel sceeldet. De Mosco noch belegert synde int jaer 1609 is Vologda eerst, als vooren verhaelt hebben, aen dander syde gevallen, en daer waren doen gouverneur Nicita Migalovitz Poescin en cancelier Rogman Macariovitz Woronoff; deese wirden afgeset van haer officien en deerlyc en ongenadelyc getracteert, sonder eenige scult, en gevangen geset van de gemeynte, die daer alsins woedich en onverstandich is en de huyck na den wint hangen, niet meer achtende hare eeden diese deden, doen en noch doen souden, maer als beesten leefden, — en quamen uutet groote leeger aldaer voor gouverneur voor eenen tyt eenen genaempt Fedor Slitz Nasecin, eenen grooten rabaut en van cleynder afcomste; 3 dagen daerna quam in den canceliers plaetse eenen genaempt Ivan Verigin Cofrasin, en wilde alle cooplieden goederen versegelen, doch wirdt hem niet toegelaten van de eygenaers, maer wirdt wech gestooten, als hem niet willende obedieren, want die de goederen daer versegelt, heeftse ooc in sin te confisqueren. En sy wirden voor den nieuwen gouverneur alle ontbooden, om den Demetrio als keyser aen te nemen en hem den eedt te doen, ooc liet deesen nieuwen gouverneur den ouden gouverneur voor hem brengen, willende hem laten binden, dreygende hem soo naet leeger te senden, tracterende hem scandelyck en gaf hem veele sceltwoorden, als ooc sommige rycke cooplieden die hem gescencken brochten om syn gunste te genieten.

En alsooder in den selven nacht rondom eenige Poolen, die lang gevangen onder 't gebiet van Vologda hadden geseeten, waren los gecomen, hebbense de boeren alomme rondom Vologda deerlyck getracteert en gantsch bestrooft totten naecten toe, en quamen soo in Vologda met hare sleeden vol geroofde goederen, en meynden soo na 't leeger te vertrecken sanderdaechs, maer alsoo de boeren in den selven nacht ellendichlyck quamen clagen in Vologda over 't gewelt en boosheyt haer aengedaen, en ooc 't selve waer bevindende, hebben groot berou gehadt, datse omgevallen waren en Demetrio eedt gedaen hadden, en begonden doen haer ongestadicheyt eerst te bedencken, en hebben haren cancelier Woronoff, diese te vooren afgeset hadden, een goet out man, weder op syn plaetse geset en raet gehouden tsamen om weder om te vallen en alle de Demetrianen en Poolen om te brengen; bovendat creegense den gouverneur Poescin ooc, die gevangen was, en setten hem in syn eerste plaetse, hem hare meyninge te kennen gevende, dewelcke hy prees, en bovendat deede hy den volcke een scoon oratie t' synen profyte en ooc tot profyte der Moscoviten, bestraffende hare lichtveerdicheyt, seggende haer Godt daerom

soo straffende was, en noch meer sou straffen, soose haer niet en bekeerden; in somma hebben berou gecreegen en syn met groote furie geloopen vant huys uutet slot, en liepen naet huys der Bolgacoven, daer den nieuwen gouverneur in was, en bewaecten 't selve en nament ooc met gewelt in, en hebben deesen Nasecin met Verigin, ooc alle de Poolen en gevangenen diese in Vologda hadden vyandelyc 't hooft met pylen al afgecopt, en soo de hoofden mette lichamen heronder den berge in die riviere Solotitsa gesmeeten, daer de verckens en honden quamen en de menschen op aetten dattet afgryselyc om sien was, en hebben haer alsoo weder om geworpen aen de moscovise syde en hebben malcandren gesworen Mosco altyt te obedieren totten lesten druppel haers bloets toe, oft den moscovisen keysere.

Doen dees tydinge in Mosco quam, ist den Moscoviten een vrolycke tydinge geweest datse noch ymant hadden, diet met haer woude houden, en screef den keyser eenen vryndelycken brief aen die van Vologda, haer van alles bedanckende, daerby ooc eenen brief int besonder was aen den gouverneur Poescin, en waren deese brieven in broot gebacken, om oft de dragers gecreegen wirden, die als lantloopers en bedelaers uutgemaect waren, soudense noch geene brieven crygen; in den brief aen den gouverneur was gescreven: dat hy uut de nederlantse en engelse cooplieden, die daer waren, soude sommige uutkiesen en sendense by den oversten Scopin te Naugorodt, om denselven met raet en daet by te staen, en bevalse neffens de heeren en boiaren gehoorsaem te syn; want de Moscoviten de duytse en engelse natie voor geweldich wys achtende, meynde den keyser ooc dat onsen raet daer voor in helpen soude, dan wy dachten wat anders, niet hoorende na die misse, en brochten den gouverneur met gescencken soo wyt, dat hy de brieven onderhiel en niet en openbaerde, dat hy sulcke brieven hadde, en alsoo alle de uutlanders te Vologda samen waren, al cooplieden die haren handel daer int lant dryven, soo warense ooc by de engelse cooplieden by malcander int engelse huys aldaer, dat heel groot is als een casteel, en hielden daerna ooc goede wacht rondomme, levende den gantsen winter in grooter vreese en bangicheyt; en alsoo Vologda vreesde voor den vyant, dat hy dagelycx comen soude om hem te wreecken, hebbense lustige wacht gehouden, en hebben ooc den vyant, eens lustich in embuscade liggende, in de vlucht geslagen, en syn soo met buette t' huys gecomen; en hebben den engelsen cooplieden metten Nederlanders bevoolen, int slot te trecken, gevende haer een groote sale in, gelyc een casteel, met dubbelde ysren deuren en vensteren, daerse seer blyde om waren, en hebben daer ooc goede wachte gehouden dach ende nacht, en ooc minder vreese gehadt; dan doense hoorden dat men int poolse leeger seyde, datme Vologda tot in den gront verdelgen soude, om datse soo scandelyc afgevallen waren van Demetrio en dattet niemants scult en was dan den engelsen en nederlantsen cooplieden, die hare raetsheeren waren, en datme die ooc wel vinden soude, wasser weder groote bangicheyt onder ons en verwachten anders niet dan dagelycx te sterven; doch hebben in den laetsten noot noch brieven gemaect tot onser onscult, eenen in latyn, eenen in duyts en eenen in moscovys, om als de Poolen souden comen oft de Demetrianen, die brieven met sommige jonge waechalsen vooruut te seynden, om ons alsoo te ontsculdigen en 't leven seecker te salveeren. Doch ten isser niet toe gecomen, want ontrent Paeschen Jaroslau ooc van den Demetrianen afgevallen is, en soo wirt den gantsen wech van Jaroslau totte Witte Zee weder gantsch zuyver, soo dat alle de cooplieden met grooter blyscap mettet eerste open water afdre-

ven na de see tot Archangel, daerse hare sceepen uut Engelant en Hollant daerna hebben gevonden, diese noyt en meynden gesien te hebben, hoewel tot grooter scade, als geenen handel gedaen hebbende, noch ooc eenige cooplieden verwachtende van boven uuten lande, soo datte sceepen meest leech mosten over gaen, dan dancken Godt metten leven daervan gecomen syn. Soo hebbe dit, als verhaelt is, metter waerheyt connen bescryven, dan alsoo wy vertrocken syn over zee na ons vaderlant, lieten wy 't lant noch vol oorloogen en miseren, ooc Mosco belegert en Jaroslau was ooc weder moscovisch, en waren daer voor gouverneur geset cnees Zila Ivanovitz Gagarin en Nicite Vaciliovitz Buysoslaioff. En lach den jongen Scopin noch te Naugorodt, verwachtende hulpe van den Sweeden, die quam ontrent het voorjaer, ooc verwachtende Pieter Seremetoff, die in den winter van Boesan comende metten tseremiseTartren geslagen hadde, en was te Nisene Naugorodt gecomen, van daer hem Scopin ooc wachte, om soo met macht de Mosco te ontsetten, en syn ooc in den somer by malcandren gecomen en soo voort getrocken allenxkens nader en nader Mosco.

Casaen met synen Tartren hiel hem noch neutrael. Astrocan by de Caspise Zee was ooc neutrael en hiel metten vryen Casacken, die niet en deeden dan alomme rooven. De nagayse en tseremise Tartren met Mordiritz waren in den winter ontrent Sabascar geweest en Swiasco op de riviere Volga, en sloegen tegen Seremetoff, en nu Seremetoff wech was, sloegense malcandren.

Aen de Demetrianen wast gantse lant van Poolen af en de tarterse grense tot Mosco, ooc Plescou, Ivangorodt.

Smolensco was ooc noch moscovisch mette lanstreec daer ontrent.

Ooc was noch van Mosco totte Witte Zee toe moscovisch, en stonden al voor de Mosco, dagelycx den Moscoviten gelt en volc te hulpe sendende, en hebbent soo gelaten als verclaert is; maer als wy over see souden na huys vertrecken, creegen wy tydinge datte Moscou soude ontset syn door Scopin ende Pieter Seremetoff, als ooc de hulpe der Sweeden, en souden de Sweeden den vyant hebben sterck nagejaecht, en alsoo de Sweeden najaechden, waren de Moscoviters, soo Scopin hadde, op den buet soo verhit van de Demetrianen, datse 't gantse leger van de Demetrianen cael maecten, en alsoo de vervolgers dit sagen, die vant najagen der vyanden quamen, synse uut boosheyt daeromme op de moscovise cryslieden gevallen, en is alsoo een groote moort gesciet, doch is na meyninge noch alles ten besten afgeloopen, en is de Mosco ontset, dwelc Godt geve waer moet syn, want soude niet goet syn datte Poolen het lant increegen, om veel oorsaecken wille, den vernuftigen wel bekent; dan al cregense Mosco weder en al settense weder eenen keyser Demetrio daer in, soudent daerom geen jaer connen behouden, maer de Moscoviters en Russen al te eygensinnich en halssterriger als Jooden synde, soudense al weder ombrengen, oft ten ware dattet lant van Moscovia van menschen ontbloot wiert en gantsch uutgeroyt, daert Godt almachtich voor behoede.

Dan is daerna noch tydinge gecomen, datse al weder onder Mosco gecomen syn en hebbense met gewelt weder beset; watter voort van comen sal, wert den tyt leeren, en heeft, soo de brieven van Dantsick vermelden, den coninc van Poolen ooc Smolensco belegert en den inwoonderen desselfs belooft 40 jaren vrydom te geven, soose hem toevallen willen.

In somma deese oorlooge mocht wel eenen langen tyt noch dueren. Godt almachtich wilt alles ten besten laten afloopen, diet alles regeert na synen goddelycken wille, en straft de landen

en conincrycken op veelderley manieren, en soude dit wel geeren met eenen vreede hebben beslooten, dan 't scynt den toorne Godts noch niet en wil ophouden van dien lande en haer in den gront onder malcander scynt noch wilt bederven, om harer boosen sonden wille en om harer verachtinge van Godts kercke aen beyden syden, gelyck den Heere spreect door den prophete Hesekiel 38—21:

Ick wil over hen roepen dat sweert
Op alle myne bergen, spreect de heere heere,
En wil maecken dat ygelycx sweert
Henlieden sal ombrengen en vellen ter neere.

Biddende oytmoedichlyc dit in danck soo wilt nemen, aensiende de innerlycke goede affectie en niet de onnutte en niet geachte gifte, synde maer een verhael vant geene gesien hebbe den tyt, die ic daer geresideert hebbe; ende ooc een vermaninge, hoe datten antecrist door hulpe des satans van langer hant en door veele omwegen soect te benauwen Godts heylige kercke, die van een syde niet connende bespringen, meyntse alsoo van d' ander te overvallen, dan ic hoope de tyt haest sal comen datse uutgeraest sal hebben, en dat men hooren sal de stemme: sy is gevallen, sy is gevallen die groote Babilon, ende is geworden een woninge der duyvelen; alles om der uutvercorenen wille den tyt corter wordende, en bidden daer met Godt almachtich, dat hy om 't bloetvergieten syns soons Jesu Christi ons alle onse sonden wil vergeven, en nemen ons in syn hemelsche rycke, dwelc ons en allen gelovigen gescieden moet.

Amen.

REGESTA

ab auctore in margine autographi adscripta.

Pagina 7, a: 1530. Ivan Vaciliovits wordt geboren. — (1534) Syn vader Vacili sterft. — (1538) Syn moeder sterft. — 7, b: De moscovise vorsten regeren. — Twist onder de moscovise heeren. — 8, a: 1548. Wordt gecroont Ivan Vaciliovits en trout. — Hem worden 3 sonen geboren. — 8, b: Sone van Ivan Vaciliovits, Demetrius, verdrinct. — Johannes prince van Moscovien doot. — Tirannig daet Johannis aen synen soon. — 9, a: Ivan Vac. trout syne sevende vrouwe. — Demetrius de 2. prins van Moscovia. — 9, b: Verraderye in Mosco. Grooten brant. — Casan rebelleert. — 1551. Poolen staen op tegen den Moscovit, en wort vrede gemaeckt. — 10, a: Belegert Casan. — Wint Casan. — Tsar oft coninc van Casan gevangen. — 10, b: Bescryving van Astrocan. — 11, a: Lasten Astrocanis. — Astrocan bidt om genade. — 11, b: 1553. Nagayse coningen comen in Mosco. — Coninc van Astrocan doot. — 12, a: Toornicheyt Ivanis over Astrocan. — 1554. De Moscovit neempt Astrocan metten sweerde in. — 12, b: Opbouwinge Astrocanis. — (1555) Crimsen Tarter wort van den Moscovit verslagen. — 13, a: Tirannye Ivanis. Onkuysheyt. — Tirannige grillen. — 13, b: Verwoestinge in Lyflant. — 14, a: Verwerping der onvruchtbare vrouwen. — 1565. Brief van turcsen keyser an den Moscovit. — Antwoord des Moscoviten an den Turke. — 14, b: Grimmicheyt des Turcx over Mosco. — Wrake des Turcx. — 15, a: Getrouwicheyt Astrocans. — 1565. Tegenweyr der Moscoviten tegen den Turck. — 15, b: Ellende onder des Turcx leeger. — Bescryvinge Groesine. — 16, a: 1569. Cloecheyt der Moscovitren en haer victorie over 't heyr der Turcken. — Inneming en verderf Azoph. — 16, b: Groote nederlage der Turcken. — 1582. Demetrius wordt geboren. Begin der historie. — 17, a: 1584. Groote tirannie des Moscovits. — Doot des tirans. — 17, b: Fedor wort keyser geproclameert. — 18, a: Oproer der gemeynte in Mosco. — Ivan wort begraven. — Fedor gecroont. — 18, b: Titel der moscovise vorsten. — Geslacht Goddonoof. — 19, a: Boris Goddonoof. — 1587. Naeste der moscovise croone. — 19, b: Boris Goddonoof soect practycke om Demetrium om te brengen. — 20, b: Moscovia prospereert. — 1590. Oproerige op Volga. — 1591. Tarter uut Crimia comt met heyrcracht in Moscovia tot onder Mosco. — 21, b: Eenvoudicheyt van Fedor bewenende syn vassalen. — — Vlucht der Tartren. — 23, a: 1592. Boris raetslaecht met syne vrinden om aen de croon te comen en Demetrium omtebrengen. — 23, b: Demetrius wordt vermoort verradelyck. — 24, a: Oproer in Mosco. — 24, b: Demetrius begraven. — Veel verradery in Mosco door bedryf der Goddonoven. — 25, a: 1593. Schlechticheyt van den keyser Fedor en archeyt Boris. — Macht der Goddonoven daer Boris 't hooft van was. — 25, b: 1594. Boris wort met woorden van den keyser gestraft. — 26, a: Wrake Borisis aen de kinderen Micitovitz. — 26, b: 1596. Boris soect alle listen om de opperste geslachten in Moscovia uutteroyen. — 27, b: 1597. Som-

EEN HISTORISCHEN VERHAEL

van de voornaemste beroerten des Keyserrycks van Russia, ontstaen door den Demetrium Ivanowyts, die den valschen Demetrius t' onrecht genoemt wert.

Beschreven door

ELIAS HERCKMANS.

Amsterdam.

Anno Domini CIↃ.IↃC.XXV.

Klinck-Rym tot Zoylum.

Tverkleumde breyn bevocht uyt Tritons bracke schulp
(Daer 't Noorder gordel bint d' hemelsche Beeren vensters,
Twyl Phoeb na Suyden was) verkreeg van d' heldre gensters
Zyns wagenviers bynacht verlichting tot myn hulp,
Om schryven Moscous Moort, hoewel ick m' overstulp.
Met ramp bedooven vont, mids Boreas den dwingert
Ons vlothuys hoog nu laeg, dan heen en weder slingert,
En heefft myn werck bekladt met men'ge water-gulp.
Dies o weetlieverts, gy die hierin meent te vinden
Konst van welsprekenheit, het werck verschooningh heefft,
Vermids gelegenheit en plaets m' ontbroken heefft,
Myn feil neemt voor een baeck, so gy als wys gesinde
Yets beters schryven wilt; vergryp ick m' inde tael,
Dat is myn schult, nochtans ick ben geen koeter wael.

E. H. Ne cui invideas.

HISTORISCH VERHAEL

van de voornaemste beroerten des Keyserrycks van Moscovien, ontstaen door den Tsareewyts Knaes Demetrius Ivanowyts, die men seyde hem valschelick uytgegeven te hebben voor den Tsareewyts ofte Keyserssoon des Heeren Ivani Vaciliwytsi.

CAPPITTEL I.

Hoe dat den Keyser Feoder Ivanowyts het gouvernement des rycks meest op syn swager Boris Feodrowyts berusten laet, door wiens bestelling (men meent) den moort te Ouglitsa geschiet te syn. oock hoe Boris-Feodrowyts den Keyser abuiseert, hem ophoudende dat hy niet nae Ouglitsa vertrect.

Nae dien dat den Heere Ivan Vaciliwyts, Keyser van gantsch Russen ende Grootvorst van Moscovien etc., die van wegen syns tyrannischen regiments halven den tiran genaemt was, dese werelt overleedt, heeft hy naer hem gelaten twee sonen met namen Feoder Ivanowyts ende Demetrius Ivanowyts, uyt welcken Demetrius, die de jongste was, naederhant vele onheilen in Ruslant ontstaen syn.

Den outsten, Feoder Ivanowyts, heeft zynen vader nae syn doodt int ryck gesuccedeert ende is Keyser geworden in den jare 1584 in syns vaders stede. Hy was een seer goedertieren ende eenvuldigh Prince, hy heeft hem ten howelick begeven met de suster van eenen grooten heer desselven rycks, genaemt Borys Feodrowyts Goddenoof, een cloeck vernufftigh (doch seer ambitieux) heer; desen siende dat den Vorst Feoder Ivanowyts tot het wereltlycke regiment seer eenvuldigh ende alte slap was, hem meerder met geestelicke saken, die den godsdienst aenklevende zyn, bemoeyende dan met de dinghe die den staat zyner vorsteliker regeringe nopende waren, ende int kort dat hy beter Bischop als Keyser soude geweest hebben, derhalven heeft den voernoemden Knaes Borys Feodrowyts by hem selven overdacht (niet tegenstaende, hy seer hoogh geklommen zynde, dat hy commandeerde en goe-

verneerde absoluyt als Prins) hoe en door wat middel hy hem selven soude mogen (sowel met den naem en 't hoogste gesagh als nu in de regeringh tot het opperste gebiet) Keyser ende Grootvorst maken.

Tot dien eynde (den Heere Borys Feodrowyts door staatsucht gedreven, hem bevindende gebiedende heer, die de regeringhe geheel in syne handen hadde ende het ryck oock wel goeverneerde, tot groot genoegen der ondersaten) heefft goet gevonden, om tot zyn voornemen te geraken, daerin hem niemant meer konde verhinderen als de twee jonge Tsareewytsen, namentlick Feoder Ivànowyts, die regeerende Keiser was, ende zyn broeder Demetrius, deselvige van kant te helpen; om dit wel int werck te stellen dat geen veranderingh int ryck soude komen, heefft hy eerst een verraet tegens den Demetrium begost te erdichten, om dien (so men seyt onder schyn van spel) te doen vermoorden.

Desen jongen Prince Demetrius Ivanowyts heefft zyn hoff gehouden te Ouglitsa een princelicke vertreckplaetse, alwaer des Keysers kinderen en jonge Princen, die de naeste tot het ryck zyn, haer residentie houden en opgebrocht werden gelyck als by den Prince van Vranckryck la Daulphinee, en by den Prince van Engelant Wallia is; tot dese plaetse dan den moordenaer gekomen synde, twelck een Boiaer was, geordoneert door eenigerhande middel om den Prince om te brengen, so ist geschiet [offte door eenige goede genegentheit die desen Boiaer tot Demetrium soude gedragen hebben, offte meer uyt schrick van sulken stuk te bestaen, dat hy synen last aen eenighe der minions des jongen heeren soude mogen geopenbaert hebben, offte dat den jongen Prins syne spien int hoff van Borys Feodrowyts (die hy wel wist dat hem niet seer gunstigh was) soude mogen gehadt hebben, die hem gewarschowt hadden, staet in twyffel] dat Demetrius de vonck inde neus kreegh, is weghgevoert ende int Koninckryck van Polen versteken geworden; nietemin soo heefft nochtans den genen, die gestelt was om den Prince Demetrius te dooden, eenen omgebrocht, met offte sonder zyn weten (wie het geweest is staet in twyffel) men seyt een papen soon, die hem in eenigerhande manieren wat gelyck sach; nae gedaene moort is den gene, die den doodtslagh begingh, van een ander, ende die wederom van een ander daertoe gestelt omgebracht, op dat door verloop van tyden van dit beleyt niets openbaer mocht worden.

Niet tegenstaende dat dit alles wel overgeleyt was, so schynt het dat den Heere Borys Feodrowyts niet te vreden is geweest met dese, maer hy heefft noch andere spien tot Ouglitsa gehat, om d' uytkomst deser saken wel in acht te nemen, gelyck 't oock geschiet is, want hy is mede verwittight dat den aenslagh gefaelt was ende datse eenen verkeerden Demetrius omgebracht hadden, ende dat den rechten Demetrius Ivanowyts den dans ontsprongen was.

De tydinge aent hoff ('twelck inde stat Moscou gehouden wert) gekomen zynde ter ooren des Keysers Feoder Ivanowyts, hoe dat synen broeder Demetrius omgekomen was, oock hoe den genen, die den moort gedaen hadde, verslagen waer, om dieswille so en volgden daer oock geen apell meer op van naeder ondersoeckinge des dootslags, daerop so heefft zyn Keyserlicke Mayesteit (so sy hem tituleren) eenen dach bestemt, op welcken hy nae Ouglitsa wilde om zynen overledenen broeder, so hy meende, volgens der Russen gebruick te beweenen, voor en aleer dat hy begraven wierde. Ondertussen begonst Knaes Boris Feodrowyts te dencken en te vreesen dat by aldien zyn Keyserlicke Mayesteit te Ouglitsa komen mochte ende den gedooden voor synen broeder niet erkende, daer meerder naevorschinge ende inspecti deser saeken mochte

genomen worden, ende siende dat hem daernae geen gelegentheit meer voorkomen mochte om den gevlodenen Demetrius weder te kryghen omme te doen dooden, heeft by hem selven overleyt om syn Keyserl. Mayest. in syne voorgenomene reyse te beletten en op te houden door eenigerhande abuysen op naervolgende wyse.

Hy heefft bestelt dat den Tarter, die te dier tydt der Ruschen vyant was, met een groote menighte van volck onder de stat Moscow gekomen is roovende en stroovende, doende groote schade aende ondersaten des landts, so heefft den voornoemden Heer Borys Feodrowyts 's daegs te voren op den schonen middagh (so zyn Keys. May. 'sanderen daegs meenden uyt te trecken) de stat Moskow onder decksel en schyn als offt den Pool, haeren vyant, gedaen hadde, op de vier hoecken inden brant laeten steken, so datter dièn dagh groote schade onder de gemeente geleden wert; dies niet tegenstaende so wil nochtans zyn Keys. May. 'sanderen daeghs syn reyse vervorderen, wort tot uytgeleydinge van synen swagher, den voornoemden Boris Feodrowyts, vergeselschapt, die hem geleyden deur alle de straeten en weghen, alwaer de grootste armoede ende miserie des verbranden volcks te sien was, die hem met roepen, karmen, klagen seer moeyelick vielen, hem over haren geledenen schade om hulp, aelmossen en begnadiginghen biddende, 't welck den meewarigen Keyser so tot barmhertigheit ende medelyden beweegden, dat hem de tranen uyt de ooghen borsten, heefft daerom door aenradinghe syns swagers Boris Feodrowyts zyn reyse op die tydt gestaeckt, hem bemoeyende met aelmossen aende arme verbrande gemeente uyt te deelen; ontertuschen zyn Keys. May. op den bestemden dach te Ouglitza niet komende, so is men met de begravinge des vermeynden Tsareewyts voortgegaen, sonder dat hy van zyn Keys. May. besien offte beweent is.

Een wyle tyds hiernae, te weten in den jare 1597, so is 't geschiet dat zyn Keys. May. met namen Feoder Ivanowyts (na dat hy dertien jaren geregeert hadde) dese werelt overleden is, sonder dat hy kinderen offte erffgenamen heefft naergelaten anders als den gevlodenen Demetrius. Sommige willen seggen, dat hy eèn dochter by de suster van den voornoemden Borys Feodrowyts soude gehadt hebben, ende overmids de dochters int ryck niet erven moghen, so willen andere segghen, dat de vrucht, die den Feoder Ivanowyts van zyn gemaellinne geboren is, een soon soude geweest zyn, die de vroetwyffs, door last van Borys Feodrowyts, in het baren souden verwisselt en een dochter inde plaets gestelt hebben; doch hoe het nu daer om is, wort by velen in twyffel getrocken; niet te min so is het seker dat naederhant eenen te voorschyn gekomen is, die hem Peoter Feodrowyts liet noemen ende hem voor den sone des Keysers Feoder Ivanowyts uytgaff; doch wat van hem ende daerop gevolght is, sullen ter gelegener tydt op een ander plaetse breeder verhandelen.

CAPPITTEL II.

Hoe dat nae het overlyden des Keysers Feoder Ivanowyts den Heere Borys Feodrowyts Keyser wort, oock hoe den roep in Moscovien komt dat Demetrius, die men meende dat te Ouglitsa vermoort was, in Polen is. Dit was int jaer 1603.

Doen nu den Keyser Feoder Ivanowyts overleden was, so heefft men voorts alle de opperste ende voornaemste Heeren en Boiaeren des rycks doen vergaderen omme uyt deselvige eenen tot haeren Keyser ende Grootvorst te kiesen; daerom so heefft men sonder aensien der naeste bloetverwanten des Vorsten Ivani Vaciliwytsi (offte eenigsins om de groote gunste die den voornoemden Borys Feodrowyts hem selven by de opperste en voornaemste des rycks verworven hadde, offte andersins oock om dat hy by den leven des Keysers Feoder Ivanowytsi tot noch toe het landt wel gegoeverneert ende geregeert hadde) den Knaes Borys Feodrowyts eenstemmigh voor haeren gebiedenden Heere ende Keyser verkoren, hiertoe hy hem met een groote ernstachtige beveynstheit geliet als sulker eeren onverwacht, die sulks niet waerdigh en waer, hem met eenen verontschuldigende dat hy des goeverneerens moede waer, ende heefft also de aenneminge der croon geweygert; dit heefft hy voornamentlick gedaen om synen person over de moordt van Ouglitsa by de andere groote Heeren in minder suspecti te brengen, heefft hem daeren boven geveynst te vertrecken in een klooster, waerin heur de Keyserinne, syn suster, tevooren nae het overlyden haeres Heeren Feoder Ivanowyts begeven hadde, doch hoe hy hem meerder absenteerde ende alveynsende weygerigh hiel, hoe dat hem de groote Heeren en Boiaeren het ryck ende regeeringe harder aendrongen, derowegen hy hem tegens de gewesene Keyserinne, syn suster, heefft beginnen te verontschuldigen, seggende dat, hoe seer hy de kroon ende de regeeringe des rycks ontseyde, hy nochtans wel merckten, dat hy de gene soude wesen, die het Keyserryck soude moeten aenvaerden, als willende syn suster daermede te verstaen geven, dat hem niemant hiernae soude kunnen beschuldigen, dat hy hem selven tot het keyserlick gebiet hadde ingedronghen. Hierop heefft hem de Keyserinne, syn suster, die wel beter wist, want het een seer kloecke ende verstandige Princes was, in volgender manieren geantwoort:

«Aengesien dan, Heer broeder, dat nu de volheit des tyds gekomen ende uwe gewenschte ure voorhanden is, daernae ghy langen tydt getracht ende gepooght hebt, ende dat u nu de deure geopent is omme tot het Keyserryck in te gaen, ende dat ghy u dies niet tegenstaende in teghenwoordicheit der groote Heeren en voornaemste des rycks veynsende weygerigh hout dien staat te aenvaerden, acht ick myns bedunckens u voorsichtigheit te zyn, om de gemeenten en ondersaten dieste hoogher aen u hoogheyt te verplichten, maer dat ghy u selven voor myn met sodanige schynredenen kompt pluymstrycken, als off ick niet beter en wist, om dat ick dies weynigh hebbe blycken laten, dat schynt wel dwaesheit, want ghy pluimstryckt u selven. Daerom siet toe, Borys Feodrowyts, siet toe wat ghy aenvaert; ghy hebt langhen tydt hiernae getracht; wie weet hoe menighen crych ghy in u sinnen (so nu so dan) daerom gevoert hebt, wat sielen u wel warsch geweest hebben te sien die in uwen oogen te langh leeffden, om dat se mis-

chien beletselen uwes voornemens en verlangens waren. Daeromme ick segghe noch eens, siet toe wat ghy aenvaert, op dat het bloet des vermoorden Demetry over u noch over uwen huise niet en kome.»

Borys Feodrowyts wert over dese reden syner suster seer vergramt, voer uyt in cholere dat hy synen staff nam, dien hy in zyn handt hadde, en stiet zyn suster daermeede op haer borst, welcken stoot sy haer so seer ter herten trock ende so nae nam, dat se heur van die ure aff sieck te bedde leyde. Hy van haer uytgaende, latende haer in dese verstoortheyt, overleyde vast by hem selven, hoe sy oock van kant diende te wesen, vermids sy niet en sanck gelyck hy 't geerne gehoort ende van haer verhoopt hadde. Hierom so isset gebeurt, dat, omtrent acht off negen daghen daernae dat sy haer geleyt hadde, eenen brant gekomen is in het klooster, daerin de voernoemde Keyserinne kranck lagh. Desen brant wort by veelen gesustineert, door dien men hier te vooren de beeldekens ende geschilderde affgodekens uyt haere kaskens en huyskens hadde weghgenomen, dat niet sonder weten van Borys Feodrowyts soude aengesteken zyn, om zyn suster de Keyserinne hierdoor een schrick des doots te doen aenjaghen, gelyck oock daeruyt gevolght is, dat sy hierin so seer verschrickt is geworden, dat sy des volgenden daghs daeraen gestorven is.

Aldus gevielt dat doen den Heere Knaes Borys Feodrowyts, toegenaemt Goddenoof, het regement off de vorstelicke regeeringhe aennam, ende wiert gekooren en gekroont tot Erffkeyser van gants Russen, Grootvorst van Moscovien etc. int jaer 1597.

Ondertuschen den Tsareewyts Demetrius Ivanowyts in Polen zynde, begint hem 't gerucht door 't gantsche lant te verspreyden, hoe dat hem den rechten Heer ende Erffgenaem des Grootvorsten van Moscovien in Polen verhielt ende noch int leven was, welck gerucht ten lesten oock in Moscow komt ende in des Keysers ooren eenen grooten weerklanck maekt, ende tot dien eynde eenen ambassadeur affvaerdigt aen Sigismondus Koningk van Polen met brieven van syn Kay. May. eygen hant, om te versoeken dat het zyn Kon. May. van Polen soude believen hem dien booswicht in handen te leveren, op dat hy sodanige overgevene schelmsche guytery nae zyn verdiensten straffen mochte, die hem so stoutelick aende heeren en stenden des rycks voor den Demetrius Ivanowyts valschelick uytgeven dorste, 't welck doch niet anders als verdichte leugens waren, die hy de Heeren en Wayavodden des rycks wysmaekte, daer by hem in Moscou verscheydene Heeren waren, die vande doot en begravinghe des rechten Demetry als noch levende getuigen verklaringhe doen souden. Den Koningh van Polen dit hoorende, heefft na den Demetrium vereyscht ende hem ten hoove ontbooden, heefft hem dese sake voorgehouden, hem vragende wat hy hier toe seyde. Demetrius als een jonck onvertsaeght Heer, antwoorde den Koningh in volgender manieren: «Ick ben Demetrius Ivanowyts ende een sone des Grootvorsten van Moscovien myns vaders Ivan Vaciliwyts, ende ben tegenwoordigh in het gewelt ende oock onder de bescherminge uwer Konincklicker Mayesteyt; edoch wil uwe Kon. May. mynen person in haerlieder handen overleveren, ick moet daerin te vreden zyn, ick en sal daerom niet anders dan de waarheyt spreken en liever sterven als liegende my selven, mynen naem ende myn edelheyt versaken ende leven.» Voorts so heeft hy zyn Kon. Mayest. verhaelt, door wat middel hy den moordt tot Ouglitza ontkomen was, oock waer hy sins die tyt zyn leven deurgebracht, alsmede waerin ende wat hem onderwylen gemoet was, met soveel blycks van waerheyt dat zyn Kon. May. hieruyt anders niet als

de waarheyt bemercken konde, heeft hem derhalven, in stede van als gevanghen met den ambassadeur nae Moscovien aen den Keyser Boris Feodrowyts te senden, begnadight ende hem in Polen een eerlick tractement en onderhout gegeven.

DAT III CAPPITTEL.

Hoe Keyser Borys Feodrowyts het landt vredelick goeverneert, wort hoogmoedig, beeldt hem groote dingen in, waerdoor hy hem ende zynen naekomelingen eenen eewigen naem meent te maken.

Te vooren eer dat Borys Feodrowyts het Keyserryck opgedragen wierdt, heefft hy neffens synen swager Feoder Ivanowyts het landt wel ende vredelick geregeert, waerin hy Keyser zynde gantsch onveranderlick gebleven is, so dat niemant van de ondersaten zyns regiments halven over hem te klaghen hadden.

Maer het gaet gemeenelick also toe, dat, wanneer de liefflonckende (niet min aengenaeme) Fortuine den genen, waer mede sy sollebolt, als nu met haer lichtvaerdighe ooghen toelaght ende hem behaeglick schynt, dat hy hem aen haer vergaept om haer bevallicheyt, verplicht hem aende ongestadigheit (so men de Fortuine met recht noemen mach) met gifften te vereeren, die hy noch selve door den tydt van haer ontfanghen moet, 't geen men op goet duytsch noemt van ongeleyde eyers kiekens broen, off casteelen inde lucht timmeren: even also is het gegaen met desen Keyser Borys Feodrowyts, want noch nawelycks was hy int ryck bevesticht, offte hy heefft in andere landen laten opsoecken alle constighe wercklieden, als beelthowers, goutsmeeden, en timmerlieden, steenmetselaers, voort allerley architecten, sonder dat men wist waertoe; daernae heefft hy overgeleyt met haer wat hy maken soude om hem eenen ewigen naem te maken; endlick heefft hy geresolveert om een kerck te bowen, die den tempel Salomonis in forme en fatsoen gelyck soude zyn, meenende hierdoor beyde Godt en den menschen een grooten dienst te doen; hiertoe hebben haer de meesters terstont bevlytight om het model hiervan int kleyn te maken, behielpen haer met de boeken der H. Schrifft als mede met Flavius Josephus en diergelycke, hebben also het model gemaekt ende hem dat selvige getoont, 't welck hem wel behaeghden; maer het schynt dat dit aller Keyseren Keyser, namentlick Godt, niet behaeght heefft, want het en is daer niet eens toe gekomen, dat het begonnen is, ick laet staen dat den bou soude zyn voltoyt geworden.

Voorts wat behagen den Keyser in syn eygen persoon gehadt heefft, is lichtelick uyt het naervolgende exempel aff te nemen.

Het is gebeurt, dat hy onder anderen een beelt eens engels heefft laten maken van klaer fyn golt, dien hy in den tempel, die hy noch bowen soude, meende opterechten, nu also den meester, die een duytscher was, dien gemaekt hadde, so is den Keyser gekomen dien te besien, waerin hy vele fatsoens vant, 't welck hem niet en behaegde, wysende 't selve den meester aen, die hem bevlytighde dat verbeteren ende te veranderen soveel moglick waer: zyn Keys. May. weder komende hadde noch minder genoeghen

in het fatsoen des engels dan tevoren, ende dat tot meermalen toe; endlick komt hy den meester inde tronie des engels te wysen, waert hem schorte, alhoewel hyt niet recht uyt en seyde, gaff nochtans so veel te verstaen aen den meester, dat hy 't nae de glyckheit van zyn efigie begeerden; den meester wel merckende waer hy henen wilde, besagh zyn Keys. May. met goet opmerck aen, ende maekten doen de tronie des engels gantschelick de tronie en efigie des Keysers gelyck, die daernae het selvighe weder quam te besichtigen, nam het werck op met een goet genoeghen, vereerden den meester met een eerlicke begnadigingh. Dit was niet langh voor synen doot. Hier uyt dan blyckt, dat hy 't niet wel opentlick heefft durven doen hem een statue op te rechten anders dan onder schyn van godsdienst.

DAT IV. CAPPITTEL.

Hoe Demetrius in Polen van de voornaemste Poolse Heeren geassisteert wort om tot het keyserryck van Russia te komen, beraatslagt sich met sterrenkyckers en teekenbedieders, die hem haer gevoelen seggen en raet geven.

Hier en tuschen maekten Demetrius in Polen met de grootste standen desselven rycks groote aliancien en verbonden, ende voornaementlick den Paltsgraeff van Sandomier; dese belooffden hem alle hulp ende bystant te verleenen tot zyn uyterste macht toe, gelyck 't oock naederhant gebleken is; hiertoe vergunden hem den Koningh van Polen, dat hy overal door zyn gantsche lant mocht volck werven en aennemen, doch zyn Kon. May wilde met den oorloch selven niet te doen hebben, want hy nae een ander wit trachteden, 't welck oock eenige jaeren hiernaer openbaer geworden is, gelyck hiernaer ter gelegener tydt en plaetse breeder verhaelt sal worden.

Dewyl dan Demetrius niet alleen in Polen maer oock in verscheydene andere landen hem versocht hadde, ende den tydt synes affwesens nergens ledigh doorgebracht, maer oock, so vele seggen, verscheydene talen geleert ende voornaementlick inde studie seer toegenomen, hem in alle vrye konsten geoeffent, bysonder inde Astrology offte sterrenwichlery, daer hy dan een groot lieffhebber van was; hierom so heefft hy hem met andere sterrenkyckers ende teekenbedieders (doch myns oordeels veel eer toovenaers) beraatslagt over den begin ende uytganck synes voorgenomenen oorloghs; dese door haere konsten raden hem den krygh te beginnen, hem verseekerende dat hy sonder slagh off wederstoot int ryck komen soude ende van de oversten des rycks voor den rechten erffheer van Ruschlant erkent ende aengenomen worden, doch dat hy het swaerlick sal behouden kunnen, want binnens jaers eenige der voornaemste heeren vant lant tegens hem sullen inkanten ende een 'tsamensweeringe jegens hem spannen ende niet ophouden tot dat sy zynen persoon met alle zyn aenhangers geruineert en t' onderbracht hebben, edoch voorbehoudens 't geene tegens synen persoon gedaen sal worden, dat sal binnens jaers geschieden, ende so hy een jaer in het ryck blyven kan, dat hy het selve noch lange jaeren besitten soude.

Demetrius hier door ten deele gecourageert, als oock ten deele verschlagen, en wiste niet wel wat hy beginnen soude, gaff voor indien het daertoe quam dat hy uyt het ryck soude verdreven worden, dat het alsdan oock wel met eenen hem syn leven kosten soude, want hy seyde den aert ende conditie der Ruschen wel te kennen, ende de beste uytkomst, dat is te ontvlieden haere handen, daertoe en was met allen geen gelegentheit altoos, overmids de stat Moscou midden int lant lagh, so soude men hem vluchtende op allede frontierplaetsen te post naejaeghen ende hem achterhalen eer hy tedegen op de grendsen was. Aldus bevont Demetrius hier noch groote swaricheit, dies so heefft men alles 't geen voorderlick scheen ondersocht, de saken wel overwegende, bequaeme middelen voorgeslagen, gedienstigh omme de handen der Ruschen, soo 't den noot vereyschten, te ontkomen. Het voorstel der magi off teekenbedieders was aldus: also den Prince Demetrius inde wervinge ende aenneminge des crychsvolcks was, dat men naerstich soude toesien ende waernemen off men onder allen niet eenen persoon soude mogen vinden, die den Heere Demetrius in de gestaltenis synes wesens zeer gelyck was; men heefft hierover uytgesien ende eenen slechten bloet gevonden, die men tot eenen (des Heeren Demetry) stal off peerdenknecht heefft aengenomen, sonder dat men hem seyde wat men met hem voorgenomen hadde; desen was den Heere Demetrius in gestaltenis eenigsins gelyck, behalven dat hy wat langer van statur was; daerbeneven so hadde Demetrius by zyner neuse int aengesicht een wratte, die den gelyckformigen int aengesicht niet en hadde; hiertoe heefft men geresolveert, omme den gelyckformigen op eenen tydt droncken te maken, ende hem slapende alsdan door eenen chirurgien by der neusen een gaetken te maken ende genesen hem 't selve wederom met een wratte toe, op dat hy den Demetrium van tronie en gestaltenis mocht gelyck worden; desen soude men gebruicken in tydt van noodt voor Demetrius, op dat (terwylen men hem vont en voor Demetrius gevangen nam) den rechten Demetrius dieste veiliger weghkomen ende by den Ruschen zyns vluchtens in te kleynder en minder affterdocht komen mochte; doch men wachte hem wel den gelyckformigen Demetrius dit te seggen.

DAT V. CAPPITTEL.

Verhaelt hoe Demetrius met een groote crychsmacht in Russia valt, den Keyser Borys Feodrowyts sterfft, syn soon wert Keyser der Russen, veltoverste Peoter Basmanof valt met syn volck over tot Demetrium, den jongen Keyser Feoder Boryswyts sterfft met syn moeder, beyde door vergifft van haer selven toebereyt.

Ruschlant vande groote oorloghs preparaten verstaende, was te deser tydt in grooter vreese, voornaementlick de gene die 't met den Keyser Borys Feodrowyts hielden; andere dese saeck in groot bedencken nemende, niet weetende off Demetrius de gene was daer 't gerucht van liep dat hy hem veur uytgaff, waren als verslagen, niet weetende wat syde dat sy kiesen souden.

Ondertusschen Demetrius een groote menighte van volck vergaert hebbende door hulp ende bystant van vele der voornaemste polnische vorsten en heeren ende bysonder den Palatinus van San-

domiri, van denwelcken men seyde dat Demetrius de dochter ten howelick soude gegeven worden, indien hy als den rechten erffheer des landts erkent en aengenomen wierde, 't welck oock naederhant volghde.

Demetrius dan treckt op met zyn leger uyt Polen, om het ryck van Moscovien met gewelt in te nemen; desen tocht geschiede inden jare 1605. Hy voert zyn leger langs Moldavien, Podolien, en over de reviere Dnieper, die van Ptolémaeo de reviere Borysthenes genoemt wert, kompt in Ruschlant ende vooreerst inde Provintie Severa, die de Russen de Siewerske storn noemen, alwaer de voornaemste steden als Potivula, Tschernigu en Staradub midsgaders alle het lant omtrent ende over de reviere Tanais, offte den Don, tot aen de reviere Wolga ende Astracan toe; dese ende meer andere zyn hem sonder eenige weerbiedinghe terstont toegevallen. Syn Keys. May. dese tydinghe hoorende, hoe de landen hem begonsten aff ende den Demetrium toe te vallen, begonst hem selven hierin te quellen ende langs hoe meer ter herten te trecken ende in syn geweten te gaen, denckende wat hy gedaen hadde om tot het ryck te komen, alsmede overleggende door wat middel hy de handen Demetry ontkomen mochte, want hy wel merckten, dat het voornemen Demetry hem wel geluckten, hy wiste oock wel, indien Demetrius in Moscou quam, dat het hem met synen aenhanck gaen soude gelyckt Demetrius te Ouglitsa, indien hy 't niet ontkomen waer, gegaen soude hebben; heefft derhalven met korte resoloutie voorgenomen, hem selven te vergeven, ende tot dien eynde (so sommighe seggen) eenen vergifftdranck van zyn eygen gemaellinne laten bereyden, denselven gedroncken ende korts daernae overleden, naedat hy den tydt van seven jaeren het ryck wel geregeert hadde.

Nae het overlyden des Keysers Boris Feodrowyts wert voort in zyn plaetse gestelt, door verkies der Heeren, Boiaeren en Oversten des rycks, die te dier tydt in Moscou waeren, synen soon genaemt Feoder Boryswyts ende geproclameert Keyser van gantsch Russien.

Den Prince Demetrius onderwylen in zyne saken al voort gaende kryght grooten toeloop van de Russen, die hem vast overal voor haeren rechten erffheere erkennen ende aennemen; voorts so neemt hy zynen pas op Moscou ende legert hem tuschen de frontieringen van het lantschap Rhezan ende de Siewerske storn, by de steden Toul en Colouga. Ondertusschen kregen zyn Keys. May. sampt de Heeren en Oppersten des rycks hunne cryghspreparaten oock in ordre, omme den Demetrium gewaepender handt wederstandt te bieden; hadden tot dien eynde een groote heyrkracht doen vergaderen, over de welcke veltoverste gestelt wiert eenen der voornaemste heeren des rycks, genaemt Peoter Feodrowyts toegenaemt Basmanof, een kloeck fray Heer, seer familiaer ende gemeensaem met een yegelick, daerom hy van den zynen oock wel bemint was. Desen Basmanof naedat hy aen zyn Keys. May. ende aen des Keysers moeder synen eedt van getrowicheit gedaen hadde, is hy met zyn heyrleger opgetrocken ende legerden hem dicht by Colouga op de grendsen der Provintie Mosaiski, alwaer Demetrius oock met zyn leger lach; nu also het gemeene volck van natuiren is, gaeren dickwyls te veranderen ende door niewsgiericheit gedreven worden, dickwyls wat niews doch selden wat goets te verkiesen, so ist hier met het russe heyrleger oock gegaen, want nawelix sy haer leger noch geslagen hadden, ende veel van Demetrius dagelicks hoorden, oock malkander groote dingen wysmakende, so hebbense in grooter menighten met malkander beginnen over te vallen aen de syde Demetrii, makende groot getier met

roepen en schreewen: «geluck ende voorspoet onsen rechten Heere Demetrius Ivanowyts, Godt geve dat onsen Heere langh gesondt blyve!» Den Veltoverste Peoter Basmanof hem van zyn volck verlaeten vindende, verstaet hier door hem van zynen eedt mede verlaeten ende gevryt te zyn, kiest derhalven mede de zyde van Demetrius, hem aennemende voor zynen Heere, doende hem met eenen den eedt van getrowicheit; dese tydinge in Mosco komende, heefft velen seer gealtereert, also dat de oppersten en voornaemsten des rycks resolveerden haer op te maken ende hem te gemoet te trecken, om hem te begroeten ende als haeren rechten Erffheere ende Keyser te erkennen en aentenemen.

Ondertusschen den jongen Keyser Feoder Boryswyts midsgaders de oude Keyserinne, zyn moeder, haer alsnu in eenen desolaeten staet bevindende, om niet in de handen Demetrii te vallen, liever te sterven dan langer te leven, dies de oude keyserinne heenen ginck ende bereyde haer eenen vergifftdranck, gelyck sy te vooren haeren Heere Borys Feodrowyts gedaen hadde; van desen dranck dronck sy selven eerst, daernae den Keyser, haeren sone, ende ten lesten oock haere dochter, des Keysers suster, die noch jonckvrow was. Korts daernae is de oude Keyserinne gestorven, desglycks oock niet langh daernae zyn Keys. May. Feoder Boryswyts, haeren sone; doch in haer dochter, des Keysers suster, schynt het vergifft zyn operatie niet gedaen te hebben, want soo 't gebleken is, sy is daervan opgekomen ende begaff haer doen in een klooster ende leefft noch tot op den dagh van huyden.

CAPPITTEL VI.

Hoe Demetrius in Moscou ingehaelt wert ende voor den rechten Erffgenaem des Keyserrycks erkent ende aengenomen wert, send ambassaten aen den Palatin van Sandomiri, eyscht syn dochter volgends de voorgaende beloften ten howelick, eenige der voornaemste heeren spannen een 'tsamensweeringe tegens Demetrium.

'T geheele landt van de komste hares rechten Heeren Demetry verwittight zynde, so hebben haer alle de opperste Heeren, Boiaren en Vayavodden opgemaeckt en trecken hem op haerlieder wyse te gemoet met groote pompe ende magnificentie, om hem te congratuleren ende te verwellekomen; 't welck geschiet zynde, hebben se malkander met groote vriendtschappe zeer heerlick ontfangen; daernae is Demetrius met deselvige Heeren nae de stat Moscou gereden, latende zyn gantsche heyrleeger inde landtschappen Mosaiski en Rhezan, omtrent de steden Colouga en Toul, leggen, alleenigh met hem nemende vier cornetten poolsche ruyteren, die se Gousari noemen.

In Mosco komende so wert hy van de voornaemste geaccompaigneert tot op 't slot, dat in de Kitbaigorod staet, daer de Keysers ende de Grootvorsten gemeenlick hun hoff houden; daer werden hem alle de staten des landts gedeclareert, de keyserl. croon en ryck-staff met het gantse goevernement opgedragen, ende wert terstont Keyser van gantsch Russia en Grootvorst van Moscovien geproclameert; 't welck voort aen allen stenden en steden des rycks wert uytgeschreven, hoe dat haer Godt begnadight hadde met den rechten

Heere en Erffgenaem des rycks, naementlick Demetrius Ivanowyts, ende dat se nu niemant anders voor haren Heere erkenden als dien; op welcke exclamatien de gemeynten in alle steden met blyschap tot antwoort riepen: «Geluck zy den Keyser!» — Nu soo pleeght het gemeenelick also te geschieden, dat wanneer de gonste ymant ter eener syden schynt te stroocken, dat de haetennytes hem ter anderer syden (als van spyt barstende) met adderentonghen steken; so is het met desen Demetrius oock gegaen, want nawlicks en was hy noch int ryck als Keyser geproclameert, off daer hebben eenige der groote heeren tegen synen persoon een 'tsamensweeringhe beginnen te maken, onder dewelcke Vacili Ivanowyts toegenaemt Souski met zyn broeders D'myter en Ivan Ivanowyts, die oock Pugofki genaemt worde, de voornaemste aenleyders waren, want sy mede door staetsucht om te regeeren gedreven zynde, de gemeenten op verscheydene plaetsen oproerigh maekten, seyden opentlick uyt, dat den Demetrius maer eenen landtlooper ende fielt was, die hem valschelick uytgaff voor eenen die hy selven mischien zyn leven niet gesien noch gekent en hadde; behalven dit behielpen sy haer noch met een practycke, die het eerste gewelt is om Heeren en Potentaten uyt haer ryck te verstooten, dat is dat sy hem beschuldighden eenen valschen godsdienst te hebben, dat hy de russe reliegie veranderen wilde ende in plaetse van die de polnische ('t welck is de roomsche catholyque) religie invoeren; dit hebben vele gelooff gegeven ende haer 't selvige seer ter herten getrocken, waeruyt een groote murmuratie onder de gemeenten ontstaen is.

Daerenboven so heefft Demetrius oock den Keyserstitel, offte het gewoonelicke woort daermede sy Keyser seggen willen, verandert, overmids hy vele ervaren ende in andere talen geleert was ende zyn dialectica wel verstont, so heefft hy onderscheyt gemaeckt tusschen het woort Tsar en Cissar, der Russen Keyseren tot op huyden desen dagh laten Russiae Tsar noemen, 't welck eygentlick geseyt is Russen Coninck, volgends haere Bibel ende h. schrifftuire, alwaer geschreven staet voor Coninck Davidt, Tsar Davidt, ende so voorts met de andere Coninghen Juda en Israels; dies niettemin so willen nochtans de russe tolken hebben, dat het woordeken Tsar in haeres Heeren tittel Keyser sal heeten, voorgevende dat het woordeken Koroll Coninck sal wesen, waermede sy andere Coninghen oock in haer tael Coninck noemen, ende dat het woort Cissar anders niemant als den roomschen Keyser bediet; hoe het nu daerom is, sullen wy met korte woorden aenroeren. Het woordeken Koroll is rusch ende is geseyt eenoogigh; hieruyt men meent dat gelyck een Coninck in Polen geweest is die maer een oogh gehadt heefft, ende is van den Russen uyt schimp daerom koroll dat is eenoogigh genoemt, welck woordeken van die tydt aff by hen int gebruick soude zyn gebleven dat se de naevolgende Coninghen aldaer ende voorts daernae in alle landen Coninghen met het woort Koroll genoemt hebben.

Demetrius, wat ervarender als syn voorsaten hierin waeren, heeft hierin distinctie gemaekt ende heeft het woort Tsar den Coninghen gelaten; ende also Russia een Keyserryck genoemt wert, heefft hy hem selven oock Cissar laten noemen. Hierdoor hebben de conspirateurs de gemeenten dieste oproeriger gemaekt, seggende: siet ghy nu wel dat hy hovaerdigh wort? Hy wil hem den roomschen Keyser gelyck maeken ende ons lant ende religie sal dan oock de roomsche volgen moeten. Dese ende meer accusatien ter ooren des Keysers komende, doordien hy overal syn spien hadde, dat oock so kleinen saek niet beslooten off geseyt en worde aengaende dese beroerten, of het quam hem mede ter ooren,

so heefft hy nochtans dies weynigh laten blycken dat hem sulcks bekent was, ten aensien dergener, die hy wiste dat hem niet goet en waeren, maer vertoonde hem haer vroolick, liberael en mildt, niet anders als off hy haer niet dan alles goets toevertrowden.

Demetrius nu in het ryck sittende ende voor den rechten Heere en Erffgenaem des rycks aengenomen zynde, gedachte aen zyn verlooffde bruit; heefft tot dien eynde synen oppersten rycks Cantseler, genaemt Offanaschi Vlaschooff, met een statelicke suite van edellieden in ambassaetschap affgevaerdight aen den Palatin van Sandomiri, om zyn dochter Maryna op voorgedaene belofften voor zyn Keys. Mayest. ten howelick te versoecken ende mede te brengen. Den ambassadeur tot Sandomier gekomen zynde, naedat hy van den Heere Paltsgraeff verwellekomt was, heefft hy 't raport gedaen van d' oorsaeck zyner komste; den Paltsgraeff zyn meeninghe verstaen hebbende, als dat hy gekomen ware om zyn dochter tot een bruyt en gemaelinne voor den Keyser synen Heere te versoecken, so heefft hy als een wys voorsichtigh vorst de saeken deses howelicks met den synen overwogen, besluyt endlick aen de opperste Heeren en stenden des rycks van Moscovien te schryven, in welcke schrifften hy voorstelt twee poincten, op de welcke hy schrifftlick antwoort versoeckt: ten eersten, off de voornaemste Heeren en stenden des rycks den Demetrium Ivanowyts voor hunnen rechten Erffheere des landts erkenden en aennaemen; ten tweeden, off de Heeren, stenden ende voornaemsten des rycks voor haeren Heere Demetrius syne dochter van hem tot een bruyt en gemaelinne desselvighen begeerden; item off se zyn dochter voor haere Vorstinne begeerden aentenemen ende te houden, ende offse die oock haeres Heeren weerdigh achten. Met dit besluyt vaerdight hy den voorseyden ambassadeur wederom aff nae Moscou toe.

Ondertusschen laet zyn Keys. May. alle preparaten tot het inhalen zyner bruit opt prachtigst gereet maken, bestelt hem vier vandelen knechten, meest Duytschen, Lyfflanders en Fransoysen, tot zyn lyffgarde, onder dewelcke hy geene begeerden, die omgedoopt waren, dat zyn die haer gelooff versaekten ende het russche gelooff aengenomen hadden; dese liet hy kleeden elck vandel in een bysonder livery, 't welck zeer playsant was om 't aenschowen.

Onderwylen den ambassadeur wederom in Moscou komende, mede brengende zeer kostelicke geschencken, waermede hem den Paltsgraeff van Sandomiri vereert hadde, heefft des voornoemden Paltsgravenbrieven aen de voornaemste Heeren en stenden des rycks overgegeven, diewelcke, naedat sy den inhoudt verstanden ende alle 'tgunt der saken vereyschende was overwogen hebbende, hebben sy den voornoemden Vlaschooff wederom in ambassade affgevaerdight aen den Paltsgraeff van Sandomiri met schrifftlick antwoort, daerin sy des Sandomierski voorgestelde poincten verwillighden ende expresselick toestonden.

Nietemin so nam nochtans de conspiratie tegens den Keyser hoe langhs hoe meerder toe, 't welck zyn Key. May. wel wetende, heeft nochtans verscheydene gastmalen gehouden, alwaer hy nooden int eerstemael alle de opperste ende voornaemste des rycks alwaer hy in eygener persoon de genooden dienden en noodighden, haer biddende, dat het haerlieden soude believen vroolick te zyn, hun hiermede aenbiedende syn goede geneghentheit 't welck hy oock met oprechter harten meende, hun oock voorhoudende hoe dat hy haerlieder quaet vermoeden, syns persoons belangende, wel wiste, hun biddende dat sylieden sodanige argewaen van hem wilden varen laeten, hun bewysende met ver-

scheydene omstandicheden hoe dat hy den moort tot Ouglitsa ontkomen was, hun oock belovende dat hy geen andere religie en kenden noch aen en nam, dan het swaetaia Ruski veru dat is het heylige rusche gelooff, by hetwelcke hy wilde leven ende sterven.

Op het tweede mael heefft hy genoot alle de voornaemste Vaderen en oversten der geestelickheit, als den Patriarch, die by haerlieden in so grooten estimen is als den Paus by de roomsche catholycken is, voorts de Aertsbischoppen van Rostova en Novagardia, desglycks alle andere Mitropolyten en Bischoppen, als oock eenige der opperste Priesters en Diaconen; dese alle eer zyn Mayest. by haer quam ter taffelen geseten zynde in grooter stillicheit, eensdeels verschlagen int gene dat hunnen Heere naer ginck, anderdeels oock hun vreesende dat haerlieden de veranderinghe inde religie meest treffen soude, overdenckende vast 't geen den onrechtverdigen rentmeester seyde: spitten noch delven en kan ick niet ende ick schame my te bedelen; 't welck den Keyser worden aengeseyt, hoe dat de Vaderen so stil en droevich ter taffelen saten, so is hy tot haerlieden ingegaen en heefft haer aengegesprocken, hun noodigende dat sy doch wilden vroolick syn; de Vaderen opstaende, om zyn Keys. May. behoorlicke eere te bewysen op haerlieder maniere, so heefft hy haer doen nedersitten, syne goede genegentheyt haerlieden aenbiedende, hun vermanende dat sy doch so quaet van hem niet gevoelen wilden alsmen haerlieden aengebrocht hadde, dat sy sodanighe oorblasers (die niet anders als muitery int ryck sochten aen te richten) geen gelooff behoorden te geven, want sy meer door staatsucht als door eenen goeden yver (tot welstant des Keyserrycks) gedreven worden; degene die hem naegaven dat hy het Marienbeelt onder de bedtstede soude verborgen hebben, dat het een deel roervincken waeren, die, als men het naw ondersocht, mischien haerleven syn bedtstede niet omtrent hadden geweest, veel min dat men het Crucifix in syne stevelen soude gevonden hebben; ende tot meerder bevestigingh dat sulckx verdichte logens waren, bewees hy haer hoe grooten sonde het in de poolsche religie waer, den beelden offte het h. cruice eenighe violentie aen te doen, nemende met eenen het beelt, dat te dier plaetsen stont, van de want, kussende het selvige voor haeren oogen, seggende dat Godt de Heere een teken doen moste aen hem offte aen het beelt, indien hy oyt gedachten gehadt hadde om het h. rusche gelooff te versaeken ende een ander aen te nemen, veel weyniger dat hy eenige beelden soude gevioleert en onder de bedtstede verborgen off in syn stevelen versteken hebben, repeterende noch eenmael: off Godt doe een teeken aen my off aen het beelt voor uwen oogen, indien ick anders meene. Dese reden heefft de Vaderen so beweeght dat sy niet quaets van hem gevoelen en konden.

Ten derden maele heefft hy genoot de oppersten van alle ampten en bedieninghen, ende so voort ten vierden ende vyfften maele nooden hy alle maelen qualiteyten van persoonen, die in hunne ampten en bedieninghen, als oock in haeren staet ende aensien altoos eenen graet minder waren als de voorgaende, dewelcke hy alle met diergelycke reden, als voor verhaelt, vermaent ende onderrecht heefft, waeruyt dat alle de gene, so by hem ter maeltydt geweest waren, niet anders besluyten en konden offte haeren Heere Demetrius Ivanowyts meenden de saek oprechtelick van goeder herten.

Ondertusschen so komt den ambassadeur Offanaschi Vlaschoff met synen gevolghe wederom tot Sandomier, alwaer hy den Paltsgraeff synen bescheyt overgelevert hebbende, dies hem den Heere Paltsgraeff opmackt om zyn dochter Maryna Sandomierski, die met zyn Keys. May. de

bruit soude wesen, selffs in Moscow te brenghen, vergeselschapt met syn swagher Knaes Constantyn Vesnewetski, die met syn oudste dochter gehowelickt was; desgelycks zynen eygenen soon ende des Knaes Constantyni broeder, genaemt Knaes Adam Vesnewetski; daerenboven noch een groote suite van heeren en edellieden; desgelycks was de Princesse, zyn dochter, met een trefflicke suite van maeghden en staetjoffrowen opt prachtigst versien.

Onderwylen dat hem den Paltsgraeff van Sandomier aldus op de reyse begeven heeft, so is de conspiratie in Moscou opt hittighst aengegaen ende is endtlick by de 'tsamensweerders besloten, op den derden dagh der bruilofftfeeste te revolteeren, 't welck daernae oock also geschiede.

CAPPITTEL VII.

Van de treffelicke inhalinge der Bruit ende haeres vaders, des Paltsgraven van Sandomierski; hoe den dagh van de Conspirateurs bestemt wort om den Keyser Demetrius met alle de Polacken te vermoorden; item hoe den Keyser dit gewaer werdende vlucht ende eenen anderen, die hem seer gelyck sach, als Keyser in zyn plaets bestelt.

Den Paltsgrave van Sandomier dan in Moscou komende, mede brengende de Bruit met haere geaccompaigneerden, worden seer magnifyckelick opt prachtigst ingehaelt. Beneffens de statelicke lyffgarden van zyn Keys. Mayest. waeren alle de Heeren en Edelen des landts opt cierlickst toegemaeckt haer te gemoet rydende. Den Paltsgrave brocht mede (beneffens andere costelicke royale gifften) tot den vereeringhe aen zyn Keys. Mayest. ses schoone paerden, te weten twee castaingiebruine, twee appelgrawen en twee sneewitte met geverwde staerten en manen. Dese paerden worden geleyt twee en twee besyden malkander, 't elcker syden van elck paert ginck eenen gekleet in turcksche kleedinghe, die het leyden aen een syden sluyer, seer hofflick om te aen sien; daernae volgden den heere Paltsgrave met synen soon, daernae des Paltsgraven outste dochters man, Knaes Constantyn Vesnewetski met synen broeder Knaes Adam Vesnewetski. Hiernae volgden Maryna Sandomierski des Paltsgraven dochter ende Keys. Mayest. ondertroude bruit met een groote sleep van maeghden en staatjuffrowen. Hier worden verscheydene batement spullen vertoont op de hoecken der straeten tot teecken van blyschap en triumph; doch het is wel haest in een droeve tragedie verkeert. Dese incomste was den 26 Appril. Want also alle preparaten tot der feeste gereet waren, so is zyn Keys. Mayest. op den 15 dach van May Ao. 1606 met Maryna Sandomierski getrout, daerna so is de bruilofft opt alderkostelickst gehouden worden. Hier worden den Keyser wederom beschuldight dat hy de bruyt inde gewyde off geheiligde plaetsen, daer sekere Marienbeelden stonden, soude beslaepen hebben, ende dat tot violentie des h. ruschen geloofFs.

Nu so was bestemt dat op den derden dagh der feeste (zynde op den 17 May ouden styl) des Keysers eerstgetroude gemaelinne als Keyserinne des rycks soude geproclameert worden.

Dese proclamatie moeste gedaen worden vanden oppersten Secretarius over zyn Keyserlicke Mayesteyts Schats-rechthuis, genaemt Timophee

Ossepwyts, die mede een van de voornaemste was van de 'tsamensweerders, wel weetende wat hy hadde voorgenomen te doen, wanneer de proclamatie op den derden dagh der feeste soude gedaen werden. Desen heefft veertien dagen voor dit exploict alle dagen gevast ende hem tegens zynen Paep gebiecht, also zyn eygen hovelinghen (tegens een glooffwaerdigh persoon, myn wel bekent) geseyt hebben, die doen niet en wisten wat sulcx bedieden mochte, nietemin so zyn sy het naederhant noch wel gewaer geworden.

Hierentusschen so en hebben zyn Keys. Mayest. spien niet geslaepen, maer hebben op alle dese acten wel naerstigh acht genomen, so dat oock geen so geringhen saeck by de conspirateurs voorgenomen offte beslooten wiert, off zyn Keys. May. was daervan verwittight ende wist het mede. Hierom so hy merckte dat het met hem uyt was, ende de kaers inde pyp gebrant was, ende het meer als tydt was dat hy hem deur maekte, heefft hy alle middelen gebruyckt, dat hy 't ontkomen mochte; ende men heefft den gelyckformigen Demetrius (die tot dien eynde aengenomen was, nochtans van deser saken niet wetende) genomen ende hem in zyn Keys. May. gemack gebrocht, hem bekleet met Keys. May. gewoonelicke habyten, hem mede bevolen daer te blyven tot dat den Secretarius Timophee Ossepwyts quam, om hem te spreken; dat hy alsdan met een mayesteytigh gelaet hem als Keyser houden soude ende vraghen den voornoemden Secretario off hy alle de Oppersten der ampten en officien vergadert hadde, om syn gemaelinne als Keyserinne te kroonen en uyt te roepen; ende so hy seyden dat hy 't noch niet gedaen hadde, soude hy hem weder vraghen d' oorsaeck waerom, ende hem bevelen dat hy 'tnoch dede, op dat den veroordineerden dagh tot deser proclamatie mocht besteet worden. Daerenboven belasten men hem, dat hy hem oock by de Keyserinne ende voorts nae aller saeken geleghentheyt vougen soude ende volgen wyders 't geene dat men hem voorder seggen soude. Waerom dit geschieden, heefft men voor hem verswegen, alleenigh dat het zyn Keys. May. so belieffden, die hem desen dienst niet soude onvergolden laten. Also heefft men met desen gemaeckten Keyser de comedi in een tragedi uytgespeelt. Dese veranderingh ghing so haest en so bedectelick toe, dat selffs de lyffwachters, die voor de sale des Keysers oppasten, anders niet en wisten, off 't en was haeren Heere voor wien sy sulcks behoorden te doen. Dese acte geschieden in der nacht, so den moort 's morgens aen soude gaen. Ondertusschen maekten hem den Keyser wegh, zynde seven off acht persoonen sterck, by nacht en by dagh rydende tot sy op de grendsen van Polen quamen, latende also het Keyserryck aen zynen slave, die hy wel macht gaff om te gebieden, maer de onderdaenen geen last om hem te gehoorsamen. Den Koninck Ninus gaff aen zyn bysit ende slavinne Semiramis macht om eenen dagh het koninckliicke gebiet te voeren, so Anthonius Muretus int seste boeck van zyn verscheyden lessen getuight; den Coninck verstont het uyt spel, maer de slavinne meenden het met een schalke ernsticheit, gelyck onsen gelaurierden poet J. Cats in zyn Mannelicke Achtbaerheyt seer wel seyt:

> Besiet den ouden tyt, ach door sodanig mallen
> Is Ninus in der haest van synen throon gevallen;
> Hy die maer spelen dacht, wert tot een haestig lyck,
> En siet een snoode vrou verkreegh het koninckryck.

Dit slaet wel op malkanderen, dat Ninus een slavin en Demetrius een slaeff int ryck als algebiedende heerschapie setten, maer de versoecken, de waerom, en d' uytkomst stryden gantsch tegen malkanderen, want den Coninck wort van

de slavinne versocht dat hy haer de heerschappye voor eenen tydt vergunnen wil, maer den Keyser Demetrius versoeckt synen slaeff dat hy voor een tydt als Keyser heerschen soude. Dese toelatinge des Conincks Nini kost hem 't leven, doch het versoeck des Keysers Demetry helpt hem uyt de handen dergener die nae syn leven stonden. De slavinne Semiramis wort Koningin, doch den slaeff Demetry wort een vermoort, bespot en veracht lyck; ende noch Ninus, noch Demetrius geen van beyden besitten het ryck meer.

Siet aldus heefft men den gelyckformigen Demetrius voor een kleine wyle de kap gevult hem als Keyser eerende, sonder dat hy wiste dat hy oock als Keyser soude gedoot werden. Dit alles wierden gedaen om dieswille, dat wanneer de 'tsamensweerders den Keyser niet gevonden hadden, sy souden hem overal gesocht en op alle de frontieringhen des lands naegejaeght hebben, tot dat sy hem achterhaelt ende gekregen hadden.

DAT VIII CAPPITTEL.

Verhael van de moort in Moscou. Item hoe manlick de twee gebroeders Vesnewetski haer tegens de Russchen weerden, daerby de lyckteeckens, waeruyt men bevindt dat Demetrius den moordt ontkomen is.

So haest den morgen, zynde den 17 May ouden styl, 't welck den bestemden dagh der conspirateurs, gekomen was, so hebben haer vervought (omtrent het hoff, als mede by den Secretarius Timophee Ossepwyts) verscheydene Boiaeren en Capiteinen, die van de conspiratie wisten, ende als instrumenten tot den moort souden gebruickt worden; oock so hadden den gantschen nacht een groote menighte Boiaeren en Edelen (die 't met de 'tsamensweerders tegen Demetrium hielen) langhs alle straeten der stat (gewapent zynde) gereden, yder in hunne wycken daer omtrent dat se woonachtigh waren, om haere huysen en woonplaetsen voor eenigen oploop der Polacken, daer se voor vreesden, te beschermen.

Dese hadden oock haere leuse, om op deselve ure wanneer de moort op 't hoff aengaen soude, den alarm in der stat te maken.

Dies so isset gebeurt dat den Secretarius Timophee Ossepwyts met synen gevolge ten hove gegaen is, passeerende tusschen des Keysers lyffwachten deur, komende op het gemack by den gemaekten Keyser, die wy van nu voortaen den gelyckformigen Demetrius noemen sullen, denwelcken hy op haerlieder maniere groeteden; den gelyckformigen Demetrius vraeghden hem off hy synen last volbrocht hadde, die hy hem te doen bevolen hadde; den Secretarius vraeghden hem weder wat last dat was, off wat bevelinge, hem veynsende, seyde dat hy nergens van en wist. Off ghy (seyde den gelyckformigen Demetrius) alle de Opperste der ampten en bedieninghen hebt doen vergaderen omme met de krooninghe myner gemaelinne voort te vaeren ende haer als Keyserinne deses rycks te proclameren. Den Secretarius wederom met een beveynsde antwoort seyde: wat krooninghe is dat, my dunckt gy raast, off zyt dol, wy en weeten van geen Keyserinne, ende ghy zyt onsen Heere off Keyser niet, maer ghy zyt eenen voor ende isme-

nick, dats eenen schelm en verrader! trat met eenen toe en meenden den gelyckformigen Demetrius te depechéren. Zyn lyffgarde, die anders niet en wisten off het was haeren Heere, vielen daer veur en sloegen den Timophee Ossepwyts doot, want degene die hem secunderen souden, vertoeffden wat te langh, doch quamen endlick invallen, overweldighden de lyffwacht, kervende en doodtslaende alle de Polacken die sy kregen. Den gelyckformigen Demetrius, hem benardt vindende, springht uyt een veynster van ongelooflicker hooghten, dat het niet om verwonderen ware geweest al hadde hy hals en been gebroken. Een Rusch met een Lyfflander, die beyde van syn lyffwacht waren, dit siende, loopen tot hem, nemen hem op (also hy in zyn aengesicht wat gequetst ware dat het bloede) brochten hem omlaegh in een polaet, waerop terstont een gantschen troup quam invallen, om hem te vermoorden, hoewel hy met luyder stemmen riep, seggende: ick ben uwen Heer niet, ick ben den Keyser niet, maer brenght my op de lobne meest*) by de Heeren stenden en ovricheden, ick sal u seggen wat voor een ick ben ende oock wysen waer den Keyser is. Dit seyde hy met noch andere meer omstandigheden, die men niet is te weeten gekomen. Voorts so vermoorden sy hem, sonder het te ondersoecken wien hy was, desgelycks so dooden sy oock den Lyfflander, die hem opgenomen hadde, genaemt Vorstenburgh, met alle die daerby waren, die uyt haer bende niet en waren, myns ordeels om dat het dieste beter verholen soude blyven 't gene dat den gelyckformigen Keyser geseyt hadde.

Ondertusschen de Boiaeren en Edelen, so in der stat met haeren paerden langhs de straeten rydende waren, pasten oock wel op haer gesette ure, om den alarm te maken, jachtende en rennende heen en weder, makende groot getier met roepen, dat de Polen haeren Keyser vermoorden wilden, ende haer opperste Heeren en Boiaeren onder de voet hiewen. De burgers en gemeenten, hier door verbittert, in een furie uyt haeren huisen loopende met kneppels, stocken en bylen, dootslaende en vermoordende alle de Polacken, die sy vonden, verschoonden oock geene, dan alleenigh den Paltsgrave van Sandomiri met synen sonen ende dochter Maryna des Demitry gemaelinne, dewelcke gelogeert waren in het hoff des voorgaenden Keysers Borys Feodrowyts. Alle die in dit huys quamen, waren gesalveert. Oock so vielen de Ruschen het hoff aen, daer des Sandomiri outste dochterman Knaes Constantyn met zyn broeder Knaes Adam Vesnewetski gelogeert waren. Dese hielden haer in hun hoff beslooten, ende also men daer tot hun huisen met trappen van hout gemaekt opgaet, so heefft Vesnewetski hunlieder trap doen affbreken; de Russchen met groot gewelt in het hoff vallende, vinden de trap affgebroken, stellen haer om het huis te beklimmen, maer dese twee broeders met degene, die by haer waren, weyrden haer so lustigh met haken, mosquetten en pistolen, dat de Russchen de couragie tot den aenval gantschelick vergingh. De Vesnewetski siende dat de Russchen traegh begosten te worden, wierpen uyt de venster gelt te grabbel, daer de Russchen dan dick opvielen om te kryghen; ondertusschen schooten sy dan daeronder, datter een goet deel by leggen bleven. Aldus brochten de Vesnewetski de vrees onder de Russchen, want sy halff uyt wanhoop voorgenomen hadden, liever doot te vechten dan in de Russchen haere handen te vallen. De Russchen siende, dat haer 't hachien te vet was, en dat se weynigh kans daeraen hadden, trecken henen om

*) Lobne meest dat is een ronde verhevene plaetse opt voorhoff, alwaer syn Keys. May. de gemeene saeken selfs verhoort.

geschut te halen, willen dat daervoor planten ende het huis also onder de voeten schieten.

De Vesnewetski ondertusschen schicken heen aen de voornaemste Heeren en Boiaeren, presenteren hun in haere handen op te geven, offte indien sy hun niet in salve aennemen wilden, dat sy dan hun uyterste best doen moesten, waeren dan geresolveert, haer liever doot te vechten, als in de handen des gemeenen volcks te vallen; waerop de Heeren het volck terstont tot stilstant brochten, en maekten dat de Vesnewetski met den haeren terstont in salve geraekten. Onderwylen ontkleedense het doode lichaem des gelyckformigen Demetry, als mede het lichaem van Peoter Feodrowyts Basmanof, die mede in de furie opt slot doodt gebleven was; dese doode lichaemen sleeptense so naekt nae de merckt, leydense aldaer tot een spectakel voor alleman op een taffel, bedreven grooten moetwille aen dese lichaemen, bondense met de manlickheden aen malkanderen, sprekende daerover seer vuile en lelicke propoosten, leggende haer een sackpyp op de schamelheit met een moskoffken op den buyk, haer heetende opspelen, ende gebruyckten also vele diergelycke insolentien meer.

Dat nu vele in twyffel trecken off den rechten Demetrius den moort ontkomen is, off dat hy degene soude zyn die hier doodt geslagen is, daer sal ick hier nu breeder bewys van doen.

Nae den begangenen moort is een Polinne, des Demetry gewesene concubyne, gekomen ten huyse van eenen des Keysers Medecins, genaemt Doctor Casper, zynde een Pruys van geboorte, met denwelcken de concubine verscheydene discoursen hadde van wegen den beganghenen moort; dese seyde onder andere propoosten, dat sy niet gelooven en konde dat haeren Heere Demetrius doot was, maer meenden vastelick dat hy 't ontkomen soude zyn, badt derhalven den Doctor dat hy doch synen knecht wilde senden nae den merckt om de doode lichaemen te besien, seyde hem eenige merckteeckenen, die haeren Heere aent lyff hadde, te weten dat hy een natuirlicke wratte int aengesicht by synen neuse hadde, dat hy op zyn slincker borst een teeken (de gedaente eenes aerents) hadde staen, zynde een roode vlack, dat oock syn rechter arm merckelick langher als syn luchter arm was. Den voornoemden Doctor sendt synen knecht heenen, die naedat hy de doode lichaemen wel besien hadde, wederom komt, verklaert synen heere aen den persoon, die men seyde dat den Keyser was, anders niet gesien te hebben van de voorseyde merckteeckenen als de wrate by der neusen, dewelcke oock noch niet natuirlick scheen te zyn, daerenboven so waeren syn voeten vol borsten en kloven en so dick van eelt als eener, die al zyn leven winter en somer barvoets gegaen hadde, 't welck oock noch vele Duytschen getuigen, die het lichaem mede gesien hebben; waeruyt men besluyten kan, dat eener die altoos so wel geleefft heefft, so gemackelick gekoestert, en tweemael 'sweeks gebaedt is, en so weynigh te voet geloopen heefft, dat die sodanighe voeten niet hebben en kan, ende daerby dan de voorverhaelde merckteekenen oock niet bevonden worden, die door syn doot geensyns uytgevaeght konnen zyn; ende daerenboven werdender oock wel acht off negen van de beste paerden uyt den stal gemist, blyckt klarlick dat sy den rechten Demetrius niet gedoot hebben, maer dat hy 't sekerlick ontkomen is.

DAT IX CAPPITTEL.

Hoe dat Knaes Vacili Ivanowyts Souski Keyser gekoren wert, daertoe de voornaemste steden in Siewerske storn hem niet aennemen willen, maer blyven het met Demetrius houdende, worden tot dien eynde van de Russchen met oorlog angetast.

Terstont nae dat dese beroerte een weynigh gestilt ware, so heefft men beraatslaeght wien men nu best nemen soude tot Heere en Keyser des rycks, so heefft men aengenomen en verkoren Knaes Vacili Ivanowyts Souski (die de voornaemste van de conspiratie tegens Demetrius was) tot Keyser en Grootvorst des rycks geproclameert ende bevesticht den 20 May Anno 1606.

Desen Knaes Vacili Ivanowyts Souski was oock dengenen, die den Demetrius niet sweeren wilde, seyde dat Demetrius een uoor ende ysmenick (dat is schelm ende verrader) was, waerom hem den Keyser Demetrius oock liet gevanghen nemen, ende endlick oock condemneerden ter doodt, óm onthoofft te worden, was so verre dat syn sententie al gelesen waer, stont voor den block, om zyn recht te ontfangen, so komter juyst pardoen 't welck eenige syner vrienden by des Keysers moeder verworven hadden door veel biddens, dat sy zyn Keys. May. tot pardoen beweeghden; also wierden te dier tydt het recht opgehouden, ende desen Souski worden met syn broeder, D'myter Ivanowyts nae Casan in ongenaden gesonden. Ondertusschen also sy wegh waren, gebeurdent dat door veel lopens en voorbiddens des Keysers moeder so gemolesteert wiert, dat sy den Keyser (die haer dagelicks quam besoecken) beweeghden dat se naegeschickt wierden en wederom ontboden; ten hove gekomen zynde wierdense van zyn Keys. May. begnadight, so diegene getuygen, die haer selven hebben gesien ten hove ende daernae oock wederom affkomen dragende op den arm voor haer elk een sakxken met hondert roebels aen gelt tot een begnadigingh, gaende so in haer sleddeken sitten daer een slecht peerdeken voorgingh, sy selven waren gekleedt in een rock van slecht rolldoeck. Siet daer hoe de Fortuin met den mensch sollebolt, het gaet met dese Heeren gelyck met de wagenraden des Koninghs Sesostri, 't geen dat omlaegh is, komt om hoogh, en dat om hoogh is, gaet omlaegh; want Souski, eenen veroordeelden misdadiger zynde, so was Demetrius Keyser, maer nu Souski Keyser zynde, is Demetrius eenen vervolghden Heer.

Voorts so heefft men posten en heraulten uytgesonden in alle de steden des rycks om den voornoemden Souski te laeten proclameeren en uytroepen voor haeren Heere ende Keyser, welcke exclamatien luyden aldus:

«Also wy tot noch toe van eenen schelm «ende verrader syn bedrogen geweest, die hem«selven voor den Demetrius Ivanowyts valsche«lick uytgaff, hem met gewelt tegens alle billick«heit tot het ryck heefft ingedronghen; wy na«derhant beter verstaen hebbende, dat het eenen «Rostrigo (dat is eenen geschorenen munick) ge«weest is, genaemt Gryski Rostrepen, die wy «alhier gevanghen ende nae behooren gestrafft «hebben, doch synen broeder, die syn medehel«per was, genaemt D'mytka, die is onsen handen «ontkomen. Daertoe so heefft ons Godt nu be«gnadight ende voorsien met den seer godtvruch«tigen en goedertierensten Heere Knaes Vacili «Ivanowyts Souski, denwelcken wy u verkondigen «en uytroepen aengenomen te hebben voor onsen

«Heere en Keyser van gantsch Russien, Groot«vorst van Moscua» etc.

Dese exclamatien turbeerden de gemeenten in vele steden des rycks seer door dien datse den Demetrium tevoren aengenomen ende voor haeren rechten Heere erkent hadden ende heur syns goevernements halven niet te beklagen en hadden; daerenboven Souski, die by de meesten der onderdanen in den haet was, wederom aentenemen, dat brocht in vele steden onder de gemeenten een groot misgenoegen ende dat bysonderlick in de Provintie Severia, die by den Resschen de Siewerske storn genoemt wert, als in de stadt Potivula, alwaer se den gesanter, die een groot Heer was, gevanckelick in den tooren wierpen, als mede tot Astracan, doen se daer den naem van Vacili Ivanowyts Souski hoorden noemen, voeren de gemeenten uyt met scheldwoorden, roepende: Souski, dien sioebnik (dat is peltser geseit) soude die onsen Heere wesen? Wy begeren hem niet aentenemen, want wy niemant anders voor onsen Heere erkennen dan Demetrius. Desgelycks seyden oock die van Potivula, want onlangs te veuren Demetrius met zyn acht off negen sterck zynde door Potivula getrocken was, dien sy noch tot in Polen toe comvoyeerden, hem beloovende getrow te blyven, dit dede dat die van Potivula Souski niet aennemen wilden.

DAT X CAPPITTEL.

Hoe de stat Potivula van Souski belegert wort, welck leger door gebreck van vivres tot den afftocht genootsaekt wert, daerby 't verhael van eenige notabele geschiedenissen omtrent den tyt als de moordt geschiede in Moscou.

Belangende het regiment Demetrii, hy heefft negen maenden int ryck geseten ende schickten hem princelick tot de regeeringe des rycks. Hy hadde oock voor hem genomen om Ivanogrod, een stat nu onder den Sweed zynde, wederom onder de kroon van Ruschlant te brengen, hadde tot dien eynde alle Edelen en Boiaeren, die onder den eedt ende in zyn Keys. May. dienst waren, op ontboden, die haer rendevous hielen tot Pochro, een plaets geleghen dertigh wurst*) van Moscou, alwaer se noch laegen, doen dese revolte in Moscou geschiede, ende onder den eedt staende van zyn Keys. May. so heefft Souski nu Keyser zynde haer gebruickt tegen Potivula, dewelcke ongehoorsaem was ende tegens den Keyser rebelleerde, tot dien eynde heefft hy se gesonden onder 't beleyt synes broeders D'myter Ivanowyts Souski, om de stat te belegeren en tot gehoorsaemheit te brenghen, opdat se hem voor haeren Heere en Keyser erkenden en aennaemen. Het worden int werck gestelt, Potivula wierden belegert, doch de belegeraers, te weten het leger dat daer voor lagh, vergingh en verdween in hem selven; alhoewel het int beste en vruchtbaerste lant van gantsch Russen ende daerenboven int schoonste van den somer was, so was daer nochtans sulcken dierte, dat een kolpack vol suchari (dat is een hoet vol gedrooght broot) voor een halven roebel verkofft wiert, en

*) Wurst doen vyff een duitsche myl, dies zyn dertig wurst ses duitsche mylen.

't wasser noch qualick veur te kryghen, 't welck veele voor een merckelicke straff hielden, dit dede dat het leger voor Potivula 'teenemael verliep.

Ondertusschen wert den Paltsgraeff van Sandomier en syn dochter Maryna, des Demetry gemaelinne, met de twee gebroeders Vesnewetski haer logiment nacht en dagh met soldaten beset. Dese Heeren haer in eenen slechten standt bevindende, moesten als gevanghene Heeren d' uytkomste noch verwachten, wat men met haer aenrichten wilde, want haeren edeldom en suite waren in de furi meest vermoort en doot gebleven, jae dat meer is, de Russchen syn op de poolsche natie so verbittert geweest, dat de maegden en staetjuffrowen van Maryna Sandomierski niet en zyn gespaert geworden, want naer dat men se van haere costelicke cleinodien berooft, haere kleederen uytgetrocken hadde, heefft men se in haere bloote hemden ter stat uytgeleyt, so degene getuygen diet gesien hebben, dat uyt medelyden van andere gequalificeerde persoonen voor yder juffrow vyfftigh roebels ('twelck is dryhondert guldens) tot rantsoen gebooden is. Men sach haer al weenende met groot gedruis en gevolgh der Cosacken en soldaten ter poorten uyt stomlen, dat een steenen hart erbermen mocht, die haer hoorden off sach hoe sy jammerden en beklaeghden haer over dien dagh dat sy oyt in Russchlant gekomen waren.

Maer het tirannische 'tsamen gerotte gepeupel heefft daer niet naer gegeven, off men haer tot medelyden vermaende, en dat het niet behoorlick off menschelick en waer so met edele vrowen te handelen, dat so sy vrome soldaten wesen wilden, sy souden haere macht tegens mannen proeven; daer vraeghden dese wreede beesten off sy mede van de verraders waren, dat sy dus voor dese hoeren spraeken, so dat de lieden altemet blyde waren dat se still sweghen. Quamen eenige andere, die hun vraeghden wat hun doch een handt vol vergooten bloet helpen mocht, seggende dat sy beter een goet rantsoen daer voor nemen mochten, so antwoorden dese wolven: sy waeren om geen rantsoen te coop; dus heefft men se al gaende van de menschen weghgevoert ter plaetsen daer niet een redelick mensch omtrent en was, daer hebben se de maeghden onteert, geschoffiert ende met haer geleefft als tygers en beeren; nae dat se haer daer so veel gebruickt hadden dat se als voor doot bykans leggen bleven, hebben se dese onnosele vrowspersoonen in koelen bloede vermoort.

Het is mede aenmerckenswaerdigh (so my gelooffwaerdighe persoonen geseyt diet gesien hebben) dat doen ter tydt als de moort geschiede, 't welck opt voorjaer was, als het cooren op't velt in syn bloeysel en volle ayren stont, door 't gantse landt opt velt bevroren is, uyt welck bevroren cooren ander niew cooren opgekomen is, ende heefft dat jaer eenen vollen oogst uytgelevert.

Daerenboven also de doode lichaemen op de marckt tot een schouspel voor alle man laegen, so komter een sin Boiaerske ('t welck een edelman is) te paerde geseten zynde, roepende: maeckt placts, maeckt plaets! by het doode lichaem komende, besiet het, ende went met eenen syn paerdt om, rent deur ende roept: sy hebben den rechten niet, hy ist ontkomen. Men heefft naederhant niet konnen vereyschen waer dat den edelman gebleven off belandt is.

Dit voorseyde roepen een groote murmeratie onder de gemeenten makende, dede dat vele begonsten te twyfflen off se den rechten al gehadt hadden, 't welck ter ooren komende van de Grooten, soo heefft men geresolveert het lichaem (nae dat het twee daghen tot een schouspel voor alleman geleghen hadde) te begraven, ende alsoo 't een ketter was, moeste het in geen gewyde

plaetsen leggen; dies so hebben sy het gevoert dry wurst van Moscou ende hebben het daer by een klooster, genaemt Androneo, begraven.

Ondertusschen den eenen post veur den anderen naer in Moscou komende uyt de Sieverske storn tydinghe brengende hoe dat Demetrius Potivula als oock eenige andere steden gepasseert was nae Polen, so vreesden de opperste Heeren en Boiaeren (overmids de Sieverske storn meest aen Demetrius syde was) dat se het lichaem, mischien schier off morgen, souden moghen opgraven om beter te besien, waerdoor het licht overal soude komen, dat in den moordt eenen verkeerden Demetrius omgekomen was, 't welck onder de gemeente een niewe beroerte soude verweckt hebben, beraatslaeghden derhalven wat men hierin doen soude, ten laesten heefft men 't met de munnicken des Kloosters Androneo overgeleyt, dewelcke eenen vondt gevonden hebben, te weten sy stroyden uyt dat by haer klooster (daer het lichaem des Demetrii, so sy meenden, begraven lach) sodanigen spoockery was ende so veel lichten op en omtrent het graff sweeffden, daer by vertoonden hun so veel duyvelen om het graff, dat de munniken des morgens vroegh niet nae de kerck in de sautre (dats in de mette) gaen konden, sonder van dese geesten en spoockeryen gemolesteert te worden.

Dit was een sware saeck ende noodigh om daerin te versien, want den Godsdienst moet ongemolesteert blyven, een wel gevondene occasie, om weer wat anders met het doode lichaem aentevanghen, so dat men hierover geraatslaeght en goet gevonden heefft, het lichaem weder op tegraven, en verbrandent, hetwelck int werck gestelt wierde; men groeff het doode lichaem weder op, ende also men het aen d' ander zyde der stat wilde brengen, daer het verbrant soude worden, moeste het deur de stat gevoert worden, 't welck al geschiede dat doense met het voorscreven lichaem in de poort quamen, daer het weder uytgevoert wierde, dat hem by still schoon weder een draywint verhieff in der locht, weghnemende aen beyde syden der poorten het dack vande houten wallen, dat men tot noch toe niet geweten en heefft, waer het verstooven off vervloogen is. Dit is aenmerckenswaerdigh, so dickmaels als men dit weder heefft beginnen te decken off te repareren, dat wat men ter eener syden gemaeckt hadde, ende men aen d' ander syde beginnen soude, het eerst gemaekte wederom verbrack ende inviel, myns oordeels also het een lichtgeloovent volck is, dat hun vaack nae haer gelooff geschiet.

DAT XI CAPPITTEL.

Hoe des Keysers broeder Knaes D'myter Souski de stat Calouga belegert, en hoe de belegerde uytvallen ende hem uytet velt slaen. Item hoe den Paltsgraeff Sandomierski met den synen nae Jeroslaw gevoert wert.

Het russche legher voor Potivula verstroyt zynde, so heefft zyn Keys. May. namentlick Vacili Ivanowyts Souski, alle Edelen en Boiaeren des Rycks wederom op ontbooden op verbeurte, van haere leengoederen te verliesen, en daerenboven noch aen den lyve gestrafft te worden de gene die achter bleven, want zyn Keys. May. van meeningh was, om de steden in de Sie-

werske storn, die den Demetrium toegevallen waeren, met gewelt van oorlogh aen te tasten, ende die also onder syn gehoorsaemheit te brenghen.

Tot dien eynde wort een groot heyrlegher vergadert, daer Generael-Veltoverste over gestelt wert Knaes Dmyter Ivanowyts Souski, des Keysers broeder. Desen treckt met het leger op in de Siewerske storn ende legert hem onder Colouga, een stat inde voornoemde Provintie, daer een Schots Cappitein Goeverneur in was, onder den eedt des verdrevenen Demetry. Desen, alhoewel hy op verscheydene manieren versocht wert om gecorompeert te worden, dat hy de stat soude overgeven in handen van Souski, mids beloovende hem daervoor een groote begnadigingh, so heefft hy nochtans daertoe niet verstaen willen, maer wilde de stat bewaeren voor synen Heere Demetrius onder wiens eedt hy stonde, denwelcken hy, als een eerlick soldaet, begeerde (en oock schuldig ware) te houden.

Den Veltoverste Knaes Dmyter Ivanowyts doet syn uyterste vlyt om eer in te leggen, gebruyckt allerley middel om de stadt te benawen waer hy kan off mach, maer wat hy doet het is om niet, want die van binnen meer met hun couragie winnen als die van buyten met haer uyterste macht. Want den Veltoverste der belegeraers laet op verscheydene plaetsen, onder de wallen der stat, groote bocken en stellagien van hout maken, diewelcke sy (daer de wint van daen nae de stat over wayden) in den brant staeken, meenden also daermede de stat in brant te kryghen, offte haer ten minsten met den roock te benawen ende also te beschadighen, maer die van der stat dit siende gebruyckten deselve practique wederom teghens het leger van Souski, deden daermede hem in syn leger grooter schade als hy die van der stat daermede oyt gedoen konde. Endlick die van der stat een wyle tydts belegert synde, nietemin noch altyt wel gecourageert, kryghen allengskens so veur en naer bystant van haeren Heere Demetrius uyt Polen, so dat se 'ten laesten resolveerden eenen uytval te doen, trecken uyt tot dien eynde, vallen hunnen vyant aen, en slaen het leger van Souski 't eenemael uyt het velt, dat selffs den Veltoverst Knaes Dmyter Souski in een bloot kaffetaentgien (is een russ. onderrockien) het ontloopen is; hiermede was het leger der Russchen 'ten tweedenmael verstroyt. Ondertusschen heefft men den Heere Paltsgraeff van Sandomierski met Maryna, zyn dochter, als mede de twee gebroeders Vesnewetski en alle die van hunnen huise waren, uyt Moscou gevoert ende haer tot Jeroslaw (een vermaerde coopstat in Russia, leggende op de reviere Wolga, die Ptolemaeus Rha fluvius noemt) gebrocht, alwaer men haer een Boiaerenhoff ingeruimt heefft, tot haerlieder wooninghe, ende 't selve met Strelsen ('t welck zyn soldaten) besetten laten tot hunlieder bewaringhe.

DAT XII CAPPITTEL.

Hoe Ivan Issaioff, toegenaemt Bolotnikoff, door verscheyden avontuiren Veltoverste van Demetrius wert, ende van Souski binnen Toul belegert, wort door hongersnoot gedwongen de stat met appoinctement aen den Keyser overtegeven.

Onderwylen Demetrius van langher handt veel volcks uyt Polen schickende, tot versekeringhe ende bewaringhe der steden, so hem in de Siewerske storn toegevallen waren, so gebeurdent dat Maryna Sandomierski, des Demetry gemaelinne, tot Jeroslaw verscheyden maeltyden en banketten gaff, ende gemeenelick wanneer sulcks geschieden, so hiel sy open hoff ende den vryen slemp, so men op goet duytsch seyt, voor alle Edellieden en Boiaeren die daer komen wilden; so isset geschiet, dat op een deser maeltyden mede gekomen is eenen Ivan Issaiof, toegenaemt Bolotnikoof, een man van langher statur, daerby sterck en kloeck van leden, die eertydts een cholop (dat is een lyffeygen knecht) geweest is van een Boiaer in Moscou, die Dolgaruka toegenaemt was, ende daernae een Overste der Cosacken geworden zynde, die heur op den Don offte de reviere Tanais hielen, so is hy van den Turck gevanghen worden, hadde eenen tydt langh op de galey geseten, daervan hy door fortuine verlost zynde, is endtlick wederom in zyn vaderlandt gekomen ende also mede hier op dese maeltydt geraeckt.

Desen Ivan Issaiof, hem neffens andere dronckken drinckende, gelyck der Russchen manieren gemeenlick zyn, raeckt (onder een banck off taffel leggende) in slaep, het ander geselschap weghgegaen zynde, so wert hy des nachts alleen wakker, hem bevindende waer hy was, staet op, soeckt de poort om uyt te gaen, de poortiers hem kryghende vraeghden hem wat voor een hy was, oock hoe hy daer quam ende van waer, 'twelck hy haer seyden met alle de omstandicheden van dien; doch de poortiers daermede niet tevreden zynde bewaerden hem tot 'smorgens toe ende brochten hem by de vorstinne Maryna Sandomierski, die hem vraegden wie ende wat voor een hy was; hy antwoorden haer vrymoedighlick, dat synen naem Ivan Issaiof Bolotnikoof was, ende eertydts een cholop geweest by Dolgaruka, daerby vertelden hy haer de voorverhaelde avontuiren, die hy tot noch toe gehadt hadde. Sy hem in alles uytgehoort hebbende, vraeght hem of hy heur ende heuren Heere Demetrius dienen wilde, sy souden hem Veltoverste van hun heyrleger maken. Bolotnikoof (als eener die een goede occasie gepresenteert wert) aenveert het, seyt Ja, dat hy haerlieden also lieff dienen wilde als andere; de vorstinne voorder met hem sprekende vraeght hem off hy den Demetrium wel kennen soude als hy hem sach. Daerop Bolotnikoof antwoorde dat hy hem noyt gesien off gekent en hadde, ende dat de beroerten in Moscou voor zyn komste geschiet waren. Ondertusschen dit gespreck geduirende, sach Bolotnikoof een man (in deselve sael daer dit gespreck geschiede) heen ende weder wandelende, gekleedt in een damasten onderrock op de polnische manier, op denwelcken de Vorstinne wees, seggende: dat is Demetrius. Bolotnikoof tot hem tredende heefft hem op de russche wyse gesaluteert nae behooren, heefft hem synen eedt gedaen van getrowicheit, daerop hy hem schrifftelicke commissie gaff, dat hy soude trecken nae de Siewerske storn binnen Toul, ende de stat tot des Demetrii komste bewaeren, want hy hem aldaer soude komen seconderen; dese commissie was onderteekent metten naem Demetrius.

Ondertusschen so Bolotnikoof nae Toul treckt, heefft den Keyser Vacili Ivanowyts wederom alle Edelen en Boiaeren des rycks, die op haeren landtgoederen, d' eene hier d' ander daer gevloden waren, opontboden ende hem also een heyrlegher op de been gebrocht, daer hy mede in eyghener persoon optreckt (want sy wilden 's Keysers broeder D'myter Ivanowyts niet meer tot Veltoverste hebben, omdat hy in zyn oorloghen alte ongeluckigh waer) ende belegert de stat Toul in sulcker haest, dat de Overste Ivan Issaiof Bolotnikoof, met syn volck in der stadt komende, geen tydt en hadde hum voor de belegeringh der stat te proviandeeren. Dit maekte dat haer aldereerst eetbare waren quamen te ontbreken, waerdoor de gemeente begost te murmereeren, wilden haer opgeven in handen des Keysers; maer Bolotnikoof, als een vroom Cappitein, vermaende haer om de stat niet te verlaten (also hy tydinghe hadde, dat Demetrius met zyn geheele leger op den tocht was ende noch omtrent maer acht off neghen dachreysen van heur was) dat sy 't noch, soo 't mooglick waer, dry offte vier daghen houden moesten, hy verhoopten, datter ondertusschen ontset komen soude, ende soo 't contrairi viel, datter geen ontset en quame, datse hem dan souden slachten en opeten, want als ghy (seyde hy) niet meer en hebt om te eten, so is myn lichaem noch voor u ten besten.

Hiermede heefft hy haer van dach tot dach opgehouden, sodat se uyt honghersnoot het vleesch van stinckende krenghen en gestorvene paerden gegeten hebben, daer de wormen uytkroopen, tot dat se ten laesten dies oock niet meer en hadden; doen resolveerden de gemeenten gelyckerhant (also sy den uytersten noot verwacht hadden, ende geen uytkomste voorhanden saghen) haer bytyts aen den Keyser overtegeven op hoop van in genade aengenomen te worden.

Bolotnikoof siende dat hy den vyant van binnen en van buyten hadde, sprack zyn volck aen met naevolgende woorden:

«Nademael ick my dan verlaten vinde van myn volck, bevinde ick my oock ontslaghen van mynen eedt, wilt ghy u dan overgeven in handen des Keysers, die de stat doch alreede tot verscheyden malen heefft laten opeyschen? welaen, ick sal noch sien tot uwen voordeel een goet accoort te treffen.»

In dese stat was mede belegert een jonck Heer, die hem uytgaff voor den Tsareewyts (dat is Keyserssoon) van Feoder Ivanowyts, die des Demetry broeder was, desen liet hem noemen Peoter Feodrowyts, die men seyde dat van de vroetwyffs, door bevel van Borys Feodrowyts, soude versteken zyn; dese hadde hem altydt by de Cosacken op de Dona gehouden, ende was nu gekomen also hy verstanden hadde dat synen oom Demetrius Ivanowyts int ryck sat, om hem te begroeten ende geluck te wenschen.

Ivan Issaiof Bolotnikoof met zyn Keys. May. int parlementeren zynde, worden geraden (van degene die over en weder reysden, om het accoort te ramen) dat hy uyttrecken, hem voor zyn Keys. Mayest. voeten nederwerpen en om vergiffenis bidden soude, sy en twyffelden niet off zyn Keys. May. soude hem noch als een goedertieren Heer wel begnadighen.

Bolotnikoof konde hiertoe niet verstaen, want hy en wilde het op 't avontuir niet garen laten aenkomen, seyde dat het kinderen ende vrowen best soude passen te bidden, maer geen soldaten. Het waer hem leet, dat hy voor zyn leven hem in der gestalt eens voor den Keyser bucken soude. Ingeval hem den Keyser in genaden aennemen wilde, hy wasser mee te vreden, hy wilde zyn Keys. May. dan oock wel dienen, overmidts hy hem nu van synen eedt vondt ontslaghen te zyn, doch so niet, so wilde hy hem liever doot vechten, ende ginck in de poort staen, nam een

hellebarde in de handt, seggende haer aldus te willen verwachten. Ondertusschen quamen ostagiers uyt des Keysers leger in de stat, ende desgelycks uyt der stat in den legher, ende men accordeerden en besloot het volgende accoort:

I. Dat degene die souden willen uyttrecken, dat men die in volle geweyr vry en vranck soude trecken laten daerheenen dat se dan wilden.

II. Dat degene die syne Keys. Mayest. dienen wilden, dat hy die in zynen dienst soude aennemen ende gelyck syne andere soldaten gagieren.

III. Dat men den persoon Peoter Feodrowyts, die hem voor den Tsareewyts uytgaff, onbeschadight soude trecken laten waert hem belieffden.

IV. Dat men den persoon Ivan Issaiof ongemolesteert vry en liber soude gaen laeten.

Dese artickelen heefft Souski gesworen by zyn kroon te houden en nae te komen.

DAT XIII CAPPITTEL.

Hoe nae het overgeven der stat Toul, Bolotnikoof mede nae Moscou gevoert wert ende van daer nae Cargepool, alwaer hy dootgeslagen is. Item hoe den Peter Feodrowyts sonder recht, en sonder betrachtinge des Keysers eedt, tegens alle reden opgehangen is.

Op dese conditien is de stat opgegeven, ende den Keyser laet een deel synes volcks daerin trecken om te versekeren, die (daerin komende) den Peoter Feodrowyts die hem voor den Tsareewyts uytgaff, gevangen nemen ende hem tegens alle behoorlicke reden in 's Keysers handen stellen. Bolotnikoof, als meynende vry te zyn, rydt nae 't legher om hem te vertoonen en synen persoon by zyn Keys. May. in te stellen. Komende int legher, wort hy van verscheyden persoonen aengerandt, roepende: Wy bedancken u schelm, wy bedancken u verrader. Bolotnikoof hun vraegende waerom en wat hun letten, seydense (den eenen) voor myn broeder, (den anderen) voor myn swagher, (den derden) voor myn soon etc. dat die alhier doot syn gebleven, waervan ghy een oorsaeck zyt. Bolotnikoof antwoorde haer: Ick en hebt niet gedaen, synse doot gebleven, dats haerder sonden schult.

Endlick als hy by zyn Keys. Mayest. quam, heefft hy dien gesaluteert naer behooren. Den Keyser hem aensiende seyde: «bistu dien schelm en verrader, die sich tegens zynen Heere verhefft ende myn soeckt te onderdrucken ende dy selven tot de hooghste heerschappy deses rycx meenst in te dringhen?»

Bolotnikoof antwoorde en seyde: «ick en ben noyt schelm noch verrader geweest, maer dat ick een persoon ben van schlechten huyse gesproten, dat beken ick ende myn daerom veel te geringh acht dat ick dencken soude naer eenigh klein gouvernement eenigher stat te trachten, veel minder dat ick my soude willen int ryck dringhen, offte nae uwe Mayesteits croon te staen, daerom die uwe Key. May. sulcks aenbrengen, verdichten 'tselve van my, die doch maer eenen slechten slaeff ben ende eenen gewesenen cholop van mynen Heer Dolgaruka ende ben (nae

dat ick verscheyden avontuiren myn leven lanck gehadt hebbe) by eenen Heere gekomen, die my in synen dienst aengenomen heefft ende myn de stat van Toul bevolen voor hem te bewaren. Ick onder zynen eedt staende, was gehouden mynen Heer trow te dienen, van denwelcken ick my nu bevinde ontslagen te zyn, offerere mynen dienst uwe Keys. May. denwelcken ick dan so getrow dienen sal als ick voor desen mynen Heere gedaen hebbe.»

Den Keyser vraeghde hem, wat dat voor eenen Heere was, dien hy diende. Bolotnikoof antwoorde dat hy hem niet en kende, maer dat hy Demetrius hiete. Den Keyser vraeghde hem, hoe ende waer hy daer bygekomen was. Bolotnikoof antwoorde dat hy tot Jeroslaw int huys van Sandomierski met eenighe sin boiarski op de banckètten gekomen was, hem aldaer droncken gedroncken hebbende (seyde daerby: gelyck onse natie gemeenlick pleegh te doen) was onder een taffel off banck in slaep geraekt, ende doen hy ontwaekte en uytgaen wilde, dat men hem doen aldaer tot 's morgens toe vasthiel ende by den persoon brocht, die hem nae verscheyden discoursen en ondervragingen in synen dienst aennam, ende daernae dese commissie gaff die hy selffs voor zynen oogen onderteekenden, haelende met eenen het schrifft uyt synen boesem ende leverende die in handen van syn Keys. Mayesteyt. Den Keyser de commissie ende zyn onderteekeninghe siende, riep terstont: begnadigt hem, begnadigt hem. Dese begnadigingh quam wel uyt een doorluchtighen mondt, maer metter herten en wordent niet gemeent.

Doen nu dese stat gewonnen was, trock elceen weer zyns weghs, in plaets dat se hun victori doen hadden behooren (nae cryghsordeningh) te vervolgen; doch het is haerlieder practyque goet te vergeven, want sy in den oorlogh gantsch niet geoeffent worden, sy hadden haer, nae haerlieder goetduncken, nu genoegh gequeten, daerom trock elck nae huys, den Keyser nae Moscow met eenige die hem vergeselschapten, gevanckelick mede voerende den Ivan Issaiof Bolotnikoof, desglycks den Peoter Feodrowyts, die hem voor den Tsareewyts uytgaff; in Moscow gekomen zynde, so liet men Bolotnikoof met Pristaeven (dat syn dieffleyers offte heerendieners) vry en vranck door de stat gaen, maer den Tsareewyts worden hart gevanghen geset, doch niet dat hy eenigh torment te lyden hadde. Nae dat desen nu een wyle tydts geseten hadde, wert hy endlick ter galghen gecondemneert ende gebracht buyten de stat Moscow, daer een galghe stont. So vele getuygen diet gesien hebben, dat den voornoemden Peoter Feodrowyts (doen hy op de ladder klom) riep de bystaende gemeente, seggende dat hy noyt tegen syn Keys. May. eenighe crimen off misdaet beganghen hadde, 't welck hem desen doot dede sterven, dan alleenigh dat hy hem voor den Tsareewyts van Feoder Ivanowyts uytgaff, dat hy sulckx was ende daerop wilde hy sterven, belasten dat men op de Dona vry daernae vernemen soude, men soude het so bevinden; maer dat hem dit hier voor een dootschuldighe misdaet aengerekent wort, dat is syner sonden schult, om dat hy by de Cosacken op de Dona so een woest leven geleyt hadde, daeromme strafften hem Godt, seyde hy, met een so smadelicken doot. Hy wierde gehanghen aen een basten strop, denwelcken, om zyner dickheit wille, niet vast toeknypen konde, so dat den patient noch leeffden, als den scherprechter affgeklommen was, die dit wert siende, neemt eenen boer (die daer by geval mede stont een houte knodse in de hant hebbende) de knodse uyt de hant, klimt daermede op de galghe en slaet hem daermede de hersseneu in, dat hy sterff. Voorders Ivan Issaiof Bolotnikoof noch een wyle tydts in Moscou geseten

hebbende, wert ten lesten nae Cargepool (een stat int noorder quartier, op de grendsen van Corelen, onder een barbarisch volck) gesonden, daer wert hy dootgeslagen. Siet daer hoe fyn den Keyser Vacili Ivanowyts zynen eedt betrachten, dien hy by zyn croon geswooren hadde.

DAT XIV CAPPITTEL.

Verhaelt hoe Demetrius met groote macht uyt Poolen komt, verstroyt het russche leger by Tyvne ende wint Toul, legert hem by Colomne voor Moscou, desglycks belegert hy Troyits ende hout daerby een vliegent leger op den buit.

Ondertusschen Demetrius met een machtigh heyrlegher op de beenen synde, kompt door Littowen en Wittrussien langhs de Nieper recht op Moscou aen; hier tegen heefft zyn Keys. May. tot dry verscheyden reysen toe een leger opgemaeckt om Demetrius te stuiten; doch de twee eerste tochten wierden der Russchen legers verstroyt en op de vlucht gebracht, sonder dat se Demetrium haeren vyant eens te deghen onder d' ooghen quamen; den derden uyttocht belooffden den lyfflandschen soldaten (die ins Grootvorsten dienst waren) malkander getrow te blyven om eer te bevechten off 't leven te laeten, 'twelck oock so geschieden.

Want so sy omtrent des vyandts leger quamen, ende goede gelegentheit hadden om Demetrius op te slaen (die met zyn legher in verscheyden plaetsen verstroyt en onbegraven laghen), ten waer dat hun de couragie ontbrooken hadde, gelyckt in der waerheyt bevonden worde; want also de Duytschen en Lyfflanders vant russche leger den voortocht hebbende, grypen hunnen vyant lustigh aen, ende doen voor eerst groote schade onder den Pool, die terstont in de waepen met al haer macht op de Lyfflanders vielen; want de Russchen van veere staen bleven en schooten altemets eens nae den vyant, dat noch nawelicks toedraghen mocht, maer naeby ontsaghen sy haer te komen, niet ten gevalle van hunnen vyant, om die niet te beschadighen, maer ten gevallen van haer eygen selffs, om niet beschadight te worden. Demetrius dit siende, dede den Polacken lustigh aenvoeren, want de blooheit der Russchen gaff haer niewe couragie. De Russchen in haeren vyant grooter couragie siende dan sy selffs gecourageert waren, stellent allegaer weer op 't loopen, spelen beter bloo Jan als doo Jan, latende also de Lyfflanders alleen int gevecht blyven, die hun (volgends haer belofften) so langh weyrden tot dats altemael doot geslaghen waren. Desen slagh geschiede by Tyvne in de Siewerske storn.

Demetrius zyn victori vervolgende, treckt voort en neemt Toul weder in, laet die stat besetten en komt eensloeffs met zyn leger voor Moscou, leghert hem by Colomna, een dorp, leyt seven wurst van Moscou. (Wurst doen vyf een duitsche myle.)

Ondertusschen die van Moscou verstaende van de groote macht Demetry, lieten den Paltsgrave Sandomierski met zyn gesinde door een stercke convoy van Jeroslaw tot in Moscou halen, vreesende, overmids Jeroslaw niet seer sterck en ware, dat Demetrius hun daer mocht komen verlossen.

Demetrius dan, hem bevindende tot Colomna

met een machtigh heyrlegher, verdeelt hem in dry veltleghers: met het eene, daer hy selven Generael-Veltoverste van was, belegert hy Moscou wel vast; met het ander (daer hy eenen Bojaer uyt Witrussien, diens toenaem Lissoofski was, Veltoverste van maekte) belegert hy Troytsa, een machtigh clooster, geleghen sestigh wurst, 't welck zyn twaelff duytsche mylen, van Moscou; over het derde legher, 't welck hy voor een vliegent legher hiel, was Overste eenen litoofsen Boiar, diens toenaem Sepega was. Desen Sepega trock met zyn legher over en weder, plunderende en brandtschattende de omgeleghen steden, dorpen en kloosters, ende onder anderen oock het aertsbisschoplicke klooster Rostooff, alwaer sy eenen grooten buyt bekomen hebben, trocken weder nae het legher by Lissoofski, dat voor Troytsa lagh, alwaer Sepega doen met zyn legher leggen bleeff, latende Lissoofski met zyn regiment als een vlieghent legher optrecken, die daermede tot Pereslaw, Jeroslaw en Costroom, desgelycks in meer andere kleine bygelegen stedekens en dorpen quam, niet sonder groote buyt van daer treckende.

DAT XV CAPPITTEL.

Hoe die van Moscou met den Paltsgraef van Sandomier accordeeren dat hy vry uytgeley kryght om nae Polen te vertrecken, wert van Demetrius in schyn van vyant overvallen en gevangen genomen en de convoyeerders dootgeslagen.

Ondertusschen die in der stat Moscou haer al vry benawt vindende, so hebben zyn Keys. May. sampt de Heeren stenden des rycks met den Paltsgrave van Sandomier in accoord beginnen te treden, opdat hy wederom nae zyn lant soude moghen trecken, dewelcke dan nae verscheydene consultatien, die sy daerover gehouden hebben, endlick aldus met malkander veraccordeert zyn, te weeten: dat den Paltsgraef van Sandomierski een groote somma gelts (maer weete niet hoeveel) tot hunlieder rantsoen soude opbrenghen ende daerenboven noch hunlieder verteerde kosten selfs betalen; item dat den Paltsgraeff dien voor (dat is schelm, meenende Demetrius) soude doen vertrecken, daerby dat hy de gelimiteerde somma gelts moeste opbrenghen eer dat hy vertrock, offte dat hy moeste ostagiers daer laten tot dat de betalinghe quam. Men heefft oock tot dien eynde des Paltsgraven soon buyten int legher gesonden aen Demetrius omme met hem van deser saken te handelen; maer Demetrius, 't voorverhaelde accoort hoorende, heefft daertoe geensins verstaen willen.

Des Paltsgraven soon, wederom in Moscou komende, raporteert synen vader het antwoort Demetrii, waerop hy wederom naet legher gesonden wort met ander bescheyt. Ondertusschen dat hy so heen ende weder reysden, so gaet den vader Sandomierski met den synen noch daghlicks en continuelick by de opperste Heeren en stenden des rycks te hoove, om met de voornoemde Heeren van weghen haerder saeken wat naeder te spreeken; dewelcke telkens als hy te hoove quam (vergeselschapt met syn suyte nae behooren), stonden de dwoornynen ('twelck zyn hovelinghen) der russche Boiaeren by de poorte en inganghen vant raathuis met ledige geltsackxkens in de hant hebbende, treckende de Polacken by de mowe, seg-

gende (tot spyt der poolsche Heeren): Paini day dengie, dat is: heer, heer, geefft gelt.

Ondertusschen den Paltsgrave (uyt verscheydene rapoorten, die synen soon hem van Demetrius dede aengaende zyn krychsmacht, met diergelycke omstandicheden meer) wert gecourageert ende stoutmoedigh; wederom in den raet komende, doet het vorige accoort gantsch te niet ende in plaets dat hy gelt tot rantsoen geven soude, so eyscht hy nu gelt voor dat hy so langh uyt zyn landt geweest is, voor juweelen en kleynoodien, die hem ende den synen in de beroerten geroofft zyn, 'twelck oock een merckelicke somme gelts bedroegh, dewelcke hy begeerden te hebben voor en alleer dat hy vertrecken wilde, indiense hem dan vry op de grendsen van Polen convoyeren wilden, hy soude den voor, sose hem noemden, voor Moscou doen vertrecken.

De russche Heeren, wel merckende watter gaende was, daertoe de stat swaerlick beleghert zynde en daerby groote dierte in alle eetbare waren, 'twelck niet beteren soude so langh het legher daervoor lach, hebben derhalven naer langhe onderhandelingh den Sandomierski het gelt beloofft op te brenghen ende hem met alle zyn gesinde tot op de grendsen van Polen te convoyeren; dies soude hy den voor van Moscou ende voorts uyt het landt doen weghtrecken.

Dit aldus geaccordeert ende beslooten zynde, so gebeurdent dat den Paltsgraeff met synen gevolge naet raethuis soude gaen, so hebben nu des Paltsgraven dienaers ledige geltsackxkens in de handen genomen ende int opgaen by de trappen vant richthuis tegens de Dwornynen en hoovelinghen (die te vooren uyt schimp van haer gelt geeyscht hadden) geseyt: Moschkal day pinonge, dat is: Moscowyt geefft gelt; also betaeldense malkander met gelycke munt, gelyck het oude spreeckwort seyt: leer om leer, dat is met de mate daer sy mede uytgemeten hebben, wort haer wederom toegemeten.

Demetrius ondertusschen van dit accoort door des Paltsgraven soon verwittight zynde, heefft de weghen rontom Moscou besetten laten, om de convoyeerders (die den Paltsgraeff tot op de grendsen van Polen brengen souden) vechtender handt aen te tasten, om te overvallen en te slaen ende ontweldighen haer syn schoonvader den Paltsgraeff met alle den zynen, ende voerense ondert decksel als gevanghen int legher by Colomne, opdat door dese ontweldigingh de Русschen haer plicht aen den Paltsgraeff niet volvoert souden hebben, den Paltsgraeff niet soude gehouden wesen het contrackt te houden, dat hy den voor van Moscou soude behoeven te doen vertrecken.

Sandomierski zyn gelt ontfanghen hebbende, neemt zyn affscheyt van de Heeren in Moscou, ende treckt uyt; hem worden mede gegeven seshondert Boiaeren en Edellieden, die hem tot op de grendsen convoyeeren souden. Een stuck weeghs van omtrent vier off vyff wurst buyten Moscou komende, daer werdense van den Pool besprongen; nietteghenstaende datse noch eenen onrechten wegh omtrocken, om den vyandt te abuiseren, so heefft den Pool hun, soo 't blyckt, evenwel noch kunnen betraepen; men heefft den Paltsgraeff met syn gesinde, desglycks een deel der convoyeerders gevanghen genomen; de meesten deel werden doot geschlaghen, de rest raeckten op de vlucht.

Aldus worden den Paltsgraeve van Sandomierski met den zynen verlost ende tot Demetrium gebracht, die haerlieden (gelyck dat de natuire leert) seer hofflick feesteerden en onthaelden, voornaementlick zyn gemaelinne Maryna Sandomierski. Nae datse nu een wyle tydts by malkander geweest waren ende vant verloop der tyden, diese van malkander geweest waren,

verscheyden discoursen gehadt, so heefft Demetrius zynen schoonvader Sandomieri, desgelycks zynen soone met de twee gebroeders Heeren Knaes Constantyn en Knaes Adam Vesnewetski, met alle haeren gevolge uytgeleyde gedaen tot buyten zyn legerplaetse, aldaer orloff van haer nemende heefft hy haerlieden mèt een goede convoy voorsien, die hun tot op de frontieringhen van Polen convoyeeren souden; maer syn gemaelinne, des Paltsgraven dochter, is by hem gebleven int legher by Colomna, daer Demetrius zyn quartier hadde.

DAT XVI CAPPITTEL.

Hoe die van Moscou door assistentie des Konings van Sweeden twee leghers te velde brengen onder 't beleit van Pontus de la Garde en Knaes Michaila Skoupyn; dese ontsetten het klooster Troyts, dat bykans uytgehongert was.

Int tiende cappittel hebben wy verhaelt, dat Demetrius, doen hy noch int ryck sat, hem rustede, tegens den Koningh van Sweeden den oorlogh aen te nemen, om seekere steden, die den Sweed 't onrecht besat, toebehoorende den Grootvorst van Moscovien. So en heefft zyn Mayesteyt van Sweeden doen oock niet stil geseten, maer heefft sich daerteghen gerust ende volck geworven tot denfensi van zyn lant, ende alsoot ter selver tydt in onse Nederlanden treeves offte bestant was met den Koninck van Hispanien, so heefft hy aldaer veel volck laten aennemen, als: Duytschen, Engelschen, Schotten en Fransoysen, met dewelcke hy een groot heyrlegher te samen gebrocht heefft, om die, als 't den noot vereyschen soude, teghen den Moscowyter te gebruycken.

Hierentusschen so komt den moort in Moscou dat Demetrius uyt het ryck raeckt en Souski Keyser wert, daerop den oorlogh met Demetrius volght, so dat des sweedschen cryghs niet meer gedacht en wort, ende gaet gelyck een oudt Poët seyde:

Het minder quaet en wert niet meer gedacht,
Als grooter quaet wert op de baen gebracht.

Zyn Konincklicke Mayesteyt van Sweeden nu een groote macht van volck by den anderen hebbende, sonder dat hy 't selve gebruickten, so ist geschiet dat Demetrius met zyn legher voor Moscou is gekomen, so dat zyn Keys. Mayest. Souski sampt de voornaemste Heeren en Boiaeren des rycks, haer te swack vindende om tegen Demetrium 't velt te houden, soecken derhalven assistentie by den Koninck van Sweeden ende senden tot dien eynde derwaerts in ambassaetschap een jonger Heer, zynde den neeff van den Keyser, genaemt Knaes Michaila Skoepyn. Denselven wert absoluite volle macht gegeven om met den Koninck van Sweeden weghen des krygsvolcks te tracteeren nae syn believen en welgevallen.

Knaes Michaila Skoupyn in Sweeden zynde verkryght van zyn Kon. Mayest. alle het kryghsvolck, dat hy daer gereet hadde leggen, tot hunlieder assistentie, met sodanighe conditie: dat zyn Kon. Mayest. van Sweeden hiervoor een seekere goede gelimiteerde somme gelts genieten soude, waervoor dat Skoupyn den Koninck de steden, als: Nootenburg, de Russchen Narva, Ivanogrod, en eenighe steden in Corelen, tot onderpant gaff,

daerenboven dat men yder soldaet een seekere gelimiteerde gagie 'smaents soude geven.

Nae dat dit aldus beslooten was, so heefft zyn Kon. Mayest. patenten uytgegeven aen alle de Kryghsoversten, om op te trecken tot assistentie des Grootvorsten van Moscovien. Over dit gantsche legher wert Veltoverste gestelt eenen Fransman van affkomste, genaemt Pontus de la Garde, die met het legher in aller haest optreckt, volgends zyn ordre, en komt daermede in Ruschlant.

Ondertusschen hadde zyn Keys. Mayest. alle de Boiaeren en Edelen des rycks, desgelycks alle de Cosacken opontboden ende een groote macht byeen vergadert, over dewelcke Knaes Michaila Scoupyn Veltoverste gemaeckt wiert.

Dese twee legers hadden haer Rendezvous omtrent Novegrod, ende also den winter op hant was, datse haer voor grooten sneeval bevreesden, so hebbense haer al van stonden aen op den tocht begeven, treckende met beyde de leghers nae Troyts, om dat te ontsetten. Ondertusschen Lissoofski en Sepega, dit verstaende, zyn voor Troyts opgebroocken na Colomna voor Moscou by hunnen Heere Demetrius.

Hiernaer Pontus de la Garde en Knaes Michaila Skoupyn met hun leghers te Troytsa komende, legerden hun daer Lissoofski en Cepega geleghen hadden, ende also het legher veel vyvres volghden, ende die int klooster te Troytsa door de langhduirighe belegheringh bynae gantsch versmacht waren, kreghen doen ontset van proviande alles overvloedigh. Het is aenmerckenswaerdigh dat in dit klooster sodanighen hongher geleden is, dat de paerden, daerse in den stal stonden, de houtte posten geheel weghgeknawt en uytgebeten hadden, so my van een glooffwaerdigh persoon vertelt is, die 't selffs gesien heefft.

DAT XVII CAPPITTEL.

Hoe Pontus de la Garde en Skoupyn Demetrius van alle zyne vyvres ontblooten, dat hy genootsaeckt wert om voor Moscou met syn legher op te breken ende hem tot Toul en Colouga wederom leghert; item hoe den vailianten Crygsoverste Michaila Skoupyn sterfft.

Pontus de la Garde en Knaes Michaila Skoupyn met haer legher te Troyts leggende, hadden elck heur besonder quartier, ende alsoot twee cloecke Veltoversten waren, hielense haer volck oock in goede disciplyne en cryghstucht; want alsoot in den winter was ende de wegen diep besniewt waren en onbequaem om te gebruicken, so kondense niet voorder trecken om yets anders by de hant te nemen, maer moesten den winter over tot Troyts met heur legher leggen blyven.

Doen het nu tegen 't voorjaer gingh, in de groote vasten, hebben Pontus de la Garde en Michaila Scoupyn, als twee voorsichtighe Veltoversten, den oorlogh met practyck beginnen te voeren, senden ses hondert mannen nae D'mytrof, om dat by nacht te overvallen en in te nemen. Dit D'mytrof was een vasticheit niet veer van Colomna, alwaer Demetrius alle syn vyvres en victualie hadde. Des Ponti en Scoupyni volck by nacht aen dese plaetse komende, overvielense deselve, plunderende en roovende 'tgeene haer diende, voort stakense het stedeken met alle de victualie, vyvres en voeragie, die sy niet mede voeren konden, in den brandt en trocken daeraff.

Demetrius dit hoorende, hem van alle vyvres en voeragie ontbloot vindende, daertoe geen gelegentheit meer siēnde om andere te bekomen, resolveert met syn gantsche legher op te breken, 'twelck terstont geschiede, want hy met syn geheele cryghsmacht in volle slaghoorden (om off den vyant op hunnen achtertocht eenen aenval doen mocht) nae Toul en Colouga in de Siewerski storn treckt, ende leghert hem daer.

Ondertusschen Pontus en Scoupyn, hun legher voor Troytsa opgebroocken hebbende, komen daermede tot Moscou, alwaer eenighe int garnisoen geleyt wierden. De rest des volcks legerden haer buiten Moscou, daer Demetrius gelеghen hadde, omtrent Colomna.

Op dat wy nu mede sien moghen hoe eygen eergiericheit tot affgunst synes naesten lieffst selven schade lydet dan voordeel te hebben en zynen naesten d' eere geven, die hem toekomt, so dient ons dit tot aenmerkinghe, dat Knaes D'myter Ivanowyts Souski, des Keysers broeder, getracht heefft nae des Veltheers plaetse, om Generaelveltoverste over het russche legher te zyn, dewelcke nu Knaes Michaila Skoepyn bekleede ende als een vailiant Heer wel bediende, welck gebiet Knaes Dmyter Souski, om syns ongeluckighen succes in kryghssaeken, niet aengeboden wierde, die derhalven verhoopt hadde dat Michaila Skoupyn oock met de kous op 't hoofft soude 'thuis komen, gelyck hy gedaen hadde voor Colouga; maer siende dattet hem wel geluckte, ende om syns kloccken ende voorsightigen goevernements halven van alle het volck (so wel uytlanders als Russen) trefflick geeert ende gerespecteert wierde, so is hy hem affgonstigh en jalours op hem geworden, 'twelck uytborst doen Knaes Michaila Skoupyn tot Moscou quam inryden, en Knaes D'myter Souski op den wal staende, Skoupyn van verre siende aenkomen, seyde: daer komt myn onderdrucker aen; welcke woorden van eenighe andere bystaende Heeren aengehoort ende wel in acht genomen syn, die daeruyt oordeelden 'tgeen daernae hierop gevolght is. Hier siet men hoe dat desen Heere D'myter Souski van de slanghharighe nydigheit het herte beknabbelt geweest is, overmids hy sodanighe verwaende inbeeldinghen niet alleen vermoeden, maer oock opentlick in teghenwoordigheit van de omstanders uytseggen dorffte; dies het den wysen niet vreemt sal duncken (overmids het van een sodanigh gequalificeert persoon gesproocken worden) dat't de Heeren en Boiaeren, die dit aenhoorden een groote bedenckingh gegeven heefft. Hieruyt dan aff te nemen is hoe het heyrlegher met sodanighen Veltoverste (die in den strydt zynde halff gekleet deurgingh ende den welstant zyns vaderlands door een ander verkreghen benyden dorst) bewaert geweest is, dies het, nae het uytwysen des wytberoemden orateurs M. Tullius Ciceronis in syn Paradoxa, niet veel buyten reden schynt te syn, alwas Knaes D'myter 's Keysers broeder, dat hy geen Veltheer geworden is voor Scoupyn. Men mocht nu vraghen: wat weeten dese van Cicero? daerop tot antwoorde dient, dat dese door ervaringhe uyt de natuire wel geleert worden te ondersoecken de deughden, die in een Veltheer vereyscht worden, daervan Cicero aldus seyt: «Dat men geen Cryghsoverste, Imperator «offte Veltheer neemen sal, off hy en heefft dan «eerst syn eygen oncuysche wellusticheden ge«toomt ende versmaet, syn toornicheit tegenge«houden, de giericheit bedwongen, alle andere «bevlectheit des gemoets afgewaschen, ende dan «syn vyanden overwonnen, dan salmen hem voor «een rechtschaffen Veltheer houden.»

Off nu dese deughden so volkomen in alle Veltoversten gevonden worden, daer soud ick seer aen twyvelen; nietemin houd ick het voor goet dat men deselve so seer int verkiesen eenes

veltheers soeckt te betrachten als immer mooglick is.

Doen nu dese Heeren (te weten Knaes Michaila Scoupyn en Pontus de la Garde met noch eenighe andere Heeren vergeselschapt) in Moscou gekomen zyn, wordense van zyn Keys. May. als mede van de voornaemste Heeren van Moscow seer feestelick verwellekomt; daernae heefft den Keyser dese twee Veltoversten met noch eenighe andere Heeren by hem ter maeltyt doen nooden, op welcke maeltyt mede quam Knaes D'myter Ivanowyts Souski, die des Keysers broeder was, ende als voor verhaelt met een felle haet Scoupyn misjonden de eer en charesse die hem van wegen syns exelenten comportements in cryghssaeken aengedaen wierde. So ist gebeurt dat nae de gedaene maeltydt de Heeren vertrocken elck ter plaetsen daer hy bescheyden ware, dat Knaes Michaila Scoupyn 'sanderen daeghs is cranck geworden, welcke sieckte also toenam dat hy omtrent acht off neghen daghen daernae overleden is.

Dit en brocht geen klein achterdencken onder den volcke; want de gemeenten niet alleen en sustineerden, maer hielent vastelick daervoor (gelyck se opentlick in haere gedichte liedekens ter eeren Scoupyn songhen en uytriepen), dat Knaes Michaila Scoupyn by zyn verraders gekomen ware, die hem door vergifft hadden doen sterven. Vele houdent daervoor, dat den Keyser soude gevreest hebben dat Skoupyn, die veel aenhanghs hadde ende in merite meerder als hy was, noch 't eenigher tydt Keyser mochte worden, desglycks een vailiant kloeckmoedigh Heer zynde, die de gemeente meest op zyn zyde hadde, soude hem (die sich selven, in een bloode vertsaeghtheyt, best kende) mischien schier off morgen noch uyt het ryck moghen jaghen; 't welck noch meer gepresumeert wort uyt de woorden, die 's Keysers broeder Knaes D'myter Souski op het inkomen van Skoupyn seyde, doen hy hem zyn onderdrucker noemde.

DAT XVIII CAPPITTEL.

Hoe Demetrius hulp kryght van den Coninck van Polen onder 't beleyt van den Generael Sgielkofski; item hoe hy het legher van Pontus verstroyt ende Moscou wederom beleghert.

Ondertusschen komt in Moscou so voor en nae al tydinghe dat den Koninck van Polen (die doen ter tydt in eygener persoon met een machtigh legher voor Smolenski lagh, om seekere actie, die hy daerop te pretendeeren hadde) noch een groot heyrlegher op den beenen hadde, 't welck tot assistentie Demetry quam, zynde alreede op de grendsen van Ruschlant, 'twelck een niewe alteratie in Moscou brocht, waerover men de heyrkrachten wederom heefft laten versterckeu ende de regimenten compleet gemaeckt ende het volck gemonstert heefft, ende daernae ondert gebiet van Pontus de la Garde als Generaelveltoverste gesonden om den Pool te stutten dat hy niet voorder int lant en quam. Dit heyrlegher op den tocht zynde, nietteghenstaende dat haere betalinghe uyt Moscou wel op zyn gesetten tydt volghde, worden nochtans den soldaten hun gagie altemets een dagh dry off vier over den tydt onthouden, 't welck dede dat de soldaten altemets tegen hunne overicheit revolteerden ende voornaementlick de Fransoisen. Ge-

lyck 't dan geschieden, als Pontus de la Garde met syn legher gekomen was omtrent het poolsche legher, daermen malkander nae behooren eens viandelick aengrypen soude, so begosten Ponti soldaten om gelt te roepen; men heefft haer gesocht te contenteren, ende geseyt datse eerst vechten souden, hun beloovende datse daernae gelt hebben souden; de soldaten t' onvreden zynde, seyden niet te willen vechten voor en alleer datsè gelt hadden, welcke muytery so langh geduyrde, dat den Pool daervan verwittight wert, men seyt door een frans edelman, die daernae uyt het legher gemist wert, dat by nacht soude overgereden zyn ende den Pool alle gelegentheit des russchen leghers ontdeckt hebben, so dat den Pool (die anders de macht Ponti om syns welgeoeffenden cryghsvolcks wille vreesde) opgetrocken is, om het legher Ponti met macht aen te grypen. Pontus de la Garde dit verstaende, heefft hem hierteghens in der haest opgemaeckt, nawelicks in slachoorden staende, off den Pool was haerlieden op 't lyff. Pontus, meenende dat de Fransoisen, die den voortocht hadden, den vyandt aengrypen ende haer dapper quyten souden, 'twelck hy haer toevertrouden, so bevondt hy het teghendeel, want sy schooten haere pistolen in d' aerde en reden over nae den Pool toe. Pontus met noch eenighe andere Oversten van syner syden, dit siende, begaven hun op de vlucht, de ruytery, op hun meesters siende, deden 'tselffde oock, laetende also d' infanterie offte voetvolck in de peckel steken, die oock altemael souden dootgeslagen zyn geworden, 'ten waer dat twee Cornetten paerden, onder 't gebiet van Ritmeesters Post en Quern, haer gesecondeert hadden ende den Pool vechtende so veel te doen gaven, datse endelick voor haer en het voetvolck noch een goet accoort trefften: te weten, dat degene, die den Pool dienen wilden, die mochten, ende die niet begeerden te blyven, trocken elck hunsweghs.

Also zyn die twee Ritmeesters Post en Quern door Polen wederom hier te lande gekomen ende hun volck is meest hunsweghs getrocken; doch het voetvolck bleeff den Pool dienende, daerover dat Colonel gemaeckt wierde een pools Heer, genaemt Borkofski.

Ondertusschen Demetrius hem opmakende, also hy meende dat dese heyrkracht des Koninghs van Polen (daer Veltoverste van was een groot Heer genaemt Sgielkofski) hem tot assistentie quam, om met syn legher neffens den Generael Sgielkofski Moscou wederom te gaen belegeren.

DAT XIX CAPPITTEL.

Den Keyser Souski wert in de kap gescooren; Demetrius merckt het bedrogh der Polen, breeckt met zyn legher op voor Moscou en treckt nae Colouga, alwaer hy zyn leven endight; de Russchen nemen Ladislaum, Prince van Polen, voor haeren Heer aen.

Soo nu dese heyrcrachten voor de stat Moscou quamen, legerden sy haer, Demetrius met den synen ter eener, ende Sgielkofski met den synen ter anderer syden; die van der stat, namentlick de opperste Heeren en Stenden des rycks, haer wederom dus swaerlick belegert siende ende nu geen uytkomst meer voorhanden wisten, sochten hoe sy best konden om de saeck by te

leggen; want den Veltoverste Sgielkofski hadde alreede aen de voornaemste Heeren en Boiaeren van Moscou te verstaen gegeven, dat hy meer quam uyt last van zyn Kon. Mayest. Sigismondus om het ryck voor den Corolleewyts Ladislaus te incorporeren, dan hy quam tot assistentie van Demetrius.

Tot welcken eynde de Oppersten en Voornaemsten des rycks, de saecke overweghende, alle middelen by der hant nemende, die daertoe dienstigh waren, want sy nu uyt twee quaeden een goet kiesen moesten. Sy souden hunnen Keyser Souski wel hebben willen behouden, maer sy en waren niet langher machtigh om hem met de wapenen te verdedegen; dies sy nu gehouden waren met Souski ter noot te doen 'tgeen sy met Demetrius, door een ongerustighen geest gedreven, uyt moetwil eertydts gedaen hadden; niet datse ter noot aen Souski de moetwil oeffenen souden, diese aen Demetrius meenden gedaen te hebben, maer datse ter noot de wetten souden moeten breken, diese met Demetrius uyt moetwil gebrooken hadden; dies moest men nu, gelyck het spreeckwoort seyt: de noot breeckt wetten, offte: vande noot een deugdt maken; gelyck den Poét Euripides seyt:

Wat men uyt liefde tot het vaderlandt vint goet,
Dat laet u aeng'naem zyn als men 't ter noot doen moet.

Dies heefft men vooreerst van eenen Keyser eenen Knaes Vacili Ivanowyts Souski gemaeckt, daernae van Knaes Vacili Ivanowyts eenen munick, dat is sy deporteerden den Keyser van syn keyserlick gebiet, doen was hy niet meer als Souski, dien hy te vooren geweest waer, daernae lietense hem scheeren en in de cap steken, doch tegen synen willen, want hy de cap daernae noch weghwierp, seggende dat hy geen munick begeerden te wesen. Voorts so resolveerden de voornaemste Heeren des rycks wien van beyden (offte Demetrius offte den Prins van Polen) sy tot hunnen Heere en Keyser aennemen souden; wenden voor indiense den Demetrium aennamen, dien haddense altydt voor eenen Voor ende schelm gehouden, die hem dierhalven aen velen wreken soude over 'tgeen sy hem gedaen hadden, 'twelck een groote veranderingh int ryck brenghen soude, datse dan evenwel den Pool noch tot vyant hebben souden, dochten dies raadsamer den Lasdislaum, Prince van Polen, tot hunnen Heere en Keyser aen te nemen, besluytende dat den Voor, dat is Demetrius, zyn macht oock soude gebrooken wesen.

Ondertusschen Demetrius verstaende watter gaende was, vondt hem bedrogen te zyn, treckt wegh van Moscou nae Colouga toe, alwaer hy onlangs daernae op de jacht rydende is doorschooten geworden, naelaetende zyn gemaelinne Maryna Sandomierski met een soontien, dat hy by haer geprocureert hadde.

Voorts de andere Oversten zyns volcks trecken doen elck huns weghs, behalven den Overste Lissoofski, die een bandyt was; desen bleeff noch met een bende volcks, dat meest Kosacken waren, int lant heen en weder treckende, roovende ende plunderende de arme boeren, dat sulcken ontsach voor hem was, dat waer men den naem van Lissoofski hoorde noemen, daer gingh schricken en vreesen aen, dergestalt, dat de benden van Lissoofski noch lange jaren nae synen doot onder den naem van Lissoofsky roofden en strooffden, ende by de arme boeren om dies naems wille noch gevreest werden.

Onderwylen traden de Voornaemste des rycks met Sgielkofski, den Veltheer des Koninghs van Polen, int verbont, te weten, dat sy den Ladislaum, Prince van Polen, tot haeren Heeren en Keyser souden aennemen, doch met sodanigen conditie: dat hy binnen eenen sekeren gelimiteer-

den tydt hem selffs in persoon soude komen instellen ende het regiment aenvaerden, 'twelck so langh, geduyrende syn absentie, van de voornaemste poolsche en russche Heeren, die desen accoort maekten, geadministreert soude worden; dat men oock den gewesenen Keyser, Knaes Vacili Ivanowyts Souski, met zynen broeder Knaes D'myter ende alle hunnen aenhanghk gevanckelick in handen van den Pool soude leveren. Den Overste Sgielkofski dese dinghen aldus te weghe gebracht hebbende ende het ryck synen Heere, also hy meende, onderdanigh gemaeckt, in den jare onses Heeren 1611, resolveert wederom nae Polen te vertrecken; want hy der Russchen aert ende conditie wel kende, merckten hy wel dat het noch houden soude, heefft tot dien eynde Gonsefski, zynen Luytenant-Generael, als opperste gebieder in zyn plaetse gestelt ende is weghgetrocken, met hem voerende den gewesenen Keyser Souski met zynen broeder ende alle haer gesinde gevanckelick nae Polen, alwaer sy beyde naederhant gestorven zyn.

DAT XX. CAPPITTEL.

Hoe de Russchen hunnen aengenomen Keyser Ladislaus in Moscou begeren te hebben, maken derhalven een revolte tegen de Polen; de Polen verdestrueren Moscou door vier en swaert. Troupeskoi en Leponoof belegeren den Pool in de verdestruerde stat Moscou.

Als nu Gonsefski ende neffens hem Borkofski ter eener, ende de voornaemste russe Heeren ter ander zyden de rechtplaetsen in Moscou (uyt den naem ende van wegen haeren Heere en Keyser Ladislaus) bekleeden, so onstonden terstont veel onheilen onder henluyden: men steldender Gouverneurs en Wayavodden in alle plaetsen, elck nae zynen appetyt en welgevallen; men sat als partydighe rechters in onpartydighe saeken te vonniseren, elck den synen voorstaende, tot groot miscontentement der gemeenten, wiens rechtveerdighe saecken voor onrecht gecondemneert wierden. Hieruyt dan ontstonden groote oneenicheden onder den volcke, so dat men om den Keyser begonst te roepen, men wilde den Keyser in Moscou hebben; want den gesetten tydt dat hy komen soude was verstreken, ende men heefft van zyn komste noch geen gewachgehoort.

Endlick so heefft men gesanten affgevaerdight, naementlick den Heere Fylaret Mekytits, doen ter tydt Aertsbischop van Rostoof, uyt de geestlickheit, ende uyt den wereltlicken staet eenen Heer, diens bynaem Galytsinin was, desgelycks eenen stotnick van weghen de gemeente; dese heefft men gesonden aen zyn Kon. Mayest. van Poolen int legher onder Smolenski, om te versoecken dat hunnen gekooren Heere Ladislaus hem in Moscou soude komen instellen ende het regiment aenvaerden, om alle onheilen en binnenlantsche beroerten onder de gemeenten te weyren en voor te komen, volgends de belofften, die Sgielkofski met den zynen hun in de verkiesinghe des Princen Ladislai (voor hunnen Heere) gedaen hadde, want den bestemden tydt dat hy komen soude nu al voor langhe verstreken ware.

Dese Heeren ter audientie van zyn Kon. Mayest. gekomen zynde, hebben het voorverhaelde rappoort aen zyn Kon. Mayest. gedaen,

die de voornoemde Heeren (nae dat hy se verhoort hadde) gevanckelick nae Poolen gesonden heefft, sonder aen die van Moscou te schryven offt weten te laten, waerom hy dese Heeren gevanckelick hadde genomen, ende off den Prince Ladislaus komen soude off niet; want Ladislaus, hem aen Demetrius gespiegelt hebbende, wiste beter dan dat hy in Moscou komen soude, want hy dochte dattet hem niet veel beter dan Demetrius gaen soude.

Dese dinghen door het gantse landt ruchtbaer wordende, beroerden de gemeenten overal seer, voornaementlick so begonsten de grooten onder malkander te consulteren, wat men hierin doen soude, overmids sy bevonden dat hunnen Heere de belofften, die haer van synentweghen gedaen was, niet gehouden heefft, waerop dat hy tot een Heere des lands aengenomen was, dat hy op eenen bestemden tydt als een goedertieren Prince het goevernement selffs soude komen aennemen ende de gemeenten vredelick regeren, daerop was hy van alle stenden des rycks verkooren; maer nu sy sagen dat hy het tegendeel aen haer oeffende, op den bestemden tydt niet komende, het lant in groote verwerringh brenghende, hunne gecommitteerde Heeren, die van de Voornaemsten des landts waren, gevanckelick stellende; waeruyt sy beslooten dat hy noch vriendlick noch keyserlick (maer veel eer vyandelick en tyrannisch) met haer handelde, ende sy derhalven aen den eet ende belofften, aen hem en den synen gedaen, niet meer gehouden waren.

Terwylen dat dit onder de Grooten dus omgingh, so heefft hem een Boiar inde Siewerske storn opgemaekt, genaemt Prokoopie Leponoof. Desen raepten in der haest te samen alle de Heeren en Boiaren, die den welstant des landts garen gesien hadden, gelyck het dan in desen lande meer in de natuire der menschen is, dat de Boiaren en Edelieden hun met den welstant des landts meerder bemoeyen als den gemeenen man wel doet, ende accordeert seer met de woorden J. Lipsii in het eerste boeck genaemt Constantia, daer hy seyt: «Dat de Edele «en Rycke hen vaderlant liever hebben ende «meer versorgen dan gemeyn en arme lieden, «die doorgaens meer besorgt syn voor 'tgeen dat «hun aengaet, dan voor het gemeyn.»

Wel is waer dat in onse Nederlanden vele particuliere persoonen gevonden worden, die voor haer selven en om haers selffs willen hun met den wëlstant des landts veel bemoeyen (gelyck onlanghs eener dryven wilde om Lipsius hierin te berispen), maer sy doender 't minst toe ende 't gaeter mee gelyck het spreeckwoort seyt: dat de schurffste schapen alderluydst blateren. Doch om wederom opt voorgaende propoost te komen, so heefft den voornoemden Leponoof met den zynen een heyrlegher op de beenen gebracht, waermede hy Moscou meenden te belegeren om den Pool daerin te benawen.

Ondertusschen Prokoopi Leponoof van resolutie veranderende, schryfft bedecktlick aen eenighe der Voornaemsten van de gemeenten in Moscou, dat hy syn volck so veur en nae in Moscou soude komen laten, men soudese hier en daer in sommighe burgershuysen fourneren ende herberghen tot op eenen sekeren bestemden dagh, dan soude men de Polen, die daer binnen waren, gelyckerhant aengrypen en dootslaen, om also meester van de stat en het slot te worden ende daernae uyt de voornaemste Heeren, die de naeste aende Croon waeren, eenen te kiesen tot hunnen Keyser ende Grootvorst van Moscovien etc.

Dit aldus beslooten zynde, hebben de Polacken, die daervan verwittight schynen geweest te zyn, op hunne hoede soecken te komen op volgender wyse: het gebeurden, dat inden jare 1612 op dingsdaghs voor Paschen, zynde den

24 Marty ouden styl, dat in de Kithai Gorod*) (zynde een stat, die in de stat Moscou met vyff poorten affgeslooten wert, daerin het slot staet waer den Keyser offte Grootvorst zyn residentie hout) de kooplieden ende kraemers nae haere gewoonten in hunne winckels en boeden saten, gelyckt de manier is dat de gene, die daer haere winckels hebben, van 'smorgens te acht uyren tot 'smiddaghs ten elff uyren de kooplieden aldaer waernemen, so gebeurdent dat omtrent neghen off tien uyren (doen het meeste volck in de marckt was) de Polacken gewaepender hant uyt het slot vielen dootslaende, moordende, howende en kervende alle diese in de Kithaigorod vinden off kryghen konden, waervan men seyt dat de Polen eerst eenighe occasie souden gesocht hebben, waerdoor den oploop gekomen is; doch het rechte bescheet heefft men daervan niet bekomen konnen. Daernae vielense uyt de Kithaigorod in de stat en staken deselvighe aen alle de vier hoecken in den brant, retireren haer voort wederom in de Kithaigorod ende sluyten deselvighe toe. De gemeenten ondertusschen bluschten den brant soveel als mooglick was, stellen hun daernae met hunne goederen ende meubelen alle aent vluchten tot buyten der stat, so dat niemant van borgers offte Russchen daerin en bleeff als eenighe roovers off dieven, die de huisen der gevluchte gemeenten pilgieerden en berooffden 'tgeene sy daer noch ingelaten hadden.

Ondertusschen komt den Heere Knaes N. Mytelofski te paerde geseten met syn dienaers ende chaloppen by hem, maer alle de straeten ledigh vindende, dachte offse mischien uyt vreese haer in de huysen verborgen hielden, begost te roepen: offer ergens ymant hem verborgen hielt uyt vreese, dat hy vry te voorschyn komen soude, hem soude geen leet geschieden, ende dat hy quam om de sake met haerlieden ende den Pool te middelen en by te leggen. Doch daer en quam niemant te voorschyn dan een deel schuymsel van gaudieven, die der gevluchten gemeenten hunne huisen van 'tgeene sy daerin gelaten hadden berooffden; dese met ongestuimicheit scheenen vry wat te willen seggen, doch Metylofski seyde haer: datse eenighe van de principaelste offte aensienlickste persoonen van de gemeente souden komen laten; men soude schicken de questie tusschen haerlieden ende den Pool neder te leggen. Sy daerentegen niet hooren willende, schudden haere koppen en beiegenden hem met groote ongestuymicheit. Dies heefft den goeden Heer zyn paert omgewent, haerlieden latende gelyck hy se gevonden hadde, ende reet daervan.

Onderwylen de gevluchte gemeente buyten op het velt maekten veel waters vuyl, sloegen op hunne keteltrommen, raesden en tierden, sy souden den Pool opscheren, het kosten oock wattet wilde; en ondertusschen hadder niemant van hun allen 't hart die in de stat dorste komen, want haddense gelycker hant ingekomen ende haer tegens den Pool te weyr gestelt, sy hadden haere stat ingehouden, ende den Pool drydobbel machtigh geweest. 'S anderen daeghs daernae vallen de Polen wederom uyt, steken de stat op alle hoecken wederom in den brant en retireren haer stracks in de Kithaigorod en voort int slot, waerop een starcken wint komt, die met het vier omloopt, en stelt also de gantsche stat, die seven duytsche mylen int ront was, op eenen dagh in gloeyende kolen; ende dat noch meest om te verwonderen is, dat de Polen so int slot en in de Kithaigorod waren, 'twelck midden in de verbrande stat was, noch van den roock noch van de voncken des viers geen schade geleden hadden; waeruyt de oordeelen Gods te beter begrepen konnen worden op datse, blint

*) Dese stat met het slot wil men seggen dat de Tarters van Kithaia eertyt souden gesticht hebben, ende daerom der Kithaien stat genoemt worden.

synde in goddelicke saken, natuirlicker wyse tasten en voelen souden door het aenblasen des natuirlicken wints, hoe rechtveerdich de straffen Godes zyn, alwaert maer door eenen mensche, offte om der sonden wille eenes menschen, gelyck om der sonden Davids gantsch Israel met pestelentie gestrafft worden. Van sodanighe offte diergelycke straffen spreeckt den Poét Hesiodus aldus:

God, om een's onrechtveerd'gen menschen misdaet snoot,
Een gantsch landt strafft met pest, oorlogh off hongersnoot.

Dit sal dan genoegh zyn dat de plaghen over dese landen (welckers inwoonders wy voor onachtsame, superstitieuse, quade Christenen houden) niet t' onrecht over haer en komen, willen ons selven in onse Nederlanden niet hier buyten sluyten, dat wy beter souden zyn ende veel meer als syluyden verdienden, ende sullen ons vernoegen met de uytspraek Justi Lipsii, daermede hy der Plaghen-geheymnissen-gespreck besluyt, seggende: «Daer syn veel verborgen oordeelen Gods, maer geen onrechtveerdige.»

Des anderen daeghs nae dese destructie so is Prokoopie Leponoof met zyn leger voor de verdestrueerdé stat Moscou gekomen; nawelicks en hadde desen zyn leger noch neer geslaghen, off daer is noch eenen genaemt Saroetski met een groote heyrkracht van Cosacken by hem gekomen; ende also dese twee Saroetski en Leponoof maer gemeene Boiaren en waren, so is haer een voornaemer Heer des rycks gevolght, genaemt Troupeskoy. Desen worden het generaele goevernement des leghers opgedraghen ende neffens hem Sarutski en Leponoof. Dese dry goeverneerden (geduyrende haren tyt int legher) het gantsche lant, want sy hielen haer richthuis, haer cantselery ende alles naer advenant, gelyck men voor de belegeringh in Moscou gedaen hadde.

DAT XXI CAPPITTEL.

Een Schots Cappitein presenteert Troupeskoy en Leponooff het poolsche leger onder Smolenski op de vlucht te brengen, maer kryght geen audientie. Den Koninck van Polen verovert Smolenski.

Naedien nu het leger aldus in goede ordre voor Moscou geslaghen was, so is aldaer uyt het poolsche legher van Smolenski overgekomen een Schots Cappitein, genaemt Hamelthon; desen presenteerden aen Troupeskoi, Sarutski en Leponoof: indien men hem met omtrent seven off acht hondert mannen cryghsvolcks versien wilde, dat hy heen trecken soude ende den Koningh van Polen met syn legher voor Smolenski opslaen, want het nu den rechten tydt was, also den Koningh syn legher seer swack van volck ende weynigh met vyvres en amunitie van oorlogh voorsien waere, daerby eenighe disordre onder den volcke, hetwelcke hy wiste, oock op wat syde men hem bequaemlickst aentasten soude; dies hy niet en twyffelde off men soude aldaer victorie bevechten, het poolsche leger op de vlucht brengen ende Smolenski ontsetten. Doch de Russchen, als onwetende, wilden hierin niet wyser gemaeckt zyn dan sy en waren, konden

hiertoe niet verstaen, hebben derhalven dese occasie voorbygaen laeten.

Ondertusschen den Koningh van Polen heefft hem van alles wederom versien laeten ende heefft ten lesten de stat Smolenski (nae dat hy daer wel dardehalff jaer met zyn legher voorgeleghen ende bykans een niew Smolenski daerteghen aengetimmert hadde) met appoinctement ingekreghen.

Het is aenmerckenswaerdigh dat, doen dese stat overgingh, maer acht gesonde menschen daerin waren, die deselvige overgaven; de andere waren alle door het langhduyrigh belegh van hongher en ongemack gestorven; daeruyt men dan speuren mach wat een Rusch in tydt van noot lyden kan.

DAT XXII CAPPITTEL.

Hoe Prokoopie Leponoof voor syn trowe diensten van syn eygen volck verraden en gedoot wert. Hoe Cousma Mynof, een vleeshower, om syns kloecken raets wille in den crygsraet genomen wert. Item van eenighe andere geschillen die int leger passeerden, ende hoe de stat Moscou verovert wert.

Quintus Curtius ende Plutarchus verhaelen, int leven des grooten Alexandri, dat Alexander degene, die door getrowe diensten by hem groot geworden waren, als hem die in syn mishandelinghen berispten, hy sonder aensien, wat sy hem eertyts goets gedaen hadden, heefft omgebrocht offte doen dooden, gelyck aen Clytus, Calisthenes ende meer andere gebleken is, daer Clytus inde gramschap Alexandri uytriep het veersken des Poéten Euripides in zyn Andromache:

Laes, hoe bedorven syn de manieren der Griecken!

ende Calisthenes int weghgaen, als hy soude verwesen worden, ende de gramschap Alexandri merckende, het vaersken Homeri sprack:

Het heefft Patroclus selffs eertyts gekost het leven,
Die boven hem in eer en deughden was verheven.

Even also het geduyrende de gantsche troubelen van Ruschlant altoos so is toegegaen, dat wanneer sy eenen goeden Oversten ende voorgangher hadden, denselven heefft men terstont uyt misgonst (om 't respect dat hem de gemeente syns goeden regiments halven toedroegh) van kant geholpen, so ist oock toegegaen met desen Prokoopie Leponoof; desen meenden de saeck uyt goeder herten, houdende syn volck in goede discipline en cryghstucht; maer den voornoemden Sarutski heefft syn Cosacken op den rooff gehouden, laetende deselvighe overal op de boeren ende gemeente, daer 't hun belieffde, rooven en strooven, die haer dieshalven over 't ongelyck, dat hun gedaen wiert, aen den oppersten Veltheer Troupeskoy beklaeghden, seggende dat heur de Cosacken meerder overlast deden als den Pool, die heuren vyant was, oyt gepleeght hadde.

Troupeskoy, dese dinghen den Sarutski en Leponoof voorhoudende, begeerden dat sylieden hun volck in goede discipline souden houden. Derhalven Leponoof, als voor verhaelt, syn volck in goede crygstucht houdende, heefft hem en syn volck daervan vrygesproken, so dat den moetwille aen de Cosacken van Sarutski bekent ge-

worden is, so heefft Leponoof deselvighe bestrafft ende den Sarutski in syn goevernement der soldaten berispt, hem bevolen die voortaen in beter cryghstucht te onderhouden, 't welck den Sarutski seer gespeten heefft ende om dies wille eenen haet teghens Leponoof ingenomen ende hem den doot gedreyght, so dat Prokoopie Leponoof met Calisthenes de voorverhaelde woorden Homeri op dese wyse hadde moghen seggen:

Het heefft Skoupyn en andre meer gekost het leven,
Die waren boven hem in eer en deughd' verheven.

Tot desen eynde heefft Sarutski alle middelen gepractiseert hoe hy hem best aen Leponoof wreken soude, derhalven hy tot eenighe syner Cosacken gegaen is, haer voorhoudende hoe dat Leponoof eenen verrader was, die hem socht int ryck te dringhen en meende Keyser te worden, also hy den eenighen oorsaek waer, die haer belette op den buyt te gaen, ende dat het beter met haer gaen soude indien hy van kant waer.

De Cosacken hierdoor seer verbittert synde, rochten tesaemen ende overvielen den Leponoof in syn tente, die niet en wist watter gaens was, vloogh met der haest op en greep syn sabel, meende hem daermede te defenderen, hadde met Clytus wel moghen roepen het veersken van Euripides op dese manier:

Laes, hoe ongeregelt syn de manieren van Russien.

Maer Prokoopie Leponoof siende dat de Cosacken met sulcken menighte al howende en kervende op hem inquamen, heefft syn sabel weghgeworpen en het lyff ten besten gegeven, wierde also in der haest van dese wreede beesten aen sticken gehowen. Aldus is Prokoopie Leponoof voor de trowe diensten, die hy syn vaderlant gedaen hadde, geloont geworden. Hy hadde met recht wel moghen seggen, doen hy 't geweyr, daer hy syn beulen mede beschermt hadde, weghwierp, gelyck Solon seyde, doen hy sach dat hy de stat van Athenen te vergeeffs tegen Pisistratum voorgestaen hadde, ende syn wapenen voor het raethuis nederwerpende riep: «o vaderlant ick hebbe u bygestaen met raet ende daet!» als willende seggen dat het aen hem niet ontbroocken en hadde.

Een wyle tydts hiernae is een vleeschhower van Nisenovegrod opgestaen, genaemt Cousma Minof; desen, als een stoutmoedigh ende wel bespraeckt man, heefft hem neffens den Heeren Troupeskoi ende Sarutski tot de regeringhe des crychsvolcks ingedrongen, doch niet sonder bewilligingh der Officieren en Ovricheden. Desen heefft de gemeente vermaent, haer trowelick te willen quyten, omme met goet en bloet te helpen, dat men den Pool eenmael uyt het lant mochte kryghen, tot dien eynde voorwendende alle bequaeme middelen wat men doen moeste, presenteerden voor synen persoon, so langh hy noch hondert roebels hadde, dat hy der 'tnegentigh tot den krygh soude geven ende daerenboven noch selffs mede voor den vyant trecken, seggende datse alle insgelycks doen moesten. Dit was een seer treffelicke acte van desen vleeschhower ende waerdigh om gepresen te worden; ende waer't dat dese handelingh in andere landen offte in onse Nederlanden (daer de gemeenen man in geleertheyt hem meerder oeffent) gebeurt waer, ick soude voor wis houden dat den voornoemden Cousma Minof den Poët Euripides dese vaersen hadde hooren singhen:

Geen grooter eer of loff een burger magh beerven,
Die goet noch bloet verschoont om voor syn lant te sterven.

Desen vleeschhower Cousma Minof, om syns kloecken raets wille, is van Troupeskoi mede in den cryghsraet genomen. Hiernaer ist gebeurt

dat onder de Oversten een geschill is opgeresen, te weten wien men tot Keyser aennemen soude, wanneer men de stat soude gewonnen hebben. Daerop Troupeskoy met den synen seyden: wanneer het so veer quam, dat men de stat veroverde, men soude dan wel sien wien men nemen soude, die het lant wel ende vredelick goeverneren soude. Daerop Saroetski voorwenden, dat hy niemant voor zynen Heer erkende, noch voor niemant anders en oorloghde dan voor het kint ende sone Demetry, ende dat die haeren Heere wesen soude moeten. De anderen hierop antwoordende: dat het den sone was van eenen schelm ende verraeder, door wien het lant in dese beroerte gekomen waer, datse daertoe nu noch nimmermeer verstaen en wilden dat die haeren Keyser zyn soude. Sarutski hieruyt wel merckende dat syn voornemen geen succes hebben soude, is met den zynen uyt het legher vertrocken nae Colouga toe, heefft aldaer de Vorstinne Maryna Sandomierski met haer kint, des Demetry soon, tot hem genomen en is daermede getrocken nae Astrichan, een stat geleghen op de Wolga aen Mare Caspium; dese hadden gesworen, noyt ymant anders (so langh den sone Demetry leeffden) als dien voor haeren Heere te erkennen.

Ondertusschen de belegerde Polacken in Moscou, haer door hongersnoot geparst vindende, omme de stat over te geven, want sy geen ontset voorhanden saghen, daerenboven waren hun Voornaemste als Gonsefski, Barkofski en andere, tusschen de belegeringh deur, alrede uyt de stat ontvloden en weghgekomen; derhalven sochten de belegerden, so sy best mochten, met den Rusch te parlementeren; 't welck geschiede, men heefft haest een accoort beslooten ende int selve de belegerde Polacken goet quartier toe geseyt, maer niet gehouden; want, doense met hun geweyr en bagagie souden uyttrecken, heefft men se met gewelt overvallen en doodtgeslaghen. Siet hoe fyn dit met de oude rancken der Ruschen overeenkomt: sy doen belofften als mannen, en houden haer woort als wyven, gelyckt voor Colouga met Bolotnikoof ende den Peoter Feodrowyts mede gebleken is.

Aldus hebben de Russchen de stat Moscou wederom verovert, nae dat sy daer twee jaren en een halff voorgelegen hadden. Terstont nae de veroveringh der stat hebben de Opperste en Voornaemste des rycks getracht om eenen Heer te kiesen, hebben tot dien eynde verkoren den sone van Filaret Mekytits, des Aertsbischops van Rostoof, genaemt Knaes Michaila Feodrowyts, tot haeren Keyser ende Grootvorst. Desen, noch een jonck Heer zynde, heefft nietemin het lant seer vreedelick beginnen te regeren, ende regeert noch tot op den dach van heden.

Rexi non gladio, sed pietatis ope.

DAT XXIII CAPPITTEL.

Knaes Michaila Feodrowits wort Keyser, brengt het lant weder in rust, strafft de aenhangers van Demetrius, laet het kint Demetry ophangen; de moeder Maryna Sandomierski sterfft.

Ruschlant van alle dese geduirige oorloghen vermoeyt en uytgemast, als nu tot ademscheppinghe gekomen zynde, begint hem tot ruste te stellen onder 't gebiet des Heeren Knaes Michaila Feodrowyts. Dies so hebben hun de steden in de Siewerski storn ende in andere provintien meer (diet tot noch toe voor Demetrius sone gehouden hadden) tot den Heere Knaes Michaila Feodrowyts begeven ende denselvighen voor hunnen Heere en Keyser aengenomen. Dese verkiesingh geschieden omtrent in den herfstydt int jaer onses Heeren 1614.

Hiertoe hebben die van Astrichan voor't eerst noch niet verstaen willen, maer hebbent noch eenen langhen tydt gehouden, also sy den Heere, daervoor sy 't hielen, met de moeder ende eenighe der aenhanghers Demetry noch in haer stat hadden, die haer tot de aenneminghe des Keysers Michaila Feodrowyts affrieden; doch ten laetsten siende dattet haer nabuirsteden, die met den Keyser in vrede waren, so wel gingh, zyn se van hun voornemen oock affgestaen, begaeven haer onder de bescherminghe van zyn Keys. Mayest. Michaila Feodrowyts, denselven voor hunnen Heere ende Keyser erkennende ende aennemende, verlieten also het soontien Demetry met syn moeder Maryna Sandomierski ende den Sarutski, die heur daer gebrocht hadde, dewelcke van daer nae Moscou gevoert wierden, alwaer men, nae rype deliberatie, den voornoemden Saroetski op eenen staek geset heefft, 't welck by den Russchen een manier is van justificeeren, ende geschiet aldus: sy nemen eenen langhen houten pael, desen makense aen een eyndt heel scherp en smeeren dien wel glat met seep, steken dien by het fondement des misdadigers in, en kloppen aent ander ent met een grooten hamer daerteghen aen, tot dat het spits boven by den hals wederom uytkomt, richten den pael om hoogh, laeten also den patient daerop sitten sterven.

Voorts het soontien Demetry, zynde een kint van omtrent seven jaren, dat heefft men publyck aen een galghe opgehanghen, so van verscheyden looffwaerdighe persoonen gesien is, hoe dat het kint blootshooffts is heengedraghen worden, ende so het seer sterck jachtsniewde, welcke sniew het kint om zyn aengesicht vloogh, vraeghde het tot verscheyden malen al weenende: waer wilt ghy my brenghen? niet veel verscheelende van de woorden, die den Poét Euripides zynen Astyanax doet spreken, als hy roept: «Erbarmt u myns, o moeder!» Doch die't heen brochten, stildent en contenteerdent met woorden, tot datse het onnosel kint, dat niemant quaet gedaen hadde (als een schaep ter slachtbanck gevoert wort) ter plaetsen gebrocht hadden, daer de galghe stont, hanghende 't jonghe knechtien als eenen dieff met een dicken basten strop daeraen; ende also het jongsken klein ende licht was, konde den basten strop, van weghen syn groove dickte, niet wel toeknypen, dies lietense dat kint also halff levende halff doot hanghen sterven.

In dese acte kan men de Russen nergens beter by gelycken als by de vloot der Griecken nae Troyens ondergangh, want even datselve dat den Griecken op Hectors sone schorten, even dat selve schorten den Russen oock op den sone

Demetry, dats datse hem vreesden, wanneer hy schier off morgen tot zyn mannelicke jaeren soude gekomen syn, gelyck de vaersen Euripides getuyghen, die hy synen Ulysses over den row van Andromache doet spreken int weghnemen des kints Astyanax:

's moers rou ontroert me 't hart, maer
grieckschе moedren row
my meer ontroert, tot wiens hartsleet 't kint
leven sou.

Daernae heefft men de moeder Maryna Sandomierski, somen seyt, tusschen twee bedden gesmoort. In desen doot differeren vele int naeseggen, want sommighe willen hebben datse haer eygen doot soude gestorven zyn; doch hoe het daerom is, 't is seker datse haestigh gestorven is, sonder dat men van haer sieckte geweeten heefft, ende dat oock onlanghs nae het ophanghen haers soons; ist dan datse niet gesmoort is, so ist nietemin een geschonden en aengedaenen doot, die se van hartseer en quellingh haeres aengedaenen leets gestorven is.

Aldus is Demetrius met zyn geslachte te niet gekomen, dat syner nu niet meer gedacht en wert. Hierin wy als in eenen sachten spiegel sien konnen, hoe de gramschap Gods, wanneer die ontbonden wert, niet aen en siet, ende gelyck een neerlants Poét seer wel seyt:

Wanneer de gramschap Gods int end raeckt
op de beenen,
Siet vier noch water aen, noch yser, stael,
noch steenen.

Want het schynt dat in Gods rechtveerdigh oordeel de tyrannye van Ivan Vaciliwyts in synen kinderen ende kintskinderen gestrafft is. De tyrannye deses Keysers is so groot geweest (gelyck by velen bekent is, die Russchlant bevaren en doorreyst hebben) dat het ongelooffelick sou schynen om te beschryven, die hy niet alleen aen syn vyanden, maer oock aen syn eygen onderdaenen geoeffent heefft.

Wel is waer men leest van verscheyden Tyrannen, haerder tyrannye, leven en endt, als Antiochus, d' edele Coninck van Syria, teghen de Joden te Jerusalem, als Dyonisius, Tyran van Sicilien, Nero, Cajus Caligula, Domitianus en andere tot Romen, dese alle hebben de straffen haerder tyrannye selve gedraghen ende een kort endt genomen; want Antiochus, met een bose kranckheit geplaeght, gevoelt zyn doot en bekent dat Godt hem strafft om syner tyrannye willen; Dionysius wert verjaeght en wort endtlick van een Koningh een schoolmeester; Nero, om zyner tyrannye wille vervolght, heefft hem selven (geen uytkomst siende om te leven) met een pongiart de keel affgestoken; Caligula wert van een deel 'tsamensweerders (dry jaren syn tyrannisch regiment gevoert hebbende) met dertigh wonden vermoort. Desgelycks is Domitianus mede door 'tsamensweringhe omgekomen; maer den Tyran van Moscovien Ivan Vaciliwyts heefft zyn tyrannisch regiment langh geduirt ende is eenen goeden doot gestorven, daeruyt wy de lanckmoedigheit Gods bespeuren konnen, gelyck de schrift seyt dat Godt wil 'thuis soeken de misdaet der vaderen aen den kinderen tot int tweede en derde lit etc. Dies wy met den Poét Euripides wel te recht seggen mogen:

Dat Nemesis, de wraek godinne, sachtiens gaet,
En nae 'tverloop des tyts den boosen hefftig
slaet.

Nu mocht men seggen: wat konnent de kinderen gebeteren dat hunne ouders gedaen hebben? Antwoort: wat behoefft men de kinderen van vrome ouders by Princen en Heeren de beneficien te laten, die den ouderen om haerder vroomheit wille gegeven waeren? Doch het en is onse meening niet de waerom der oordeelen Gods alhier te ondersoeken, maer besluytent met

de woorden des roomschen Poëts, daer hy seyt:

De straff den welverdienden dickwyls niet genaekt;
Maer syn naekomling sy te recht int herte raekt.

Hieruyt kan men oock niet besluyten, dat door 't vertoeven der straffen, wanneer de misdaet begaen is, dat den misdadigher daerom terstont geen straffe toebereyt is; want Hesiodus eyt: «de straffe ende de misdaet syn beyde van eenen ouderdom.» Uyt dese en diergelycke omstandicheden besluyten wy: dat de kinderen de straffe huns vaders gedraghen hebben, niettegenstaende dat de kinderen also niet getyranniseert zyn gelyck haer vader andere wel getyranniseert heefft; nietemin die den pyl int hart steeckt, die moeter van sterven, want het spreeckwoort seyt:

Als ick immers lyden moet,
So ist alleens wie het my doet,
Tis vier of swaert, pyl offte loot,
Die 't leven neemt, die 't lichaem doot.

Het is dan also toegegaen dat de naekomlinghen van Ivan Vaciliwyts also vernietight zyn, dat haeres naemens schier niet meer gedacht en wert; want dengenen die hy by synen leven een schrick was, syn nae synen doodt wrekende roeden over syne kinderen ende kindtskinderen geworden, gelyck in dit schawspel nae 't leven affgebeelt wert.

Aldus so is den Heere Knaes Michaila Feodrowyts Keyser van gantsch Russia gebleven sonder eenighen wederstoot van vyanden, het lant seer vreedelick governerende; nietteghenstaende so is de stat Moscou (by syner regeeringhe in den jare onses Heeren 1619) van den Pool noch eens belegert geweest, alwaer den Prince Ladislaus in eygener persoon mede was, welcke belegeringhe niet langh en duyrde, off daer wierde haest eenen goeden vreede getroffen tusschen beyde dese partyen, daerin mede beslooten wierde: dat den Pool de gevangene Heeren (als zyn Keys. Mayest. vader, die doen noch Bischop van Rostoof was, den Heer Galitsinin en andere meer) haer wederom in vryheit losgeven moeste. Dese Heeren in Moscou komende, so is zyn Keys. Mayesteyts vader (diens wereltlicken naem was Knaes Feoder Mekytewyts, maer syn geestelicke naem Filaret Mekytits, omdat hy Aertsbischop was) tot Patriarch over alle de geestlickheit verkoren.

Also is den Prince Ladislaus met syn heyrlegher wederom in Polen gekomen, latende also Ruschlant tot op desen dach in goeden vreede, daerin hun te Heere langh wil behouden, ende ons met onsen vyanden eenen goeden vreede verleenen, op datter geen jammer noch weeklage des kryghsgeschreys in onse steden gehoort en werden. Het soude voor veel vrome christenen een aengenaeme blyschap en vreughde zyn, 't welck ons wil gunnen aller Koninghen Koninck, die den rechten helper en vreedemaker is en blyven sal van nu tot in alle eewigheden. Amen.

E. H. Herckmans.

Ady 15 Decemb. Ao. 1625.

Ne cui invideas.

2007058738